T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI ANABİLİM DALI

İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Projelerinin Finansmanında İslami Finansın Rolü: Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği Örneği

Abdoul Maguidou SAWADOGO

2502170530

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Adem ESEN

2024, İSTANBUL

ÖZ

Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Projelerinin Finansmanında İslami Finansın Rolü: Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği Örneği

ABDOUL MAGUIDOU SAWADOGO

Ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanı, gelişmekte olan ülkeler ve dünyanın en yoksul ulusları için büyük bir endişe kaynağıdır. Finansal kaynakların azaldığı ve özellikle yoksul ülkelerin dünya finans piyasalarına erişiminin giderek zorlaştığı bir ortamda, bu sorunu çözmek için yeni bir alternatife ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak, son yıllarda yaşanan küresel mali krizler, savaşlar ve Kovid 19 durumu daha da kötüleştirmiştir.

Batı Afrika Ekomik Ve Parasal Birliği (BAEPB) bölgesi ülkeleri de kıtanın geri kalanı gibi bu gerçekle karşı karşıyadır. BAEPB ülkelerinin geleneksel ortakları ile Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası finans kuruluşları, bu ülkelerin finansman ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır. Bu nedenle BAEPB bölgesi ülkeleri, kalkınma sorunlarına etkili bir şekilde yanıt verebilmek ve halklarını yoksulluktan kurtarmak için halihazırda yürürlükte olan geleneksel sisteme alternatifler bulmalıdır.

Bu endişeyi gidermek amacıyla araştırmamız, ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin İslami finans yoluyla finansmanına odaklanmıştır. İslami finansın kalkınma projelerinin finansmanı üzerindeki etkisini analiz etmeye çalıştık.

İlk olarak, ekonomik kalkınma ve özelliklerinin tanımlarını sunarak çalışmamızla ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturduk, ardından İslami finans ve ilkelerini ele aldık.

Daha sonra, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği'nin ekonomik ve sosyal yapısına genel bir bakış sunduk. Daha sonra, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği ülkelerindeki finansal piyasaları ve bunların önemini analiz ettik. Son olarak, bölgede ekonomik ve sosyal kalkınma için tamamlayıcı bir model olarak islami finans gibi bir alternatif önerdik. İslami finansın güçlü ve zayıf yönlerini, ardından proje finansmanı üzerindeki etkisini ve BAEPB bölgesinde yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunabileceğini belirlemek için bir swot analizi yapıldı.

Anahtar Kelimeler: Batı Afrika Ekomik ve Parasal Birliği**,** Ekonomik ve Sosyal Kalkınma**,** İslami Finans**,** Proje Finansmanı

ABSTRACT

The Role of Islamic Finance in Financing Economic and Social Development Projects: The Case of the West African Economic and Monetary Union

ABDOUL MAGUIDOU SAWADOGO

The issue of financing economic and social development projects is a major concern for developing countries and the world's poorest nations. Against a backdrop of dwindling financial resources and, above all, increasingly difficult access by poor countries to the world's financial markets, a new alternative is needed to solve this problem. In addition, the global financial crises of recent decades, wars and covid 19 have exacerbated the situation.

The countries of the West African Economic And Monetary Union (Waemu) zone, like the rest of the continent, are faced with this reality. The traditional partners of WAEMU countries, and international financial institutions such as the World Bank and the International Monetary Fund, are finding it difficult to meet the financing needs of these states. The countries of the WAEMU region therefore need to find alternatives to the classic system already in place, in order to respond effectively to development problems and work to lift their populations out of poverty.

To provide an answer to this concern, our research focused on the Financing Economic And Social Development Projects By Islamic Finance. We have tried to analyze the impact of Islamic finance on the financing of development projects.

First of all, we have defined a conceptual framework of terms relevant to our work, giving definitions of economic development and its characteristics, followed by that of Islamic finance and its principles. Secondly, we provide an overview of the WAEMU and how it operates,

as well as the methods of financing economic andsocial development projects already in use, and their limitations. Finally, we proposed an alternative, namely Islamic finance, to address the financing issues. A swot analysis was carried out to determine the strengths and weaknesses, and then the impact that Islamic finance can have on project financing and contribute to poverty reduction in the WAEMU zone.

Keywords: West African Economic And Monetary Union, Economic and Social Development, Islamic Finance, Projects Financing

ÖNSÖZ

İnsanlığın küresel yürüyüşü, evletleri mevcut finansal sistemden bir bütün olarak faydalanmak amacıyla mevcut kalkınma modellerini yeniden düşünmeye sevk etmektedir. Bu süreç, ekonomilerini geliştirme ve toplumlarının kalkınmasına katkıda bulunma ihtiyacı göz önüne alındığında BAEP ülkeleri için fazlasıyla gereklidir. Bu da ancak mevcut sistemi analiz ederek ve muhtemelen ekonomik ve sosyal kalkınma modelini finanse etmeyi ummak için daha az kısıtlayıcı başka alternatifler arayarak başarılabilir. Konumuzun ilgi alanı da budur, yani İslami finans sistemi aracılığıyla ekonomik kalkınma projelerinin finansmanı.

Bu çalışma birçok kişinin desteği sayesinde mümkün oldu. Bu yolculuk boyunca bana destek olan tez danışmanım Prof. Dr. Adem ESEN'e teşekkür etmek isterim. Samimiyeti, tavsiyeleri ve teşvikleri çok değerliydi. Kendisine tüm kalbimle teşekkür ediyorum ve Allah sizlerden razı olsun.

Tez izleme üyeleri Prof. Dr. Yüksel BAYRAKTAR ve Dr. Öğr. Üyesi Taha EĞRİ'ye öngörüleri ve çok yönlü katkıları için en içten teşekkürlerimi sunarım. Allah sizlerden razı olsun.

Çocukluğumdan bugüne kadar bana eşlik eden tüm hocalarıma teşekkür ederim. Eşime ve tüm aileme koşulsuz destekleri için en içten teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, bana bu hayali gerçekleştirme fırsatı verdiği için YTB organizasyonuna teşekkür ederim. Herkese en içten saygılarımı sunarım.

ABDOUL MAGUIDOU SAWADOGO

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....ii

ABSTRACT.....iv

ÖNSÖZ.....vi

İÇİNDEKİLER.....vii

TABLOLAR LİSTESİ.....xi

ŞEKİLLER LİSTESİ..... xiii

HARITALAR.....xv

KISALTMALAR LİSTESİ.....xvi

GİRİŞ.....1

BIRINCI BÖLÜMÜ

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ekonomik Kalkınma: Kavramsal Çerçeve.....5

1.1.1. Ekonomik Kalkınma Prensipleri.....7

1.1.1.1. Ekonomik Faktörler.....7

1.1.1.2. Siyasi Ve İdari Faktörler.....13

1.1.1.3. Yasal Ve Kurumsal Faktörler.....13

1.1.1.4. Sosyo-Kültürel Faktörler.....14

1.1.2. Ekonomik Kalkınmanın Özellikleri.....14

1.1.3. Ekonomik Kalkınmanın Sorunları.....15

1.2. Islami Finans.....16

1.2.1. İslami Finans Prensipleri.....17

1.2.2. İslami Finansın Gelişimi İçin Çerçeve.....19

1.2.3. İslami Finansın Karakteristikleri.....19

1.2.4. İslami Finans Yoluyla Ekonomik Kalkınma.....20

1.2.5. Yeni Kredi İmkânları.....22

1.2.5.1. Istisna Finansman Modeli.....23

1.2.5.2. Icare Finansman Modeli.....25

1.2.5.3. Muşareke Finansman Modeli.....29

1.2.5.4. Mudarebe Finansman Modeli.....32

1.2.5.5. Sukuk Finansman Modeli 35
1.2.5.5.1. Icare Sukuk Finansman 37
1.2.5.5.2. Mudarebe Sukuk Finansman 39
1.2.5.5.3. Muşareke Sukuk Finansmanı 41
1.2.5.5.4. Istisna Sukuk Finansman 43
1.2.5.5.5. Murabaha Sukuk Finansman 45
1.2.5.5.6. Hibrit Sukuk Finansman 47
1.2.5.5.7. Yesil Sukuk Finansman 48

IKINCI BÖLÜMÜ

BATI AFRİKA EKONOMİK PARASAL BİRLİĞİNDE EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

2.1. BAEPB Bölgesinde Ekonomik Ve Sosyal Gelişim 52
2.2. Batı Afrika Ekonomi ve Parasal Birliği (BAEPB) 53
2.3. BAEPB Ülkeleri ve Makroekonomik Durumu 59
2.3.1. Burkina Faso 59
2.3.2. Fildişi Sahil 62
2.3.3. Senegal 66
2.3.4. Benin 70
2.3.5. Togo 73
2.3.6. Mali 75
2.3.7. Nijer 78
2.3.8. Gine Bissau 81
2.4. Batı Afrika Ülkeleri Ekonomi Sektörleri 84
2.4.1. Ekonomik Potansiyeli 84
2.4.2. Tarım 86
2.4.3. Ticaret ve Endüstri Sektörü 91
2.4.4. Kayıt Dışı Sektör 103
2.4.5. Nüfus ve Yoksulluk Oranı 108
2.4.6. Turizm 111
2.4.7. Bankacılık Sistemi 113
2.4.8. Sürdürülebilir Ekonomi 117
2.4.9. Enerji Sektörü 123

2.5. BAEPB Ekonomik Görünüm 126
2.5.1. Ekonomik Emtegrasyon 126
2.5.2. Ekonomi Büyüme 127
2.5.3. Enflasyon 131
2.5.4. Kamu Borcu 135
2.5.5. Kalkınma Kredileri 138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ

BATI AFRİKA PARASAL BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE FİNANSAL PİYASALAR

3.1. Batı Afrıka Para Birliği (BAPB) 140
3.1.1. Para Politikası 143
3.1.2. Bölgesel Menkul Kıymetler Borsası 144
3.2. Ekonomik Ve Sosyal Kalkınmanın Temel Sektörleri 147
3.3. Batı Afrika Parasal Birliği Günümüzde Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Fınansma Modeli 150
3.3.1. Üye Ülkeler tarafından Sağlanan Finansmani 150
3.3.1.1. Şirketler Doğrudan Finansmanı 150
3.3.1.2. Doğrudan Projelere Finansman 151
3.3.2. Bankalar ve Finans Kurumları Tarafından Finansman Modeli 152
3.3.2.1. Batı Afrika Kalkınma Bankası (BAKB) 152
3.3.2.2. Özel Finans Kurumları 155
3.3.3. Bölgesel Borsa tarafından Finansman 157
3.3.3.1. Devlet Tahvilleri 157
3.3.3.2. Özel Tahviller 159
3.3.4. Devletlerin Teknik ve Mali Ortakları 160
3.3.5. Özel Kamu Ortaklığı 161

DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜ

BAPB BÖLGESİNDE EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİM İÇİN TAMAMLAYICI BİR MODEL OLARAK İSLAMİ FİNANS

4.1. BAEPB Bölgesinde İslami Finans Ihtiyacı 164
4.1.1. İslami Kurumların Rekabet Gücü 164
4.2. İslami Bir Finans Piyasasının Gelişimi: Sermaye Piyasası 165
4.2.1. Mevcut Sermaye Piyasasi 166
4.2.2. İslami Sermaye Piyasası 169
4.3. Tekafül'ün Finansmana Katkısı 177
4.4. İslami Finans Modelinin Bölgeye Katkıları 177
4.4.1. Batıya Bağımlılığın Azaltılması 177
4.4.2. Mikro Kredilerin Finansmanında Kolaylıklar 181
4.4.3. Yerel Kredi Kaynaklarının Harekete Geçirilmesi 188
4.5. Ekonominin Katılımcı Yönetimi 189
4.6.İslam Kalkınma Bankası ve Proje Finansmanı: Reel Ekonomiye ne Katkısı 191
4.6.1. BAEPB Bölgesindeki İslam Kalkınma Bankası finansmanının durumu 191
4.6.2. IKB'nin Daha İyi Katılımı İçin Zorluklar 199
4.7. Bölgede İslami Finans Modeli İçin Yasal Altyapının Analizi 200
4.7.1. Mevcut Durum ve SWOT Analizi 200
4.7.1.1. Mevcut Durumu 200
4.7.1.2. SWOT Analizi 205
4.7.2. Yasal Altyapının Analizi 208
4.7.3. Yasal Altyapının Oluşturduğu Zorluklar için Alınması Gereken Önlemler 210
4.7.3.1. İslami Yasal Çerçeve 210
4.7.3.2. İslami Finans Bağlamında Yasal Zorluklar 211
4.7.4. İslami Finans Modelinin Kolay Uygulanması İçin Yasal/Mevzuat Değişiklikleri 211
SONUÇ 214
KAYNAKLAR 218
ÖZGEŞMİŞ 238

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Burkina Faso için 2019-2021 Makroekonomik Indikatörlerine Genel Bakış 61

Tablo 2: Fildişi Sahili için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış 65

Tablo 3: Senegal'in 2019-2021 Makroekonomik Indikatörlerine Genel Bakış..... 69

Tablo 4: Benin'nun Makroekonomik Göstergelerinin Evrimi 2019-2021 .. 72

Tablo 5: Togo'nun Makroekonomik Göstergelerinin Evrimi 2019-2021 ... 74

Tablo 6: Mali için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış..... 77

Tablo 7: Nijer için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış..... 80

Tablo 8: Gine Bissau için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış 83

Tablo 9: Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Gelişimi..... 85

Tablo 10: BAEPB'da Nakit Mahsul Üretiminin Gelişimi 89

Tablo 11: BAEPB'da Gıda Üretiminin Gelişimi (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak) 90

Tablo 12: BAEPB'da Endüstriyel Üretim Endeksinin (EÜE) Yıldan Yıla Gelişimi (CVS-CJO Verileri, % Olarak) 91

Tablo 13 : 2016-2021 Yılları Arasında BAEPB Ihracatının Coğrafi Dağılımı (% Olarak)..... 95

Tablo 14: 2021'de BAEPB Ihracatı Için Ana Hedef Ülkeler 96

Tablo 15 : 2016-2021 Yılları Arasında BAEPB Ülkelerinden Yapılan Ithalatın (% Olarak) Coğrafi Dağılımı..... 99

Tablo 16 : 2021'de Birliğe Ana Tedarikçiler 100

Tablo 17: BAEPB'daki Ciro Endeksinde (ICA) Yıldan Yıla Değişim (CVS-CJO Verileri, % Olarak) 102

Tablo 18: İş Sayısı, 15 Yaş Ve Üstü Bireyler (Ana Faaliyet Ve İkincil Faaliyet), BAEPB, 2017-2018 104

Tablo 19: Toplam BAEPB Nüfusu Ve Ülkeye Göre Nüfus 109

Tablo 20: BAEPB Üye Devletlerinde Çalışan Nüfusun Durumu (2021) . 110

Tablo 21: Faaliyette Olan Kredi Kuruluşlarının Temel Özellikleri..... 115

Tablo 22 : Yıllık GSYİH büyümesine katkılar (% olarak) (mevsimsel değişimlere ve iş günü etkilerine göre ayarlanmış veriler (CVS-CJO) 129

Tablo 23: GSYİH Gelişimi (Cvs-Cjo Verileri, Yıldan Yıla % Olarak) ... 130

Tablo 24: Enflasyonun Evrimi ve Bileşenleri 133

Tablo 25: Ülkeye Göre Enflasyonun Gelişimi (% Olarak)..... 134

Tablo 26: BAEPB Kamu Borç Stoku Ve Hizmeti, 2018–26 136

Tablo 27 : Piyasa Özeti : BMKB Verileri & FGI Tahminleri 146

Tablo 28: BAKB 2021 Faalıyet Fınansmanı 154

Tablo 29: Kamu Menkul Kıymetleri için Bölgesel Finans Piyasasındaki Brüt İhraçlar (Milyar FCFA cinsinden) 158

Tablo 30 : Bölgesel devlet tahvilleri piyasasındaki ihaleler ve sendikasyon ihraçları (Milyar FCFA)..... 168

Tablo 31 : 2021 Aralik Sonunda Bölgesel Finans Piyasasinda Bulunan Kamu Menkul Kiymetleri (Miktarlar Milyar Fcfa) 169

Tablo 32: 12/31/2021 İtibariyle BAPB Defi 'Nin Ana Göstergeleri 183

Tablo 33: Bazı Finansman Başvuruları 187

Tablo 34: BAEPB'daki Islami Finans Şirketleri..... 201

Tablo 35: BAEPB Bölgesinde Sukuk Sorunu..... 203

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : İjara Finansman Modeli 29

Şekil 2 : Musareke Finansman Modeli 32

Şekil 3 : Mudarebe Finansman Modeli 35

Şekil 4: Bölgelere Göre Ödenmeyen Sukuk Değeri (Milyar Abd Doları, 2021 37

Şekil 5: İcara Sukukunun Yapısı 39

Şekil 6 : Mudaraba Sukuk Finansmani 41

Şekil 7 : Muşaraka Sukuk Finansmani 43

Şekil 8 : İstisna Sukukunun İşleyişi 45

Şekil 9 : Murabaha Sukuku Finansmani 47

Şekil 10 : Yeşil Ve Sürdürülebilir Sukuk İhracı 2017 – 1. Yarı 2022 51

Şekil 11: Birlik İhracatının Üç Aylık Gelişimi (Benin Ve Mali Hariç) 93

Şekil 12: Birlik Değerinde Ithalatın Üç Aylık Gelişimi (Benin Ve Mali Hariç) 98

Şekil 13 : Kayıt Dışı Üretim Birimlerinde İstihdam Edilen Toplam İşgücünün Dağılımı (% Olarak), BAEPB, 2017-2018 106

Şekil 14: BAEPB Alanında 35 Yaşın Altındaki Gençlerin Oluşturduğu SÜB Yüzdesi, BAEPB, 2017-2018 108

Şekil 15 : BAEPB'daki Ekonomik Büyüme Oranı 128

Şekil 16 : 2020'de Endekslerin Gelişimi 146

Şekil 17: BAEPB 2021'de Şirket Büyüklüğüne Göre Kredilerin Yapısı .. 156

Şekil 18: 2021'de Faaliyet Sektörlerine Göre Kredilerin Yapısı (% BAEPB) 157

Şekil 19 : Sukuk Değerinde Büyüme (2015 - 2021, Milyar ABD Doları) 171

Şekil 20: Sukuk İhraç Değerine Göre Önde Gelen Ülkeler (2021, Milyar ABD Doları) 172

Şekil 21: İslami Fonlardaki Büyüme (2015 - 2021, Milyar Abd Doları) . 173

Şekil 22: İslami Fon Sayısına Göre En İyi Ülkeler (2021) 174

Şekil 23 : IKB Grup Net Onayları (ABD Milyar Dolar) 192

Şekil 24 : OSK-IKB Finansman Sektörü 193

HARITALAR

Harita 1 : BAEPB Bolge Haritası 54

Harita 2: Burkina Faso Haritası 60

Harita 3: Fildişi Sahili Haritası 63

Harita 4: Senegal Haritası 67

Harita 5: Benin Haritası 70

Harita 6: Togo Haritası 73

Harita 7: Mali Haritası 76

Harita 8: Nijer Haritası 79

Harita 9: Gine Bissau Haritası 82

KISALTMALAR LİSTESİ

AAOFI **:** İslâmi Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu

ABD **:** Amerika Birleşik Devletleri

AY-MGF **:** Afet Yardımı ve Müdahale Güven Fonu'nun

BAD **:** Banque Africaine de Développement (Afrika Kalkınma Bankası AKB)

BCEAO **:** Banque Centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest (Batı Afrika Ülkeleri Merkez Bankası)

BAEPB **:** Batı Afrıka Ekonomik ve Parasal Birliği

BM **:** Birleşmiş Milletler

BOAD **:** Banque Ouest Africaine de Développement (Batı Afrika Kalkınma Bankası BAKB)

BRVM **:** Bourse Régionale des Valeurs Mobilières (Bölgesel Menkul Kıymetler Borsası BMKB)

CREPMF **:** Conseil Regional De L'epargne Publique et Des Marches Financiers (Kamu Tasarrufları ve Finansal Piyasalar Bölgesel Konsey KTFPB)

DB **:** Dünya Bankası

DMKTY **:** Devredilebilir Menkul Kıymetlere Toplu Yatırım Taahhüdü

GSYIH **:** Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

HPI **:** İnsani Gelişim Endeksi

IFK **:** İslami Finans Kuruluşu

IKB **:** İslam Kalkınma Bankası

ILO **:** Uluslararası Çalışma Örgütü

IMF **:** Uluslararası Para Fonu

INS **:** Institut National des Statistiques (Ulusal İstatistik Enstitüsü)

NFI **:** Ulusal Mali Kuruluşlara

NSE **:** National Stock Exchange Branches

OECD **:** Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

SDG **:** Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

SFD **:** Système Financier Décentralisé (Merkezi Olmayan Finansal Hizmet)

SPV **:** Özel Amaçlı Araç (SPV)

UEMOA **:** Union Economique et Monétaire Ouest Africaine (Batı Afrika Ekonomık ve Parasal Birliği BAEPB)

UIDA **:** Ulusal İstatistik ve Demografi Ajansı

UMOA **:** Union Monétaire Ouest Africaine (Batı Afrika Para Birliği BAPB)

UNICEF **:** Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UPI **:** Endüstriyel Üretim Birimi

UTFE **:** Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat Endeksi

PAK **:** Parlamentolar Arası Komite

PNB **:** Produit Net Bancaire (Net Bankacılık Geliri NBG)

PPP **:** Özel Kamu Ortaklığı

YYB **:** Yerel Yönetimler Birliklerine

GİRİŞ

Bağımsızlığın arifesinde çoğu Afrika ülkesi ekonomik liberalizmi tercih etmişti ve hala sömürgeci gücün kontrolü altındaydı. Sahra'nın güneyindeki diğer Afrika ülkeleri gibi Batı Afrika ülkeleri, özellikle de Batı Afrika Para Birliği (BAEPB) bölgesindeki ülkeler (Burkina Faso, Fildişi Sahili, Benin, Togo, Nijer, Mali, Gine Bissau Ve Senegal) bu kuralın istisnası değildi. Dönemin ekonomik ve sosyal politikaları bu ülkelerin umdukları kalkınmayı gerçekleştirmelerini sağlayamadı. Yolsuzluk ve siyasi istikrarsızlık, yönetim ve bağımsızlığın ilk yirmi yılında bu ülkelerin çoğunda yaşamı karakterize etti. Kişi başına düşen GSYİH düşük kaldı ve doğum oranı çok yüksekti. Nüfusun %80'inden fazlasının bağımlı olduğu ana faaliyet sektörü olan tarım, bu dönemde neredeyse hiç gelişmedi. Nüfusun büyük çoğunluğu çok yoksul kaldı.

Batı Afrika ülkeleri ekonomik olarak sömürgeci ülkelere bağımlı kalmış, sağlam ekonomik ve sosyal politikaların uygulanması düşünülmemiştir. Tüm ekonomi politikaları Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası kuruluşların kontrolü altında kaldı.

Bu kurumlara ek olarak, kalkınma yardımları ulusal kalkınma projelerinin finansmanında temel dayanak noktalarından biri olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bu yardımlar ekonomik kalkınmaya çok az katkıda bulunmuş, daha ziyade bu ülkeleri yoksulluk, kötü yönetim, yolsuzluk ve mali kötü yönetim içinde tutmuştur.

1980'ler, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun yapısal uyum programlarının uygulanmasını önermesiyle Batı Afrika devletlerinin hayatında belirleyici bir dönüm noktası oldu. Bu yeni ekonomik ve sosyal durum, ekonomik ve sosyal reformlar ve piyasaların serbestleştirilmesi yoluyla bu devletlerin borçluluğunun artmasına ve çok uluslu şirketlerin yerel piyasalara girmesine yol açtı. Bu şirketler, gerçek bir yansıma ve zenginliğin gerçek bir paylaşımı olmaksızın, yeraltı zenginlikleriyle ilgileneceklerdir. Bu şirketler tarafından savunulan kazan-kazan politikası tam bir kontrole dönüşmüştür. Bu uyum

programının uygulanmasından beklenen sonuçlar, bu ülkeler için ekonomik ve sosyal bir başarısızlık olmuştur.

Finansman eksikliği, özellikle Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun desteğiyle sömürge boyunduruğu altındaki ülkelerin bağımlılığı ve 1960'lardan beri uygulanan ekonomik liberalizm, başta BAPB bölgesi olmak üzere Batı Afrika'nın az gelişmişliğine katkıda bulunmuştur.

Ekonomik liberalizmin sınırlarının artık ortaya konmasının gerekmediği bu yeni yapılanmada, İslami finansın tanınmasına yönelik yeni eğilim bir çözüm olabilir. Bu yenilikçi yapılar ve sosyal adaletin tesisi sayesinde ekonomik kalkınma herkesin katılımıyla, dolayısıyla katılımcı finansmanla sağlanabilir. Bu yeni yaklaşımın büyük kalkınma projeleri ve yeni ekonomik ve sosyal kalkınma politikası, zaten ağır borç yükü altında olan bu çeşitli devletlere yeni bir soluk getirebilir.

Araştırmamızın amacı, BAEPB bölgesindeki ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin, geleneksel proje finansmanı kaynaklarının bir tamamlayıcısı olarak İslami finansman yoluyla finanse edilmesinin fizibilitesine yeni bir bakış getirmektir. Tüm çalışma bir ana hipotez ve iki ikincil hipotez etrafında yapılandırılacaktır.

H: BAEPB bölgesindeki ülkelerin finansman ihtiyaçları göz önüne alındığında, İslami finans, fonların harekete geçirilmesine ve ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına katkıda bulunabilir.

H1: BAEPB bölgesindeki ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına yönelik mevcut sistem, kalkınma zorluklarının üstesinden gelmek için tek başına yeterli değildir.

H2: İslami finans ürünleri, kalkınma projelerinin daha iyi finanse edilmesi için BAEPB bölgesindeki ülkelerin sosyal ve ekonomik gerçeklerine daha iyi uyarlanabilir.

Bu araştırma perspektifinde, ilk olarak araştırmamızın merkezi terimlerini tanımlayarak kavramsal çerçeveyi analiz edeceğiz. Bu, kavramların içini ve dışını daha iyi tanımlamamızı ve ekonomik ve sosyal

kalkınma projelerinin finansmanının uygulanmasına yönelik politika çerçevesini daha iyi tanımlamamızı sağlayacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, BAEPB bölgesinin mevcut yapısını ve işleyişini anlamak için bölgenin kendisine bir göz atacağız. Organizasyonun ve onu oluşturan çeşitli bileşenlerin makro-ekonomik bir incelemesi yapılacaktır. Bu, birliğin durumu ve bir kalkınma oyuncusu olarak tek başına yeterliliği hakkında genel bir bakış sağlayacaktır. Her ülkenin Birlik içindeki konumunu analiz ederek, ekonomik potansiyelin, insani gelişme endeksinin ve ekonominin temel yapılarının belirlenmesini mümkün kılacaktır. Ayrıca ticaret, sanayi, tarım, teknolojik gelişme, bankacılık sisteminin kapsamı ve ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına katkısı, yoksulluk oranı ve nüfusun çeşitli hizmetlere erişimi gibi Birliğin tüm faaliyet sektörlerine de bakılacaktır. Bu analiz ekonomik sistemin sağlamlığı ve esnekliği hakkında bir fikir verecektir. Son olarak, bu ikinci bölümde BAEPB'da ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin nasıl finanse edildiğine bakacağız.

Çalışmamızın son bölümünde BAEPB bölgesinde İslami finansın yol açtığı ekonomik yenilenme konusu ele alınacaktır. Ancak bunu yapmadan önce, yeni bir boyut kazandırmak için genel yapının bir swot analizini yapmak akıllıca olacaktır. Ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanı, yoksulluğun azaltılmasına ve ekonomik sistemin bir bütün olarak yeniden canlandırılmasına yardımcı olabilecek güvenilir bir yapıya dayanmalıdır.

Bu nedenle İslami finans, sukuk, mudaraba ve muşaraka gibi çeşitli ürünleriyle ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanında Para Birliği Devletleri için güvenilir bir alternatif olarak kendini konumlandırmaktadır. Bu ürünler, proje uygulamasının karlılığı temelinde halkın ekonomik kalkınma projelerine doğrudan katılımı yoluyla yerel düzeyde kaynakların harekete geçirilmesine yeni bir ivme kazandıracaktır. İkinci husus, kalkınma sürecinin tüm seviyelerinde karşılıklı güven ve adil risk alma temelinde dış yapıların katılımı yoluyla finansman ihtiyaçlarının harekete geçirilmesi için tabanın genişletilmesidir. Bu güven, ekonomi için sağlam temeller

oluşturulmasını ve temel ihtiyaçları dikkate alan yeni işletmelerin kurulması yoluyla vergi tabanının artırılmasını mümkün kılacaktır.

Ekonomik zorlukların daha iyi anlaşılması, kalkınmanın farklı yönlerine kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu çalışmanın yapısı nicel veri araştırma yaklaşımına dayanacaktır. Bu niceliksel yaklaşım, uygulanan çeşitli ekonomik ve sosyal programlara ilişkin farklı ekonomik verileri, bunların etkilerini ve hepsinden önemlisi güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunu görmemizi sağlayacaktır. Bu niceliksel çalışma bize ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansman ihtiyacına ilişkin genel bir bakış açısı sunacaktır. Çalışmamızın diğer kısmı olan İslami finans ise bu yeni ekonomi politikasının ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına daha iyi entegre edilmesi için neler yapılabileceğini görmemizi sağlayacaktır.

Bu yaklaşım, gözlemlenebilir ve ölçülebilir veri toplamayı amaçlamaktadır. Bu araştırma türü, ölçülebilir verilerin ve nesnel gerçeklerin gözlemlenmesine dayalı olarak açıklama, kontrol ve tahminde bulunmayı içerir. Bu yöntem, güvenilirliği ve geçerliliği ilke olarak garanti edilen nicel araştırma araçlarına veya veri toplama tekniklerine dayanır. Sonuç, tanımlayıcı analiz, tablolar ve grafikler, değişkenler veya faktörler arasındaki bağlantıları aramak için istatistiksel analiz ve korelasyonların veya ilişkilerin analizi için kullanılabilecek sayısal verilerdir. Ekonometri, verilerin BAEPB içindeki ekonomik ve sosyal kalkınma üzerindeki görünür etkisini ölçecektir. Bu çalışma, başka yerlerde geliştirilen ilkeler temelinde stratejik yönetimde sıklıkla kullanılan belgesel araştırmalara ve vaka çalışmalarına dayanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ekonomik Kalkınma: Kavramsal Çerçeve

Kalkınma kavramı, üretimin büyümesine eşlik eden tüm teknik, sosyal, bölgesel, demografik ve kültürel dönüşümleri ifade eder. Büyümenin yapısal ve niteliksel yönünü yansıtır ve ekonomik ve sosyal ilerleme fikriyle ilişkilendirilebilir[1]. Başka bir deyişle, ekonomik kalkınma, coğrafi bir alanda veya bir nüfusta yapısal değişikliklerin olumlu evrimini ifade eder; demografik, teknik, endüstriyel, sağlık, kültürel, sosyal vb. bu değişimler nüfusu zenginleştirir ve yaşam koşullarını iyileştirir.

GSYİH gibi göstergelerle yalnızca zenginlik üretimindeki büyümeye odaklandıktan sonra kalkınma kavramı refahı ve hatta mutluluğu oluşturan çeşitli boyutları içerecek şekilde genişletilmiştir: Nüfusun genel sağlık durumu, eğitim seviyeleri ve daha genel olarak yaşam koşulları. Kalkınmayı ölçmek için ilgili göstergeler üzerine düşünürken refah (ve/veya mutluluk) boyutu giderek daha fazla dikkate alınmakta ve bunu değerlendirmeye ve ölçmeye çalışan çok sayıda ekonomik, sosyal ve çevresel gösterge bulunmaktadır.

Ekonomik büyüme kalkınmanın sadece bir bileşenidir. Kalkınma aşağıdaki gibi göstergeler kullanılarak ölçülebilir:

- GSYİH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla)
- GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla)
- HDI (İnsani Gelişme Endeksi)
- BIP (Eşitsizlikler ve Yoksulluk Barometresi)

[1] http://geoconfluences.ens-lyon.fr/glossaire/developpement/ 17/06/2021

- HPI (İnsani Yoksulluk Endeksi)[2]

Tüm ekonomik kalkınma, çevreyi de dikkate alan sosyal kalkınmayı gerektirir. Bu sosyal kalkınma, toplumdaki her bireyin tam potansiyeline ulaşabilmesi için refahının iyileştirilmesinden oluşur. Toplumun başarısı, tüm vatandaşlarının refahıyla bağlantılıdır.

Bunu akılda tutarak, sosyal kalkınma insanlara yatırım yapmak anlamına gelir. İnsanların hayallerini güven ve onurla gerçekleştirmelerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Yoksulluk içinde yaşayan insanların her zaman yoksul kalacağını düşünmemeliyiz. Sosyal kalkınma, insanların kendi kendilerine yeterlilik ve kendi kaderlerini tayin etme yolunda ilerlemelerine yardımcı olmakla ilgilidir.

Sosyal kalkınma, ekonomik boyutu da göz önünde bulundurarak, insanları kalkınma süreçlerinin ön saflarına yerleştirme ihtiyacını vurgular. Yoksulluk sadece bir gelir meselesi değildir. Aynı zamanda kırılganlık, dışlanma, kurumların ve hükümetlerin sorumsuzluğu, genel olarak toplumun güçsüzlüğü ve her türlü şiddete maruz kalma ile eş anlamlıdır. Sosyal ve ekonomik kalkınma, yoksul ve kırılgan insanları güçlendirerek, uyumlu ve dirençli toplumlar inşa ederek ve vatandaşların endişelerini dikkate alan ve onlara karşı hesap verebilir olan kurumlara erişimini sağlayarak sosyal içermeyi teşvik eder.

Sosyal kalkınma; hükümetler, yerel halklar, sivil toplum, özel sektör ve marjinal topluluklar (engelliler ve yerli halklar dahil) gibi tüm kalkınma aktörlerini dahil ederek toplum ve devlet arasındaki karmaşık ilişkileri somut müdahalelere dönüştürecektir[3]. Ampirik kanıtlar ve sahadaki deneyimler, bunun ekonomik büyümeyi desteklediğini, müdahaleleri ve insanların yaşam kalitesini iyileştirdiğini göstermektedir.

---

[2]https://www.toupie.org/Dictionnaire/Developpement.htm#:~:text=Le%20d%C3%A9veloppement%20%C3%A9conomique%20d%C3%A9signe%20les,am%C3%A9lioration%20des%20conditions%20de%20vie./17/062021

[3]https://www.banquemondiale.org/fr/topic/socialdevelopment/overview/, 19/06/2021

1.1.1 Ekonomik Kalkınma Prensipleri

Ekonomik kalkınmanın belirleyicileri dört (4) ana unsura ayrılabilir: Ekonomik faktörler, siyasi ve idari faktörler, yasal ve kurumsal faktörler ve sosyo-kültürel faktörler[4]. Ekonomik kalkınmanın birçok belirleyicisi olmasına rağmen, ekonomik faktörler en önemlisidir. Bu durum ülkelerin kalkınma sürecinde önemli ilerlemeler kaydetmesini sağlar ve genel anlamda diğer faktörler de ekonomik faktörlere paralel olarak gelişebilir.

1.1.1.1 Ekonomik Faktörler

Ekonomik faktörler arasında doğal kaynaklar, yatırım ve sermaye birikimi, dış ticaret, doğrudan yabancı yatırım, teknoloji, altyapı, finansal gelişme, ekonomik büyüme, vergilendirme ve gelir dağılımı yer almaktadır.

- Doğal kaynaklar

Başol ve diğerlerine göre (2005: 62), doğal kaynaklar, insan ihtiyaçlarının karşılanmasını ve sosyal hedeflere ulaşılmasını sağlayan ve kolaylaştıran doğada mevcut unsurlardır. Bu kaynakların dönüştürülmesi gerekir ve bu da ancak onları kullanan insanlar tarafından, dolayısıyla tüketim yoluyla yapılabilir. Doğal kaynaklar, bulundukları ortamda insan ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilen ve doğal olarak oluşan kaynaklardır. Doğal kaynaklar, kullanımları ve değer yaratmaları yoluyla toplumu zenginleştirerek ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabilir. Günümüzde doğal kaynakların ekonomik ve sosyal kalkınmadaki önemi Han & Kaya (2008: 260) da dahil olmak üzere birçok yazar tarafından kabul edilmektedir. Doğal kaynaklar, farklı ülkelerin, özellikle de yoksul ülkelerin sanayileşmesinde belirli aşamaları destekleyerek ekonomik kalkınma sürecine katkıda bulunabilir. Başol ve diğerlerine (2005: 67)

[4] Şaşmaz, M.Ü. & Yayla, Y.E. (2018). "Ekonomik Kalkınmanın Belirleyicilerinin Değerlendirilmesi: Ekonomik Faktörler", International Journal of Public Finance, Vol.3, No.2, pp. 249-268.

göre, sanayileşme süreci başladığında ve tamamlandığında, tarım ekonomisinden yani birincil sektörden sanayi ekonomisine yani ikincil sektöre, kırsal yaşamdan kentsel yaşama geçilir ve üretimde eski teknolojilerin yerine yeni teknolojiler kullanılmaya başlanır.

- Yatırım ve sermaye birikimi

Ekonomik kalkınma süreci, bütüncül bir kalkınma sağlamak için birbirleriyle etkileşim içinde olan ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel, teknolojik vb. tüm alanlardaki yapısal değişimi ifade eder. Berber'e (2006: 345) göre, hızlı yapısal değişim için ekonomik faktörlere, özellikle de sermaye birikimine odaklanılmaktadır. Bu teori, ekonomik kalkınma sürecinin kendiliğinden değil, bir bütün olarak toplumun iradesiyle gerçekleştiği, dolayısıyla bu sürecin maliyetinin sermaye olarak bilinmesi gerektiği gerçeğine dayanmaktadır (Han, 1999: 73). Tüm ekonomik kalkınma, ekonomik kalkınma hızındaki stratejik faktör olan yatırıma dayanır. Her yıl elde edilen Gayri Safi Milli Hasıla'nın ne kadarının yatırıma ve dolayısıyla sermaye ihtiyacına ayrılacağının bilinmesi gerekmektedir (Han ve Kaya, 2008: 55).

Kaynak'a (2011: 269) göre, ekonomik kalkınmanın ve dolayısıyla sermaye birikiminin belirleyicilerinden biri olarak yatırımın önemini fark eden az gelişmiş ülkeler, çıktılarını artırmak için yatırım düzeyini artırmanın gerekli olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda ekonomik kalkınma sanayileşme ile sanayileşme ise sermaye birikimi ile ilişkilendirilmektedir (Kaynak, 2011: 269).

- Dış ticaret

Literatürde dış ticaret ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar dış ticaret ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Ekonomistler, ekonomik kalkınma ile dış ticaret arasında pozitif bir ilişki olduğunu kabul etmektedir. Bu durum Adam Smith, David Ricardo, Jonh.S. gibi klasik ekonomistler tarafından vurgulanmıştır. Ricardo, Jonh.S. Mill gibi klasik iktisatçılar tarafından vurgulanmıştır (Aktaş, 2012: 212). Uluslararası ticaret ilişkileri, giderek küreselleşen dünyada ekonomik

kalkınma sürecinde büyük önem taşımaktadır. Hatta uluslararası alanda ekonomik ve finansal ilişkilerin ileri düzeyde küreselleştiği bir dönemde dış ticaretin katkısı olmadan ekonomik kalkınmanın sağlanamayacağını söylemek mümkündür (Seyidoğlu, 2003: 587). Günümüzde farklı ülkelerin ekonomileri birbiriyle bağlantılı ve birbirine bağımlı hale gelmiştir. Dış ticaret ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişki ve bunların karşılıklı etkileri çok çeşitlidir. Savaş'a göre (1999a, s. 187) uluslararası mal, sermaye, işgücü ve teknoloji akışı bir ülkenin ekonomik kalkınma hızı üzerinde olumlu (uygun şekilde kanalize edilmişse) veya olumsuz etkilere sahip olabilir. Bu durum, ülkelerin diğerlerinden ayrı yaşamadan ekonomilerini korumak için tüm önlemleri almalarını sağlamalıdır.

- Teknoloji

Teknoloji her türlü kalkınma sürecinin merkezinde yer alır. Bu olmadan ekonomik kalkınma beyhude olacaktır. Teknoloji ihtiyacı, gelişmekte olan ülkeler için gelişmiş ülkelere kıyasla daha hayati önem taşımaktadır. Çünkü teknoloji, geliştirildiği ortamın sosyal ve ekonomik özelliklerini yansıtır. Her ülke, ihtiyaçlarına bağlı olarak, teknolojiyi kendi ekonomik ve sosyal ortamına uyarlamalıdır. Başka bir deyişle, teknoloji ithalatı tek başına sanayileşme sorununu çözemez. Bu nedenle Ersungur'a (1994: 41) göre, teknolojiyi başarılı bir şekilde kullanmak için onu ülkeye adapte etmek ve uygulama kapasitesini yaratmak gerekir. Bu durum yoksul ve gelişmekte olan ülkeler için çok daha geçerlidir.

Savaş (1999b: 143) tarafından geliştirilen "geri kalmışlığın avantajı" teorisine göre, sanayileşme açısından geri kalmış ülkeler, sanayileşmiş ülkelerden daha yüksek oranda ekonomik gelişme fırsatına sahip olabilirler. Çünkü bu ülkelerin ileri teknolojileri elde etmek için sanayileşmiş ülkelerin uzun, zahmetli ve maliyetli deneyimlerini yeniden yaşamalarına gerek yoktur. Bu ülkelerin geçişlerini başarılı kılmak için bunları uygulamaları yeterlidir.

- Finansal Gelişim

Finansal piyasa, tüm ekonomik ve sosyal kalkınmanın finansman noktası olmaya devam etmektedir. Bir ülkenin veya bölgenin finansal

piyasalarında kullanılan araçların çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması finansal kalkınma olarak adlandırılır. Kısacası finansal kalkınma, finansal piyasaların tüm bileşenleriyle gelişmesidir. Finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, tasarrufların ulusal veya bölgesel ölçekte harekete geçirilme oranıyla ölçülür. Erim ve Türk'e (2005: 23) göre günümüzde bir ülkenin ekonomik büyümesini artırabilmesi için finansal deregülasyon ve finansal derinleşme (fonların reel sektöre aktarılma oranı) büyük önem taşımaktadır. Ekonomik kalkınma ile finansal piyasaların gelişimi arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Tüm ekonomik kalkınma finansal piyasaların dinamikleri ile bağlantılıdır. Çünkü ekonominin belirli sektörlerinde, belirli ülkelerdeki tasarruf sahipleri finansal yardıma ihtiyaç duyarlar. Sektörlerde ise yatırım yapmak için kaynağa ihtiyaç duyan yatırımcılar vardır ve bu iki kesim sermaye piyasası kurumları aracılığıyla bir araya getirilir. Aktaş (2006: 48) ekonomik büyümenin sermaye piyasalarından kaynak kullanımı ile sürdürüldüğünü açıklamaktadır.

Finansal gelişme, (mevcut) tasarrufların kullanılmasını sağladığı ve bilgiye erişim maliyetini düşürdüğü için ekonomik büyümeyi hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Güneş'e (2013: 73) göre ise ekonomik büyüme, finansal araçlara olan talebi artırarak finansal gelişmeyi hızlandırmaktadır. Dolayısıyla finansal gelişme, ekonomik büyümenin yanı sıra kaynak dağılımını da etkileyerek ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabilir.

- Vergilendirme

Ülkelerdeki kaynakların harekete geçirilmesi uygulanan vergi politikasına bağlıdır. Vergi politikası, kamu yatırımlarına ve cari harcamalara katkıda bulunmanın yanı sıra, ekonomik kalkınma sürecinde uygulanan vergi politikası aracılığıyla ekonomideki tasarruf ihtiyacını da etkileyebilir. Vergilerin bu amaçla kullanılması, ekonomik kalkınmanın finansmanında teşvik edici vergilendirme veya vergi politikası olarak adlandırılırken, özellikle gelişmekte olan ülkelerde tasarruf ve yatırımların oluşumunda vergi teşvik politikaları kullanılmaktadır. Vergi teşvikleri, piyasa fonlarının özel yatırımlara yönlendirilmesini mümkün

kılmaktadır (Eker, 2001: 331). Başka bir deyişle, vergiler devlete gelir sağlamanın yanı sıra, ki genellikle böyledir, ekonomik istikrarı sağlamak için de kullanılabilir ve dahası Nemli' ye (1979: 143) göre günümüzde vergilerin kalkınmayı hızlandırmak için kullanılması arzu edilmektedir. İyi bir vergi politikası, iyi işleyen bir devlet ve her şeyden önce kamu hizmetlerinin iyi finansmanı ile eş anlamlıdır.

- Gelir Dağılımı

Bugün dünyanın karşı karşıya olduğu birçok krizin temelinde sosyal eşitsizlikler yatmaktadır. Ulusoy ve diğerlerine (2015: 46-47) göre, günümüzde ülkelerin odaklandığı sorunlardan biri olan gelir dağılımındaki eşitsizlikler, sosyal huzursuzluklara ve ekonomik çöküşe yol açabilmektedir. Gelir dağılımı, bir ülkede belirli bir zamanda yaratılan gelirin bireyler, gruplar, diğer bir deyişle üretim faktörleri arasındaki dağılımıdır. Gelir dağılımı kavramı, ekonomide belirli bir anda yaratılan gelirin, ekonominin karar birimleri tarafından ne ölçüde adaletli bir şekilde dağıtıldığını ifade eder.

Gelirin bireyler arasında dağılımı, insan ihtiyaçlarının karşılanmasında üretim kadar önemlidir. Gelirin adil dağılımı devletin temel görevlerinden biridir. Ekonomi

politikasının temel amaçlarından biri olan gelir dağılımı, farklı gelişmişlik düzeylerine ve ekonomik sistemlere sahip tüm ülkelerde gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Güçlü ve Bilen, 1995: 160). Günümüzde, teori ile ülkelerde uygulanması gereken gerçeklik arasında büyük bir uçurum vardır. En zenginler daha da zenginleşirken, yoksullar daha da yoksullaşmaktadır.

- Altyapı

Altyapı hizmetleri, bir ülkenin ekonomik büyüme ve kalkınmasının anahtarlarından biridir. Kaliteli altyapı olmadan kalkınma da olamaz. Zengin ülkeler, altyapılarının kalitesi sayesinde giderek daha da zenginleşmektedir. Kapsamı son derece geniş olan altyapı hizmetleri, kendi içinde alt sektörlerden oluşmaktadır. Altyapı, fiziksel unsurlardan

kurumsal düzenlemelere kadar her şeyi kapsayan geniş bir kavramdır. Aktan & Dileyici, (2005)'e göre altyapı; enerji, iletişim, ulaşım, su ve sanitasyon gibi hizmetleri içermektedir. Ekonomik kalkınmayı sağlamak için sermaye birikiminin (tasarruf ve yatırım) yetersiz olduğu az gelişmiş ülkelerde, özel sektörün kalkınmayı destekleyecek yatırımları yapabilmesi, kamu sektörünün gerekli altyapı hizmetlerini sağlamasına bağlıdır (Bayraktutan, 2014: 83). Sonuç olarak, kamu hizmeti açığı devletlerin kalkınma sorununu karşılayamamasına yol açmaktadır. Sadece kamu sektörü değil, özel sektör de kendi kendini yönetmekte ve devletlerin yararına kaliteli altyapının geliştirilmesine katkıda bulunmakta zorlanmaktadır.

- Doğrudan Yabancı Yatırım

Gelişmekte olan ülkeler ve hatta halihazırda gelişmiş olanlar bile temellerini sağlamlaştırmak için yatırıma ihtiyaç duyarlar. Özel sektör yabancı yatırımları iki kategoriye ayrılır: Portföy yatırımları ve doğrudan yabancı yatırımlar (DYY). Kaynak'a (2011: 438) göre, ülkeler için daha avantajlı olan doğrudan yabancı yatırımın diğer yatırım türlerinden temel farkı kalıcı fayda sağlamasıdır. Ülkelerin ekonomik kalkınması için önemli olan doğrudan yabancı yatırım, gelişmekte olan ülkeler için düşük tasarruf oranları ve düşük yatırım seviyeleri nedeniyle önemlidir. Bedestenci & Kara'ya (2008: 302) göre doğrudan yabancı yatırım, bir ülkenin özel sektörüne yatırım yapılabilecek kaynakların transferini ifade etmektedir. Bu finansman, onu alan ülkeler için verimlilik açısından katma değer yaratır. Gelişmekte olan ülkeler, derecelendirme kuruluşları tarafından zayıf bir şekilde derecelendirilmelerine rağmen, politikalarına bağlı olarak, ekonomik alanlarını çeşitlendirmek isteyen bağışçıları kendilerine çekebilirler. Günümüzde, her ne kadar bazı ülkeler tarafından bunları sağlayan ülkelerin gereksinimleri nedeniyle reddedilse de, ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına bir şekilde katkıda bulunmaktadırlar.

1.1.1.2 Siyasi Ve İdari Faktörler

Tüm ekonomik kalkınma siyasi ve idari konulara bağlıdır. Siyaset ekonomik kalkınmayı yönlendirmelidir. İyi bir siyasi yönetişim mutlaka entegre bir ekonomik kalkınmaya yol açar. Siyasi kararların devletlerin kalkınması üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi vardır. Bu, farklı ülkeler arasında belirli bir eşitsizliği yansıtır. Gelişmekte olan ülkeler ya kötü yönetim konusunda bir üne sahiptir ya da siyasi istikrarsızlık büyümelerinde bir rol oynamaktadır. Sahra'nın güneyindeki ülkelerin durumu çok daha açıklayıcıdır. Bağımsızlığından bu yana dünyanın bu bölgesi bir yandan dışarıdan gelen güçlü siyasi müdahalelerle, diğer yandan da ekonomik ve sosyal kalkınma açısından yükselişini engelleyen iç istikrarsızlık ve rejim değişiklikleriyle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu zorluk pratikte genel bir zorluktur ve pek çok ülke için ortaktır. Her türlü siyasi faktör, yatırımcıların bir ülkeye gelme istekliliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olma eğilimindedir. Sağlam bir siyasi çerçeve yatırımcıları teşvik ederken, yatırımcıların isteklerine cevap vermeyen bir siyasi çerçeve onları korkutur. Bu da büyüme üzerinde önemli bir olumsuz etki yaratacaktır.

Siyaset, sürdürülebilir ekonomik kalkınmada temel bir faktör olan demokrasiyi ifade eder ve bir ülkeyi, sadece daha fazla demokrasinin mümkün olduğu değil, hatta ekonomik kalkınmanın devam etmesi için gerekli olduğu bir duruma götürebilir. Bir ülke veya bölgedeki mali krizlerin tüm gezegene yayılma olasılığının giderek arttığı entegre bir küresel ekonomide, en geniş ve derin anlamıyla demokrasi, hem ulusal hem de uluslararası ekonomik istikrarsızlığa karşı en iyi garantidir.

1.1.1.3 Yasal Ve Kurumsal Faktörler

Kurumlar, ekonominin ve demokrasinin düzgün bir şekilde gelişmesinin garantörüdür. Kurumlar devletlerin garantörleri ve temel dayanaklarıdır. Ülkeler, ekonomik döngünün sürdürülebilirliğini garanti edebilecek güçlü kurumlara ihtiyaç duyar. Kalkınmanın diğer tüm yönleri zorluklarla karşılaşabilir ancak ülkelerin yaşamını düzenleyen metinler ve

bunların garantörü olan kurumlar sürdürülebilir olmalıdır. İşte bu yüzden devletler, tarihin belirli bir anında onları temsil eden insanların ötesinde inşa edilmelidir. Ne de olsa insanlar ölür ama kurumlar kalır.

1.1.1.4 Sosyo-Kültürel Faktörler

Pek çok ekonomist, sosyolog ve diğer tarihçiler ekonomik kalkınmanın, ekonomik faaliyetlerin üzerine inşa edildiği bir servet birikimine dayandığına inanmaktadır; çünkü söz konusu servet araştırmayı, eğitimi, yenilikçiliği ve üretimi finanse etmeyi mümkün kılmaktadır. Diğerleri ise kültürün ekonomik kalkınmadan kısmen sorumlu olduğuna inanmaktadır. Bir ülkenin kültürü, kalkınmasıyla yakından bağlantılıdır ve çalışma ve ekonomi kültürünü doğrudan etkiler. Sonuç olarak, bir ülkenin veya bölgenin gelenek ve göreneklerini dikkate almak, ekonomik ve sosyal kalkınması için çok önemlidir. Yerel topluluklar sürece dahil edilecekse, onların endişeleri dikkate alınmalıdır. İyi bir ekonomik ve sosyal kalkınma programı mutlaka yerel halkla işbirliği içinde olmalıdır. Pek çok program, bölge halkının olup bitenlerden endişe duymaması veya sürece dahil edilmemesi nedeniyle başarısızlığa uğramaktadır; dolayısıyla sosyo-kültürel faktörlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

1.1.2 Ekonomik Kalkınmanın Özellikleri

Ekonomik kalkınmanın çeşitli boyutları vardır ve bu nedenle onu ölçmek için çeşitli göstergeler gerekir[5]. En yaygın kullanılan göstergeler şunlardır.

- Kişi başına düşen GSYİH: Bu gösterge ulusun ve her bir bireyin ürettiği zenginliği ölçer.

[5]http://sabbar.fr/economie2/ledeveloppementeconomique/#:~:text=La%20notion%20de%20d%C3%A9veloppement%20est,culturelles%20d'un%20pays%20donn%C3%A9 16/04/2022

- İnsani Gelişme Endeksi (HDI): Amartya Sen tarafından geliştirilen bu gösterge yaşam standardını, doğumda beklenen yaşam süresini ve yetişkin okuryazarlığını dikkate alır.

- İnsani Yoksulluk Endeksi (HPI): Bu gösterge, nüfusun bir bölümünün katlanabileceği temel yoksunluk veya dışlanmayı ölçer.

Büyümenin yanı sıra kalkınma, temel ihtiyaçların (gıda, sağlık, eğitim) daha iyi karşılanması ve eşitsizliklerin, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması anlamına gelir. Kısacası, insanların ekonomik yaşamlarının tüm yönlerinin nicelik ve niteliğinin iyileştirilmesi anlamına gelir.

1.1.3 Ekonomik Kalkınmanın Sorunları

İnsan toplumunu oluşturan ekonomik ortam bir denge, istikrar, mükemmellik ortamı değil, bir türbülans, istikrarsızlık, kusurluluk, dengesizlik ortamıdır. Gelişimin her aşamasında şoklara, hatta bazen şiddetli şoklara tanık oluyoruz. Bununla birlikte, ekonomik açıdan bakıldığında, ortaya çıktıkları zaman dilimine bağlı olarak iki kavramsal sorun kategorisi vardır:

- Bir yanda, konjonktürel, olumsal, anlık ve sürdürülemez sorunlar,

- Öte yandan, daha derin, daha kalıcı, daha uzun süreli yapısal sorunlar[6].

Bu sorunlar devletlerin ekonomik yaşamını karakterize eder. Ekonomik koşullar bir ekonominin kısa, orta ve uzun vadedeki sağlığını gösterir. Ekonomik koşullarla bağlantılı ana göstergeler şunlardır:

- Ekonomik büyüme

[6] Silem, A. (2011), Les problèmes économiques et le rôle de l'État. Dans : L'économie politique: Bases méthodologiques et problèmes fondamentaux Paris: Armand Colin (pp. 264-278).

- Mal tüketim endeksi
- İşsizlik oranı
- Tüketici fiyatları
- Endüstriyel veya imalat çıktısı
- Hane halkı güveni
- Bordrolu istihdam
- Üretim kapasitesi
- İşçilik maliyetleri

Ekonomik göstergeler iş ortamını da içermektedir. Kısa ve orta vadede, 2008'deki gibi ekonomik krizler gibi büyük şoklar karşısında ekonomilerin dayanıklılığı dikkate alınması gereken bir konudur. Kısa ve orta vadede, ekonomilerin 2008'deki gibi ekonomik krizler gibi büyük şoklara karşı dayanıklılığı dikkate alınması gereken bir konudur. Bu durum küresel ekonomi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır ve artçı etkileri bugün hala devam etmektedir. Başta turizm olmak üzere, ticari faaliyetler, sanayi üretimi ve hizmetler gibi ekonominin bazı bölümleri en ağır darbeyi almıştır. Bu durum, ekonomik koşulların insanların yaşamları üzerinde ne kadar etkili olabileceğini göstermektedir.

1.2 Islami Finans

İslami finans kavramı genel olarak her türlü finansal faaliyet ve işlemin İslami kurallar, yani şeriat hukuku çerçevesinde yürütüldüğü sistemi ifade etmektedir. İslami finans günümüzde modern finansa bir alternatif olarak görülebilir, çünkü faiz İslam dini tarafından "haram"

olarak yasaklanmıştır. Ayrıca günümüzde dünya finans piyasalarında alternatif bir alan olarak gelişmiştir[7].

Bu bağlamda, tüm İslami finansman yöntemleri, faizli işlemlerin yasaklanması ve İslami iş ahlakının korunması ilkelerine dayanmaktadır. Bu, bir ülkede veya bölgede İslami finansın uygulanabilmesi için olmazsa olmaz bir koşuldur.

Yeni dünya düzeni bağlamındaki gelişmeler, İslami finans sisteminin uluslararası finans sisteminin geleneksel yapısına dahil olmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.

Bu süreçte, dini nedenlerle küresel finans sisteminin dışında tutulan İslami bankacılık sisteminin mevcut finansal sisteme dahil edilmesi için hem İslam ülkelerinde hem de çeşitli Batı ülkelerinde alternatif finansman ve risk yönetimi yöntemleri geliştirilmiştir.

1.2.1 İslami Finans Prensipleri

Gerçek yapısıyla İslami finansın temel kurallarından biri, riba (faiz) içeren tüm işlemlerin ortadan kaldırılmasıdır. İslami finans kurallarında faizin yeri yoktur. Buna ek olarak, parayı büyütmeyi veya sermaye üzerinden para kazanmayı amaçlayan faaliyetlere de izin verilmez. Gerçekten de İslami finansta paranın tek başına bir değeri yoktur (Kuveyttürk: 2023)[8]. Para bir değişim aracı olarak kullanılmalıdır. Ayrıca risk, zarar ve kârın paylaşımı ticari hayatın temeli olması gerektiğinden faize izin verilmez.

[7] Prof. Dr. Mehmet Şükrü TEKBAŞ, (2013), İslamî Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye'de Gelişimi ve Geleceği, SERPAM, TKBB/ https:// tkbb.org.tr/Documents/arastirma-ve-raporlar-102/Islami_Finans.pdf/, 22/07/2021

[8]https://www.kuveytturk.com.tr/blog/finans/fintechveislamifinans#:~:text=%C4%B0slami%20Finans%20Sistemi%20Nas%C4%B1l%20%C3%87al%C4%B1%C5%9F%C4%B1r,ba%C5%9F%C4%B1na%20paran%C4%B1n%20bir%20de%C4%9Feri%20yoktur. 22/07/2021

Bu tanımdan yola çıkarak İslami finansın ilkeleri açıkça ortaya konmuştur:

- Riba yasağı (Yozgat, 2010)[9]
- Gararın engellenmesi (Van Greuning ve Iqbal, 2008)[10]
- Ticari ortamda risk, zarar ve kar paylaşımı (Çürük, 2013)[11]
- Gerçek varlıklarla destekleme
- Yasadışı faaliyetlerin yasaklanması

İslami finans şu ana hedefler etrafında gelişmektedir:

- Haram faaliyetlerde bulunan tüm işletmelerden kaçınarak sadece helal faaliyetleri desteklemek
- İslam hukukuna uygun finansal hizmetler sunmak
- Belirsizlik veya riba içermeyen faaliyetlerde bulunmak
- Parayı bir meta olarak kullanan ve bu yolla gelir elde etmeyi amaçlayan tüm finansal işlemlerden kaçınmak
- İnsani çabalara sermayeden daha fazla öncelik vermek
- İslam hukuku kurallarına uygun olarak adil bir gelir dağılımı temelinde kaynakların verimli kullanımına öncelik vermek
- İslami finans, ücretlendirme ve ödemelerde adalet ve hakkaniyete öncelik vermek
- Tasarruf sahiplerini ve kurumları ekonomiyi geliştirmeye teşvik etmek

[9] Yozgat, Fazıl. (2010). Faizsiz Ekonomi Sosyo-Ekonomik Yaklaşım. Ankara: **Araştırma Yayınları**.

[10] Greuning, Hennie Van. And Iqbal Zamir, (2008), Risk Analysis for Islamic Banks. Washington: **The World Bank Press**

[11] Akten Çürük, Suna, (2013), "İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü** İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi

- Üretkenliği desteklemek
- Etik, ahlaki ve sosyal açıdan sorumlu bir yaklaşımı sürdürmek

Bu ilkeler İslami finansın temellerini oluşturmakta ve bu yeni finansal mimarinin gelişmesi için normatif bir çerçevenin geliştirilmesini desteklemektedir.

1.2.2 İslami Finansın Gelişimi İçin Çerçeve

İslami finans ancak İslam dininin ilkelerine dayanan etik bir çerçeve içinde gelişebilir. Temel ilke şeriattır. Genel olarak İslam toplumunun, özel olarak da finans toplumunun hayatını düzenler. İslami finans ilkeleri tüm ekonomik ve parasal işlemleri yönetir ve her şeyin dinin ilkelerine uygun olmasını sağlar. Etik terimi, helal olan ve Şeriat hukukundan sapmayan her şeyi ifade eder. İslami finans, insanları sistemin merkezine yerleştiren etik bir finans biçimidir. Gerçekten de İslami finans, haramdan kaçınma ihtiyacına, kişisel ve kamu yararı arasındaki dengeye ve ayrıca adalet, şeffaflık ve samimiyet değerlerine dayanan bir değerler sistemini desteklemektedir. Eşit olmayan bir ortamda finans, finansal ortodoksluğun dünyaya geri dönmesine karşı bir siper olarak durmak istemektedir. Bu, bağımsız sosyal adaletin temelini oluşturan belirli bir eşitlik ve adaleti ifade eder. Bu da ancak Şeriat hukukunun katı kuralları temelinde sağlanabilir. İslami finansın aynı zamanda çevresel, sosyal ve diğer pek çok açıdan hayatın tüm yönlerine bir çözüm olması amaçlanmaktadır.

1.2.3 İslami Finansın Karakteristikleri

İslami finans, itibarını destekleyen kendi kurallar dizisine dayanmaktadır. Şeriat hukuku üzerine kurulu bir ilkeye dayanarak, yenilikçi olmayı ve sosyal meseleleri kaygılarının merkezine yerleştiren etik bir ilkeye yanıt vermeyi amaçlamaktadır. Kâr ve her türlü spekülasyona giderek daha fazla odaklanan bir dünyada İslami finans,

finansın yenilenmesi için bir siper olmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu alanda somut kurallar ortaya koymaktadır. İslami finansın temel özelliği, insanı tüm gelişimin önemli bir vektörü olarak sunmasıdır. Finans, İslam ekonomisinin küresel çerçevesinin bir parçasıdır. Bu nedenle İslami bankalar, İslami sigorta (Tekafül), İslami yatırım fonları, sukuk ve diğer İslami finansal kurumlardan başlayarak ekonominin tüm yönlerini kapsar. Tüm bunlar bir bütün oluşturur ve İslami finansın uygulanması için bir çerçeve sağlamak üzere etkileşim halindedir.

1.2.4 İslami Finans Yoluyla Ekonomik Kalkınma

Ekonomik kalkınmanın belirli bir coğrafi alan veya nüfus üzerinde derin bir olumlu etkisi vardır. Önemli bir demografik, teknik, endüstriyel, sağlık, kültürel ve hepsinden önemlisi sosyal etkiye sahiptir. Bu tür değişiklikler nüfusu zenginleştirir ve uzun vadede yaşam koşullarını iyileştirir.

Bir medeniyet olarak İslam, insanlığa hayatın tüm yönlerine ilişkin bütüncül bir vizyon sunar: ticari, ekonomik, hukuki, ahlaki, kültürel, dini ve siyasi.

Hayatın bütününü oluşturan bu farklı unsurların daha iyi anlaşılabilmesi için bir bütün olarak analiz edilmesi gerekmektedir. İslam'ın temel ilkelerinden biri, mevcut kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, gelirin herkesin katkısına göre adil bir şekilde dağıtılması ve her şeyden önce toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi ve sosyal barışın garanti altına alınması yoluyla ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır. Bu, gelişebilmeleri için maddi ve manevi destek sağlayarak imkanları kısıtlı olanlara yardım etmeyi ve onları desteklemeyi içerir[12]. Bu araçlar zekat, sadaka ve halka daha yakın yapılar olan

[12] Hasan KAZAK, (2021), İslami Finansın Ekonomik Kalkınma Ve Sosyal Barış Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi, Doktora Tezi, **KTO Karatay Üniversitesi** Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Doktora Programı

vakıflardan gelen yardımlar olabilir. Ayrıca halkın yararına küçük veya orta ölçekli ekonomik kalkınma projelerinin finansmanını da içerebilir.

Makroekonomik düzeyde İslami finansın temel amacı, toplum kaynaklarının işletmeler tarafından verimli bir şekilde kullanılması, ekonomik kalkınmanın ve sosyal barışın sağlanmasıdır.

Ekonomi sektörlerden, sektörler de işletmelerden oluşur. İşletmeler, ister sanayi ister hizmet sektörü olsun, kaynaklarını etkin ve verimli kullandıkları ölçüde büyürler ve dolayısıyla sektörlere ve sektörlere dayalı ekonomi de o ölçüde büyür ve gelişir. Ekonominin büyümesi ile şirketlerin büyümesi arasında doğrudan bir korelasyon vardır. Ekonominin büyümesi, ülke ekonomisinin gelişmesi ve dolayısıyla işletmelerin büyümesi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. İyi bir iş büyümesi, ekonominin gelişmesi ve aynı zamanda yoksulluğun azaltılması ve dolayısıyla belirli bir sosyal denge anlamına gelir. Burada önemli olan nokta, İslami finansın işletmelerin ve ekonominin büyümesine ve sosyal refaha geleneksel finanstan ne ölçüde daha fazla katkı sağladığını ortaya koymaktır.

Ayrıca İslami bankacılık kalkınmaya da katkı sağlayabilir. Aslında İslami bankacılığın sadece Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerde değil, genel olarak düşük ve orta gelirli ülkelerde de birçok avantajı vardır ve bu da neden bazı durumlarda büyümeyi konvansiyonel bankacılıktan daha fazla teşvik edebildiğini açıklayabilir. Böyle bir sistemin özellikleri aşağıdaki gibidir:

- İslami finans borç vermeyi teşvik eder (varlığı olmayan bireylere). Konvansiyonel sistem herhangi bir kredi verilmeden önce teminatın varlığına dayanırken, İslami finans risk, zarar ve kârın paylaşılması güvencesiyle kredi veren bir modeldir.

- İslami finans tasarrufları teşvik eder: Bu durum finansal aracılığın gelişmesini teşvik edebilir. Müslüman ve gayrimüslim nüfus arasındaki davranış farklılıklarını 64 ülkede inceleyen Demirguc-Kunt ve diğerleri (2013), Müslüman yetişkinlerin %24'ünün bir banka hesabına sahip olduğunu bildirirken, bu oranın gayrimüslimlerde %44 olduğunu

tespit etmiştir[13]. Dolayısıyla bu yeni felsefeden doğan güven, Müslümanlar arasında finans kurumlarına güvenme arzusunu artırabilir. Bu da kurumların kalkınma projelerini finanse etmelerini ve elde ettikleri kârı mevduat sahipleriyle paylaşmalarını sağlayacaktır.

- İslami güven finansal istikrara katkıda bulunur; İslami model ekonomide spekülasyonun yasaklanmasına dayanır.

- İslami finans ahlaki açıdan kabul edilebilir projeleri finanse eder; projenin İslami standartlara uygun olup olmadığını dikkate alır. İslami finansta yasadışı hiçbir proje finansman için uygun değildir.

Bu farklı unsurlar İslami finansın ahlaki temelini ve dolayısıyla kalkınmaya katkıda bulunabilmek için belirli bir özerkliğe sahip olduğunu göstermektedir. Mevcut sistem, tekrarlanan finansal krizler ve olumsuz sosyal etkiler göz önüne alındığında sınırlılıklarını göstermiştir.

1.2.5 Yeni Kredi İmkânları

İşletmeler ve kayıt dışı sektör için krediye erişim, düşük gelirli ülkelerin finansal gelişimi için önemli bir vektördür[14]. İşletmeler karlı yatırım fırsatlarından yararlanamadıklarından, finansmana yetersiz erişim ekonomik büyümeyi engellemektedir. İyi işleyen bir kurumsal finans piyasası, parasal aktarım mekanizmasının kilit bir bileşenidir[15]. Dünyadaki yeni eğilimler, düşük gelirli devletleri, kalkınmalarını finanse etmek için yeni mekanizmalar benimsemeye yönlendirmelidir. Bunun için de İslami finans ürünleri, ekonomileri ve KOBİ'ler için önemli bir varlık olabilir. Başta bankalar olmak üzere İslami yapıların

[13] Imam, P. & Kpodar, K. (2015), Finance islamique et croissance économique : une analyse empirique. **Revue d'économie du développement**, 23, 59-95. https://doi.org/10.3917/edd.291.0059/, 11/08/2021

[14] Lisa jacolin and Luc Jacolin, (2017), Financial Inclusion, Bank Concentration, and Firm Performance, **World Development** Volume 97, Pages 1-13

[15] Peter Praet, (2018), L''accès aux financements, un facteur clé pour la croissance, **Banque europeenne d'investissment**

sağlayabileceği yeni finansman araçları, ekonomik yenilenme üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir.

1.2.5.1 Istisna Finansman Modeli

İslami bankaların, bu hükümetlerin yasalarıyla çelişen finansman formülleri yoluyla hükümet kalkınma projelerini finanse etmesine izin verilmiyordu. Yasaklı konular olarak kabul edilen bu formüller, İslam hukuku tarafından yasaklandığı için yasa dışı sayılan faydalar sunuyordu. Özellikle bu bankaların yasa dışı olan faizli (riba) kredilerle özel projeleri finanse etmesi kabul edilemez. O halde, dini ve ekonomik açıdan istisna'a sözleşmesi, çeşitli hükümet projelerini finanse etmek için uygun formül gibi görünmektedir[16].

İstisna'a, bir tarafın (MUSTASNI'I) diğerinden (SANI'I) önceden ödenecek bir ücret karşılığında, kısmi bir şekilde veya vadede kendisi için bir eser üretmesini veya inşa etmesini istediği bir iş sözleşmesidir. Bu, işlemin amacının olduğu gibi satın alınan malların değil, dönüşüm sürecinden geçen bitmiş ürünlerin teslimi ile ilgili olması dışında SALAM sözleşmesine benzer bir varyanttır.

İstisna, günümüzün ticari uygulamalarıyla karşılaştırıldığında, işletme sözleşmesiyle şu şekilde tanımlanır: "İşletme sözleşmesi, taraflardan birinin bir işi yürütmeyi veya ücret karşılığında bir işi tamamlamayı taahhüt ettiği sözleşmedir. Karşı taraf ona ödemeyi taahhüt eder".

Bir İslam Bankası tarafından uygulamaya konulan istisna'a formülü, bir çifte istisna'a çerçevesinde Banka, Müşteri ve Yüklenicinin yanı sıra üçgen bir operasyon görünümü alabilir.

İstisna, İslam Bankası'nın toplu işlerin inşası, onarımı, geliştirilmesi ve bitirilmesi bağlamında yardım sağlamasına olanak tanıyan bir formüldür. Ayrıca, kullanıcılardan ve/veya satıcılardan sipariş edilecek

[16] Sinan Al Shattnawi, (2021), Les contrats d'istisna'a dans le financement bancaire islamique Sinan Al Shattnawi **Dans Revue internationale de droit économique** /1 (t. XXXV), pages 23 à 47

üretim, nakliye ve tüketim ekipmanlarının yapımını finanse etmeyi de mümkün kılar. Örnek olarak, Malezya'da Istisna, Istisna'nın ülkedeki finansman projelerinin başarılı uygulamalarından biri olan Kuala Lumpur Hafif Raylı Transit 2 projesinin finansmanı ve inşası için kullanılmıştır (Hamwi ve Aylward 1999)[17].

Son olarak, yukarıda açıklanan çift istisna'a süreci sayesinde piyasadaki ilerleme tekniğine İslam'ın emirlerine uygun alternatif bir çözüm sunar[18].

Temel ilke, Banka'nın istisna'a çerçevesindeki ücretinin, bu müdahalenin doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleşmesi fark etmeksizin, sözleşme kapsamındaki yapının inşasıyla ilgili işleri yürütmekten sorumlu bir yüklenici olarak müdahalesi ile gerekçelendirilmesidir. Taşeronlar.

İstisna'a sözleşmesi, bir malzemeyi, yarı bitmiş ürünü veya bileşenleri kullanıma hazır bitmiş bir ürüne dönüştürme çalışmasıyla ilgili olmalıdır.

Sözleşme, imal edilecek malların niteliğini, miktarını, kalitesini ve özelliklerini belirtmelidir.

Malzeme, bileşenler veya yarı mamul ürünler SANI'I (yüklenici) tarafından sağlanmalı veya finanse edilmelidir.

Ancak Hasmawati ve Mohamad (2019) gibi akademisyenler, İstisna en az kullanılan İslami finansal araçlardan biri olduğu için uygulamaya yansımamaktadır (Alzoubi, 2017; Bank Negara Malaysia, 2018; Dünya Bankası, 2017). Alzoubi'ye (2017) göre, İstisna'nın yeterince kullanılmamasının nedeni, diğer İslami finans enstrümanlarından daha fazla çaba gerektirmesidir.

İcâre (kiralık) gibi projelerin finansmanı için uygun diğer şeriata uygun finansman, İstisna'ya kıyasla daha az risklidir ve daha az çaba

[17] Hamwi, B. and Aylward, A. (1999), "Islamic finance: A growing international market", **Thunderbird International Business Review**, Vol. 41, No. 4-5, pp. 407-420. https://doi.org/10.1002/tie.4270410407
133 https://iqra-finance.com/istisnaa/26/04/2022
[18] https://iqra-finance.com/istisnaa/26/04/2022

gerektirir (Alzoubi, 2017; Hasmawati ve Mohamad, 2019; Dünya Bankası, 2017).

Karlılık açısından, Alzoubi'ye (2017, s. 79) göre "İstisna finansmanının kar marjı, genellikle merkez bankası tarafından kontrol edilen murabaha oranından daha esnektir. Bu nedenle, İstisna'dan sağlanan fon, genel faydaya daha büyük bir katkı sağlamalıdır".

Bölgesel düzeyde, İstisna'nın kullanımı ekonomik büyümeyi ve yeni işlerin yaratılmasını teşvik edebilir (Al-Amine, 2001). Bu anlayış, işsizlik oranının düşürülmesine katkıda bulunabileceği için BAEPB bölgesine uygulanabilir.

Ayrıca, ekonomik büyüme ve bölgesel kalkınma altyapıya bağlıdır; tatlı suya güvenilir erişim, verimli telekomünikasyon, toplu taşıma ve elektriğin mevcudiyeti (Hamwi ve Aylward, 1999).

Altyapı geliştirme, yalnızca temel altyapı hizmetlerinin sağlanmasını ve yaşam standartlarını iyileştirmekle kalmayıp aynı zamanda istihdam fırsatları da yarattığı için ekonomik kalkınma üzerinde uzun vadeli bir etkiye sahiptir.

İstisna'nın artan kullanımı, İslami finans kurumlarının büyük fonlar toplamak için bir sözleşme makamı olarak daha aktif bir rol oynadığı İslami finans sektörünün daha da gelişmesine yol açabilir[19].

1.2.5.2 Icare Finansman Modeli

İcare, İslami bankalar tarafından profesyoneller ve işletmeler için kurulan bir finansman sözleşmesidir. Bu sözleşme kapsamında banka, sözleşmede "mal sahibi" olarak belirtilen müşterinin "kiracı" olarak belirlediği malları (taşınır ve taşınmaz) ya satın alır ya da müşteri tarafından meyve üretiminde kullanılmak üzere bir ücret karşılığında

[19] Nasucha, M. N. Ahmed, R. and Barre, G. M. (2019), "Examining the Viability of Istisna for Project Financing: An Economic Perspective", **International Journal of Management and Applied Research**, Vol. 6, No. 4, pp. 259-270. https://doi.org/10.18646/2056.64.19-019 | Download PDF08/06/2023

sağlar. Mallar, önceden kararlaştırılan bir süre için kiralanır (kiraya verilir)[20].

Bu işlemler varlığın değil intifa hakkının satışını içerir. Dolayısıyla icareyi, belirli bir süre için bilinen bir rant ile bilinen bir intifa hakkından yararlanma olarak tanımlayabiliriz. Genellikle, kiralama sözleşmesi süresinin sonunda mülkiyet devri sembolik frangı ile gerçekleşir[21].

İcare, kiralama sözleşmesinin karşılığıdır. Ancak leasingden farkı, bu sebeplerden doğabilecek cezalar faiz olarak kabul edileceğinden, gecikme durumunda aylık ödeme yapılmaması durumunda ceza verilmemesidir ancak İslami Finans bu süreci reddeder. Şeriat ayrıca, zaten zor durumda olan iyi niyetli bir borçluyu cezalandıran bir finansal sözleşmedeki herhangi bir hükmü de kınar[22].

Ayrıca bir icare sözleşmesinde, kiracı söz konusu varlığın zilyetliğini almadan önce ödemeler başlayamaz. Buna karşılık, bir finansal kiralama sözleşmesinde ödemeler, kiraya verenin dayanak varlığı satın almasıyla başlayabilir. Bu şekilde, kiracının kötü niyet veya ihmali olmadıkça, varlığın tahribi veya kaybı riski, mülkten sorumlu olmaya devam eden kiralayana aittir.

Öte yandan bir icara sözleşmesinde, her bir ödemenin tutarının önceden değil, dayanak varlığın tesliminin beklendiği tarihte belirlenmesi mümkündür. Bu esneklik, bu aracı, bir yatırım projesinin gelecekteki karlılığına ilişkin belirsizliğin önemli olabileceği bir faaliyet olan proje finansmanı durumunda özellikle yararlı kılar.

Sonuç olarak, icare sözleşmesi sigorta sunar, ancak aynı zamanda yasal kısıtlamalar da sunar ve son alıcının satın alma opsiyonunu kullanması durumunda çifte transferle sonuçlanabilir. Böylece sözleşme şartları önceden belirlenmiş olup, şartlardan birinin değişmesi halinde her

[20] https://www.banquezitouna.com/fr/techniques-financieres/ijara22/05/2023
[21] http://fr.financialislam.com/ijara.html02/04/2023
[22] https://ijaracdc.com/how-ijara-financing-works/02/04/2023

iki tarafın anlaşması ile dahi yeni şartlarla yeni bir sözleşme yapılması gerekmektedir.

BCEAO, "Batı afrika para birliği'nin (BAPB) kredi kuruluşları tarafından uygulanan islami finans operasyonlarının teknik özelliklerine ilişkin talimatı N°004-05-2018"de, bir icare tarafından finansman. Bu ek, Batı Afrika bölgesinde İslami finans kurallarının birleştirilmesi amacıyla Merkez Bankası tarafından tanımlanan yasal çerçeve için önemli bir destektir..

Merkez Bankası için, bir kredi kuruluşu ile bir müşteri arasındaki taşınır veya taşınmaz mal kiralamasına icara denir. Kiralama-satın alma sözleşmesi, bir yandan satın alınan varlığın profesyonel kullanıma yönelik olması ve diğer yandan müşteriye vade sonunda veya vadesinden önce kullanma imkanı sunulması halinde, kiralama-satın alma finansmanı şeklini alır. Sözleşme, kiralanan varlığın tamamını veya bir kısmını kararlaştırılan bir fiyat üzerinden satın alma opsiyonu içerir.

Şekli ne olursa olsun, icare sözleşmesi aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Kiralama süresi;
- İlk kira tutarı;
- Kira geri ödeme planı;
- Kiralanan mülkün niteliği ve özellikleri.

İcare finansman sözleşmesi ayrıca aşağıdakilerle ilgili hükümler sağlar:

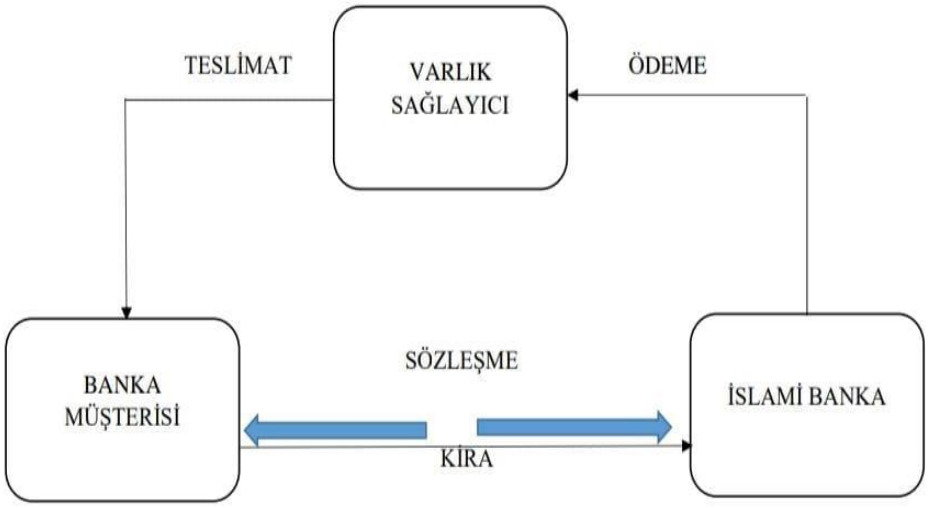
- Sözleşmenin sonunda veya sözleşmenin sona ermesinden önce müşteriye sunulan satın alma seçeneği;
- İleriye dönük veya vadeden önce kiralanan varlığı satın alma opsiyonunun kullanım fiyatı üzerinden.

İcare sözleşmesi, müşteriye kiralanan mülkün bakım ve bakımını yapma yükümlülüğünü veren hükümler ve ayrıca ona kredi kurumu adına

belirli büyük onarım işlerini yürütme yetkisi veren hükümler içerebilir. Bununla birlikte, hiçbir hüküm, kredi kuruluşunu kiralanan mülkün sahibi olarak sorumluluğundan muaf tutamaz veya müşteriden büyük bakım çalışmaları için ücret talep edemez. Kredi kuruluşu, müşterinin talebi üzerine, kiralanan mülkü satın alabilir. Bu durumda, ikincisinden, bu ekin 9. maddesinde tanımlandığı gibi, iyi niyetle bir Depozito oluşturulmasının yanı sıra, tek taraflı bir kiralama vaadi vermesini isteyebilir. Bu tutar, müşterinin sözleşmeden doğan yükümlülüklerine uygunluğunun doğrulanmasından sonra kiralama süresinin sonunda iade edilecektir. İcare sözleşmesi, müşterinin, kiranın temerrüdü veya geç ödenmesi durumunda, bu ekin 10. Maddesinde belirtilen koşullar altında belirlenen bir tutarı kredi kuruluşuna ödeme taahhüdünü sağlayabilir.

Kredi kuruluşu, İslami finans ilke ve kurallarına uygun olmak kaydıyla müşteriden ayni veya şahsi teminat talep edebilir. Bu garantiler, kiralanan mülkün iadesi sırasında müşterinin ihmali veya kusuru nedeniyle kaydedilen ödenmemiş faturaları veya mülkte gözlenen bozulmaları kapsamayı amaçlamaktadır. Tek taraflı kiralama taahhüdü, mülkün kredi kuruluşu tarafından edinilmesine ilişkin sözleşme, icare veya icare finansman sözleşmesi ve mülkü devretme veya edinme taahhüdü, ürettikleri etkiler bakımından ayrı ve bağımsız sözleşmeler olmalıdır. Kiralanan malın tamamen yok olması veya kaybolması icara sözleşmesini sona erdirir. Kiralanan mülkün, kullanımını tehlikeye atmayacak şekilde kısmen tahrip olması durumunda, müşteri tarafından ödenen kira tutarı, taraflar arasında kararlaştırılacak şartlara göre azaltılabilir.

Şekil 1 : İjara Finansman Modeli

Kaynak: Nikonova Tatiana , Kokh Igor , Safina Liliya (2015)

1.2.5.3 Muşareke Finansman Modeli

İslam hukukuna göre Muşarake, iki veya daha fazla kişinin sermayelerini veya emeklerini birleştirerek, tüm ortakların belirli bir orana göre karı paylaştığı, zararın ise katkı oranına göre paylaşıldığı bir ortak ortaklığı ifade eder (Usmani, M.I. 2002, s.87).

Başka bir tanıma göre Muşareke, belirli bir yatırım projesini yürütmek için bir veya daha fazla yatırımcının ve bir kredi kuruluşunun sermayeyi anında veya ertelenmiş ödeme ile bir araya getirdiği herhangi bir sözleşme anlamına gelir[23].

Her bir tarafın koyduğu sermaye veya taahhütleri belirlenmelidir. Ayni katkılar, iştirak edenin sermaye içindeki payının tespiti için bir değerlendirmeye tabi tutulur. Muşareke'de her ortağın yönetime katılma

[23] BCEAO, (2018), İnstructıon n°004-05-2018..Relatıve aux caracteristiques techniques des operations de fınance islamique exercees par les établissements de credit de l'union monetaire ouest afrıcaine (UMOA)

ve yönetimde çalışma hakkı vardır (Gafoor 1996)[24]. Taraflar aralarından birini projeyi veya yatırımları yönetmek üzere görevlendirirler.

Bir muşareke sözleşmesi belirli veya belirsiz bir süreye sahip olabilir. Ayrı bir anlaşma, taraflardan birinin kademeli olarak ayrılma şartlarını sağlayabilir[25]. Sözleşme kapsamındaki faaliyetten elde edilen kâr, taraflar arasında mutabık kalınan bir dağıtım anahtarına göre dağıtılır. Sözleşme, bu kârların dağıtımı için hüküm ve koşulları sağlamalıdır. Yine de, sözleşmenin sonunda veya mali yılın sonunda ayarlamaya tabi olmak üzere, taraflar arasında karşılıklı anlaşma ile avans verilebilir. Muşaraekede akit taraflardan herhangi birine ödenen kâr dışında herhangi bir ücret ayrı bir kanunun konusu olmalıdır.

Zararlar, her bir tarafça katkısı oranında karşılanır (Lewis & Algaoud 2001, p. 43)[26]. Muşareke sözleşmesinden doğan zararlar, bu yükümlülüğün ayrı bir belgede kurulması ve üçüncü kişinin, yani kefilin hiçbir bedele tabi olmaması kaydıyla, taraflardan ayrı bir tüzel kişiliğe ve mirasa sahip üçüncü bir kişi tarafından teminat altına alınabilir. Ana şirket veya yararlanıcı kuruluşun bağlı kuruluşu.

Hiçbir koşulda sözleşme:

- Garanti edilecek ve başlangıç sermayesine endekslenecek sabit veya değişken bir kâr sağlamak;
- Avans olarak yatırılan sermayenin iadesini garanti eden hükümler içerir • diğer tarafın "muşareke" sözleşmesinin herhangi bir hükmünü ihlal etmesi veya ihmal veya kusur halleri dışında, yatırılan sermayenin erken iadesini sağlar diğer tarafın.

Bu finansman yönteminin faydası:

[24] Gafoor, A.L.M. (1996). **Interest-Free Commercial Banking**. Malaysia: A.S.Noordeen.

[25] Hussain G. Rammal, (2004), Financing Through Musharaka: Principles And Application/ https://www.westga.edu/~bquest/2004/musharaka.htm

[26] Lewis, M.K. & Algaoud, L.M. (2001). Islamic Banking. Cheltenham, **UK: Edward Elgar**

Esnekliği ve katılımcılığı nedeniyle muşareke tarafından sağlanan fonlamanın hem İslam Bankası hem de ekonomik operatörler için çeşitli avantajları vardır. İslam Bankası için bu formül, kaynakları için uzun ve/veya orta vadeli yatırım fırsatları sunmaktadır.

Bu nedenle, mudilerine ve hissedarlarına oldukça cazip bir getiri oranı sağlaması muhtemel düzenli ve tutarlı bir gelir kaynağı oluşturabilir.

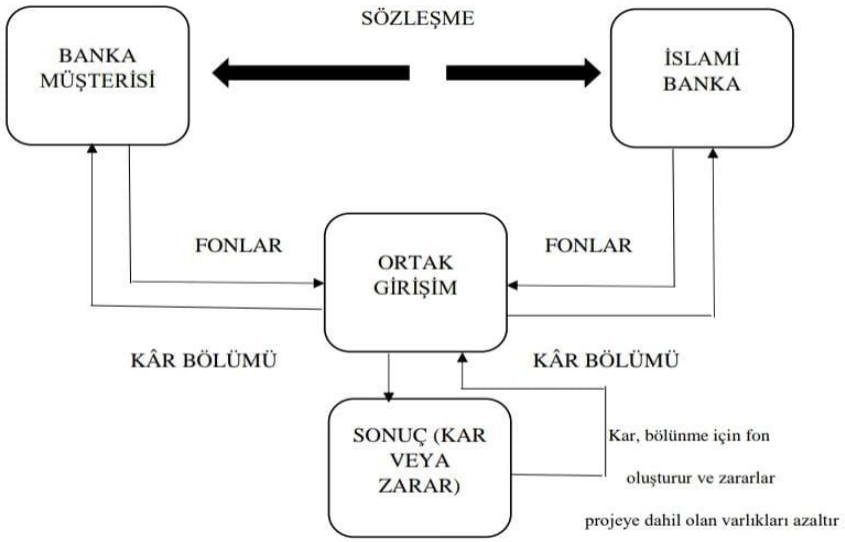
Kısa vadeli ticari faaliyetlerin (özellikle olduğu gibi yeniden satış veya ithalat- ihracat) ve öz sermaye yatırımlarının tek seferlik finansmanına ek olarak, muşareke ayrıca uzun ve orta vadeli bir kredi biçimi olarak sunulmaktadır. Bu itibarla, hem sermayenin oluşturulması ve/veya artırılması hem de ekipman alımı ve/veya yenilenmesi açısından iş yaratma ve geliştirme döngülerinin ihtiyaçlarına en uygun finansman yöntemini oluşturmaktadır. Ayrıca muşareke, çeşitli şekillerde (AŞ, LŞ, vb.) Şirketler şeklinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin yaratılması için destekleyiciler tarafından çok talep görmektedir.

Müteşebbisler (ortaklar) için risk paylaşımı ilkesi, muşarekeyi cazip bir finansman kaynağı haline getirmektedir. Banka'nın ücreti, sabit bir finansal gider oluşturmaktan çok, doğrudan faaliyet sonucuyla bağlantılı değişken bir katkıdır. Banka'nın zarara uğraması halinde, sadece tazminat talep etmekle kalmayıp, zarardan ortak sıfatıyla kendisine düşen payı da üstlenmesi gerekmektedir. Bu, bu tür finansman için önerilen proje ve operasyonların risk ve karlılığını incelemenin önemini göstermektedir.

Ayrıştırıcı muşareke, İslami Bankaların, icra maliyetlerinden elde edilen marjı paylaşarak, kamu (veya diğer) sözleşme sahiplerine sözleşmelerde avans vermelerine olanak tanır. Ödemeler, tüm destekleyici belgelerle desteklenen çalışma durumları temelinde yapılacaktır. Sözleşme makamı tarafından ödeme yapan muhasebeci aracılığıyla yapılan ödemeler üzerinden, bu tür işlemlerde sistematik olarak gerekli olacak sözleşme rehni sözleşmesi hükümlerine göre tahakkuk ettirilecektir. Yine de bu konuda şeriatın hükümlerini dikkate almak gerekir (aşağıya bakınız).

Muşareke yarışmaları aynı zamanda zanaat sektöründeki küçük işletmelerin, otellerin, restoranların ve diğer türdeki faaliyetlerin finansman ihtiyaçlarını da karşılar; bunlar, garantiler ve finansal kaynaklar açısından zayıf olmalarına rağmen, karşılığında belirli bir kültürel çıkar sunar[27]. Bu sektörler çoğunlukla vergi avantajlarından ve yukarıda bahsedilen dezavantajları büyük ölçüde telafi eden istikrarlı ve güvenilir bir talepten yararlanmaktadır.

Şekil 2 : Musareke Finansman Modeli

Kaynak: Nikonova Tatiana et al. / Procedia Economics and Finance 24 (2015) 479 – 484

1.2.5.4 Mudarebe Finansman Modeli

Mudarebe finansmanı, bir kredi kuruluşunun yatırım projelerini yürütmek amacıyla müşterisine sermaye sağladığı herhangi bir sözleşmeyi tanımlar. Bu, bankanın projeyi tamamen finanse etmeyi

[27] https://iqra-finance.com/moucharaka/02/04/2023

taahhüt eden yatırımcı (Rab el Mal) rolünü oynadığı bir yatırım ortaklığıdır. Buna karşılık müteahhit (Mudarib) projeyi yönetmelidir[28].

Ücretlendirme, girişimcinin kârının bir yüzdesi şeklinde önceden belirlenmiş bir dağıtım anahtarına dayanır. Herhangi bir zarar, yalnızca sermaye sağlayıcı tarafından karşılanmalıdır. Girişimci, işi için değişken ücretten feragat eder. Mudarebe sözleşmesi genel veya özel olabilir.

Mudarebe finansman sözleşmesinin, belirli bir yatırımla ilgili olduğunda spesifik olduğu söylenir. Müşterinin yatırımları özgürce seçebilmesi genel bir durumdur. Kredi kuruluşu, sermaye sağlayıcı, yatırımların veya Mudarebe finansmanının proje konusunun günlük yönetimine müdahale etmez. Faaliyet sonunda elde edilen kar, sermayenin geri ödenmesinden sonra, önceden kararlaştırılan bir dağıtıma göre iki taraf arasında paylaştırılır. Sözleşmeden doğan zararlar, müşterinin Mudarebe finansman koşullarının kusuru, ihmali veya ihlalinden kaynaklanmadığında, tamamen kredi kuruluşunun sorumluluğundadır[29].

Mudarebe finansman sözleşmesi, açık ve kesin bir şekilde şunları belirtmelidir:

- Nakdi veya ayni olarak yatırılan sermayenin miktarı. Ayni katkılar, örf ve âdet hukuku hükümlerine göre bilirkişi değerlendirmesi ile değerlendirilir;
- Mudarebenin başkentinin teslim tarihi ve şartları;
- Mudarebenin süresi ve son tarihin uzatılmasının olası olasılıkları;

[28] https://www.bmci.ma/najmah/lexique-finance-participative-bmci-najmah-financement-investissement/18/05/2023

[29] BCEAO, (2018), İnstructıon n°004-05-2018..Relatıve aux caracteristiques techniques des operations de fınance islamique exercees par les établissements de credit de l'union monetaire ouest afrıcaine (UMOA)

❖ Tarafların hak ve yükümlülükleri, özellikle sermayenin taraflar arasında mutabık kalınan hükümlere uygun olarak kullanıldığını doğrulayan periyodik bir raporun iletilme yöntemleri;

❖ Müşteri tarafından, sermayeyi sağlayan tarafa sermayeyi iade etme hakkı veren Mudarebe koşullarının herhangi bir ihmali, kusuru veya ihlaline karşı sağlanan garantiler;

❖ Mudarebe kârını, sermayenin iadesi ve giderlerin düşülmesinden sonra, net kârın yüzdesi şeklinde dağıtma yöntemi;

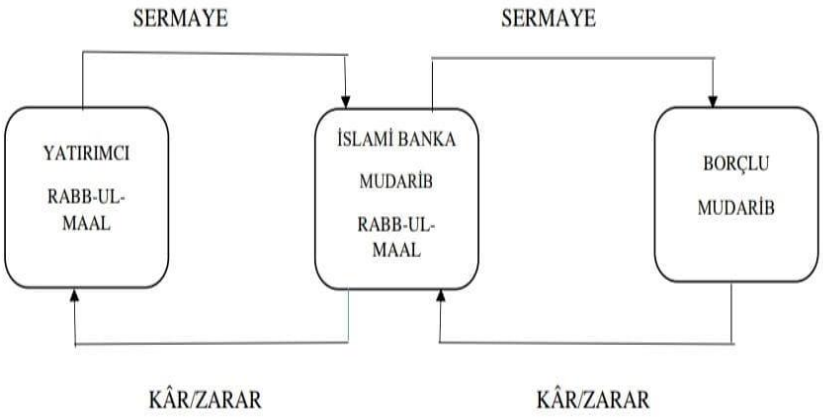
❖ Taraflarca belirlenen bir programa göre kâr dağıtım sıklığı.

Mudarebe finansman sözleşmesi, aşırı kar olasılığını sağlayabilir ve gerekirse, bunlar belirlenen bir eşiği aştığında tahsis koşullarını tanımlayabilir.

Bir Mudarebe sözleşmesi, sermayeyi sağlayan ortağın kısıtlamalarını içerebilir. Bu kısıtlamalar, işlemlerini belirli bir yerde gerçekleştirmesini gerektirerek işlemin yeri ile ilgili olabilir. Ayrıca, fonları yalnızca belirli bir süre boyunca kullanma şartıyla zamana dayalı olabilirler. Ayrıca, fonların yatırılacağı sektörü veya faaliyeti empoze ederek işin doğasıyla da ilişki kurabilirler.

Bugün mudarebe, çeşitli ekonomik faaliyetlere uygulanabilir ve muşareke ile birlikte, İslam'ın savunduğu ticaret ruhuna en sadık teknikleri temsil eder.

Şekil 3 : Mudarebe Finansman Modeli

Kaynak: Iwona Sobol, 2019, Mudaraba term deposits in Islamic banking -the crucial aspects

1.2.5.5 Sukuk Finansman Modeli

AAOIFI, Şeriat Standardı 17'de sukuku, maddi varlıkların, intifa haklarının ve hizmetlerin veya belirli bir projenin veya belirli bir yatırım faaliyetinin mülkiyetinin bölünmemiş paylarını temsil eden eşit değerde sertifikalar olarak tanımlar.

Sukuklar, İslami finans endüstrisinin amiral gemisi ürünüdür. Onların gelişimi, İslami sermaye piyasasının büyümesinin arkasındadır. Geleneksel bağlara İslami değerlerle uyumlu bir alternatif sunarlar, öyle ki kimileri İslami bağlar olarak adlandırır. Yatırım sertifikalarına abone olma ve ardından bunları ikincil bir piyasada alıp satma imkânı sunarlar. Sukuk, NASDAQ Dubai ve Londra Menkul Kıymetler Borsası gibi çeşitli uluslararası borsalarda işlem görmektedir. 2008'den bu yana, Nyse Euronext bu menkul kıymetleri özel bir bölmede barındırmaya hazır. Bu bağlamda, genel olarak gelişmekte olan ülkeler için güvenilir bir alternatif

oluşturmaktadır[30]. Günümüzde sukuk, devletler (ülkeler), büyük kurumlar, belediyeler ve şirketler gibi birçok kurum tarafından finansman ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Bu tercihi etkileyen birçok faktör olmakla birlikte; Sermaye piyasalarında işlem yapabilme, uzun vadeli, strese dayanıklı bir yapı tasarımı ve hibrit bir yapıda konumlanma önemli avantajlar olarak sıralanıyor. Sukuk finansman modeli sadece İslam ülkelerine özgü olmayıp, İngiltere, Almanya, Hong Kong, Güney Afrika, Lüksemburg gibi Batılı ülkeler ve daha birçok ülke için de kaynak yaratma amacıyla kullanılmaktadır.

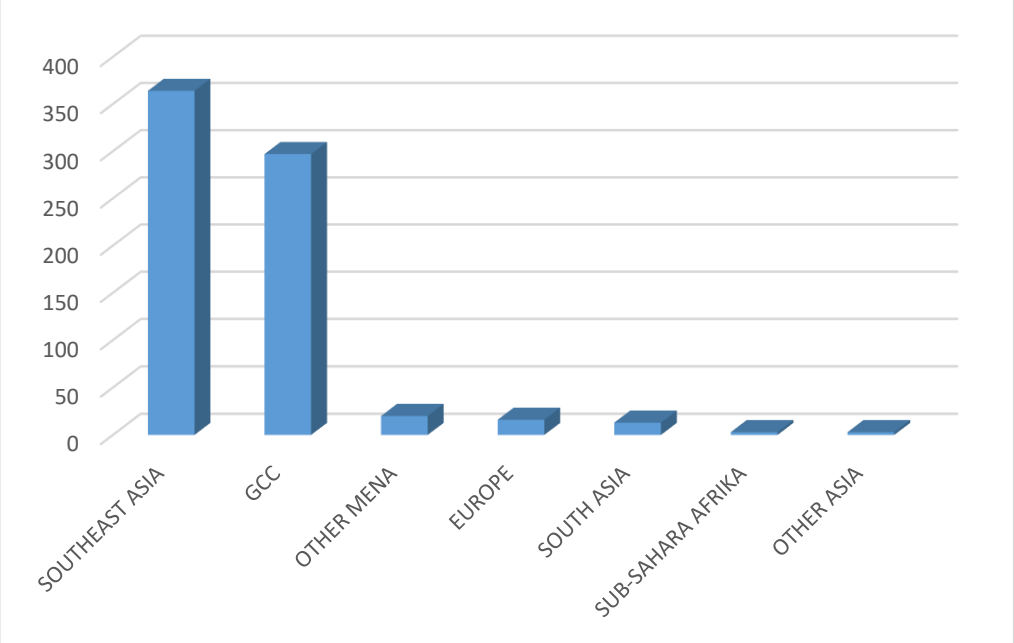
BAEPB bölgesi ülkelerine dayatılan kalkınma zorunluluğu, onları ekonomilerini finanse etmek için her yolu kullanmaya zorlamalı. Sonuç olarak, Devletler, çeşitli aktörlerin kendilerini finanse etmek için kredilere erişmesine izin vermek için İslami finansın tüm ilkelerini entegre etmelidir.

Ödenmemiş sukukun değeri 2020'de %16 ve 2021'de %14'ün üzerinde arttı. 2020'nin aynı döneminde 88,7 milyar dolar olan sukuk ihracı 100 milyar dolar eşiğini geçtiğinde 2021'in ilk yarısında rekor seviyede bir talep vardı. 2021 sonunda 713 milyar dolara ulaştı[31]. Bu güçlü başlangıcın arkasında KİK (Körfez İşbirliği Konseyi) ve Türkiye'den kaynaklanan yüksek emisyonların yanı sıra Güneydoğu Asya'dan (Malezya, Endonezya, Brunei) büyük yayınların devam etmesi vardı. Suudi Arabistan, 2021'in ikinci çeyreğinde yurt içi ihracını neredeyse iki katına çıkardı. 2021'de, KİK ve Güneydoğu Asya hükümetleri toplu olarak 661 milyar dolarlık ödenmemiş sukuktan, yani devlet sukuk arzının %93'ünden sorumluydu.

[30] Jouaber-Snoussi, K. (2012). V. Les sukuk. Dans : Kaouther Jouaber-Snoussi éd., La finance islamique. Paris: **La Découverte**. pp. 95-112

[31] Icd (2022), refinitiv islamic fınance development report 2022 embracıng change/ https://icd- ps.org/uploads/files/ICD%20Refinitiv%20ifdi-report-20221669878247_1582.pdf

Şekil 4: Bölgelere Göre Ödenmeyen Sukuk Değeri (Milyar Abd Doları, 2021)

Kaynak: ICD – Refinitiv islamıc finance development report 2022 embracing change s.45

Bu gözlemden hareketle, BAEPB ülkeleri için sukuk yoluyla finansman açısından güçlü bir potansiyel ve finansman sermayesine erişim açısından geniş bir pazar olduğu söylenebilir.

1.2.5.5.1 Icare Sukuk Finansman

İcara Sukuku, mevcut bir mülkün veya varlığın sahibi tarafından, abonelik gelirlerinden bir kira karşılığında kiralamak amacıyla kendi başına veya bir finansal aracı aracılığıyla ihraç edilen eşit değerde sertifikalardır. Abonelikten sonra, dayanak varlık Sukuk sahiplerine ait olur[32].

En yaygın kullanılan sukuk yapısı icara sukuktur. Bu yapının popülaritesi bir dizi farklı faktöre bağlanabilir; bazı müfessirler, onu diğer tüm sukuk yapılarının geliştirildiği klasik sukuk yapısı olarak

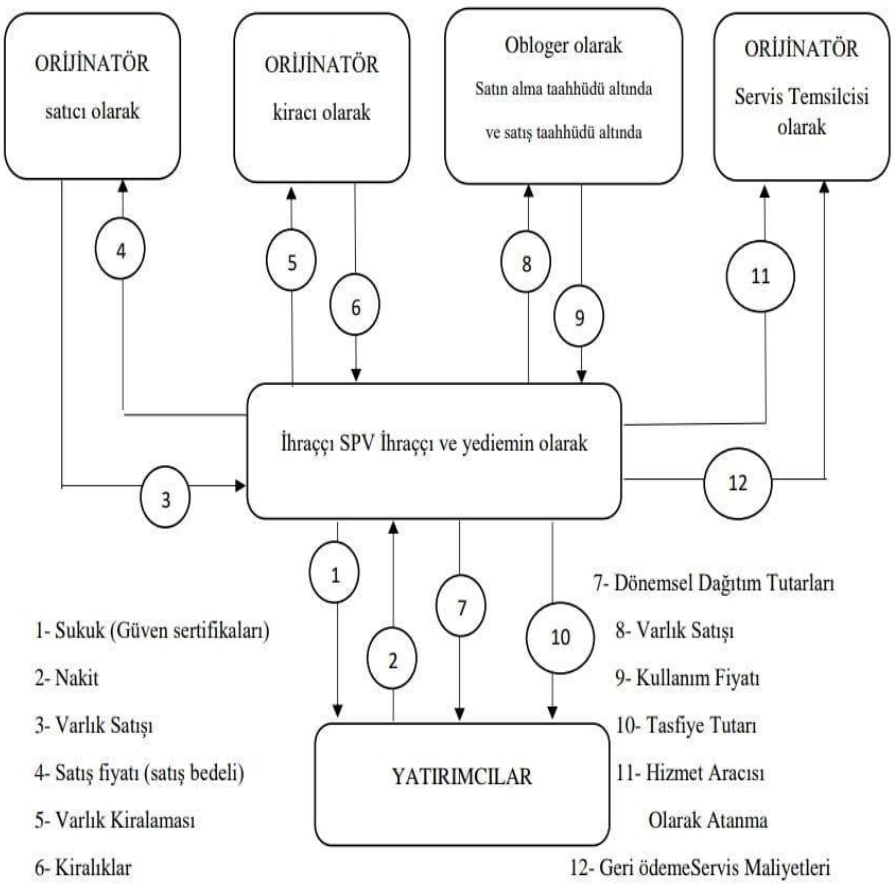
[32] 147 Fatima Zaka and Shazib Ehsan Shaikh, (2019), Blockchain for Islamic Financial Services Institutions: The Case of Sukuk Financing, p22

tanımlarken, diğerleri ise sadeliğini ve şeriat alimleri nezdindeki lütfunu ona katkıda bulunan temel faktörler olarak vurgulamaktadır.

Yatırımcılara getiri sağlamak için, tüm sukuk yapıları ya bir dayanak varlığın performansına ya da bu varlığa ilişkin sözleşmeye dayalı bir düzenlemeye dayalıdır. Icara, bir finansman anlaşmasının ömrü boyunca düzenli ödemeler sağlamak için kullanılabileceğinden, kar elde etmek için ödeme profilini- ve hesaplama yöntemini - uyarlama esnekliği ile bu açıdan özellikle yararlıdır. Ayrıca, satın alma taahhüdünün kullanılması, Şeriat itirazları olmaksızın i'cara sukuk bağlamında geniş çapta kabul görmektedir. Bu özellikler, bir sukuk ihracı için temel yapıda kullanılmak üzere icarenin uyarlanmasını nispeten basit hale getirir[33].

[33] https://islamicmarkets.com/education/sukuk-al-ijara16/05/2023

Şekil 5: İcara Sukukunun Yapısı

Kaynak: Kenan DEDE (2013) sukuk (kira sertifikaları)

1.2.5.5.2 Mudarebe Sukuk Finansman

AAOIFL standardında Mudarebe Sukuku şu şekilde tanımlanmaktadır: "Mudarebe Sukuku, Mudarebe sözleşmesine dayalı olarak yönetilen proje veya faaliyetleri temsil eden sertifikalardır"[34].

Mudarebe sukuk, durağan sermayeyi akışkan hale getiren dinamik bir süreçtir. Emek sermaye ortaklığının taraflarından birinin veya dışardan bir üçüncü bağımsız bir tarafın mudarebe finansmanı ortaklığı esaslarına

[34] Zeinab Rezaei, 2013, Sukuk: An Islamic Financial Instrument, management and Administrative Sciences
Review ISSN: 2308-1368 Volume: 2, Issue: 3, Pages: 261-267

çerçevesinde yönetmek üzere yetkilendirildiği iktisadi projeleri temsil eden ortaklık sertifikalarıdır (Brugnoni, 2008:21). Emek sahibi (mudârib) olarak, sukuku ihraç eden taraf nitelendirilirken sukuk yatırımcıları sermaye sahibini (rabbü'l mal) temsil eden taraftır (Odabaşı ve Aktepe, 2012: 373-378). Yani mudarebe finansmanı, rabbü'l mal'ın (finansör), Mudaribe (bir gişimciye, emek sahibine veya bir iş girişiminde fonları kullanan kişiye) fon sağlayan bir ortaklık düzenlemesidir. (Venardos, 2010: 67) Sukuk ihracı ile oluşturulan fon ortaklıkta kullanılacak olan sermayedir. Bu sukuk modeline göre ihraç edilen sertifikalardan alan sukuk yatırımcıları ortaklığın varlıklarına ve mudarebe sözleşmesinde belirlenen oranda kardan pay alırlar. Zararın söz konusu olduğu durumlarda sadece sermaye sahibi yani sukuk yatırımcıları zarardan etkilenir (Odabaşı ve Aktepe, 2012: 373-378) . Bu sebeple mudarebe ortaklık türünde, ortaklık fiilen başlamadan önce sermaye miktarı, kâr dağılımına ilişkin şartlar ve mudaribin sermayeyi işletirken sahip olduğu yetkiler gibi konuların karara bağlanması gerekir. Mudârib belirlenen şartlar çerçevesinde sermayeyi işletmeye başlar(Kumaş, 2006: 376). Diğer bir ifadeyle, mudarebe sözleşmesi mudarebe sözleşmesinde olması gereken tüm şartları içermeli ve kar dağıtımı da şeriat kurallarına uygun olmalıdır. Mudarebe sukuk, taraflarına önceden belirlenmiş bir kazancı elde etmede garanti veremez (al Bashir ve Al-Amine, 2001:8). Bu durum, Mudarebe sukukta, projenin getirisine göre belirlenen ve değişen getirilerin söz konusu olduğunu göstermektedir (El-Nahwi, 1993:65)[35].

Finansman arayan taraf (mudareb), SPV'nin sahip olduğu belirli varlıkları yönetmek için özel amaçlı bir araçla (SPV) anlaşma yapar.

- SPV, sukuk ihraç gelirlerini kullanarak yönetilecek varlıkları satın alır.

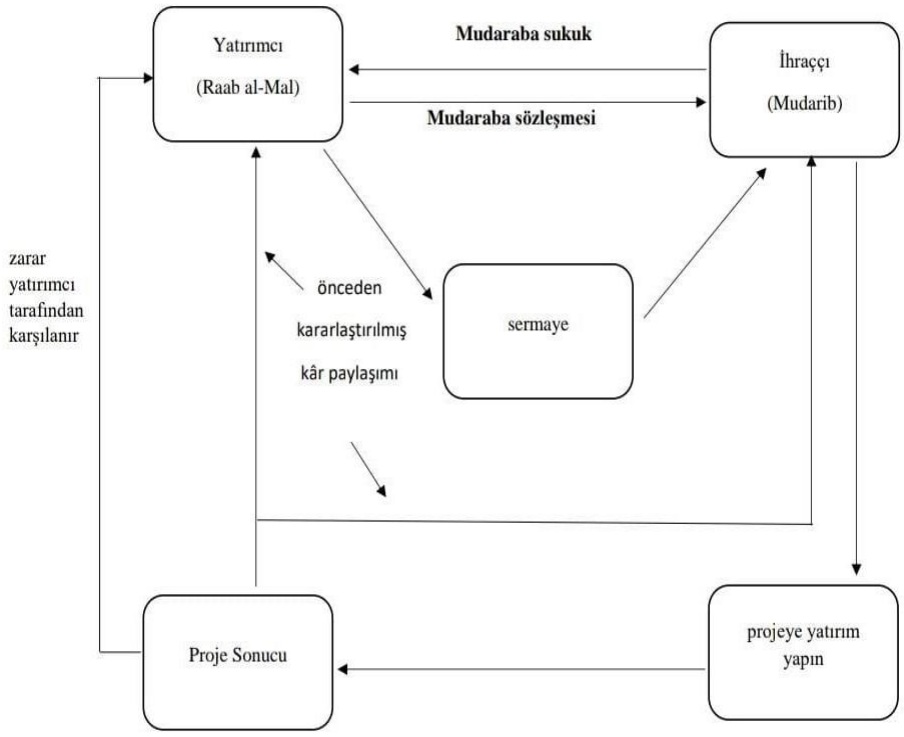
[35] H. Çelenk, A. Çebi, finansman sağlamada mudarabe sukuk ve müşareke sukukun Ortaklığa dayalı kira sertifikaları boyutuyla değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / **Journal of Management and Economics Research** Cilt/Volume: 17 Sayı/Issue: 1 Mart/March 2019 ss./pp. 124- 142

- Mudarib, varlıkları yönetmek için bir ücret alır ancak yalnızca SPV tarafından karşılanan yatırım kayıplarından sorumlu değildir.

- Bazı hallerde mudarebe de kârdan pay alabilir.

- SPV, sukuk sahiplerine ödeme yapmak için yatırımlardan elde edilen karı kullanır.

Şekil 6 : Mudaraba Sukuk Finansmani

Kaynak: Dusuki AW. 2010.

1.2.5.5.3 Muşareke Sukuk Finansmanı

İslam bankası ve müşterileri arasında, her bir tarafın yeni bir proje oluşturmak veya mevcut bir projede pay sahibi olmak için ortaklığın sermayesine eşit veya değişen derecelerde katkıda bulunduğu ve tarafların

her birinin sermayenin sahibi olduğu bir ortaklık şekli kalıcı veya azalan bir temelde ve hak ettiği kâr payına sahip olacaktır". AAOIFI

Müşareke sukuk için bir sözleşme içerisinde ortaklık sermayesinin satışıdır şeklinde yapılabilir (Brugnoni, 2008: 21). Müşareke sukuk: Mülkiyete dayalı bir projenin kira sertifikasıdır. Bir projeye sermaye oluşturmak için sukuk ihraç eden taraf ile sukuk yatırımcısının fon sağladığı Müşareke sukuk sözleşmesi prensipleri dahilinde faaliyette bulunulan kira sertifikasıdır (Saripudin, Mohammad, Razif, Abdullah ve Rahman, 2012: 169-170) . Müşareke sukukun aşamaları şu şekilde sıralanabilir. Kaynak kuruluş ile özel amaçlı şirketin yapmış olduğu Müşareke ortaklık sözleşmesi kapsamında özel amaçlı şirket sukuk ihracında bulunur. Özel amaçlı şirket Müşareke sukuk yatırımcısından elde ettiği sermaye ile kaynak kuruluşa fon sağlar.

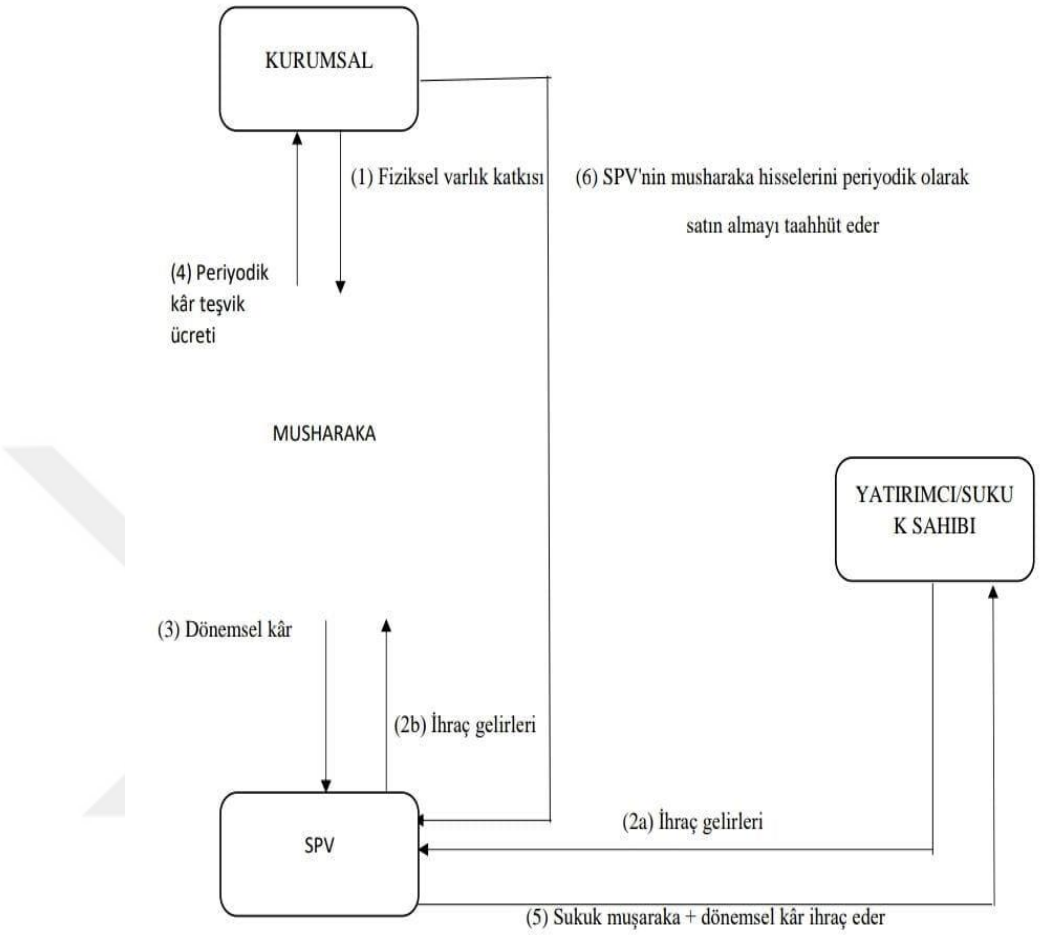
Kaynak kuruluşta ortaklık payını ortaya koyar. (DELOİTTE, 2015: 10) Sukuk ihraç eden özel amaçlı şirket ile yatırımcıya kar, önceden belirlenmiş oranda dağıtılır. Müşareke sukuk sözleşmesindeki bu orana göre periyodik olarak kar dağıtımı yapar. Dolayısıyla müşareke sukuk sözleşmesi kapsamında kar, özel amaçlı şirket ve kaynak kuruluşun aralarında belirli bir oranda mutabık kaldıkları paylardır.

Zarar olması durumunda da zarar her iki taraf arasında belirlenmiş orana göre paylaşılır. Yatırımcı geri ödemelerdeki kar veya zararı kabul eder. (Hanefah, Naguchi ve Muda, 2013: 111).

Müşareke Sukuk'un Özellikleri:

- Şeriata uygun finansal araç.
- Kar ve zararlar üzerinde anlaşmaya varılan oranlara göre paylaşılır.
- Bir Müşareke Sukuku, büyük yatırım gerektiren yeni projeler için fonları harekete geçirmek veya mevcut bir projeyi genişletmek için uygundur.
- Bir Müşareke Sukuk, ister kısa ister uzun vadeli olsun, genellikle sınırlı sürelidir.

Şekil 7 : Muşaraka Sukuk Finansmani

Kaynak: Karmila Hanim Kamil and al, The subprime mortgages crisis and Islamic securitization, International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management Vol. 3 No. 4, 2010 pp. 386-401

1.2.5.5.4 Istisna Sukuk Finansman

"İmalatçı veya inşaatçı (yüklenici) tarafından tamamlandıktan sonra bunları müşteriye teslim etme yükümlülüğü bulunan, imal edilecek veya inşa edilecek belirli kalemlerin satış sözleşmesi" | AAOIFI

Sukuk al-istisna, sertifika sahibine ait malların üretiminde kullanılmak üzere fonları seferber etmek amacıyla ihraç edilen eş değerde

sertifikadır. Abonelikten elde edilen fonlar, sertifika verenlerin, üreticilerin (satıcı/tedarikçi) ve abonelerin sahip olduğu ürünlerin ve amaçlanan ürünlerin maliyetidir. Sertifika sahipleri ürünün sahibidir ve paralel bir istisnanın satışına hak kazanırlar. Sukuk al-istisna, büyük altyapı projelerinin finansmanı için çok uygundur (Dincer ve Hacıoğlu,2014)

İstisna sukuku, henüz üretilmemiş ürünlerin imali için gerekli olan fonları temin etmek maksadıyla ihraç edilen eşit değerdeki sertifikalardır. Sertifikayı ihraç eden taraf varlığın satıcısı, yani üretici olurken, sertifika sahipleri de üretilecek malın sahipleridir.

Ayrıca, varlık üretimini üstlenen tarafın ilgili işi farklı bir fiyattan alt yükleniciye devredebilmesi mümkün olabilmektedir (Ayub, 2007: 404)[36]. İstisnanın selemden farkı, paranın peşin verilme şartının olmaması ve malın teslim tarihinin kesin olmamasıdır.

Bu nedenle bir finansal kuruluş kâr amaçlı bir inşaat işlemini yüklenebilir ve altyüklenici sözleşmesiyle inşa işlemini uzmanlaşmış bir firmaya devredebilir[37].

İstisna sukukun işlem adımları aşağıdaki gibidir[38]:

- SPV, projeye fon temin etmek amacıyla sukuk ihraç eder,
- Sukuk ihraç getirisi yüklenici/İnşacı tarafından inşa ve projeyi gelecekte teslim etmek için kullanılır,
- Malın mülkiyeti SPV'ye devredilir,
- Mülkiyet/proje nihai alıcıya kiralanır veya satılır. Nihai alıcı SPV'ye aylık taksitlerle ödeme yapar,

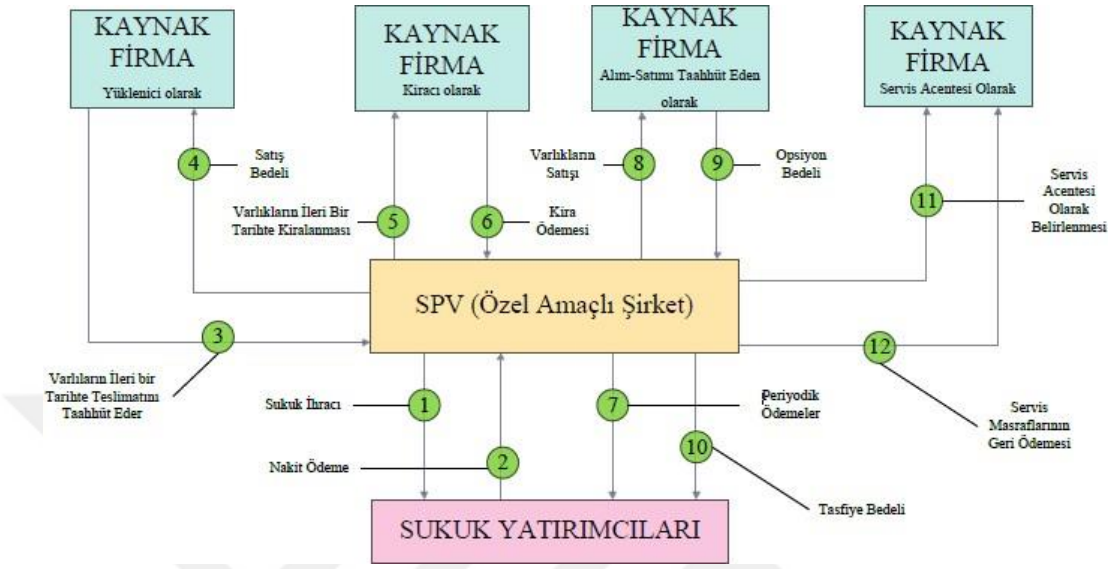
[36] Hacioglu, Ü., & Dincer, H. (Eds.). (2013). Managerial Issues in Finance and Banking: A Strategic Approach to Competitiveness. **Springer Science & Business Media.**

[37] Güngören Muaz, (2011) "Katılım Bankalarında Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği", **Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi**

[38] Altınkaya Rıdvan, (2014) "Sukuk Finans Modeli ve Türkiye'deki Modelinin Araştırılması", **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, Yüksek Lisans Tezi**

❖ Getiri sukuk alıcıları arasında dağıtılır[39].

Şekil 8 : İstisna Sukukunun İşleyişi

Kaynak: (Avcu & Aslan, 2012)

1.2.5.5.5 Murabaha Sukuk Finansman

SUKUK AL-MURABAHA "maliyet üzerinde anlaşmaya varılan kâr marjı ile mal satışı" AAOIFI

Murabaha, bir malın maliyetine önceden üzerinde anlaşılmış miktar kadar kâr ilave edilerek yapılan satış işlemi olarak tanımlanmaktadır (Khan, 2003:26). Bu sukuk türünde sertifika ihraç eden taraf emtia murabahası satıcısı, murabaha alan emtianın alıcısı ve fon da emtianın satın alma maliyetidir. Sertifika sahipleri murabaha emtiasına sahip olurlar ve emtianın tekrar satışında nihai satış fiyatı hakkına sahiptirler. Murabaha temelli sukukun hukuki olarak geçerli olması için sadece birincil piyasada işlem görmesi gerekir. Sukukun ciro edilmesi veya

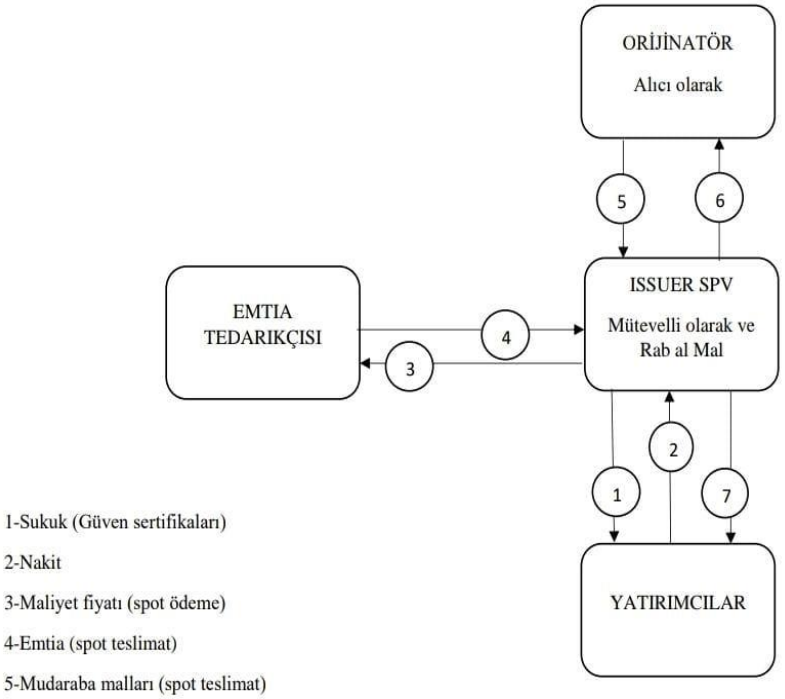
[39] Emir Cüneyt AVCU, (2015), Katılım Bankacılığı Ve Sukuk Modelleri, **Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı** , Yüksek Lisans Tezi

ikincil piyasada işlem görmesine İslam hukuku tarafından izin verilmemiştir. Çünkü sertifikalar, emtia alıcısının sertifika sahiplerine borcunu temsil etmektedir ve borcun vadeli olarak alınıp satılması faizle sonuçlanacağından izin verilmemiştir (Tok:2009:21). Murabaha sukuku ile toplanan fonlarla malların peşin alınıp, belli kâr oranı eklendikten sonra vadeli olarak satılması ve yatırımcının son satış fiyatı üzerinden alacak hakkına sahip olması esasına dayanmaktadır.

Murabaha sukuku ile ilgili süreç aşağıdaki gibi özetlenebilir (Güngören, 2011:108- 109):

- SPV ve borçlu arasında ana sözleşme imzalanır.
- SPV yatırımcılara sukuk ihraç eder ve sukuk getirisi alır.
- SPV emtia satıcısından cari piyasadan (spotta) emtia satın alır.
- SPV emtiayı kâr marjını ekleyerek cari piyasa fiyatından anlaşılan zaman diliminde taksitli ödenmek üzere borçluya satar.
- Borçlu emtiayı cari piyasada emtia alıcısına satar.
- Yatırımcılar nihai satış bedeli ve getiri elde ederler.

Şekil 9 : Murabaha Sukuku Finansmani

Kaynak: https://islamicmarkets.com/education/sukuk-al-murabaha. From Dubai International Financial Centre Sukuk 15/09/2023

1.2.5.5.6 . Hibrit Sukuk Finansman

Hibrid sukuk iki veya daha fazla sukuk türünü içeren sukuktur. Genellikle icara, mudarebe istisna sukuk gibi sukuk yapısını birleştirerek bir varlık havuzu oluşturmak suretiyle yapılandırılır (Alsayid,2013: 69)[40]. Bu tür farklı özelliklere sahip varlık havuzu, fonların daha hareketli

[40] Ola, A., 2013. Sukuk Risk Analysis and Management. **EJASSR**

olması (Yakar ve diğ, 2013: 83)[41] ve yatırımcıların farklı taleplerine hitap etmesi nedeniyle, diğer sukuk türlerine kıyasla daha kapsamlı olan hibrid sukuk, dünya İslami finans piyasasında ihraç edilmeye başlamıştır. (Avcu, 2015: 50)[42]. Hibrid sukukun getirisi sabit getirili (önceden belirlenmiş) olabilmektedir (Aslan, 2012: 83).

Hibrid sukukun adımları şöyledir:

Faizsiz finans kuruluşu, maddi varlıkların ve murabaha işlemlerinin SPV' ye devrini gerçekleştirir. Ardından SPV katılım sertifikası yayımlayarak sukuk sahiplerine fon toplar. İslami finans koordinatörü toplanan bu fonları kullanır ve SPV' den bu varlıkları belirlenen bir vadede satın alır. Yatırımcılar da bu varlıklardan sabit bir getiri kazanmış olurlar (Günaydın, 2013:61,62)[43].

İlk Hibrid sukuk, İslami Kalkınma Bankası tarafından ihraç edilmiştir. Bu sukukun içeriği %68 icara sukuk, %30,73 murabaha sukuk ve %3,4 istisna sukuk şeklindedir. Bu sukuk, uluslararası pazarlanabilirlik sağlamak amacıyla IDB garantörlüğünde piyasaya sürülmüştür[44].

1.2.5.5.7 Yesil Sukuk Finansman

Yeşil sukuk, ihraççıların gelirleri güneş enerjisi çiftlikleri, biyogaz tesisleri, rüzgar projeleri ve yenilenebilir ulaşım ve altyapı projeleri gibi yenilenebilir enerji veya diğer çevresel varlıklara yapılan yatırımları finanse etmek için kullandıkları bir İslami finans aracıdır. Tadau Energy, ülkedeki bir güneş enerjisi projesini finanse etmek için Temmuz 2017'de

[41] Yakar, S., Kandır, S. & Önal, Y., (2013). Sukuk-Kira Sertifikası ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi. **Bankacılar Dergisi**, Issue 84

[42] Avcu, E. C., (2015). Katılım Bankacılığı ve Sukuk Modelleri, Isparta: **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi.**

[43] Günaydın, F., (2013). Yapılandırılmış Finansman Modeli Olarak Sukuk ve Proje Finansmanında Kullanımı.**Ankara: s.n**.

[44] İsabet Ebru YAZICIOĞLU & Hasan KAZAK, islami finansal enstrümanlardan birisi olarak sukuk: Hibrid sukuk içerisinde yer alan murabaha sözleşmelerinin islami hükümlere uygunluk yönünden incelenmesi, **Journal of Life Economics Cilt** / Volume 6, Sayı / Issue 1, 2019, pp. 91-118

250 milyon Malezya Ringiti (58 milyon $) karşılığında Malezya'daki ilk yeşil sukuku ihraç etmiştir.

Yeşil sukuk, ihraççıların yalnızca yeşil projelerle ilgilenen geleneksel yatırımcı havuzuna değil, aynı zamanda İslami yatırımcılara da erişmesine olanak tanır". Konvansiyonel yatırımcılar sadece ilgilenmekle kalmıyor, aynı zamanda birçoğu yatırım kılavuzlarını sosyal sorumluluk düşüncelerini de içerecek şekilde revize etmiş durumda. İhraççılar, sukuk arzı ve talebi arasındaki büyük açıktan da etkilenmektedir.[45].

Piyasa, Environmental, Social, and Governance (ESG) yatırımlarına yönelik daha geniş küresel eğilime paralel olarak sürdürülebilirlik sukuku ihracında artış görmeye devam ediyor. Refinitiv'in Sustainable Islamic Finance Watch raporundaki verilere göre, küresel ESG tahvil ihracı 2021'de 1 trilyon doları aştı ve Covid kurtarma önlemlerinin etkisiyle sürdürülebilirlik tahvil ihracının arttığı 2019'dan bu yana yılda ortalama %70 büyüdü. Ancak, ekonomik belirsizlik nedeniyle 2022'de ihraç yavaşladı ve yılın ilk yarısında 429 milyar dolara ulaştı.

Öte yandan, yeşil ve sürdürülebilirlik sukuku, 2021'deki 6,1 milyar dolarlık rekor ihracın ardından 2022'nin ilk yarısında 4,4 milyar dolara ulaştı. Ancak bu sukuklar, ESG tahvil ihracının yalnızca %1'ini ve toplam sukuk ihracının %4'ünü temsil ediyordu.

2021'deki bir diğer yenilik ise, özel plasman yoluyla tek bir yatırımcıdan sağlanan, İslam Kalkınma Bankası'nın (İKB) 400 milyon dolar değerindeki Teminatlı Gecelik Finansman Faizi bağlantılı sukuk uygulamasıydı. Sukuk, onu borçlanma için yeni küresel kıyaslama oranıyla ilişkilendiren ilk AAA dereceli ihraç olarak çığır açıyordu. Yeşil sukuk ihraçları da devam etmektedir. 2020 yılında Türkiye, sürdürülebilir altyapı ve temiz ulaşım projelerini finanse etmek için gelir elde edecek kurumsal Zorlu Enerji'den 38,4 milyon dolarlık ilk yeşil sukuk ihraçını aldı. 2021'de, Bank Khartoum'un bir yan kuruluşu olan Sudan'ın Sanabel

[45] S&P Global Ratings: https://www.allnews.ch/content/points-de-vue/quelles-sont-les-perspectives-pour-les-sukuk-verts 16/07/2023

şirketi, tarım ve madencilik gibi sektörlerde ticari kullanım için yenilenebilir enerjiyi finanse etmek için ülkenin ilk yeşil sukuku olan 11,3 milyon dolarlık bir kağıt ihraç etti. Önümüzdeki yıl boyunca, geçiş sukuk ve mavi sukuk gibi bugüne kadar bir avuç yeşil satış üzerine inşa edilen yenilikçi kaynaklardan daha sürdürülebilir sukuk ihraçları bekliyoruz. Ekim 2020'de Abu Dabi merkezli Etihad Havayolları, havayolunun karbondan arındırılmış bir ekonomiye geçişini yönetmek ve sürdürülebilir havacılığa öncülük etmesine yardımcı olmak için tasarlanmış ilk geçiş sukukunu ihraç etti. Taşımacılık, perakende ve lojistik gibi daha fazla endüstri pandemi sonrası toparlandıkça, bu segmentlerdeki büyük oyuncuların da geçiş sukuk ihraç etmesini bekliyoruz. Daha uzun vadeli çıkış yapacak bir başka iklim değişikliği kaynaklı gelişme ise mavi sukuk. Mavi tahvillere benzer şekilde, mavi sukuk da adını mavi ekonomiden alır ve dünya okyanuslarının sürdürülebilir kullanımını ve korunmasını İslami finansman ilkeleri ve değerleri ile uyumlu bir şekilde finanse etmeyi amaçlar; henüz hiçbiri yayınlanmamış olsa da, okyanusların sağlığının gezegenin sürdürülebilirliği üzerindeki merkezi önemi göz önüne alındığında, bunun değişmesi muhtemeldir.

Yeşil sukuk, 2020'deki Covid-19 salgınının ardından sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik bağlantılı sukuktaki artışla karşılandığı için, 2019'daki %91'den 2021'de ihraç edilen ESG sukuk değerinin %26'sını oluşturdu. .

Yurtdışı yatırımcılardan gelen güçlü talebin bir yansıması olarak, 2018'den bu yana uluslararası piyasalarda yeşil ve sürdürülebilirlik sukuklarının ortalama %82'si ihraç edilmiştir. Geleneksel sukuk piyasalarında ESG yatırımı ve yeşil ve sürdürülebilir sukukun nüansları hakkında farkındalığın yaygınlaştırılması için hâlâ önemli çabalar gerekmektedir.

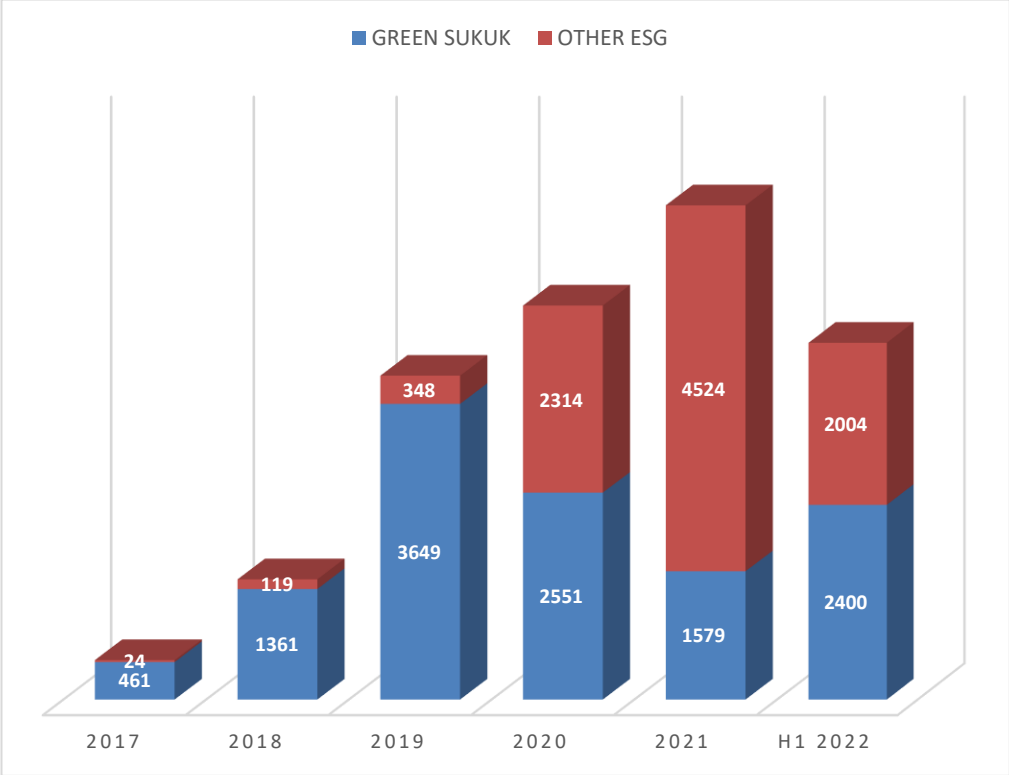
Endonezya ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK), ESG sukuk değerinin yarısından fazlasını oluşturmaktadır Yeşil ve sürdürülebilirlik sukuk ihracına şimdiye kadar birlikte toplamın %53'ünü sağlayan Endonezya ve KİK öncülük etmiştir.

En büyük yeşil sukuk ihraççısı, 2018'de bu tür sukuk ihraç eden ilk ülke olan ve 2019'da dünyanın ilk perakende yeşil sukuku ihraç eden Endonezya hükümeti olmuştur. Bu, ülkenin iklim hedeflerine ulaşılmasına yönelik 50 milyar dolarlık finansmana katkıda bulundu.

Yeşil ve sürdürülebilirlik sukuku, KİK'te ESG borç ihracının ana itici gücü olmuştur ve KİK merkezli ihraççılar tarafından 2022'nin ilk yarısına kadar satılan yeşil ve sürdürülebilirlik tahvillerinin %80'ini oluşturmaktadır[46].

Buna karşılık, aynı dönemde KİK'ten ESG dışı kümülatif borç ihraçlarının %42'sini sukuk oluşturdu.

Şekil 10 : Yeşil Ve Sürdürülebilir Sukuk İhracı 2017 – 1. Yarı 2022

Kaynak: Refinitiv, LSEG business 2022

[46]https://www.globalethicalfinance.org/wpcontent/uploads/2022/10/Financing_A_Sustainable_Future_Web.pdfhttps://www.globalethicalfinance.org/wpcontent/uploads/2022/10/Financing_A_Sustainable_Future_Web.pdf 16/04/2023

Grafik, 2017 ve 2022 yılları arasında piyasadaki sukuk ihraçlarını özetlemektedir. Yeşil sukuka yönelik beklentiler, covid zamanında bir düşüş olsa bile gündemdedir.

İKİNCİ BÖLÜM

BATI AFRİKA EKONOMİK PARASAL BİRLİĞİNDE EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

2.1 BAEPB Bölgesinde Ekonomik Ve Sosyal Gelişim

1960'lardaki bağımsızlığın ardından BAEPB ülkelerinin büyük çoğunluğu, halklarına fayda sağlamak için ekonomik ve sosyal kalkınma programları başlatma ihtiyacı duydu. Ülkeler, sömürgeci güçler tarafından kendilerine miras bırakılan altyapının kalkınma projeleri başlatmak için yetersiz olduğunu fark ettiler. Dolayısıyla çeşitli ülkelerin performansı bir kalkınma planı başlatmak için yeterince vasattı. Ancak, hızlandırılmış büyüme hedefleri göz önüne alındığında yatırım ihtiyacı ile mevcut iç kaynaklar arasında büyük bir uçurum vardır. Tek çıkış yolu, ekonomik kalkınmayı finanse etmek için gereken öz sermaye açığını kapatmak üzere dış borca başvurmaktır. Dış finansal ortakların desteğine rağmen beklenen sonuçlar alınamamıştır. Ancak bölge ülkeleri, altın, petrol ve uranyum gibi hammaddeler de dahil olmak üzere, kalkınmalarını başlatacak önemli bir ekonomik potansiyele sahiptir.

Ortak zorluklarını uyumlaştırmak amacıyla, bölge ülkeleri kalkınma sorununu birlikte ele almak için kapasitelerini bir araya getirmeye ve böylece ortak bir alan oluşturmaya karar vermişlerdir. Bu ortak alanın amacı, Avrupa bloğunun geri kalanıyla aynı şekilde dayanışma oluşturmak ve kalkınma kaldıraçlarını harekete geçirmektir. Zorluklar çok büyüktür ve bu ülkelerin finansman ihtiyaçları yüz milyarlarca doları bulmaktadır. Bu amaçla, kuruluşun tüzüğünde belirtilen sonuçlara ulaşmak için, yani yoksulluğu azaltmak ve büyük kalkınma projelerini finanse etmek için tüm araçlar kullanılmaktadır.

2.2 Batı Afrika Ekonomi ve Parasal Birliği (BAEPB)

10 Ocak 1994'te Dakar'da kurulan Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (BAEPB), temel amacı Batı Afrika'da, içinde tam hareket özgürlüğünün sağlandığı uyumlu ve entegre bir ekonomik alanın inşası olan bir organizasyondur. Kişiler, sermaye, mallar, hizmetler ve üretim faktörlerinin yanı sıra, Topluluğun tüm topraklarında vatandaşlar için serbest meslekler için uygulama ve yerleşme hakkından etkin bir şekilde yararlanma hakkıdır.

Ortak bir para birimi olan CFAF'nın kullanımıyla birbirine bağlanan ve ortak kültürel geleneklerden yararlanan sekiz kıyı ve Sahel eyaleti BAEPB'yu oluşturur: Benin, Burkina, Fildişi Sahili, Gine-Bissau, Mali, Nijer, Senegal ve Togo. BAEPB,

3.506.126 km2'lik bir alanı kaplar ve 123,6 milyon nüfusa sahiptir. Sabit fiyatlarla GSYİH büyüme oranı 2019'da %6,1'dir. (Kaynak: INS/C. UEMOA: RSM Haziran 2020)[47].

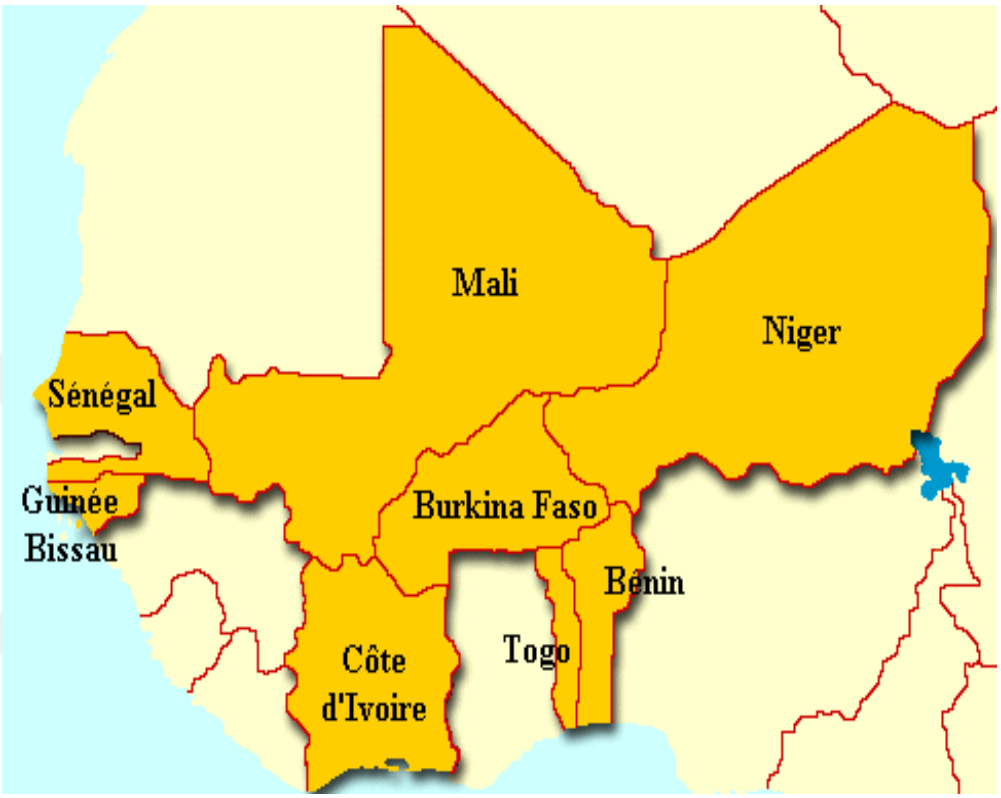
BAEPB'nun hedefleri şunlardır:

- Açık ve rekabetçi bir piyasa ve kolaylaştırılmış ve uyumlaştırılmış bir yasal ortam çerçevesinde üye devletlerin ekonomik ve finansal faaliyetlerinin rekabet edebilirliğini güçlendirmek
- Çok taraflı bir gözetim prosedürünün oluşturulması yoluyla üye devletlerin performans ve ekonomi politikalarının yakınsamasını sağlamak
- Kişilerin, malların, hizmetlerin, sermayenin serbest dolaşımına ve serbest meslek sahibi veya maaşlı faaliyet yürüten kişiler için iş kurma hakkına ve ayrıca ortak bir dış tarife ve ticaret politikasına dayalı olarak üye devletler arasında ortak bir pazar oluşturmak
- Özellikle insan kaynakları, arazi kullanım planlaması, tarım, enerji, sanayi, madenler, ulaşım, altyapı ve telekomünikasyon alanlarında ortak eylemlerin ve muhtemelen ortak politikaların uygulanması yoluyla ulusal sektörel politikaların koordinasyonunu sağlamak

[47] INS/C. UEMOA : RSM juin 2020.

- Ortak pazarın düzgün işlemesi için gerekli olduğu ölçüde, üye devletlerin yasalarını ve özellikle vergilendirme sistemini uyumlu hale getirmek[48].

Harita 1 : BAEPB Bolge Haritası

Kaynak: https://assiste.com/Encyclopedie/UEMOA.html 15/03/2022

Bu harita BAEPB ülkelerini bir bütün olarak göstermektedir. Ortada Burkina Faso'nun yer aldığı bu bölge, Afrika'daki en entegre ekonomik ve en sık örnek gösterilen bölgedir.

BAEPB, işleyişini sağlayan birkaç organdan oluşur. Ana organlar:

[48] http://www.uemoa.int/fr/le-traite-modifie/ Traıte Modıfıe De L'union Economique Et Monetaire Ouest Afrıcaıne(Uemoa) article 2 à 8/, 10/01/2022

- **Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı (La Conférence des Chefs d'Etat et de Gouvernement)**

En yüksek organ olarak Konferans, birlik politikasının ana yönelimlerini tanımlar. Olağan oturumda yılda en az bir kez toplanır. Konferans, birlik organ ve kurumlarının başkanlarını ve üyelerini atar.

- **Bakanlar Kurulu (Le Conseil des Ministres)**

Bakanlar Kurulu, Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı tarafından belirlenen genel yönelimlerin uygulanmasını sağlar. Birliğin bütçesini kabul eder. Konsey müzakereleri, üye devletlerin temsilcilerinden oluşan Uzmanlar Komitesi tarafından hazırlanır. Konsey, Maliyeden sorumlu olan da dahil olmak üzere üye devlet başına iki bakandan oluşur. Yılda en az iki (2) defa toplanır. Konsey Başkanlığı her iki

(2) yılda bir dönüşümlüdür. Rotasyon alfabetik sırayı takip eder.

- **Komisyon (La Commission)**

Birliğin yürütme organıdır. Komisyon, birliğin düzgün işlemesi ve genel çıkarları doğrultusunda, antlaşma ile kendisine verilen özel yetkileri kullanır.

Komiser olarak adlandırılan, üye devletlerin uyruklu sekiz (8) üyeden oluşur. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı tarafından, her devlet için bir tane olmak üzere, dört yıllık bir süre için atanırlar ve yenilenebilirler.

- **Komisyon Başkanlığı**

❖ Komisyon dairelerinin işleyişini yönetir ve koordine eder;

❖ BAEPB üye devletlerinin hükümetleri ve siyasi makamları, birliğin diğer organları ve ayrıca birliğin özerk uzman kuruluşları ve dış ortakları ile genel politikalar düzeyinde irtibat kurar;

❖ Komisyonun üçüncü ülkeler, uluslararası kurum ve kuruluşlarla olan ilişkilerinde temsil edilmesini sağlar.

- **Adalet Mahkemesi (La Cour de Justice)**

Adalet Divanı, topluluk hukukunun yeknesak yorumunu ve uygulanmasını ve yargıçları, özellikle devletlerin "topluluk yükümlülüklerini" yerine getirmedeki başarısızlıklarını denetler. Üye devletler arasındaki veya birlik ile temsilcileri arasındaki ihtilaflarda hakemlik yapar, yenilenebilir altı yıllık bir dönem için atanan eyalet başına bir yargıçtan oluşur. Merkez ofisi Burkina Faso'daki Ouagadougou'da bulunmaktadır.

- **Sayıştay (La Cour des Comptes)**

Sayıştay, birlik organlarının hesaplarını ve çok taraflı gözetimin uygulanması için gerekli olan bütçe verilerinin güvenilirliğini kontrol eder.

- **Parlamentolar Arası Komite (Le Comité Inter Parlementaire)**

BAEPB'nun çalışma planında, Parlamentolar Arası Komite (PAK), Birlik Kurucu Antlaşması'nın 35. maddesi ile oluşturulan demokratik bir kontrol organıdır. Demokratik, ekonomik ve siyasi yönetişimin inşasına daha iyi katılımları amacıyla, kültürel, entelektüel ve profesyonel çeşitlilikleriyle BAEPB nüfusunun gerçek bir temsilini oluşturur. Merkezi Bamako, Mali'dedir.

- **Bölge Konsolosluk Odası (La Chambre Consulaire Régionale)**

Bölgesel Konsolosluk Odası, BAEPB ile ana ekonomik operatörler arasındaki diyalog için ayrıcalıklı bir yerdir.

Birlik Antlaşması tarafından oluşturulan bir danışma organı olan Oda, özel sektörün BAEPB entegrasyon sürecine etkin bir şekilde dahil edilmesini sağlamaktan, özellikle:

❖ Birlik'in yetkili organları tarafından kabul edilen reformların uygulanması ve entegrasyon süreci üzerine düşünmeye katılım

❖ Birlik içinde ticaret ve yatırımın teşviki

❖ Ulusal konsolosluk odalarına ve diğer üyelerine teknik destek

Oda, kendi inisiyatifiyle veya Komisyonun inisiyatifiyle, özellikle, birliğin amaçlarına ulaşılmasına ilişkin herhangi bir soru hakkında görüş bildirir.

❖ Ticaret, vergi, gümrük ve sosyal mevzuat

❖ Birliğin katıldığı ticaret müzakereleri

❖ Borsa veya ticaret borsalarının, ekonomik gözlemevlerinin oluşturulması ve işletilmesi

❖ Ekonomi ve para politikası

Oda, üye devletlerin ulusal konsolosluk odalarını, meslek odalarını ve işveren kuruluşlarını bir araya getirir. Merkezi Lomé, Togo'dadır[49].

- **Çalışma ve Sosyal Diyalog Konseyi (Le Conseil du Travail et du Dialogue Social)**

Çalışma ve Sosyal Diyalog Konseyi (CSDK), Birlik Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı tarafından 17 Mart 2009 tarih ve 02/2009/CCEG/UEMOA sayılı ek kanun ile oluşturulmuştur.

CSDK bir danışma organıdır ve devlet dışı tüm aktörlerin BAEPB entegrasyon sürecine etkin katılımını sağlamayı amaçlar.

Bu nedenle, diğer şeylerin yanı sıra şunlardan sorumludur:

❖ Birlik içinde sosyal etki yaratması muhtemel herhangi bir konunun incelenmesi ve değerlendirilmesi;

[49] http://www.uemoa.int/en/, 12/01/2022

❖ Birlik içinde istişare ve üçlü istişare mekanizmalarının güçlendirilmesi;

❖ Üye ülkelerdeki sosyal diyalog süreci ve yapılarının sağlamlaştırılması için destek.

CSDK, herhangi bir topluluk teklifinin olası sosyal sonuçları hakkında, kendi inisiyatifiyle veya üye devletlerin, Bakanlar Konseyinin, Komisyonun, işverenlerin temsilcilerinin ve işçi temsilcilerinin görüşleri hakkında fikir verir.

CSDK, aşağıdaki yapıya göre sekiz üye devlet tarafından atanan 72 üyeden oluşur:

❖ Hükümet yetkilileri

❖ İşverenleri temsil eden kuruluşların temsilcileri

❖ İşçileri temsil eden örgütlerin temsilcileri

❖ Sivil toplum temsilcileri

- **Bölgesel Topluluklar Konseyi (BTK) (Le Conseil des Collectivités Territoriales)**

Bölgesel Topluluklar Konseyi, Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nın 30 Mayıs 2011 tarihli ve 02/CCEG/UEMOA/2011 sayılı ek yasası ile oluşturulan birliğin bir danışma organıdır.

Bu kanunla Birlik, küreselleşmenin zorluklarını aşmak, çok düzeyli bir yönetişim sistemini teşvik etmek ve topluluktaki nüfusların endişelerini dikkate almak için yerel ve bölgesel makamların entegrasyon sürecine daha iyi dahil edilmesi için açık bir siyasi sinyal gönderiyor. Kalkınma politikaları ve programları.

BTK aşağıdaki misyonlara sahiptir:

❖ Birliğin hedeflerine ulaşılmasında yerel ve bölgesel yönetimlerin katılımını sağlamak

❖ Entegrasyon idealinin BAEPB alanındaki insanlar tarafından paylaşılması için yerel makamlar düzeyinde gerçekleştirilen eylemler yoluyla birlik üye devletleri tarafından üstlenilen entegrasyon çabalarını pekiştirmek

❖ Birlikteki yerel yönetimlerin yararına bütünleştirme ve yapılandırma projelerinin tasarlanması ve uygulanmasında BAEPB Komisyonu'nu desteklemek

❖ Birlik, üye devletler ve yerel makamlar arasında paylaşılan eylemler yoluyla sosyal, ekonomik ve bölgesel uyumu güçlendirmeye katkıda bulunmak.

BTK, kendi inisiyatifiyle veya Yerel Yönetimler Birliklerine (YYB), Üye Devletlere, Bakanlar Konseyine, Komisyona veya Birlik Parlamentosuna havale ederek görüş bildirir.

2.3 BAEPB Ülkeleri ve Makroekonomik Durumu

2.3.1 Burkina Faso

Burkina Faso, sınırlı doğal kaynaklara sahip düşük gelirli bir Sahelya ülkesidir. Toplam yüzölçümü 274.222 km² olan ülkenin nüfusu 22,1 milyon (2021) ve Dünya Bankası'na göre kişi başına düşen GSYİH 893,1 ABD dolarıdır.

Harita 2: **Burkina Faso Haritası**

Kaynak: https://www.gfao-afera.org/burkina-faso/ 15/03/2022

Bu Burkina Faso haritasıdır. 274.200 km2'lik yüzölçümüyle kuzeyde Nijer ve Mali, güneyde ise Fildişi Sahili, Togo ve Benin ile komşudur.

Altın ihracatı artıyor olsa da, ekonomisi esas olarak çalışan nüfusun yarısından fazlasını oluşturan tarıma dayanmaktadır. Nüfusun %40'ından fazlası yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır (günde 1,9 dolardan az). Ülke, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) HDI 2021-2022 raporunda 191 ülke arasında 184. sırada yer almaktadır.

Ekonomik faaliyetler, çok sayıda terör saldırısı ve nüfusun kitlesel olarak ülke içinde yerinden edilmesinin yanı sıra tarımsal üretimdeki düşüşün damgasını vurduğu bir bağlamda, 2020'deki %1,9'un ardından 2021'de %6,9 oranında büyümüştür. Enflasyon 2020'de %1,9 iken 2021'de %3,9 olarak gerçekleşmiştir.

2021'de Burkina Faso'daki ekonomik faaliyet, artan güvenlik tehditleri ve nüfusun kitlesel olarak ülke içinde yer değiştirmesinin yanı

sıra ülke genelinde tarımsal üretimdeki düşüşün damgasını vurduğu olumsuz bir ekonomik bağlamda gelişmiştir. Bununla birlikte, ekonomik büyüme 2020'deki %1,9'a kıyasla güçlenerek %6,9'a ulaşmıştır. Ekonomik faaliyetlerin bu gelişimi, diğer hususların yanı sıra, özellikle altın üretimiyle bağlantılı olan maden çıkarma faaliyetlerinin dinamizmi (+%14,3) ve imalat faaliyetlerinin canlanması (+%9,1) ile desteklenmiştir. Talep tarafında ise yatırımlar ve nihai tüketim bu büyümeyi daha az ölçüde desteklemiştir. Enflasyon, 2020'deki %1,9'a kıyasla, esas olarak "Ulaştırma" fonksiyonu hariç tüm fonksiyonlarda gözlenen artış nedeniyle %3,9'a yükselmiştir. Kamu maliyesi düzeyinde, toplam gelir %7,9 artarak GSYH'nin %19,4'ünü oluşturmuştur; bu artış temel olarak vergi gelirlerindeki (2020'deki -%3,0'a karşılık +%16,0) ve hibelerdeki (+%4,3) artış sayesinde gerçekleşmiştir. Toplam harcamalar, cari ve sermaye harcamalarındaki artış nedeniyle %7,0 oranında artarak GSYH'nin %24,6'sına yükselmiştir. Özetle, genel bütçe açığı 2020'de GSYH'nin %5,3'ü iken 2021'de %5,1 olmuştur. Ödenmemiş borç ise 2020'de GSYH'nin %47,3'ü iken 2021'de %52,6'sı olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaretle ilgili olarak, genel ödemeler dengesi 2020'de 476,0 milyar dolardan sonra 393,1 milyar dolar fazla verdi ve para arzı bir önceki yıl %47,5'ten sonra GSYH'nin 52,5'inde konsolide oldu[50].

Tablo 1**: Burkina Faso için 2019-2021 Makroekonomik Indikatörlerine Genel Bakış**

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	9 377,0	10 153,7	10 802,4
Gerçek büyüme (% olarak)			

[50] UEMOA, Note De Cadrage Macro-économique 2022-2026 De L'union, **Département des Politiques Economiques et de la Fiscalité Intérieure**, 2ème EDITION, Avril 2022

Ozel sektör	6,2	6,5	-6,4
İkincil sektör	-4,0	5,8	8,2
Vergiler dahil üçüncül sektör	10,2	-1,4	11,9
GSYİH	5,8	1,9	6,9
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	15,1	13,3	15,1
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-3,3	-5,2	-5,9
Ödenmemiş borç	42,2	46,2	53,1
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	67,7	476,0	653,1
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	4 056,4	4 779,2	5 583,1

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022[51]

Bu tablo, Burkina Faso'nun 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.3.2 Fildişi Sahil

Dünyanın en büyük kakao ve kaju fıstığı üreticisi olan Fildişi Sahili, on yılı aşkın bir süredir Sahra Altı Afrika'daki en hızlı ve en sürdürülebilir ekonomik büyüme oranlarından birine sahiptir. Reel GSYH büyümesi

[51] UEMOA, Note De Cadrage Macro-économique 2022-2026 De L'union (2022): Mise A Jour, **Département des Politiques Economiques et de la Fiscalité Intérieure**, 3ème Edition Décembre 2022

2012-2019 döneminde ortalama %8,2 olarak gerçekleşmiştir. 322.462 km² yüzölçümüne sahip Fildişi Sahili'nin nüfusu 27,48 milyondur ve Dünya Bankası'na göre kişi başına düşen GSYH 2 549 ABD dolarına eşdeğerdir[52].

Fildişi Sahili sağlam ekonomik varlıklara sahiptir ve bölgesel bir güçtür. Kendisini bölgenin ekonomik merkezlerinden biri haline getiren altyapılara sahiptir: Sahra altı Afrika'daki en büyük ikinci liman, önemli bir karayolu ağı ve yakın zamanda genişletilen bir uluslararası havaalanı.

Harita 3: **Fildişi Sahili Haritası**

Kaynak: https://www.kisa-ozet.org/fildisi-sahilleritarihi/17/03/2022

[52] https://donnees.banquemondiale.org/indicateur/NY.GDP.PCAP.CD?locations=CI 14/06/2022

Bu bir Fildişi Sahili haritasıdır. Yüzölçümü 322.462 km² olan ülke, kuzeyde BAEPB üyesi olan Mali ve Burkina Faso ile komşudur. Bölgenin önde gelen ekonomik gücüdür.

Tarım sektöründe ülke, pazarın %40'ından fazlasıyla dünyanın önde gelen kakao üreticisidir. Diğer birçok tarımsal ihracatta (kauçuk, kaju fıstığı, pamuk, kahve, palmiye yağı, muz, ananas, kola) Afrika'nın önde gelen üreticilerinden biridir. İkincil sektöre ham petrol rafinasyonu, inşaat ve gıda işleme hakimdir. Üçüncül sektör (GSYH'nin %47'si) bankacılık, taşımacılık, dağıtım ve mobil telefon (5 operatör) dahil olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojileri tarafından domine edilmektedir. Ülke, son birkaç yıldır alt bölgeye elektrik ve petrol ürünleri ihraç etmesini sağlayan gaz ve petrol yataklarının işletilmesi sayesinde enerjide kendi kendine yetmektedir[53].

Ülkenin ekonomik faaliyeti, esas olarak ikincil (+%11,2) ve üçüncül (+%6,9) sektörlerin dinamizmi sayesinde, 2020'de %2,0'den sonra 2021'de %6,5'e yükselerek kriz öncesi büyüme oranına geri dönmüştür. Aynı dinamiği sürdürerek önce 2022'de

%6,7'ye, ardından 2023'te %7,6'ya, 2024'te %7,4'e ve 2025 ve 2026'da sırasıyla %7,0 ve %7,1'e ulaşması beklenmektedir. Birincil sektör, ihraç tarım üretimindeki düşüş (-%1,4) nedeniyle %1,3'lük daha düşük bir büyüme oranı kaydetmiştir. Talep tarafında ise büyüme esas olarak yatırımlardan (+%10,2) kaynaklanmıştır. Enflasyon 2020'de %2,4 iken %4,2 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu maliyesi açısından, toplam gelir %8,0 oranında artarak GSYH'nin %14,9'unu oluşturmuştur; bu artış temel olarak vergi geliri tahsilatındaki performans (+%9,7) ve hibelerin harekete geçirilmesi (+%26,3) sayesinde gerçekleşmiştir. Toplam harcamalar, hem harcamalardaki (+%6,8) hem de sermaye harcamalarındaki (+%13,4)

[53] https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/cote-d-ivoire/presentation-de-la-cote-d-ivoire/ 14/06/2022

güçlü artış nedeniyle %8,5 oranında artarak GSYH'nin %20,5'ine ulaşmıştır. Sonuç olarak, bütçe açığı 2020'de olduğu gibi GSYH'nin %5,6'sı olarak gerçekleşmiştir. Ödenmemiş borç ise 2020'de GSYH'nin %47,6'sına karşılık %51,1'i olarak gerçekleşecek, yani 3,5 puan artacaktır.

Tablo 2: **Fildişi Sahili için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış**

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	34 298,9	35 311,4	39 190,4
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	5,3	2,2	2,3
ikincil sektör	11,5	1,9	4,4
Vergiler dahil üçüncül sektör	4,8	1,9	9,6
GSYİH	6,2	2,0	7,4
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	12,3	12,3	13,0
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-2,3	-5,6	-5,0
Ödenmemiş borç	38,8	47,6	51,7
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	477,7	607,0	1 066,6
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	10 770,1	13 042,6	15 487,4

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo Fildişi Sahili'nin 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

Fildişi Sahili Hükümeti yeni Ulusal Kalkınma Planını (NDP 2021-2025) uygulamaya başladı. Hükümet, 59.000 milyar CFAF ya da yaklaşık 100 milyar ABD doları tutarında bir kaynağı harekete geçirecek olan bu Kalkınma Planı ile ekonominin yapısal dönüşümünü ve halkın eğitim, içme suyu, elektrik, sağlık, sosyal koruma ve istihdama erişimini hızlandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca özel sektörün gelişimini sürdürmeyi, ona yeni bir soluk kazandırmayı ve Fildişi ekonomisinin gerçek bir motoru haline getirmeyi planlıyor[54].

2.3.3 Senegal

Kıtanın en batısında yer alan Senegal, 196.712 km² yüzölçümü ile Moritanya, Mali, Gine ve Gine-Bissau ile sınır komşusudur. Tropikal ve kuru bir iklime sahip olan ülke, Dünya Bankası'nın 2021 raporuna göre 16,7 milyonluk bir nüfusa ve 1.636,9 dolarlık kişi başına düşen GSYH'ye sahiptir[55].

[54]https://www.banquemondiale.org/fr/country/cotedivoire/overview#2/14/06/2022

[55]https://donnees.banquemondiale.org/indicateur/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SN/14/06/2022

Harita 4: **Senegal Haritası**

Kaynak: https://www.alamy.com/stock-photo-africa-senegal-gambia-map-atlas-map-of-the-world-travel-atlantic-ocean-147038146.html 17/03/2022

Bu Senegal haritasıdır. Yüzölçümü 196.190 km² olan ülke, doğuda Mali ile sınır komşusudur.

Ülke, Senegal'i BAEPB bölgesi için önemli bir kavşak noktası haline getiren modern bir altyapı ağına sahiptir. Port Autonome de Dakar (PAD), Batı Afrika'daki üçüncü büyük limandır. Üç önemli ticaret yolunun (Kuzey Amerika-Afrika, Avrupa-Afrika ve Avrupa-Güney Amerika) kavşağında yer alan PAD, yılın her döneminde kısıtlama olmaksızın doğrudan erişim imkanı sunmaktadır. Senegal, Dakar'a yaklaşık 50 km mesafede yer alan son teknoloji ürünü bir uluslararası havalimanını hizmete açmıştır. Blaise Diagne Uluslararası Havalimanı (AIBD) dünya

standartlarında en iyi havalimanı standartlarını sunmaktadır. Şu anda yılda üç (03) milyon yolcu kapasitesine sahiptir ve yılda on (10) milyona çıkması beklenmektedir, bu da onu bölgesel ve uluslararası hareketlilik için bir merkez haline getirmektedir.

Senegal çok açık bir ekonomiye sahiptir. Ekonomik ve parasal entegrasyon bölgelerine (ECOWAS, BAEPB) üyeliği ve coğrafi konumu onu büyük bölgesel pazarlar için ana giriş noktası haline getirmektedir. Senegal aynı zamanda AvrupaBirliği, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere dünyanın birçok büyük ekonomisiyle çeşitli tercihli ticaret anlaşmalarından yararlanmaktadır[56].

Siyasi açıdan Senegal, özellikle BAEPB bölgesinde olmak üzere Afrika'daki en istikrarlı ülkelerden biridir. Bağımsızlığını kazandığı 1960 yılından bu yana yaşanan üç siyasi değişim de barışçıl olmuştur.

Senegal'deki ekonomik faaliyet, 2020'deki sağlık krizinin sonuçlarını yaşadıktan sonra 2021'de toparlanmış ve bir önceki yıl %1,5 olan büyüme oranı %5,0'a yükselmiştir. Büyümenin 2022'de de güçlü kalması ve 2021'de olduğu gibi %5,0'a yükselmesi beklenmektedir. Büyümedeki bu hızlanma tüm sektörlerin dinamizminden kaynaklanmaktadır. Nitekim birincil sektör, 2020'de kaydedilen %15,9'luk istisnai sıçramanın ardından, iyi geçen tarım sezonuyla bağlantılı olarak %4,1 oranında büyümüştür. İkincil sektöre gelince, altın madenciliğinin güçlenmesi, büyük devlet işlerinin (BRT, otopontlar, Diamniadio kentsel kutbunun geliştirilmesi, vb) devam etmesi sayesinde %0,1'den sonra %8,8 oranında artmıştır. Üçüncül sektöre gelince, bir önceki yıl %1,4 olan artış oranının %3,9'a yükselmesi ulaştırma (+%4,7), bilgi ve iletişim (+%11,1) ve ticari faaliyetlerin (+%4,1) iyi performansından kaynaklanmaktadır. Talep tarafında ise yatırım (+%10,1) ve nihai tüketim (+%5,0) bu büyümeyi büyük ölçüde desteklemiştir. Enflasyon 2020'deki %2,5 seviyesine kıyasla %2,2 olarak gerçekleşmiştir.

[56] https://www.economie.gouv.sn/fr/investir-au-senegal/le-senegal-en-bref/,18/08/2022

Büyüme 2023 yılında ülkenin yeni petrol ve gaz sahalarında üretimin başlamasıyla %10,2'ye ulaşacak, 2024 yılında %6,8'e, 2025 ve 2026 yıllarında ise sırasıyla %5,9 ve %5,8'e düşecektir.

Üçüncül sektör (ortalama +%7,5), ikincil sektörün iyi gelişiminden (+%8,1) ve PES'in "ikinci aşaması", yani PAP2A çerçevesinde yürütülen büyük altyapı çalışmalarının devam etmesinden faydalanacaktır.

Tablo 3: Senegal'in 2019-2021 Makroekonomik Indikatörlerine Genel Bakış

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	13 709,6	14 097,9	15 319,1
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	4,3	12,8	-1,0
İkincil sektör	5,0	-0,4	10,9
Vergiler dahil üçüncül sektör	4,5	-0,8	6,2
GSYİH	**4,6**	**1,3**	**6,1**
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	17,6	16,8	16,9
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-3,9	-6,4	-6,3
Ödenmemiş borç	57,3	62,8	67,4
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	146,5	-90,0	142,2
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	5 692,0	6 394,3	7 375,2

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo, Senegal'in 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.3.4 Benin

Benin'in coğrafi konumu, onu Batı Afrika'da iki önemli bölgesel koridorun buluştuğu önemli bir ticari ve turistik kavşak haline getirmektedir: Abidjan-Lagos koridoru ve Cotonou-Niamey koridoru. Benin, Gine Körfezi boyunca 121 kilometrelik kıyı şeridine sahiptir ve Nijerya, Burkina Faso, Nijer ve Togo ile sınır paylaşmaktadır. Kişi başına düşen GSYİH'si 1.319,2 ABD doları olan Benin'in nüfusu yaklaşık 13 milyondur.

Harita 5: Benin Haritası

Kaynak: https://officetourism4life-benin.com/nos destinations/benin 23/03/2022

Batı Afrika'nın nemli kıyı bölgesinde yer alan Benin, 114.763 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Komşuları batıda Togo ve kuzeyde Burkina Faso ve Nijer'dir.

Benin ekonomisi tarım sektörüne ve Nijerya ile yapılan resmi ve gayri resmi re- eksport ve transit ticarete bağımlılığını sürdürmektedir. Gerçekten de ekonomi, işlenmemiş tarım ürünlerinin (pamuk, kaju fıstığı) ihracatına ve ithal edilen mal ve emtiaların (ikinci el arabalar, pirinç vb.) Nijerya ve diğer BAEPB ülkelerine yeniden ihracatına bağımlıdır. 2021 yılında %7,2'ye ulaşan güçlü bir toparlanmanın ardından 2022 yılında %6 olarak gerçekleşen büyümede hafif bir yavaşlama görülmüştür. İncelenen dönemin geri kalanında, büyük kamu yatırım projelerinin devam etmesi ve tatmin edici bir tarım sezonu sayesinde ekonomik faaliyetlerin 2023 yılında %7,7, 2024 yılında %6,9, 2025 ve 2026 yıllarında ise sırasıyla %7,3 ve %6,2 oranında büyümesi beklenmektedir[57].

Başta pamuk olmak üzere tarımsal üretim ve hizmetler sektörü büyüme oranını artırmıştır. Enflasyon %2,5'e yükselmiştir, ancak hedeflenen ve geçici mali tedbirler ve iyi gıda mahsulü üretimi sayesinde bölge ortalamasına kıyasla ılımlı seyretmektedir.

Talep tarafında, büyümenin nihai tüketim (ortalama +%4,9) ve özellikle kamu yönetimi tüketimi (+%9,4) tarafından yönlendirilmesi beklenirken, yatırımın (ortalama +%9,7) hem kamu (+%13,1) hem de özel (+%7,9) bileşenleri tarafından yönlendirilmesi beklenmektedir.

[57] https://www.banquemondiale.org/fr/country/benin/overview#1/14/06/2022

Tablo 4: Benin'nun Makroekonomik Göstergelerinin Evrimi 2019-2021

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	4 230,5	4 363,8	4 720,4
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	1,2	0,7	0,7
ikincil sektör	-0,3	0,8	1,1
Vergiler dahil üçüncül sekör	4,1	0,5	4,1
GSYİH	4,9	2,0	6,0
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	13,5	12,5	14,0
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	1,7	-7,1	-4,7
Ödenmemiş borç	53,6	60,1	63,0
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	170,1	240,7	121,1
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	1 804,3	2 013,3	2 260,7

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo, Benin'in 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.3.5 Togo

Togo, BAEPB bölgesi ülkelerinden biridir. Batı Afrika'da bir kıyı ülkesi olan Togo, Gana, Benin ve Burkina Faso ile sınır komşusudur ve Dünya Bankası'na göre yaklaşık 8,5 milyon kişiye ve 973,2 ABD dolarına eşdeğer kişi başına düşen GSYH'ye ev sahipliği yapmaktadır. Togo'nun İnsan Sermayesi Endeksi (HCI) 0.43'te kalmaktadır; bu da bugün Togo'da doğan bir çocuğun yetişkin olduğunda sağlık, eğitim ve beslenme alanlarındaki potansiyelinin yalnızca %43'üne ulaşacağı anlamına gelmektedir.

Harita 6: Togo Haritası

Kaynak: https://www.globalblackhistory.com/togo-under-general-eyadema-1967-2005/ 23/03/2022

Togo, 600 km uzunluğunda ve 50 ila 150 km genişliğinde 56.600 km2'lik bir BAEPB ülkesidir. Yüzölçümü bakımından bölgedeki en küçük ülkelerden biridir. Kuzeyde Burkina Faso ve doğuda Benin ile sınır komşusudur..

Togo ekonomisi, temel olarak birincil (2020'de +%1,3'e karşılık +%4,6) ve üçüncül (2020'de +%0,6'ya karşılık +%6,2) sektörlerin dinamizmi sayesinde %5,3 oranında büyümüştür. Nitekim yıl boyunca ekonomik faaliyetler, hükümetin Tarım Teşvik Finansmanı Mekanizması (MIFA) aracılığıyla tarım sektörüne verdiği destekten, hükümetin Togo

2025 yol haritası kapsamında karayolu ve otoyol altyapı projelerinin uygulanmasından, madencilik faaliyetlerinin iyi performansından ve elektrik üretim kapasitesindeki iyileşmenin yanı sıra liman ve havaalanı trafiğindeki artıştan yararlanmıştır. Talep tarafında ise yatırım (+%5,9) ve nihai tüketim (+%5,9) bu büyümeyi büyük ölçüde desteklemiştir. Enflasyonun 2020'deki %1,8'e kıyasla %4,5 olacağı tahmin edilmektedir.

Togo'nun ekonomik büyümesi 2021'de olduğu gibi 2022'de de %5,3 ile dinamik kalmıştır. Dolayısıyla bu büyüme güçlü kalmaya devam edecek ve "Togo 2025" olarak adlandırılan Yol Haritasının uygulanması çerçevesinde yatırımların devam etmesine, Tarımsal Finansman Teşvik Mekanizmasının (MIFA) uygulanmasına, elektrik üretim, taşıma ve dağıtım kapasitesindeki artışa, finans ve sigorta faaliyetlerinde, telekomünikasyonda ve otel ve restoran sektöründe beklenen artışlara dayanacaktır. Dönemin geri kalanında ekonomik faaliyetlerin 2023 yılında %5,7, 2024 yılında %5,8, 2025 ve 2026 yıllarında ise sırasıyla %6,0 ve %5,7 oranında büyümesi beklenmektedir. Kamu borcu da 2021'de GSYH'nin %63,6'sından 2022'de GSYH'nin %68'ine yükselmiştir.

Talep tarafında, 2022-2026 döneminde büyüme esas olarak yatırım (ortalama +%9,2) ve daha az ölçüde nihai tüketim (ortalama +%3,9) tarafından yönlendirilecektir. Enflasyon ise 2022-2026 döneminde ortalama %1,4 ile kontrol altında tutulacaktır.

Tablo 5: Togo'nun Makroekonomik Göstergelerinin Evrimi 2019-2021

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	8 432,2	9 008,8	9 809,7
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	5,2	1,8	5,2
ikincil sektör	13,6	5,2	9,1

Vergiler dahil üçüncül sektör	6,0	4,5	7,5
GSYİH	6,9	3,8	7,2
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	10,6	10,5	11,0
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-0,5	-4,7	-5,7
Ödenmemiş borç	41,2	46,1	49,8
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	45,6	306,9	597,5
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	2 346,0	2 751,9	3 210,5

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo, Togo'nun 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.3.6 Mali

Mali, 1.240.198 km²'lik yüzölçümüyle büyük bir ülkedir ve Nijer'den sonra yüzölçümü bakımından en büyük ikinci ülkedir. Mali, 2012 askeri darbesinden ve kuzeyin silahlı gruplar tarafından işgal edilmesinden bu yana istikrarsızlık ve çatışma döneminden geçmektedir[58]. Uluslararası kuruluşa göre 21,9 milyonluk nüfusu (Dünya

[58] https://www.banquemondiale.org/fr/country/mali/overview/, 14/06/2022

Bankası2021) ile kişi başına düşen GSYİH 873,8 dolardır[59]. Güvenlik meselesi, ülkenin çözmesi gereken zorlukların merkezinde yer alıyor.

Harita 7: Mali Haritası

Kaynak: https://www.aljazeera.com.tr/ulke-profili/ulke-profili-mali

Mali Cumhuriyeti yaklaşık 1.240.192 km2'lik bir alanı kaplamakta ve doğuda Nijer, güneydoğuda Burkina Faso, güneyde Fildişi Sahili ve batıda Senegal ile yaklaşık 7.200 km'lik sınırları paylaşmaktadır.

Ekonomi cephesinde, 2020'de %1,2'lik düşüşün ardından Mali'deki ekonomik faaliyet, pamuk üretimine bağlı olarak tarımsal üretimdeki iyileşme (2020'de

%77,7'lik düşüşün ardından 2021'de 800.000 ton), tarımsal yönlendirme yasasının uygulanması, iyi yağış ve hizmet sektörü kollarının canlanması sayesinde 2021'de %5,2'ye ulaşacak şekilde güçlü bir şekilde toparlandı. Böylece birincil ve üçüncül sektörler sırasıyla %9,1 ve %4,6 oranında büyümüştür. Ancak, kurumsal kriz daha akut hale gelmiş ve güvenlik krizinin sonuçları yıl boyunca ülkede yoğunlaşmıştır. Talep tarafında ise yatırım (+%4,7) ve nihai tüketimdeki (+%3,3) artış

[59]https://donnees.banquemondiale.org/indicateur/NY.GDP.PCAP.CD?locations=ML&most_recent_value_desc=true 14/06/2022

büyümeye büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Enflasyon 2020'deki %0,5 seviyesine kıyasla %3,8 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu maliyesi ile ilgili olarak, 2020'de gözlenen %7,6'lık düşüşün ardından %22,2 oranında artan toplam gelir seferberliğinde bir performans kaydedilmiş ve GSYH'ye oranı bir önceki yıl %20,6 iken %23,4'e yükselmiştir. Kaynaklardaki bu artış, vergi gelirleri (GSYH'nin %15'i oranında vergi baskısı için 2020'de %0,4'e karşılık +%3,8), vergi dışı gelirler (GSYH'ye oranı %1,2 için 2020'de -%0,5'e karşılık +%94,2) ve hibeler (GSYH'ye oranı %2,0 için 2020'de -%40,7'ye karşılık +%95,5) olmak üzere tüm bileşenlerin sonucudur.

İncelenen dönemin diğer yılları için büyüme 2023'te %4,7, 2024'te %4,8 ve 2025 ve 2026'da sırasıyla %4,4 ve %4,7 olacaktır; yani Komisyon'un Mayıs 2021 görünümüne kıyasla 1,1 puanlık ve ülkenin kendi görünümüne kıyasla 0,5 puanlık aşağı yönlü bir düzeltme olacaktır.

Talep tarafında, 2022-2026 döneminde büyüme nihai tüketimden kaynaklanacaktır (ortalama +%4,1). Enflasyonun 2022-2026 döneminde ortalama %1,1 olması beklenmektedir.

Tablo 6: Mali için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	10 124,7	10 052,8	10 623,2
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	4,0	-4,8	2,2
İkincil sektör	3,7	-0,2	0,9
Vergiler dahil üçüncül sektör	5,8	1,3	4,7
GSYİH	4,8	-1,2	3,1
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			

Vergi gelirleri	15,4	15,6	14,3
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-1,7	-5,5	-4,9
Ödenmemiş borç	40,6	47,3	50,6
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	264,2	450,8	-50,8
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	2 991,8	3 657,1	4 320,0

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo Mali'nin 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.3.7 Nijer

2021 yılında Nijer ekonomisi, Sahel'deki akranları Burkina Faso ve Mali gibi, 2020'den bu yana sağlık krizinin de eklendiği kötüleşen bir güvenlik kriziyle karşı karşıya kalmaya devam etti. Bununla birlikte, ekonomik faaliyet bir miktar güç göstermiş ve ülkenin ekonomik büyüme oranı, birincil ve üçüncül sektörler tarafından desteklenerek 2020'deki %3,6'ya kıyasla %5,5'e yükselmiştir. Bu performans, özellikle "3N" Girişimi ve Millennium Challenge Corporation (MCC) çerçevesindeki yatırımların devam etmesinin yanı sıra tarım kampanyasının tatmin edici sonuçlarıyla bağlantılıdır. İyi performans "inşaat" (+%9,5), "elektrik, su ve gaz" (+%5,7), "imalat faaliyetleri" (+%4,0), ticaret faaliyetleri (+%5,4), oteller ve restoranlar (+%8,1), iletişim (+%6,2) ve piyasa dışı hizmetler (+%6,2) dalları tarafından kaydedilmiştir. İkincil sektör, Cominak10 uranyum üretim tesisinin Mart 2021'de planlanan

kapanışından etkilenmiş ve 2020'deki %2,7'ye kıyasla %3,3 büyümüştür. Talep tarafındaki bu büyüme, temel olarak yatırımlardaki (+%8,6) ve nihai tüketimdeki (+%5,9) artıştan kaynaklanmıştır. Enflasyon 2020'deki %2,9'a kıyasla %3,8 olarak gerçekleşmiştir.

Nijer'in nüfusunun 25,25 milyon (2021) ve kişi başına düşen GSYH'sinin 590,6 dolar olduğu tahmin edilmektedir[60]. Ülke yaklaşık 1.267.000 km²'lik[61] çok geniş bir yüzölçümüne sahiptir.

Harita 8: Nijer Haritası

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/dunya/nijerde-askeri-darbe-bir-grup-asker-ulkede-yonetime-el-koyduklarini-acikladi-784414.html 04/04/2022

Yüzölçümü 1.267.000 km2 olan Nijer, kuzeydoğuda Libya, doğuda Çad, güneyde Nijerya, güneybatıda Benin, batı-güneybatıda Burkina Faso, batıda Mali ve kuzeybatıda Cezayir arasında yer alan bir UEMOA ülkesidir. Başkenti Niamey'dir.

[60] https://donnees.banquemondiale.org/indicateur/NY.GDP.PCAP.CD?locations=NE&most_recent_value_desc=true 14/06/2022
[61] http://www.uemoa.int/fr/pays/niger 18/06/2022

Hem petrol ihracatının başlaması ve büyük kamu altyapı projelerinin sürdürülmesi ile ülkenin ekonomik büyümesinin artması beklenmektedir.

Olumsuz koşullara (güvenlik krizi) rağmen Nijer'in ekonomik faaliyetlerinin 2022 yılında toparlanmaya devam etmesi beklenmektedir. Nitekim ekonomik büyümenin, Komisyon'un Mayıs 2021 çerçevesine kıyasla 5 puanlık ve ulusal tahminlere kıyasla 1,8 puanlık bir aşağı yönlü revizyonla %5,3 olması beklenmektedir. Başta birincil sektör (+%5,8) ve üçüncül sektör (+%7,9) olmak üzere tüm sektörlerin önemli bir büyüme göstermesi beklenmektedir.

İkincil sektörün, madencilik faaliyetlerindeki zayıf gelişmeye paralel olarak %1,1 oranında artması beklenmektedir. İncelenen dönemin geri kalanında, büyümenin 2023'te %8,9, 2024'te %10,6 ve 2025 ve 2026'da sırasıyla %6,0 ve %5,2 olması, yani Mayıs 2021 çerçevesine kıyasla ortalama 1,4 puanlık yukarı yönlü düzeltme ve ülke tahminlerine kıyasla 0,8 puanlık aşağı yönlü düzeltme olması beklenmektedir.

Talep tarafında, büyüme nihai tüketim (ortalama +%4,8) ve yatırım (ortalama +%7,4) ve ihracat (ortalama +%32,1) tarafından yönlendirilecektir. Enflasyonun dönem boyunca ortalama %2,2 ile kontrol altında kalması beklenmektedir.

Tablo 7: Nijer için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	7 565,0	7 907,4	8 290,8
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	3,1	7,7	-4,5
İkincil sektör	9,0	1,7	4,1
Vergiler dahil üçüncül sektör	6,8	1,1	5,2

GSYİH	5,9	3,6	1,4
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	10,4	9,6	10,0
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-3,6	-5,4	-5,9
Ödenmemiş borç	39,4	44,4	50,8
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	317,9	-80,0	141,1
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	1 295,8	1 516,2	1 663,8

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo Nijer'in 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.3.8 Gine Bissau

Gine-Bissau, BAEPB bölgesindeki en yoksul ülkelerden biridir. Dünya Bankası'nın 2021 raporuna göre yaklaşık 1,9 milyon nüfusa ve 795,1 ABD doları kişi başına GSYİH'ye sahiptir. Gine-Bissau kuzeyde Senegal ve güneyde Gine ile sınır komşusudur[62].

[62] https://www.worldbank.org/en/country/guineabissau/overview/, 20/06/2022

Harita 9: Gine Bissau Haritası

Kaynak:https://www.bbc.com/news/world-africa-33903396 05/04/2022

Gine-Bissau, Batı Afrika'nın Atlantik kıyısında yer alan tropikal bir ülkedir. Yüzölçümü 36,125 km2 olup, bunun 28,000 km2'si kara, 8,120 km2'si denizdir.

Ekonomik büyüme 2020'de %1,5 iken 2021'de %6,3'e yükselmiştir. Ekonomik faaliyetlerdeki bu hızlanma özellikle kaju fıstığı üretimi (+%9,0) ve gıda üretimindeki (+%6,0) dinamizm, taşımacılık (+%4,7) ve ticaret (+%11,5) sektörleri ve ikincil sektörün tüm alt sektörlerindeki büyümeyle bağlantılıdır. Talep tarafında ise nihai tüketim (+%6,1) bu büyümeye büyük katkı sağlamıştır. Enflasyon 2020'deki %1,5 seviyesine kıyasla %3,3 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu maliyesi açısından, vergi geliri tahsilatındaki performans (+%38,0) ve hibelerin harekete geçirilmesi (+%15,1) ile bağlantılı olarak, toplam gelir %18,4 oranında artarak GSYH'nin %15,8'ini oluşturmuştur; bu oran 2020'de %14,6 indi. Toplam harcamalar, cari harcamaların (+%6,2) etkisiyle %2,6 artarak GSYH'nin %22,4'üne yükselirken, proje

hibelerindeki düşüş nedeniyle yatırım harcamaları %5,0 oranında azalmıştır. Böylece bütçe açığı 2020'de %9,3 iken GSYH'nin %6,5'ine gerilemiştir. Ödenmemiş borç ise 3,2 puanlık artışla %73,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8: Gine Bissau için 2019-2021 Makroekonomik Göstergelerine Genel Bakış

GÖSTERGELER	**2019**	**2020**	**2021**
Nominal GSYİH (milyar FCFA olarak)	885,1	915,7	997,0
Gerçek büyüme (% olarak)			
Ozel sektör	5,3	3,2	5,4
İkincil sektör	-0,1	1,1	5,7
Vergiler dahil üçüncül sektör	5,2	0,4	7,3
GSYİH	4,5	1,5	6,4
Kamu maliyesi ve borç (GSYİH'nın yüzdesi olarak)			
Vergi gelirleri	8,9	7,4	9,3
Genel denge (GSYİH'nın yüzdesi)	-3,6	-9,3	-7,4
Ödenmemiş borç	61,1	69,9	74,1
Ödemeler Dengesi (milyarlarca FCFA olarak)			
Genel denge	-15,3	52,6	60,4
Parasal durum (milyar olarak)			
Para arzı	366,0	399,2	482,6

Kaynak: BAEPB Komisyonu 2022

Bu tablo, Gine Bissau'nun 2019-2021 yılları arasındaki makroekonomik göstergelerini özetlemektedir. Ülkenin nominal

GSYH'sini ve ana faaliyet sektörlerinin yanı sıra ekonomik büyümenin etkisini göstermektedir.

2.4 Batı Afrika Ülkeleri Ekonomi Sektörleri

2.4.1 Ekonomik Potansiyeli

BAEPB ekonomileri, 2020 boyunca, korona virüs pandemisinin (Covid-19) gezegen üzerindeki olumsuz etkilerinin ve küresel düzeyde, özellikle ABD ile Çin arasındaki ticari gerilimlerin devam ettiği uluslararası bir ortamda gelişti.

İçeride, ekonomik faaliyet, uluslararası karayolu ve hava trafiğinin askıya alınması yoluyla, özellikle kısmi sınırlama önlemleri ve sınırların kapatılması olmak üzere, salgının yayılmasını sınırlamak için Üye Devletler tarafından alınan önlemlerden güçlü bir şekilde etkilendi. BAEPB'nun gayri safi yurt içi hasıla büyüme oranının, özellikle imalat ve turizm sektörlerinde, otellerde ve restoranlarda ekonomik aktivitedeki düşüş nedeniyle 2019'daki %5,7'den sonra 2020'de %1,8 olarak tahmin edildi. Birlik'teki ekonomik aktivitedeki hafif güçlenme, 2020'de büyümeye katkısı 0,5 puan olan üçüncül sektörden kaynaklandı.

2021 yılında başlayan ekonomik toparlanma ile ekonomik ve parasal alanda tüm farklı ekonomik sektörlerde ekonomik aktivite artmış ve Merkez Bankası raporunun (Aralık 2022) kanıtladığı gibi 2022 yılında keskin bir artış göstermiştir.

Ülke bazında ekonomik büyüme Benin'de %6,1, Burkina'da %4,9, Fildişi Sahili'nde %6,4, Gine-Bissau'da %4,8, Mali'de %3,8, Nijer'de %5,7, Senegal'de %5,7 ve Togo'da %5,8 olarak gerçekleşti[63].

[63] BCEAO (2022), Rapport sur la politique monétaire décembre 2022

Tablo 9: Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Gelişimi

	2020	2021		2021	2022		
		T3	T4		T1	T2	T3
Benin	3,8	7,7	6,3	7,2	5,8	6,0	6,1
Burkina	1,9	8,1	7,7	6,9	5,6	5,5	4,9
Fildişi Sahili	2,0	6,8	6,3	7,4	6,3	6,4	6,4
Gine-Bissau	1,5	7,6	5,2	6,4	4,5	4,6	4,8
Mali	-1,2	4,0	3,9	3,1	3,5	3,6	3,8
Nijer	3,6	0,8	0,6	1,4	4,1	4,8	5,7
Senegal	1,3	7,3	6,3	6,1	5,8	5,7	5,7
Togo	2,0	6,5	6,2	6,0	5,5	5,5	5,8
BAEPB	**1,8**	**6,2**	**5,7**	**6,1**	**5,6**	**5,7**	**5,7**

Kaynak : BADMB, INS 2022

2023 yılı için Merkez Bankası'nın tahminleri, Birliğin GSYİH'sında reel olarak %6,6'lık bir artış öngörüyor. Ekonomik faaliyet, katkıları sırasıyla 3,3 pdp ve 2,2 pdp olacak olan üçüncül ve ikincil sektörler tarafından yönlendirilecektir. Özellikle yıl sonuna doğru Senegal'de petrol ve gaz üretimine başlanmasının yanı sıra Côte de “Baleine CI 101” olarak adlandırılan petrol ve gaz sahasının işletmeye alınmasının ardından madencilik ve imalat üretimindeki artış 'Fildişi, ikincil sektör dinamiklerini desteklemeli (BADMB:2022).

2.4.2 Tarım

BAEPB ülkelerinde, Batı Afrika'nın başka yerlerinde olduğu gibi, tarım, Birleşik Devletlerin ekonomisinde baskın bir yer tutar. 1997'de %39,9 olan tarımın GSYİH içindeki payı 2009'da %34,9'a düştü. Tarım nüfusun çoğunluğunu işgal etmeye devam etse de, gerçekte on yıldan fazla bir süredir sanal bir durgunluğu yansıtan %5'lik görünür bir düşüş, ana faaliyet alanıdır (2009'da %65,6, 1990'da %68).

Belirli hayvancılık düzeyinde, alt sektör, BAEPB bölgesinde tarımsal GSYİH'nın yaklaşık %26,9'unu ve ortalama olarak üç Sahel ülkesinde (Burkina Faso, Mali ve Nijer) %38,3'e kadarını temsil etmektedir. Gerçekte, karma mahsul-hayvancılık sistemlerinde hayvan çekişi ve organik gübrenin değeri dikkate alındığında, çiftlik hayvanlarının tarımsal GSYİH'ya bu katkısı yaklaşık %50'ye çıkmaktadır. Nüfus düzeyinde, besicilik alt sektörü, gıda mevcudiyetinin ve beslenme kalitesinin iyileştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Afrika Kalkınma Bankası'nın "Tarım Sektörü Stratejisi 2010 – 2014" raporu, Sahra altı Afrika'daki ekonomik büyümenin son 25 yılda yaklaşık %3'e ulaştığını gösteriyor. Ancak tarıma dayalı kişi başına büyüme yüzde 1'in altında kaldı[64].

Aynı rapora göre, son yirmi yılda çiftçi başına düşen tarımsal GSYİH, Asya'da %2 ve Afrika'da %1'den daha az olan Latin Amerika'da yaklaşık %3 arttı.

[64] Groupe De La Banque Afrıcaıne De Développement(20210), Stratégie du secteur de l'agriculture 2010 – 2014 janvier 2010– 2014 janvier 2010

Ülkelerin toplam servetinin yaratılmasında tarımın ağırlığının azalması, incelenen dönemde tarım sektörünün ekonominin diğer sektörlerine göre daha az performans gösterdiğini göstermektedir[65].

Sektörün ülke ekonomilerinde diğer sektörlere kıyasla bu zayıf performansına rağmen, bölgedeki tarımsal büyüme son beş yılda %6,5 civarında olmuştur. Ülkelerin yarısından fazlası %6 Kapsamlı Afrika Tarımsal Kalkınma Programı (KATKP) hedefine ulaştı. Bununla birlikte, bu büyüme esas olarak iyi yağış alan kış mevsimlerinden kaynaklanmaktadır.

Tarıma dayalı büyümenin yoksulluğun azaltılmasında da etkili olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla analiz, tarıma atfedilebilen GSYİH büyümesinin, yoksulluğu azaltmada tarım dışındaki sektörlere atfedilebilen GSYİH büyümesine göre en az iki kat daha etkili olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, sektördeki mevcut yatırımların düşük seviyesi göz önüne alındığında, Birlik üyesi bir ülkenin, yoksulluğu yarıya indirmeyi ve her şeyden önce doldurmayı hedefleyen BKH'lerin bir numaralı hedefine ulaşıp ulaşamayacağı açık değildir. Boşluk, devletler giderek daha fazla ithalata güveniyor (Dorin, 2010)[66]. Bu analiz, Birlik yetkilileri tarafından tarımın geliştirilmesine verilen önceliğin önemini doğrulamaktadır.

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği bölgesindeki ekonomik büyüme, 2022 yılı için %5,7'lik bir oranla yadsınamaz. Orta Batı Afrika Devletleri Bankası'nın (BADMB) BAEPB'daki para politikası hakkındaki

[65] NEPAD, (2017), Plan Stratégique de Développement du Secteur Agricole (PSDSA) 2025 et Plan National d'Investissements Agricoles et de Sécurité Alimentaire et Nutritionnelle **PNIASAN 2017 – 2021**

[66] Dorin, B. Treyer, S.,, 2010. Une rétrospective de l'économie alimentaire mondiale, **in: Paillard. (Eds.)**, Agrimonde : Scénarios et défis pour nourrir le monde en 2050. Quae, Versailles, pp. 55-65.

son raporuna göre, önceki beş kampanya ve yiyecek ve içecek endüstrisi %14,5 oranında ilerliyor.

2018/19 tarım kampanyası sırasındaki elverişli yağış sayesinde, 2018/19'da BAEPB bölgesinde gıda üretimi %8,3 artarak yaklaşık %11 tahıl ve %15,4 diğer ürünlerle yaklaşık 65 milyon tona (Mt) ulaştı. Ağırlıklı olarak bahçecilik, önceki beş yılın ortalamasıyla karşılaştırıldığında, 2018/2019 kampanyası için hasat %19,5 artmalıdır.

Nakit mahsuller açısından, kahve, tohum pamuğu, yer fıstığı, kaju fıstığı ve kauçuk dahil olmak üzere çoğu ihraç ürününün hasadının 2022/2023 tarım sezonunda bir önceki kampanyaya kıyasla artması bekleniyor. Öte yandan, kakao fiyatları bir önceki kampanyaya göre daha düşük olmalıdır. 2022/2023 kampanyasında kahve üretimi, bir önceki kampanyaya göre %53,4 artışla 129.492 ton olacak.

2022/2023 kampanyası sırasında Birlik'te kütlü pamuk hasadı %6,1 artışla 3.009.291 ton olacak. Üç ana üreticisi olan Benin, Burkina Faso ve Mali'nin sırasıyla %8,2, %14,7 ve %3,2 oranında artacağı kütlü pamukta. 2022/2023 kampanyasında yerfıstığı üretimi, önceki kampanyaya göre %6,7 artışla 3.859.496 ton olacak.

2022/2023 kampanyasında üretilen kaju fıstığı miktarı 8,0 artışla 1.546.940 ton olacak ve 2022/2023 kampanyasında kauçuk üretimi bir önceki tarım sezonuna göre %22,5 artarak 1.347.900 ton olacaktır.

Öte yandan, kakao üretimi 2022/2023 kampanyası sırasında Birlik içinde 2.116.729 tona ulaşan %5,7'lik bir düşüş yaşayacak.

Birincil sektör geneli katma değeri, bir önceki çeyrekte %2,4 olan bir önceki yılın aynı dönemine göre 2022'nin üçüncü çeyreğinde %3,0 arttı. Bu ivme, iyi tarımsal üretime elverişli iklim koşulları nedeniyle hayvancılık, balıkçılık ve nakit ürünlerle ilgili faaliyetlerin iyi yöneliminin sürdürülmesine bağlıdır[67].

[67] BCEAO (2022), rapport sur la politique monétaire décembre 2022

Tablo 10: BAEPB'da Nakit Mahsul Üretiminin Gelişimi

	2019/2020	2020/2021	2020/2001 (1)	2021/2023*(2)	Önceki beş kampanyanın ortalaması (3)	Değişim (% olarak)	
						(2)/(1)	(2)/(3)
Kakao	2 249 307	2 187 766	2 244 204	2 116 729	2 170 591	-5,7	-2,5
Kahve	115 487	104 394	84 418	129 492	99 878	53,4	9,7
Tohum pamuk	2 848 022	2 181 440	2 836 691	3 009 291	2 586 245	6,1	16,4
Fıstık	3 465 440	4 077 879	3 618 807	3 859 496	3 554 930	6,7	8,6
kaju fıstığı	1 086 114	1 270 204	1 432 266	1 546 940	1 231 606	8,0	5,6
Lastik	478 550	949 276	1 100 386	1 347 900	751 754	22,5	9,3

Kaynak: Ulusal Pazarlama Hizmetleri, *Tahminler BADMB 2022

Nakit ürünlerin çiftçilere düzenli gelir sağlamak amacıyla satılması amaçlanmaktadır. İklim değişikliği üretim üzerinde giderek artan bir etkiye sahip olsa da üretimde bir miktar artış olmuştur.

Tablo 11: BAEPB'da Gıda Üretiminin Gelişimi (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	2019/2020	2020/2021	2021/2022 (1)	2022/2023* (2)	Önceki beş kampanyanın ortalaması (3)	Değişim (% olarak)	
						(2)/(1)	(2)/(3)
Hububat	30 296 730	31 451 131	27 279 134	28 643 091	29 720 197	5,0	-3,6
Yumrular	24 321 704	26 223 933	25 944 245	26 643 372	24 576 028	2,7	8,4
Diğer ürünler	12 988 423	14 501 289	13 092 072	13 851 806	12 866 375	5,8	7,7
Toplam	67 606 857	72 176 353	66 315 451	69 138 268	67 162 599	4,3	2,9

Kaynak: Tarımdan sorumlu Devlet Bakanlıkları, BADMB hesaplamaları, *tahminler 2022

Bölgedeki gıda üretimi, nakit mahsullerle aynı özelliklere sahiptir. giderek öngörülemez hale gelen yağışlı mevsimler, tarımsal üretimi etkilemektedir. yine de çiftçiler, verimlerini artırmak için zorluklara uyum sağlamayı başarmaktadır.

2.4.3 Ticaret ve Endüstri Sektörü

BAEPB'daki endüstriyel üretim, bir yıl önceki %1,9'luk başarının ardından 2021'de %5,9 arttı. Bu ivme, gıda sektörü sanayilerinde üretim kapasitelerinin ve dağıtım devrelerinin gevşemesine bağlı olarak %6,5'lik üretim artışından kaynaklanmaktadır.

Madencilik sektöründe ise bir önceki çeyrekteki %5,4'lük düşüşün ardından üçüncü çeyrekte %1,5'lik artışla faaliyette bir toparlanma var. Bu gelişme, Fildişi Sahili'ndeki ham petrol üretiminin (+%5,1'e karşı +%14,0), Mali'de altının (+%7,6'ya karşı +%9,4) ve Nijer'de uranyumun (%-27,2'ye karşı +%2,9) hızlanmasıyla destekleniyor. Ancak Burkina'da metal cevheri çıkarma sektöründeki faaliyetteki düşüş (%-11,8) bu eğilimi hafifletti.

Tablo 12: BAEPB'da Endüstriyel Üretim Endeksinin (EÜE) Yıldan Yıla Gelişimi (CVS-CJO Verileri, % Olarak)

Şubeler	2020	2021	2021		2022		
			T3	T4	T1	T2	T3*
Maden çıkarma faaliyetlerinin üretimi	**7,8**	**0,0**	**-5,1**	**-8,5**	**3,3**	**-5,4**	**1,5**
Bunlardan ham petrol ve doğal gaz	-1,7	-0,4	-6,8	-10,8	10,6	8,7	12,3
Uranyum cevherleri	-0,8	-7,1	-24,0	-25,3	1,3	-27,2	2,9
Metalik Cevherler	13,9	0,3	-3,3	-7,9	0,3	-9,9	-5,1

Üretim endüstrileri	**-1,1**	**8,3**	**8,3**	**5,1**	**3,3**	**7,2**	**0,5**
Yiyecek ve içecek ürünleri	-3,3	6,5	4,5	0	4,1	6,2	-1,7
Rafine petrol ürünleri	-6,6	7,3	14,3	3,8	3,0	-1,8	12,4
Kimyasal ürünler	-3,7	6,2	2,6	16,2	1,4	1,0	-7,3
Elektrik, gaz, su	**7,8**	**6,4**	**8,2**	**7,6**	**7,9**	**8,8**	**5,5**
Genel Dizin	**1,9**	**5,9**	**4,3**	**1,8**	**3,7**	**3,8**	**2,4**

Kaynak: BADMB 2022

Perakende ticaret ciro endeksi, bir önceki çeyrekte %13,6 yükseldikten ve bir önceki yılda %12,2'lik genel dengeden sonra, 2022'nin üçüncü çeyreğinde %16,5 arttı. Bu gelişme, Fildişi Sahili, Nijer ve Togo'da petrol ürünleri satışlarındaki hızlanma ile bağlantılıdır. Gıda ürünleri satışı, 2022'nin üçüncü çeyreğinde, özellikle Fildişi Sahili, Mali ve Nijer'de %5,1 ile hızlanarak arttı. Bir önceki çeyrekte %8,7 olan otomotiv ekipman satışlarındaki artış, çeyrek boyunca %11,6 olarak gerçekleşti.

Ayrıca perakende ciro endeksindeki bu artış, fiyatlardaki genel artışın da etkisiyle açıklanmaktadır[68].

Ticaretten bahseden, ticari mübadeleden söz eder. 2022'nin son çeyreğinde, Birliğin dış dünyayla (Benin ve Mali hariç) ticareti, aynı yılın üçüncü çeyreğine göre sırasıyla %7,9 ve %18,5'lik satış ve alım artışlarıyla karakterize edildi. Birliğin ihracat ve ithalatı (Benin ve Mali hariç) geçen yılın aynı dönemine göre %7,1 ve %48,9 arttı. 2022 yılı için kümülatif olarak Birlik'ten yapılan ihracat (Benin ve Mali hariç) yıllık %15,3, ithalat ise %38,3 arttı.

[68] BCEAO (2022), Rapport sur la politique monétaire décembre 2022

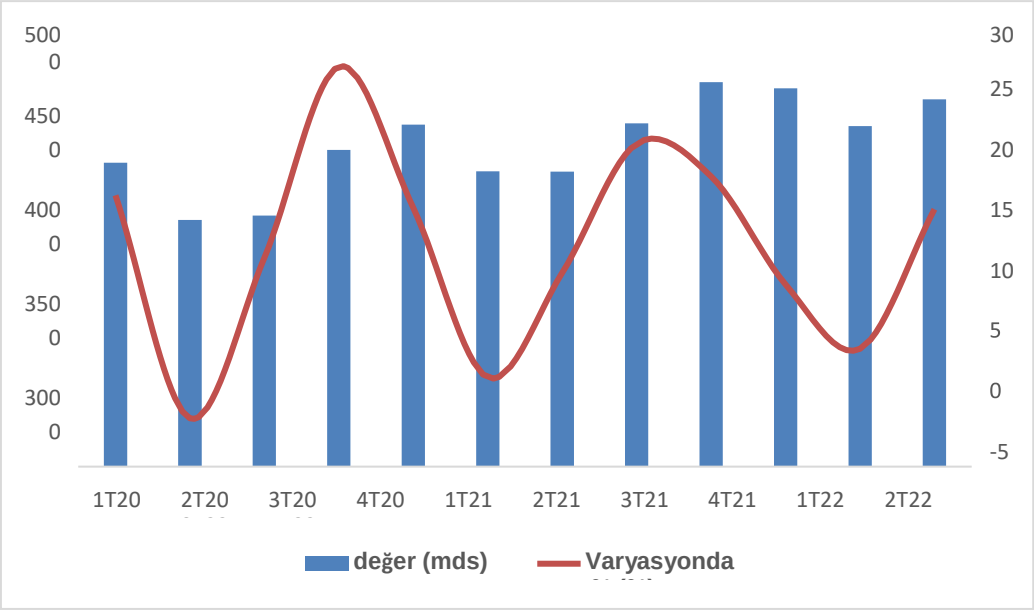
- **İhracat**

Birliğin ihracatı ise 2022'nin dördüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 313,6 milyar veya +%7,1 arttı. Birlik dışındaki satışlardaki bu artış, sırasıyla 27,1 milyar veya -%40,0 ve 50,0 milyar veya -%6,3'lük düşüşlerin gözlemlendiği Gine Bissau ve Senegal dışında tüm üye devletlerde kaydedilen artışların birleşik etkilerinden kaynaklanmaktadır.

Artışın kaydedildiği üye devletler arasında nispi varyasyonda en güçlü artışı Nijer (+29,5 milyar, yani %63,1) yaşadı, ardından Burkina Faso (+208,2 milyar, yani + %40,0), Togo (+37,4 milyar, + %26,6 ve Fildişi Sahili (+115,7 milyar, %4,8).

Nijer dışındaki genel satış artışının kaynağı olan ürünler, uranyum (%+36,2) ve altın (%+412,5) ve tarım ürünleri (%+53,8) kaynaklı mayınlar (%+95,6) oldu. Diğer şeylerin yanı sıra, soğan (%+110,4), yer fıstığı (%+28,1), börülce (%+115,6) ve "diğer ürünler" (%+45,4) iyi satışı sayesinde. Bu artış, "hidrokarbürler" (%-17,9) ve "canlı hayvanlar" (%-7,9) ihracatındaki düşüşle hafifletildi.

Şekil 11: Birlik İhracatının Üç Aylık Gelişimi (Benin Ve Mali Hariç)

Kaynak: Ülkelerin Ulusal İstatistik Enstitülerinden alınan verilere dayanmaktadır 2022.

Fildişi Sahili, 2022'nin dördüncü çeyreğinde toplam ihracat satışlarının (Benin ve Mali hariç) %59'luk payıyla ihracat sektörüne hakim olmuştur. Bunu Senegal (%17,4), Burkina Faso (%17,1), Togo (4,2) izliyor. %), Nijer (%1,8) ve Gine Bissau (%0,5).

Yılın tamamında, Birlik'ten (Benin ve Mali hariç) yapılan ihracat, 2022'nin dördüncü çeyreğinde Burkina Faso'da kaydedilen artışlara (0,3 milyar) paralel olarak 283,3 milyar (+%7,1) arttı. Fildişi Sahili (212,3 milyar, %9,2), Gine Bissau (1,8 milyar, %8,4), Senegal (71,9 milyar, %35,2), Togo (-16,7 milyar) gibi bazı ülkelerde gözlemlenen düşüşle hafifledi. Yani -%10,3). Öte yandan, Nijer'de "hidrokarbonlar" (% -78,4), "canlı hayvanlar" (% -76,6) ve "tarım ürünleri" (-%78,4) satışlarındaki düşüşe bağlı olarak Nijer'de 19,7 milyar (% -20,6) düştü (-%32,3,) "madencilik" ürünleri (+%11,9) ve "diğer ürünler" (+%39,7) satışlarındaki artışla hafifletildi.

2022 yılı için toplamda, Birlik'teki mal satışının (Benin ve Mali hariç), 2021'in aynı dönemindeki 14.841,4 milyara kıyasla %15,3 artışla 17.106,9 milyar olduğu tahmin ediliyor[69]. Birliğin mal ihracatının neredeyse yarısı, Avrupa Birliği için %21,0 ve diğer Avrupa ülkeleri için %23,1 dahil olmak üzere, toplam BAEPB ihracatının %44,1'i ile Avrupa'ya yöneliktir. İncelenen dönemde ihracatın sırasıyla %21,5, %4,8 ve %4,1'ini alan İsviçre, Hollanda ve Fransa, Birliğin ana müşterileri olmaya devam ediyor. Birlikten Avrupa'ya yapılan dış mal satışı, 2020'deki 7.526,5 milyara kıyasla, 2021'de %2,0 artarak 7.677,8 milyara yükseldi. Bu gelişme, esas olarak altın ve kakao sevkiyatlarındaki artışa bağlanabilir.

BAEPB dışındaki Afrika, BAEPB ihracatı için ikinci hedeftir. Bu kıtaya yapılan birlik sevkiyatlarına petrol ürünleri (%23,7), özellikle Nijerya'ya, ağırlıklı olarak Güney Afrika'ya yönelik altın (%19,8) ve kimyasal ürünler (%8,5) hakimdir. Afrika kıtasına yapılan dış satışların payı, 2020'deki %24,3'e kıyasla 0,6 puan artışla 2021'de %24,9 oldu[70].

[69] UEMOA (2022), Note de conjoncture économıque regıonale dans l'uemoa n°58, 4e trimestre2022, mars 2023

[70] BCEAO (2022), Rapport sur le commerce exterıeur de l'uemoa au titre de l'annee 2021, octobre 2022

Tablo 13 : 2016-2021 Yılları Arasında BAEPB Ihracatının Coğrafi Dağılımı (% Olarak**)**

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Avrupa	43,6	43,3	42,9	46,0	48,1	44,1
Avrupa Birliği	*27,9*	*26,8*	*24,5*	*26,3*	*22,4*	*21,0*
Avro bölgesi	*24,8*	*23,9*	*21,8*	*23,2*	*19,6*	*18,0*
İsviçre dahil diğerleri	*14,5*	*14,8*	*17,2*	*18,5*	*24,1*	*21,5*
Afrika	28,3	27,4	25,9	22,9	24,3	24,9
ECOWAS	*15,8*	*16,1*	*16,0*	*12,9*	*14,3*	*16,1*
Amerika	8,2	7,8	7,0	6,4	5,4	5,9
Asya	18,9	20,1	22,5	23,1	18,5	20,7
Diğer Ülkeler	1,0	1,4	1,7	1,6	3,8	4,4
Toplam Değişimler	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: BADMB, Gümrük istatistikleri 2022s.15

BAEPB dışındaki diğer BADMB devletlerine ihraç edilen Birlik ürünleri, 2021'de sırasıyla %74,8 ve %12,9 olarak tahmin edilen paylarla ağırlıklı olarak Nijerya ve Gana'ya yöneliktir.

Nijerya ağırlıklı olarak Fildişi Sahili, Nijer ve Senegal'den petrol ürünleri, Mali, Senegal ve Togo'dan ilaçlar, kozmetikler, fosforik asit ve gübreler dahil kimyasallar ve Mali ve Nijer'den canlı hayvanlar satın alıyor. Benin'den topluluğun diğer ülkelerine, özellikle Nijerya'ya yapılan sevkiyatlar, temel olarak gıda ürünlerinin ve ikinci el arabaların yeniden ihracatı ile ilgilidir.

Asya'da ülkelere göre satışlar, 2021'de göreli ağırlıkları sırasıyla %5,3 ve %3,5 olan Hindistan ve Çin'e yöneliktir. Asya kıtasına yapılan ihracat ağırlıklı olarak kaju (%21,7), pamuk (%20,9), kakao (%11,9), kauçuk (%11,2), altın (%8,9), kimyasallar (%6,8) ve yer fıstığı ürünleri (%4,1). Altın, kimyasallar ve kaju, bu ürünlerin toplam dış satışlarının sırasıyla %27,1, %26,4 ve %21,2'sini oluşturan Hindistan'a sevk edilmektedir. Bu kıtada pamuk başlıca Pakistan (%13,5) ve Çin'e (%6,3) satılmaktadır. Yer fıstığı ürünleri ise bu kıtadaki varış noktaları ağırlıklı olarak Çin (%85,2).

Amerika'nın Birliğin dış satışlarındaki payı, 2020'de kaydedilen orana göre 0,5 puan artarak 2021'de %5,9 olarak gerçekleşti. 2021'de Amerika Birleşik Devletleri ve Brezilya'ya yapılan ihracatın oranı sırasıyla %4,2 ve %0,3 olarak gerçekleşti. 2020'de %3,5 ve %0,3'e kıyasla. Amerika kıtasına yapılan birlik ihracatı kakao (%71,8), kauçuk (%11,2), kimyasallar (%3,5) ve pamuktan (%2,9) oluşmaktadır[71].

Tablo 14: 2021'de BAEPB Ihracatı Için Ana Hedef Ülkeler

Başlıca İhraç Edilen Ürünler	Ana hedef ülkeler
Altın	İsviçre (%63,6), Güney Afrika (%19,8), Hindistan (%4,4)
Kakao	Hollanda (%20,8), Amerika Birleşik Devletleri (%17,1), Belçika (%11,4), Fransa (%7,5), Almanya (%7,2)
Petrol ürünleri	Birleşik Krallık (%14,3) Fransa (%10,3), Çin (%11,1), Nijerya (%5,9), Hindistan (%4,5), Fas (%4,2) Gana (%3,7),
Pamuk	Pakistan (%13,5), İsviçre (%11,9), Çin (%6,3), Türkiye (%3,2)

[71] BCEAO (2022), Rapport sur le commerce exterıeur de l'uemoa au tıtre de l'annee 2021, octobre 2022

Kaşu	Çin (%85,2), İsviçre (%6,8)
Yeniden ihracat	Nijerya, Gana
Lastik	Almanya (%6,8), Belçika (%5,4), İspanya (%4,8), Türkiye (%4,4), Amerika Birleşik Devletleri (%10,0), Çin (%18,8), Hindistan (%6,9)
Kimyasal ürünler	Hindistan (%46,5), Gana (%12,3), Nijerya (%7,8), Gine (%5,3)
Uranyum	Fransa (%80,3), Kanada (%19,7)
Fosfatlar	Hindistan (%43,8), Pakistan (%5,8), İsviçre (%5,5), Türkiye (%4,4)
Balık ürünü	Fransa (%16,1), İspanya (%22,6), İtalya (%24,9), Gine (%6,2), Kamerun (%3,5)
Ahşap ve ahşap eşyalar	Çin (%23,7), Hindistan (%21,5), Belçika (%4,6), İspanya (%5,0), İtalya (%8,3), Amerika Birleşik Devletleri(%10,8),
Muz	Fransa (%68,1), Belçika (%17,2), İtalya (%6,5), Birleşik Krallık (%5,7)
Fıstık	Çin (%85,2), İsviçre (%6,8)
Kahve	Nijerya (%18,1), Gine (%5,1), Kamerun (%4,1)

Kaynak: BADMB, Gümrük istatistikleri 2021 s.17

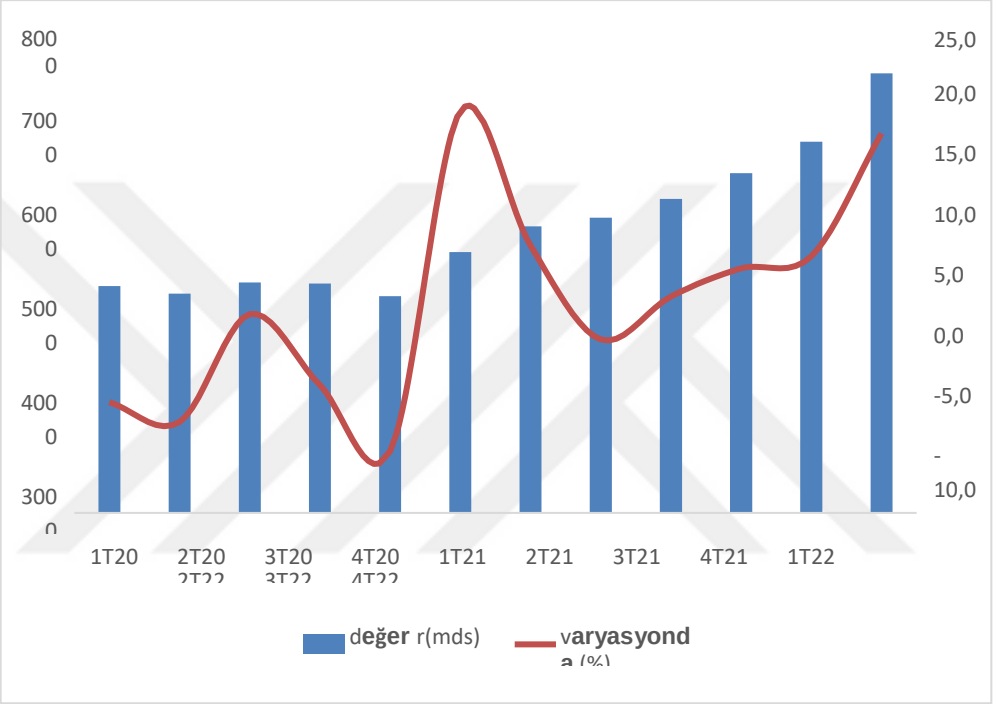
Tablo, ihraç edilen farklı ürünleri ve bunların dünya genelindeki varış noktalarını göstermektedir. Örneğin, altın en çok İsviçre (%63,6), Güney Afrika (%19,8) ve Hindistan'a (%4,4) ihraç edilmektedir.

- **İthalat**

2022'nin dördüncü çeyreğinde Birlik'ten (Benin ve Mali hariç) ithalat, bir önceki çeyreğe göre %18,5 (1.175,9 milyar) arttı. Togo istisnası (%-0,6 veya -3,1 milyar). Ülke bazında ithalatta Burkina Faso'da 46,4 milyar (+%5,2), Fildişi

Sahili'nde 487,9 milyar (+%17,5), Gine Bissau'da 7,0 milyar (+%24,4), 341,3 milyar (+) artış görünüyor. Nijer'de %69,0 ve Senegal'de 296,4 milyar (+%17,6).

Şekil 12**: Birlik Değerinde Ithalatın Üç Aylık Gelişimi (Benin Ve Mali Hariç)**

Kaynak: Ülkelerin Ulusal İstatistik Enstitülerinden alınan verilere dayanmaktadır 2022.

Nijer'de yurtdışı alım artışına katkı sağlayan ürünler ise "sermaye malları" (%+91,3) ve "diğer ürünler" (%+121,4) oldu. Öte yandan, "gıda ürünleri" ithalatı yüzde 4,3, "petrol ürünleri" ithalatı ise yüzde 4,5 geriledi.

2022'nin dördüncü çeyreğinde Birliğe üye ülkelerden en büyük ithalatçı, Birlik dışındaki toplam alımların (Benin ve Mali hariç) %43,4'ü ile Fildişi Sahili oldu ve onu %25,9 ile Senegal izledi. Burkina Faso (%12,4), Nijer (%11,1), Togo (%6,7) ve Gine Bissau (%0,5).

Yıllık bazda, 2022'nin dördüncü çeyreğinde Birlik'ten yapılan ithalat (Benin ve Mali hariç) 2.479,1 milyar (+%48,9) arttı, bu artış tüm üye devletlerdeki, yani Burkina'daki artıştan kaynaklanıyor. Faso (138,2 milyar veya +%17,4), Fildişi Sahili (1.163,9 milyar veya +%55,0), Gine Bissau (5,5 milyar veya +%18,3), Nijer (455,1 milyar veya +%119,5), Senegal (576,6 milyar veya +%41,9) ve Togo (139,8 milyar veya +%37,9).

2022 yılı için kümülatif olarak, Birliğin mal alımlarının (Benin ve Mali hariç), 2021'in aynı dönemindeki 18.176,7 milyara kıyasla, yani %38,3 artışla 25.129,6 milyar olduğu tahmin ediliyor[72].

BAEPB ülkeleri için ana tedarik kaynakları Avrupa, özellikle Avrupa Birliği, Asya, Afrika ve Amerika'dır.

Avrupa, 2020'deki %43,3'e kıyasla 4,0 puanlık bir düşüşle karşılaştırıldığında, 2021'de tahmini %39,3'lük payla Birliğin önde gelen tedarikçisi olmaya devam etti. Birliğin bu kıtadaki alımları, özellikle bölgenin toplam ithalatının yaklaşık %11,6'sını oluşturan Fransa başta olmak üzere avro bölgesi ülkelerinde (%30,8) yapılmaktadır. 2021 yılında Avrupa'dan yapılan dış alımların büyük bölümünü sermaye malları (%26,1), ara malları (%21,4), gıda ürünleri (%17,9) başta olmak üzere tahıllar ve rafine edilmiş petrol ürünleri (%17,2) oluşturmaktadır.

Tablo 15 : 2016-2021 Yılları Arasında BAEPB Ülkelerinden Yapılan Ithalatın (% Olarak) Coğrafi Dağılımı

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Avrupa	**39,4**	**41,7**	**41,1**	**41,9**	**43,3**	**39,3**
Avrupa Birliği	***34,7***	***36,1***	***33,5***	***33,4***	***34,8***	***30,8***

[72] UEMOA (2023), Note De Conjoncture Economıque Regıonale Dans L'uemoa N58, 4e trimestre 2022, mars 2023

eHangi euro bölgesinin	***31,1***	***32,5***	***30,2***	***29,8***	***31,2***	***27,5***
Afrika	**15,1**	**14,3**	**15,7**	**15,0**	**14,9**	**14,2**
Amerika	**8,0**	**6,5**	**6,9**	**7,8**	**7,7**	**8,3**
Asya	**36,2**	**36,4**	**35,4**	**34,1**	**33,5**	**37,2**
Diğer Ülkeler	**1,3**	**1,1**	**0,8**	**1,2**	**0,7**	**1,0**

Kaynak: BADMB, Gümrük istatistikleri 20222

Asya kıtasından Birlik dışından yapılan alımların payı, 2020'de kaydedilen ağırlığa kıyasla 3,4 puan artarak 2021'de %37,2 oldu. Birlik ülkelerinin ana tedarikçisi. Asya'dan mal alımları, sırasıyla %23,3, %33,5 ve %21,5 nispi payları ile Tayland ve Hindistan'dan gelen pirinç başta olmak üzere gıda ürünlerinden, sermaye ve ara mallarından oluşmaktadır. Sermaye malları ağırlıklı olarak Çin (%27,6) ve Japonya'dan (%6,9) satın alınmaktadır. Asya'dan gelen ara malları özellikle Çin (%24,6) ve Hindistan (%4,2) tarafından teslim edilmektedir.

Birlik'in Afrika kıtasından yaptığı ithalatın payı, bir yıl önceki %14,9'a kıyasla 2021'de %14,2 oldu, yani 0,7 puan düşüş. Nijerya, bölgenin toplam ithalatında %5,6'lık bir payla Birliğin önde gelen Afrika tedarikçisi olmaya devam ediyor. Güney Afrika hariç diğer Afrika ülkelerinden Birlik ithalatının payı, 2020'deki %5,4'e kıyasla 2021'de %5,9 oldu.

Tablo 16 : 2021'de Birliğe Ana Tedarikçiler

Ana Ürünler	**Ana tedarikçiler**
Aşağıdakileri içeren gıda ürünleri:	
Pirinç	Hindistan (%53,2), Tayland (%16,2), Pakistan (%5,9)

Buğday, buğday	Fransa (%41,1), Rusya (%37,4), Ukrayna (%3,5)
Diğer tahıllar (mısır, darı, sorgum vb.)	Amerika Birleşik Devletleri (%49,3), Nijerya (%20,9), Fransa (%15,5)
Süt ve süt ürünleri	Fransa (%24,3), Hollanda (%16,3), İrlanda (%15,6), Brezilya (%6,9), Fas (%6,1)
Şeker ve şeker	Brezilya (%72,2), Fransa (%4,8), Hindistan (%3,3)
İçecekler	İspanya (%23,8), Fransa (%19,0), Almanya (%9,4), Gana (%6,8)
Enerji ürünleri	Nijerya (%27,9), Rusya (%8,3), İspanya (%7,7), Belçika (%4,7)
Ara mallar	Çin (%23,6), Türkiye (%8,8), Fransa (%6,6), İspanya (%4,9), Hindistan (%4,1), Gana (%4,0), Fas (%3,7)
Sermaye malları	Çin (%27,6), Fransa (%14,4), Amerika Birleşik Devletleri (%8,1), Japonya (%6,9), Almanya (%5,8), Hindistan (%4,6)

Kaynak: BADMB, Gümrük istatistikleri 20222

Piyasa hizmetleri (finansal hizmetler hariç) satış endeksi bir önceki çeyrekte %9,2 arttıktan sonra 2022'nin üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %7,6 arttı.

2022'nin üçüncü çeyreğinde yavaşlama yaşayan sektörler ulaştırma faaliyetleri ile konaklama ve yiyecek hizmetleri oldu.

Tablo 17: BAEPB'daki Ciro Endeksinde (ICA) Yıldan Yıla Değişim
(CVS-CJO Verileri, % Olarak)

	2020	**2021**	**2021**		**2022**		
			T3	**T4**	**T1**	**T2**	**T3**
ICA Ticaret	**-5,7**	**12,2**	**13,0**	**13,1**	**9,5**	**13,6**	**16,5**
Gıda Ürünleri	-12,8	11,4	11,0	20,3	8,4	3,9	5,1
Kişisel ekipman ürünleri	-13,5	17,1	17,5	8,4	8,5	2,5	6,1
Konut ekipmanları ürünleri	-1,8	10,2	14,7	4,8	15,5	11,5	17,9
Otomobiller, motosikletler ve yedek parçalar	0,6	20,6	29,0	17,2	2,8	8,7	11,6
Petrol ürünleri	-7,0	9,5	6,3	9,9	12,9	23,4	32,8
İlaç ve kozmetik	3,9	12,6	14,4	9,1	-1,3	1,1	1,6
ICA piyasa hizmetleri (finansal hizmetler hariç)	**0,4**	**15,2**	**16,2**	**11,6**	**8,2**	**9,2**	**7,6**
Nakliye ve depolama hizmetleri	-8,2	20,3	22,7	20,6	18,6	15,9	8,7

Konaklama ve yemek hizmetleri	-37,4	27,3	51,0	27,5	40,7	28,7	18,4
Bilgi ve iletişim hizmetleri	1,8	10,1	11,4	4,7	2,7	2,4	3,9
ICA finansal hizmetler	**8,4**	**8,8**	**7,7**	**9,8**	**12,6**	**11,9**	**14,7**
Kaynak: BADMB 2023							

Tablo, çeşitli iş sektörleri için satış rakamlarının bir özetini vermektedir. 2020'den 2022'ye kadar olan değişiklikleri göstermektedir. 2020'de 2019'a kıyasla %5,7'lik bir düşüş, 2021'e kıyasla ise bir artış söz konusudur.

2.4.4 Kayıt Dışı Sektör

Kayıt dışı sektör resmi olarak "öncelikle ilgili insanlar için iş ve gelir yaratmak amacıyla mal ve hizmet üreten bir dizi birim" olarak tanımlanmaktadır. Düşük bir örgütlenme düzeyine sahip olan bu birimler, üretim faktörleri olarak emek ve sermaye arasında çok az veya hiç bölünme olmadan küçük ölçekte ve belirli bir şekilde çalışırlar. İstihdam ilişkileri, var oldukları yerlerde, resmi güvencelere sahip sözleşmeye dayalı anlaşmalardan ziyade çoğunlukla geçici istihdama, akrabalığa veya kişisel ve sosyal ilişkilere dayalıdır" (ILO, 1993).

Kayıt dışı sektör, BAEPB alanında önemli bir emek tedarikçisidir ve nüfusun büyük ve büyüyen bir bölümü için bir hayatta kalma biçimini temsil etmektedir.

BAEPB alanındaki gayri resmi endüstriyel üretim birimleri (EÜB), yaklaşık 4,4 milyon işgücü ile yaklaşık 11,4 milyon gayri resmi üretim birimi yöneticisi istihdam etmektedir. Fildişi Sahili ve Burkina Faso, PAB'lerde istihdam edilen iş gücünün çoğunluğunu sırasıyla %23,8 ve %22,2 ile BAEPB

alanında yoğunlaştırıyor. AFRISAT raporuna göre Senegal'de, EÜB 1,7 milyon PAB'yi veya bölgenin EÜB 'sinin %15'ini işgal ediyor ve 809.607 kişi olarak tahmin edilen bir iş gücü veya BAEPB'nun EÜB 'sinde istihdam edilen işgücünün %18,5'i[73].

Faaliyet sektörlerine göre ticaret, kayıt dışı üretim birimlerinin başkanlarının %48,3'ünü, yani yaklaşık 5,5 milyon CUPI'yi ve işgücünün %33,4'ünü BAEPB alanının EÜB'sunda istihdam etmektedir. Ticaret sektörüne 4,4 milyon CUPI ile "perakende ticaret" branşı hakimdir. Sanayi sektörü, PAB'lerde kullanılan işgücünün %44,4'ünü, yani 3,3 milyon EÜB için yaklaşık 2 milyon kişiyi temsil etmektedir. Bu sektöre, 1,4 milyon olarak tahmin edilen bir iş gücü için 2,6 milyon CUPI istihdam eden "imalat faaliyetleri" şubesi hakimdir. Son olarak, hizmet sektöründe, istihdam edilen işgücünün %22,1'i (969.219 iş) ile CUPI'lerin %22,5'i bulunmaktadır. Bu sektöre, aynı rapora göre tahmini 320.934 kişilik bir işgücü ile bir milyondan fazla CUPI istihdam eden "konaklama ve yeme-içme şubesi" hakimdir.

Tablo 18: İş Sayısı, 15 Yaş Ve Üstü Bireyler (Ana Faaliyet Ve İkincil Faaliyet), BAEPB, 2017-2018

Sektör ve faaliyet alanı	Ana iş sektörü				
	Birincil	Sanayi	Ticaret	Hizmet	Toplam
Benin	1 404 389	626 128	814 464	897 502	3 742 483
Burkina Faso	1 227 008	1 137 055	1 237 252	916 402	4 517 717

[73] Observatoire Economique et Statistique d'Afrique Subsaharienne (AFRISTAT) (2019), Enquete Regionale Integree Sur L'emploi Et Le Secteur Informel Dans Les Etats Membres De L'uemoa (Erı-Esı, 2017-2018) Rapport D'analyse Regionale dans les Etats membres de l'UEMOA, 2017-2018 Octobre 2019

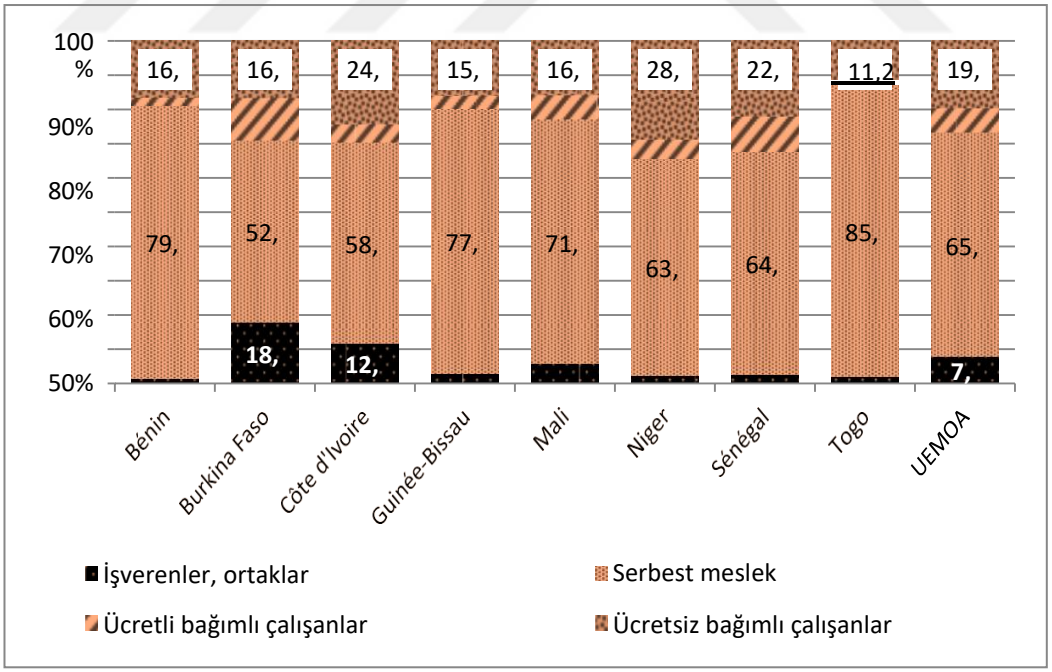
Fildişi Sahili	3 227 421	964 184	1 712 153	1 800 524	7 704 281
Gine-Bissau	54 759	37 632	78 500	72 504	243 395
Mali	1 554 051	545 646	746 562	663 267	3 509 526
Nijer	643 208	564 134	431 499	572 686	2 211 527
Senegal	963 692	741 619	1 079 123	1 121 636	3 906 070
Togo	713 536	456 266	493 996	618 259	2 282 057
BAEPB'nın bütünü	**9 788 063**	**5 072 663**	**6 593 550**	**6 662 780**	**28 117 056**
	İkincil faaliyet sektörü				
	Birincil	Sanayi	Ticaret	Hizmet	Toplam
Benin	108 126	35 166	34 541	32 259	210 092
Burkina Faso	207 111	44 899	62 169	78 388	392 567
Fildişi Sahili	430 640	69 834	184 365	85 517	770 356
Gine-Bissau	3 430	2 689	4 352	3 410	13 881
Mali	241 133	95 088	102 772	43 317	482 310
Nier	44 109	23 646	30 662	27 433	125 850
Senegal	129 888	41 287	90 036	60 282	321 493

Togo	93 582	57 084	67 807	52 700	271 173
BAEPB'nın bütünü	**1 258 019**	**369 693**	**576 704**	**383 306**	**2 587 722**

Kaynak: BAEPB üye devletlerinde istihdam ve kayıt dışı sektör üzerine entegre bölgesel anket, 2017-2018

Kendi hesabına çalışanlar işgücünün %65,3'ünü temsil ederken, bunu ücretsiz bağımlı işçiler (%19,7) takip etmektedir. Fildişi Sahili (%12,0) ve Burkina Faso'da (%18,1) patronlar ve ortaklar görece daha fazladır ve Burkina Faso (%12,3) ve Senegal'de (%10,2) ücretli bağımlı çalışanlar mevcuttur. Kendi hesabına çalışanlar, Togo (%85,0), Benin (%79,4) ve Gine-Bissau'da (%77,1) EÜB iş gücünde önemli bir yer tutuyor (AFRISAT, 2019).

Şekil 13 : Kayıt Dışı Üretim Birimlerinde İstihdam Edilen Toplam İşgücünün Dağılımı (% Olarak), BAEPB, 2017-2018

Kaynak : BAEPB üye devletlerinde istihdam ve kayıt dışı sektöre ilişkin entegre bölgesel anket, 2017-2018

Kayıt dışı sektör BAEPB ülkelerinin ekonomilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Grafikte bu sektörde çalışan kişilerin kategorilerine ilişkin bir dağılım gösterilmektedir.

Kayıt dışı sektörde iş organizasyonu değişkendir. Dört iş organizasyonu biçimi vurgulanmıştır. Bunlar:

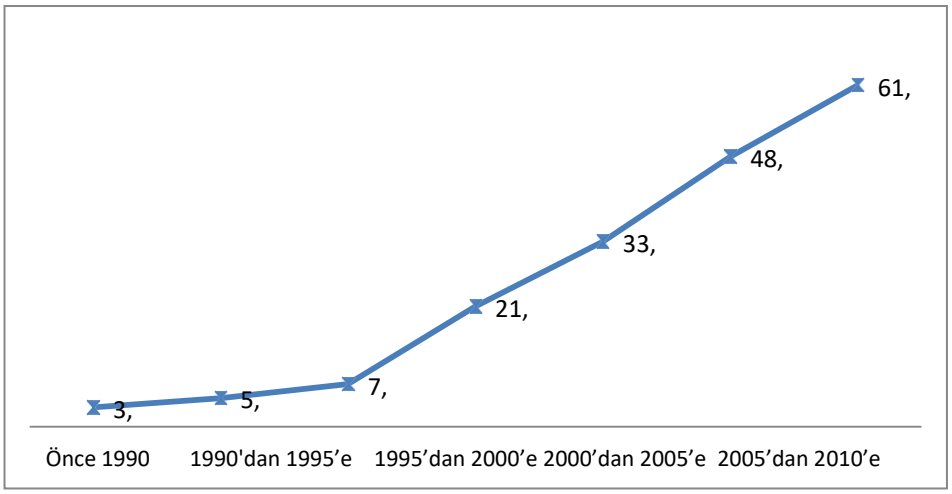
- İşgücünün yalnızca kendi hesabına çalışanlar ve ortaklardan oluştuğu serbest meslek
- Herhangi bir maaşlı çalışan çalıştırmayan maaşsız form
- İşgücünün yalnızca (yönetici dışında) çalışanlardan oluştuğu maaş şekli
- SÜB'ye (Sanayi Üretim Birimi) bağlı işler arasında en az bir çalışan ve bir çalışan olmayanı içeren karma form.

BAEPB bölgesindeki iki baskın çalışma biçimi, (%72) ve ücret dışı biçimi, yani (%19,5) temsil eden serbest meslektir.

Burkina Faso ve Senegal'de ise en yaygın maaş şekli Burkina Faso'da %12,3 ve Senegal'de %10,4'tür.

PAB'deki işgücünün %54'ü kadınlardan oluşuyor ve ülkeler arasında eşitsizlikler var. Böylece, işgücünün üçte ikisi kadındır: Benin'de %63,6 ve Togo'da %69,7. Mali (%41,4) ve Nijer'de (%39), kayıt dışı sektördeki kadın işgücü nispeten daha zayıftır. Ortalama olarak, WAEMU'da, kayıt dışı sektörde çalışan bir işçi, istihdamda 7,6 yıllık kıdem ve 4 yıllık başarılı eğitim, yani CE2 sınıfının eşdeğeri (temel ikinci yıl) ile 35 yaşındadır.

Şekil 14: BAEPB Alanında 35 Yaşın Altındaki Gençlerin Oluşturduğu SÜB Yüzdesi, BAEPB, 2017-2018

Kaynak: BAEPB üye devletlerinde istihdam ve kayıt dışı sektör üzerine entegre bölgesel anket, 2017-2018

Tüm BAEPB ülkelerinde kayıt dışı üretim birimleri tarafından yatırılan sermayenin bugünkü değeri 1.063,4 milyar CFA frangı olup, bunun üçte ikisi (%65,9) Senegal'de (%32,9) ve Fildişi Sahili'nde (%32,3) yoğunlaşmıştır (AFRİSAT, 2019). Yatırılan sermayenin bugünkü değeri Burkina Faso'da 107,9 milyar CFA frangı ve Benin'de 76,1 milyar CFA frangı tutarındadır. Tüm BAEPB ülkelerine yatırılan sermayenin mevcut değerinin üçte birinden biraz fazlası (%35,7) ülkelerin başkentlerinden/ana şehirlerinden gelmektedir, yani 379,8 milyar CFA frangı.

2.4.5 Nüfus ve Yoksulluk Oranı

BAEPB bölgesinin nüfusu 2021'de 134 milyondu ve 2022'de 138 milyon olacağı tahmin ediliyor[74]. Ülkeye bağlı olarak değişen düzeylerde kentsel nüfusun %34,8 olduğu tahmin ediliyor. Gerçekten de, kentsel nüfusun yüzdesi Fildişi Sahili'nde (%51,18), Senegal'de (%46,5) ve Benin'de (%44,6) daha yüksek ve Nijer'de (%14,9) daha düşüktür. BAEPB alanındaki başkentler veya ana şehirler, Dünya Bankası'na göre toplam nüfusun %14,7'sini temsil ediyor.

[74] UEMOA (2022), Note d'information : Présentation des émetteurs souverains de l'union monétaire ouest Africaine juillet 2022

Tablo 19: Toplam BAEPB Nüfusu Ve Ülkeye Göre Nüfus

	Dönem	Verileri
Toplam BAEPB nüfusu (bin)	2022 (Öng)	138 586
	2021	134 678
	2020	130 853
	2015	112 992
2022'de ülkeye göre nüfus bin (Öngörü)		
Benin	12 785	
Burkina Faso	22 103	
Fildişi Sahili	27 742	
Gine-Bissau	2 063	
Mali	21 474	
Nijer	26 084	
Senegal	17 654	
Togo	8 681	

Kaynak: Dünya Bankası 2022

BAEPB bölgesinin popülasyonunun yaş ve cinsiyete göre yapısının incelenmesi yaş piramidi kullanılarak yapılır. Yüksek doğurganlığın ardından yüksek ölüm oranlarının, özellikle de çocuk ölümlerinin etkilediği bir bölgenin karakterini ortaya koymaktadır. Bu, yaşla birlikte hızla küçülen ve 15 yaşına kadar genişliğinin en az yarısını kaybeden piramidin genişleyen tabanına yansır.

20 yaşın altındaki nüfus, BAEPB bölgesi nüfusunun yüzde ellisinden fazlasını (%50) temsil ediyor ve nüfusun bu gençliği Nijer (%65,5) ve Mali'de (%59,6) daha fazla vurgulanıyor (AFRISTAT: 2019). BAEPB alanında, 15 ila 34 yaş arası gençler toplam nüfusun %28,8'ini temsil etmektedir. Fildişi Sahili (%34,5), Gine-Bissau (%32,6) ve Senegal'de (%32,1) nüfusun üçte birine ulaşıyorlar. Nüfusun yarısından fazlasının 20 yaşının altında olduğunu söylemek önemlidir ki bu da diğer şeylerin yanı sıra eğitim ve bu genç tabakanın bakımı konusunda gösterilecek çabaları bir perspektife oturtmaktadır. Bu nüfus ağırlıklı olarak kadındır, çünkü BAEPB bölgesinin nüfusunun %50,03'ü kadındır ve Dünya Bankası'na göre sırasıyla Burkina Faso ve %51,4 ile Togo'da nüfusun bu kadınsılığı daha belirgindir. Son olarak, istihdamın hedefi olan çalışma çağındaki nüfus, BAEPB alanının toplam nüfusunun yalnızca %48,6'sını temsil etmektedir ancak Fildişi Sahili'nde (%55,5), Senegal'de (%52,8) ve Gine Bissau'da önemlidir. (%51,1).

Tablo 20: BAEPB Üye Devletlerinde Çalışan Nüfusun Durumu (2021)

2021'de aktif nüfus (bin olarak)				
	Toplam çalışan nüfus	**Aktif nüfusun toplam nüfus içindeki payı**	**Erkek-kadın**	**Kentsel-Kırsal**
Benin	5 148	70,90%	2 603 - 2 545	2 226 - 2 759
Burkina Faso	7 797	64,90%	4 308 - 3 489	2 083 - 5 451
Fildişi Sahili	8 806	55,50%	5 198 - 3 607	4 693 - 3 857
Gine-Bissau	832	70,80%	442 – 391	341 - 466

Mali	7 617	68,60%	4 379 - 3 237	1 929 - 5 412
Nijer	9 248	72,90%	5 312 - 3 936	1 537 - 7 331
Senegal	4 420	44,50%	2 673 - 1 747	2 364 - 1 894
Togo	2 906	57,40%	1 488 - 1 418	1 215 - 1 603

Kaynak : ILOSTAT 2021

Bu tablo, BAEPB bölgesindeki ülkeler için aktif nüfus göstergesini göstermektedir. Rakamlara göre Nijerya, çalışan nüfusun toplam nüfus içindeki en büyük payına sahiptir.

2.4.6 Turizm

Uluslararası turizmin devam eden büyümesi, bu sektörü büyük ülkelerin ve ev sahibi bölgelerin ekonomisinin gelişimi için önemli bir vektör haline getirmiştir. Uluslararası turizm emek yoğun bir faaliyettir; yaklaşık 200 milyon kişiyi veya dünya çapındaki işlerin %8'ini ve dünyadaki çalışan nüfusun 1/10'unu istihdam etmektedir. İster küresel GSYİH içindeki payı, ister ilgili istihdam sayısı açısından olsun, turizmin katkısı, turizmi daha da önem kazanmaya hazırlanan güçlü bir ekonomik motor olarak gösteriyor (Boer J., 2015)[75].

İstihdam yaratmanın yanı sıra turizm, ekonominin diğer sektörlerindeki işletmeler için önemli fırsatlar sunmaktadır. Turistik faaliyetlerin faydaları özellikle ulaşım, tarım, balıkçılık, el sanatları ve hatta inşaat için güçlüdür.

Turizm, bu sektörü ekonomik büyüme için bir kaldıraç haline getirmeyi amaçlayan BAEPB bölgesindeki tüm ülkelerde öncelikli olarak sıralanmaktadır[76]. Ancak birkaç yıldır bölgede bu sektörde bir durgunluk hatta

[75] BOER J. (2015), «Le Tourisme : un moteur de l'économie mondiale», Cahier français n°393, pp. 8-13.https://www.afrik.com/le-tourisme-dans-la-zone-uemoa-quel-positionnement-pour-le senegal-et-la-cote-d-ivoire 22/12/2022

[76] https://www.afrik.com/le-tourisme-dans-la-zone-uemoa-quel-positionnement-pour-le-senegal-et-la-cote-d-ivoire/22/12/2022

ciddi bir düşüş var, güvenlik sorunu göz önüne alındığında turist sayısında düşüş var. Batılı ülkeler tarafından "kırmızı çizgi" altında sınıflandırılan ve büyük ölçüde turist sağlayan en az 3 ülke (Nijer, Burkina Faso, Mali) ile BAEPB bölgesi yükselme mücadelesi veriyor. Bölgedeki 8 ülke arasında turizm politikası açısından da eşitsizlikleri ortaya koyan acı bir gözlem.

Turizm, BAEPB alanında doğal ve kültürel kaynakların geliştirilmesi, ekonomik faaliyetlerin canlandırılması, istihdam yaratılması ve yoksullukla mücadele için bir fırsatı temsil eder.

BAEPB düzeyinde turizm, 2004-2015 döneminde ortalama olarak GSYİH'nın

%6,1'ini temsil eder ve buna doğrudan katkı açısından %2,7 dahildir. BAEPB'da turizmin ağırlığı, küresel düzeydeki ağırlığının altında kalıyor. Turizm sektörünün bu alanda karşılaştığı zorluklara rağmen, iki ülke öne çıkıyor ve tek başına turizm faaliyetinin yaklaşık 3'te 2'sini oluşturuyor. Bunlar Fildişi Sahili ve Senegal.

Senegal turizm endüstrisi, zenginlik yaratma ve yoksulluğu azaltma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Ulusal İstatistik ve Demografi Ajansı'na (UIDA) göre turizm, 2017'de tarım sektörüyle aynı şekilde GSYİH'nın yaklaşık %6,7'sini oluşturuyor ve aynı yıl 30.000'den fazla doğrudan ve 70.000'den fazla dolaylı istihdam yaratıyor.

Turizm ve Hava Taşımacılığı (THT)[77]. Dünya Bankası verilerine göre turizm sektörü 2018'de Senegal'e 471.63 milyon euro kazandıracaktı[78].

Sektörle ilgili mevcut verilere göre, 2018'de resmi rakamlara göre, tahmini 3 milyon turist akışıyla Fildişili turizm ve eğlence sektörü 1,114 milyar FCFA (1,8 milyar $) gelir elde etti ve GSYİH'ya %6,25 katkıda bulundu. 2019'da bu rakamlar iyileşti. Turist gezgin sayısı 4,2 milyon kişiye, elde edilen gelir 1.500 milyar FCFA'ya (2,4 milyar $) yükseldi ve turizm sektörünün GSYİH içindeki

[77] Balde, C.O., Guey, T.N., Ndoye, P.S.(2020), «Tourisme et croissance économique inclusive au Sénégal», Revue "Repères et Perspectives Economiques" [En ligne], Vol. 4, N° 2 / 2ème semestre 2020, mis en ligne le 01 juillet 2020.

[78] https://www.donneesmondiales.com/afrique/senegal/tourisme.php 05/01/2023

payı yüzde 7,3 olarak gerçekleşti. Ve "Hospitality Report Africa 2019[79]" a göre, Fildişi Sahili, yenilenen turizm etkinliği kıtanın uluslararası turist girişlerinde %5 kazanmasını sağlayan Afrika ülkelerinden biridir[80].

2.4.7 Bankacılık Sistemi

2020'de BAPB bankacılık sistemi, COVID-19 salgınının patlak verdiği bir bağlamda gelişti. Birliğin reel gayri safi yurtiçi hasılası (GSYİH), 2019'daki %5,7'den 2020'de %1,5 arttı. Para alanı[81]. 31 Aralık 2020 itibarıyla Birliğin onaylı 148 kuruluşu bulunmaktadır[82].

Bankacılık ağı genişlemeye devam etti. Nitekim bankacılık sisteminde 2019 yılına göre 159 adet (+%4,5) artışla 3.676 ATM bulunuyor. Faaliyette bulunan kredi kuruluşlarının bilanço toplamı 47.718,5 milyar CFAF oldu, yani 2019'a göre %14,8 arttı. Net kullanımlar 14,9 arttı. %60,3'ü müşteri kredileri ve %25,9'u menkul kıymet plasmanı olmak üzere %41.460,7 milyara ulaştı.

Bankacılık sektörünün seferber ettiği kaynaklar %19,2 konsolide edilerek 45.631,5 milyar CFAF olarak gerçekleşti. Bunlar, %19,6 artışla müşteri mevduatı ve kredilerin %85,7'sini oluşturmaktadır. Toplam kaynakların %10,6'sını temsil eden özkaynak ve benzeri kaynaklar ise, birliğin bankacılık komisyonu raporuna göre %17,5 artışla 720,0 milyar CFAF adet artırıldı.

Net Bankacılık Geliri (NBG) %8,8 artarak 2.557,6 milyar CFAF oldu. Brüt faaliyet geliri ise 2020 yılına göre %21,0 artışla 1.118,7 milyar CFAF oldu. Geçici net gelir ise 2020 yılına göre %67,5 artışla 799,4 milyar CFAF oldu.

2021'de Bankacılık Komisyonu tarafından yayınlanan listede 19. sırada yer alan BAPB finans şirketleri, yıllık %28,1 artışla toplam 41.776,4 milyar

[79] JUMIA, 2019, Hospitality Report Africa, 3rd edition
[80]https://www.financialafrik.com/2021/10/04/tourisme-la-cote-divoire-voit-grand/05/01/2023

[81] BCEAO (2022) : Rapport Sur Les Condıtıons De Banque Dans L'uemoa 2021 Novembre 2022
[82] BCEAO – https://www.bceao.int/fr/content/paysage-bancaire rapport annuel 2021/, 06/02/2023

konsolide bilanço kaydetti. Finans şirketlerinin müşterilere olan kredi ve alacakları ile konsolide borçları, 2020 yılına göre sırasıyla %28,0 ve %32,4 artarak 18.421,1 milyar CFAF ve 28.997,9 milyar CFAF oldu.

Mikrofinans sektörü ile ilgili olarak, merkezi olmayan finansal sistemlerin sayısı 2020'de 188'e karşı 208'de bulunuyor. Bu kurumlar, 2020 sonuna göre %12,3 artışla toplam 2.879,9 milyar bilanço bildirdi. Nüfusa en yakın. Tarım, hayvancılık ve perakende ticaret alanlarında KOBİ'lerin ve KOBİ'lerin ve özellikle kayıt dışı sektörün finansmanında çok önemli rol oynuyorlar. Finansmana erişimi teminat açısından belirli koşullar gerektiren bankalara göre ulaşılabilirlik daha basit ve kredi teminat gerektirmiyor. Net kullanımları %16,8 artarak 1.985,8 milyara ulaştı. Kaynaklar ise %17,8 artarak 2.190,1 milyar oldu. Brüt ve net portföy bozulma oranları, 2020'ye kıyasla 5,0 puan ve 5,5 puanlık artışla sırasıyla %7,0 ve %4,9 olarak gerçekleşti. Bu DFS'lerin ortalama kapitalizasyon oranı, 2020'de %17,2'den %17,9'a çıktı minimum standart %15[83].

Elektronik para kuruluşlarında ise 2020 yılında 12 olan hesap sayısı 13'e yükseldi. 2020 yıl sonu itibarıyla 74.573.261 ve %41,9 aktif hesap açılan hesap sayısı, %40,0'ı aktif hesap olmak üzere 85.745.951 oldu. Cep telefonu aracılığıyla gerçekleştirilen işlemler, incelenen dönemde %21,9 artarak 35,241,5 milyar olarak gerçekleşti. 2020'de 3.368.390.898 olan işlem sayısı, yıllık %17,7 artışla 3.965.258.082 işleme ulaştı (BADMB: 2021). Para alanı, BAEPB bölgesinin mükemmel sistemidir. Sadeliği ve erişilebilirliği göz önüne alındığında, okuma yazma bilmeyen çevre tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Özellikle nüfusun genç kategorisi için istihdam sağlayıcıdır. Sahel bölgesindeki güvensizlik göz önüne alındığında, güvensizlik ve kara para aklama ile mücadele için bir handikap oluşturabilir.

Düzenleyiciler, alandaki düşük bankacılık oranı göz önüne alındığında, bu sektörün dinamiklerini sürdürmek için çabalarını iki katına çıkarmalıdır.

[83] BCEAO (2021), Rapport Annuel Commission Bancaire 2021 https://www.bceao.int/fr/publications/rapport-de-la-commission-bancaire-de-lumoa-2021 17/02/2023

Tablo 21: Faaliyette Olan Kredi Kuruluşlarının Temel Özellikleri

Ülke	**kuruluş sayısı**			**Toplam bilanço (milyar FCFA)**	**Pazar payları (*)**	**Sayı**			**işgücü**
	Bankalar	**Finansal Kurumlar**	**Toplam**			**Sayaçlar (**)**	**ATM(***)**	**banka hesabı**	
Benin	14	1	**15**	5 330,8	9,6%	237	331	2 369 529	3 075
Burkina	15	4	**19**	8 016,9	14,5%	342	508	2 498 791	3 807
Fildişi Sahili	28	2	**30**	18 657,0	33,7%	733	1 174	5 490 498	9 695
Gine-Bissau	5	0	**5**	381,5	0,7%	41	81	201 254	570
Mali	14	3	**17**	6 421,4	11,6%	460	538	2 167 393	3 627

Nijer	14	6	**20**	2 258,8	4,1%	1 321	199	925 344	4 176
Senegal	27	4	**31**	10 343,7	18,7%	532	637	2 435 910	6 487
Togo	14	3	**17**	3 945,9	7,1%	264	333	1 331 766	2 705
BAEPB	**131**	**23**	**154**	**55 356,0**	**100%**	**3 930**	**3 801**	**17 420 485**	**34 142**

Kaynak: BAPB Bankacılık Komisyonu Genel Sekreterliği

Tablo, çeşitli kurumların pazar payları, satış rakamları ve açılan banka hesaplarının sayısı da dahil olmak üzere bankacılık sektörüne bir bütün olarak genel bir bakış sunmaktadır.

2.4.8 Sürdürülebilir Ekonomi

SDG'ler, Birliğin farklı devletlerinin ulusal kalkınma planlarının merkezinde yer alır. Böylece bunların uygulanması, söz konusu SDG planlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunur. Hedef başına, Birlik'teki SKH'lerin başarısını yansıtmak için bölgesel düzeyde en az bir izleme göstergesi sunulur. Gerektiğinde ülke sonuçları da sunulur.

SDG 1: Yoksulluğun her biçimiyle her yerde sona erdirilmesi

Hedef 1.1 ve 1.2: 2030'a kadar, yoksulluk içinde yaşayan her yaştan erkek, kadın ve çocukların oranını, her ülkenin tanımladığı şekliyle ve biçimi ne olursa olsun en az yarıya indirmek.

Yoksulluğun azaltılması tüm Birlik devletleri için bir önceliktir. Ne yazık ki, 2000'li yılların başlarında PND/PRS'nin ortaya çıkmasına ve o zamandan beri yoksulluğun azaltılmasına yapılan vurguya rağmen, 2015 yılında beş kişiden ikisinden fazlası (%44) yoksulluk sınırının altında yaşamaya devam etti. gözlenen yoksulluk, Birlik içinde ekonomik performansla ilgili çabaların sürdürülmesi gerektiğini kanıtlamaktadır.

BAEPB üye devletlerindeki yaşam koşullarına ilişkin uyumlaştırılmış hane halkı araştırmasının sonuçları, son beş (5) yıldaki gelişimin değerlendirilmesini mümkün kılacaktır.

Bununla birlikte, Birlik içindeki bu durum, farklı devletler düzeyinde yoksulluğu azaltma çabaları açısından eşitsizlikleri gizlemektedir. Ülkelere göre parasal yoksulluk oranı şu şekildedir: Benin (2015'te %40,1), Burkina Faso (2014'te %40,1), Fildişi Sahili (2015'te %46,3), Gine-Bissau (2018'de %58,2), Mali (2018'de %43,8), Nijer (2014'te %45,4), Senegal (2017'de %36,5), Togo (2017'de %53,5).

2019 UNDP İnsani Gelişme Raporu'nda BAEPB üye devletlerinin İGE bazında sıralaması, hepsinin "Düşük insani gelişmeye sahip ülkeler" kategorisine ait olduğunu gösteriyor. Birlik içinde Benin (0,520) birinci olurken, onu sırasıyla Fildişi Sahili (0,516), Senegal (0,514), Togo (0,513), Gine-Bissau (0,461), Burkina Faso (0,434), Mali (0,426) ve Nijer izliyor. (0,377). BAEPB bölgesi için ortalama 0,470 iken, Sahra Altı Afrika için bu 0,541'dir.

- SDG 2: Açlığı sona erdirmek, gıda güvenliğini sağlamak beslenmeyi iyileştirmek ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek.

Hedef 2.1: 2030'a kadar açlığı sona erdirmek ve tüm insanların, özellikle de yoksulların ve bebekler dahil hassas durumdaki insanların tüm yıl boyunca sağlıklı, besleyici ve yeterli gıdaya erişimini sağlamak.

Yetersiz beslenmenin yaygınlığı ve gıda yoksulluğu vakası, bir bütün olarak Birlik için 2015'te sırasıyla %24,11 ve %41,34 olacaktır. Bu, Birlik nüfusunun dörtte birinin yetersiz beslendiğini, gıda yoksulluğunun ise parasal yoksullukla aynı düzeyde olacağını gösteriyor.

Hedef 2.2: 2030 yılına kadar, 2025 yılına kadar 5 yaşın altındaki çocuklar arasında uluslararası kabul görmüş bodurluk ve zayıflama hedeflerine ulaşılması dahil olmak üzere her türlü yetersiz beslenmeyi sona erdirmek ve ergenlerin, hamile veya emziren kadınların ve yaşlıların beslenme ihtiyaçlarını karşılamak.

5 yaşın altındaki çocuklarda bodurluk prevalansı (DSÖ tarafından tanımlanan çocuk büyüme standartlarının ortalamasına kıyasla -2 standart sapmadan daha az boy/yaş indeksi) ile ilgili olarak, birlik olarak Birlik için %18,22 olacaktır. Tamamı 2015 yılında.

- SDG 4: Herkes için eşitlikçi, kapsayıcı ve kaliteli eğitim ve yaşam boyu öğrenme fırsatları sağlamak.

Yoksulluğu azaltma stratejileri ve ulusal kalkınma planları, herkes için eğitime erişimi bir öncelik haline getirdi. Birincisi, eğitim, yoksul insanların yakalayabileceği ekonomik fırsatların yelpazesini genişletiyor. Verimliliğin ve dolayısıyla hane halkı gelirinin, yaşam koşullarının, sağlıklarının veya aile planlaması kullanımlarının önemli ölçüde iyileştirilmesine katkıda bulunur.

Böylece eğitim, bir yaşam biçimi seçmeyi mümkün kılar. Bu, henüz ilkokul çağında olmayan binlerce çocuğun temel bir insan hakkını kullanmaktan mahrum bırakıldığı anlamına gelir.

Hedef 4.1: 2030'a kadar, tüm kız ve erkek çocukların anlamlı öğrenmeye yol açan ücretsiz, kaliteli ilk ve orta öğretimi tamamlamasını sağlamak.

Genel olarak, eğitim sektörünün performansına ilişkin SDG göstergeleri, eğitimin hem erişimi hem de kalitesi için çabaların devam etmesi gerektiğini göstermektedir.

Birlik için, 2015'te İlköğretimde Brüt Kayıt Oranı (BKO) %67 ve Net Kayıt Oranı (NKO) %63 olacaktır.

Hedef 4.6: 2030'a kadar, tüm gençlerin ve yetişkinlerin önemli bir bölümünün, erkek ve kadınların okuma, yazma ve sayı saymasını sağlamak.

Yetişkin okuryazarlığı nispeten düşük bir orana sahiptir ve nüfusun yaklaşık

%47,6'sını etkilemektedir, yani bu oran Sahra-altı Afrika ortalamasının (%59) altındadır. Fildişi Sahili, Gine-Bissau ve Togo bu ortalamanın üzerinde sonuçlar sunmaktadır (2018'de sırasıyla %71 ve %80,7 ve %60,4). Benin'de 2018'de yetişkin okuryazarlık oranı %41,7 olarak gerçekleşti.

- SDG6: Sürdürülebilir şekilde yönetilen su temini ve sanitasyon hizmetlerine herkesin erişimini sağlamak.

Hedef 6.1: 2030 yılına kadar, içme suyuna makul bir maliyetle evrensel ve adil erişimin sağlanması.

Son yirmi (20) on yılda, içme suyuna erişimi olan nüfusun oranı, Birliğin tamamı ve her bir eyalet için gerçek bir ilerleme kaydetti. Bu nedenle, 2017'de bölge sakinlerinin neredeyse %80'i güvenli bir şekilde yönetilen içme suyu sağlama hizmetlerini kullanıyor.

Hedef 6.2: 2030'a kadar, herkesin yeterli ve eşit sanitasyon ve hijyene erişimini sağlamak ve özellikle kadınların, kız çocuklarının ve hassas durumdaki insanların ihtiyaçlarına dikkat ederek açıkta dışkılamayı sona erdirmek. Elleri sabun ve suyla yıkamak için tesisler de dahil olmak üzere

güvenli bir şekilde yönetilen sanitasyon hizmetlerini kullanan Birlik nüfusunun oranının 2015 yılında %23 olduğu tahmin edilmektedir ve bu, sektörün zorluklarını ve özellikle de gösterilecek çaba düzeyini yansıtmaktadır. Kırsal nüfus.

- SDG 7: Uygun bir maliyetle herkesin güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji hizmetlerine erişimini sağlamak

Hedef 7.1: 2030'a kadar herkesin güvenilir ve modern enerji hizmetlerine karşılanabilir bir maliyetle erişimini sağlamak.

Enerji hizmetlerinin temel sosyal hizmetlere erişimdeki rolü, kaliteli eğitimin sağlanması, optimal sağlık hizmetinin sağlanması, su temini ve arıtma, sanitasyon ve hijyen ile temel ilaçların depolanması için elzemdir. 2015'te Birliğin elektrifikasyon oranı 2015'te %31,2 idi. Elektriğe erişimi olan nüfusun oranı, 2015'teki %30,4'ten %56,2'ye yükseldi ve bu, tüm kalkınma aktörlerinin enerjiyi bir varlık haline getirme konusunda hemfikir olduğu çabaları yansıtıyor.

Bununla birlikte, ağırlıklı olarak yemek pişirmek için temiz teknolojileri kullanan nüfusun oranı, Birliğin tamamı için 2017'de %12,6 ile düşük kalmaya devam ediyor. Bölgedeki iki (2) büyük ekonomi, Fildişi Sahili ve Senegal, en iyi elektrifikasyon oranlarına sahiptir.

- SDG 8: Sürdürülebilir, paylaşımlı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam istihdamı ve herkes için insana yakışır işi teşvik etmek.

Hedef 8.1 Ulusal bağlama uygun bir kişi başına ekonomik büyüme oranını ve özellikle en az gelişmiş ülkelerde yıllık gayri safi yurtiçi hasıla büyüme oranını en az %7 oranında sürdürmek.

Bölge, 2012'den bu yana, güvenlik ve iklim sorunlarına rağmen hükümetin refah yaratma çabalarını yansıtan ekonomik büyüme oranları yayınladı. 2015'ten bu yana, Birlik'te kişi başına reel GSYİH'nın yıllık büyüme oranı %3,4 civarında olmuştur.

Hedef 8.2: Yüksek katma değerli ve emek yoğun sektörlere odaklanmak da dahil olmak üzere çeşitlendirme, teknolojik iyileştirme ve yenilik yoluyla yüksek düzeyde bir ekonomik üretkenlik elde etmek.

Hedef. 8.3: Üretken faaliyetleri, insana yakışır işlerin yaratılmasını, girişimciliği, yaratıcılığı ve yenilikçiliği teşvik eden ve mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyümesini teşvik eden ve finansal kaynaklara erişim yoluyla da dahil olmak üzere kayıtlı sektöre entegrasyonlarını kolaylaştıran kalkınma odaklı politikaları teşvik etmek. Hizmetler .

Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı istihdam oranının Birlik genelinde 2017'de %71,2 olduğu tahmin edilmektedir. Bu istihdam türü erkeklerde (%72,7) domine edilirken, kadınların oranı %69,70'dir.

Hedef 8.5: 2030 yılına kadar tam ve üretken istihdamı sağlamak ve gençler ve engelliler dahil tüm kadın ve erkekler için insana yakışır iş ve eşit işe eşit ücret sağlamak.

Alt bölgede istihdam bağlamında gerçekleştirilen çeşitli araştırma ve anketler, eksik istihdamın sürdüğünü, ancak nispeten düşük bir işsizlik düzeyini göstermiştir. İşsizlik konusunda, kentsel bir fenomen gibi görünüyor, dişil, gençlik katmanına demirlemiş ve eğitim düzeyine çok duyarlı değil. Sonuçlara göre, Birlik'te işsizlik oranı erkeklerde %3,9, kadınlarda %4 olmak üzere %4 civarında olacaktır.

ILO'nun 2018 yılında Benin'de tanımladığı işsizlik oranı %2,3'tür ve aynı oran erkekler ve kadınlar için %2,3'tür. Burkina Faso'da ILO tarafından tanımlanan işsizlik oranı 2017'de %4,7'dir. 2015'te istihdam oranı %80,0 olarak tahmin edilmiştir. Cinsiyete göre oran erkeklerde kadınlardan daha yüksektir. Nitekim 2015'te erkeklerde %84,1, kadınlarda %76,7'dir. Kayıtlı özel istihdamın toplam istihdam içindeki payı 2016'da %5,81'den 2017'de %6,43'e yükseldi.

- SDG 9: Dayanıklı bir altyapı oluşturmak, herkese fayda sağlayan sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik etmek ve inovasyonu teşvik etmek.

Hedef: 9.2: Herkese fayda sağlayan sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik etmek ve 2030 yılına kadar sanayinin istihdama ve gayri safi yurtiçi hasılaya katkısını ulusal bağlama göre önemli ölçüde artırmak ve en az gelişmiş ülkelerde ikiye katlamak.

Sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesinin bir parçası olarak imalat sanayi, Birlik devletlerinin GSYİH büyümesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu katkı, tüm devletler için 2015'ten bu yana ortalama %10,7'dir. Ancak, analizler eyaletten eyalete yapıldığında değişebilir.

- SDG 17: Uygulama araçlarını güçlendirin ve kalkınma için küresel ortaklığı yeniden canlandırmak.

Hedef 17.1: Gelişmekte olan ülkelere uluslararası yardım yoluyla, ulusal vergi ve diğer gelir toplama kapasitelerini güçlendirmek için yerel kaynakların seferber edilmesini geliştirmek.

Kamu maliyesinin durumu, 2015-2018 döneminde topluluk standartlarından daha yüksek bütçe açıklarıyla karakterize edildi. Bu durum, büyük ölçüde, Birliğin çoğu ülkesindeki nispeten düşük düzeydeki yerel kaynak seferberliği ile açıklanmaktadır. Bunu düzeltmek için, Birlik Bakanlar Konseyi, 11 Haziran 2019'da Cotonou'daki olağan oturumunda, üye devletlerde vergi gelirlerinin en uygun şekilde seferber edilmesine yönelik Eylem Planını kabul eden bir kararı kabul etti. Birliğin Yakınsama, İstikrar, Büyüme ve Dayanışma Paktı tarafından belirlenen %20 hedefi için vergi baskısı oranının ortalama %15,3 seviyesinde olması, ulusal kalkınma planlarının finansman ihtiyaçlarının Birlik tarafından belirlenen makro ekonomik kriterleri bozmadan karşılanabilmesi için üye devletlerin vergi ve harç tahsilat düzeylerini artırarak bütçe alanlarını konsolide etmeleri gerekmektedir.

Birliğin toplam kamu gelirinin GSYİH'ya oranı, incelenmekte olan dönem boyunca %17.02 civarında dalgalanmıştır. Ulusal bütçenin ulusal vergilerle finanse edilen oranı ortalama %63,5 civarında gelişmiştir.

Hedef 17.3: Gelişmekte olan ülkeler için çeşitli kaynaklardan ek mali kaynaklar seferber eder.

Hedef 17.4: Gelişmekte olan ülkelerin, uygun olduğu şekilde, borç finansmanı, borç hafifletme veya borç yeniden yapılandırmasını teşvik etmek için uyumlu politikalar aracılığıyla uzun vadeli borç sürdürülebilirliğine ulaşmalarına yardımcı olmak ve ağır borçlu yoksul ülkelerin dış borç sorununu ele alarak borç fazlalığını azaltmak.

Hedef 17.6: Bu alanlarda bilime, teknolojiye, yeniliğe, Kuzey-Güney ve Güney- Güney işbirliğine ve bölgesel ve uluslararası üçlü işbirliğine erişimin güçlendirilmesi ve üzerinde anlaşmaya varılan karşılıklı anlaşma yöntemlerine göre bilgi paylaşımını geliştirmek, özellikle de mevcut mekanizmaları daha iyi koordine etmek de dahil olmak üzere Birleşmiş Milletler kuruluşları düzeyinde ve küresel bir teknoloji kolaylaştırma mekanizması çerçevesinde.

Özellikle bağlantı maliyetleri, düşük bağlantı hızı, nüfusun eğitim düzeyi, kırsal alanlarda enerji kaynaklarının bulunmayışı vb. nedenlerle geniş bant bağlantı aboneliği hala düşüktür. Birlik'te 100 kişi başına düşen sabit geniş bant internet bağlantısı abonelik sayısının, eşit olmayan bir coğrafi dağılımla 2017'de 0,4 olduğu tahmin ediliyor.

Hedef 17.8: En az gelişmiş ülkelerin bilimsel ve teknolojik kapasitelerini ve yenilik kapasitelerini güçlendirmeye yönelik teknoloji bankası ve mekanizmasının 2017 yılına kadar tam olarak faaliyete geçmesinin sağlanması ve özellikle bilgi işlem ve iletişim başta olmak üzere temel teknolojilerin kullanımının güçlendirilmesi.

İnternet penetrasyon oranı 2015'te %22'den 2017'de %30'a yükseldi. Bu, Birlik Devletlerinin özellikle kentsel alanlarda bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT) erişimde belirgin bir iyileşme kaydettiği anlamına geliyor[84].

2.4.9 Enerji Sektörü

Batı Afrika'nın enerji sistemi, enerji erişimi, enerji güvenliği ve çevresel bozulma (özellikle ormansızlaşma ve iklim değişikliği nedeniyle) gibi birbiriyle ilişkili zorluklarla karşı karşıyadır. Son yıllarda, BADMB bölgesi, ekonomik ve sosyal kalkınmayı engelleyen ve özellikle düşük gelirli nüfusları etkileyen bir enerji krizi yaşamıştır. Nedenler çeşitlidir: Siyasi krizler, keskin bir şekilde artan elektrik talebi, artan motorin ve akaryakıt fiyatları, üretim maliyetleri ve tüketici tarifeleri, yetersiz yatırım, çok yavaş sektör reformları.

[84] UEMOA (2020), Rapport régional de suivi des Plans nationaux de développement ou Stratégies de réduction de la pauvreté axé sur les Objectifs de développement durable, fevrier 2020

BAEPB alanında, birincil enerji üretimine biyokütle enerjisi hakimdir. 2018 yılında uzayda üretilen toplam birincil enerji miktarının %84'ünü temsil etmektedir[85].

Nijer'in uzaydaki tek maden kömürü üreticisi olduğunu not ediyoruz. Fildişi Sahili, uzayda lider ham petrol (%66,9), doğal gaz (%97,6) ve hidroelektrik (%66,2) üreticisidir. **Institut de la Francophonie pour le développement** dayanıklı (IFDD) raporuna göre Senegal, güneş fotovoltaiğinden elektrik enerjisinin lider üreticisi (%74,6) ve tek ısı (diğer kaynaklar) üreticisidir.

IFDD'ye göre, 2018'de ham petrol ve doğal gaz, BAEPB alanındaki toplam birincil enerji üretiminin sırasıyla %9'unu ve %6'sını temsil ediyor. Uzaydan ham petrol üretimi %67 Fildişi Sahili ve %33 Nijer tarafından sağlanmaktadır. Doğal gaz büyük ölçüde Fildişi Sahili'nde üretilir (uzay üretiminin %97,7'si). Nijer ve Senegal, uzaydaki diğer iki doğal gaz üreticisidir; Nijer, BAEPB alanındaki doğal gaz üretimine %1,8 ve Senegal %0,5 katkıda bulunuyor.

Güneş enerjisi üretimi ihmal edilebilir düzeydedir (%0,1); Senegal, BAEPB alanındaki ilk fotovoltaik güneş enerjisi üreticisidir ve alanın toplam fotovoltaik

üretiminin %74,5'ine katkıda bulunur. Bunu %16,6 ile Burkina Faso ve %4,0 ile Nijer takip ediyor. Benin, Gine-Bissau ve Mali, birlikte alanın güneş fotovoltaik enerjisi üretiminin %4,9'una katkıda bulunuyor.

Hidroelektrik, uzaydaki toplam birincil enerji üretiminin %1,3'ünü temsil etmektedir. BAEPB enerji raporuna göre Fildişi Sahili'nde %66,2, Mali'de %30,8, Burkina Faso'da %2,9 ve Togo'da %0,1 oranında üretiliyor.

Enerji paylaşımı sorunu da birliğin politikalarının merkezinde yer alıyor. Esas olarak farklı ülkeler arasında ikili bazda yapılır.

[85] Salim Mouléro CHITOU (2020)Atlas de l'énergie dans l'espace UEMOA – Rapport 2020 Publié par la composante Politiques de l'énergie du programme Accès à l'énergie durable de l'Institut de la Francophonie pour le développement durable (IFDD).

Enerji borsaları petrol ürünleri ve elektriğe odaklanır. 2018 raporuna göre, BAEPB alanındaki ülkeler arasındaki ana elektrik enerjisi akışları Fildişi Sahili ile Burkina Faso (561 GWh), Fildişi Sahili ile Mali (437 GWh) ve Mali ile Senegal (321 GWh) arasındadır. GWh). Ayrıca Togo ve Burkina Faso arasında 2018 yılı için 5 GWh elektrik enerjisi akışı gözlemliyoruz. Petrol ürünleri akışları, Fildişi Sahili ile Mali (332 ktep) ve Fildişi Sahili ile Burkina Faso (274 ktep) arasında değiş tokuş gösteriyor.

BAEPB'daki kırsal elektrifikasyon oranları genellikle düşüktür ve bu sektördeki yetersiz yatırım göz önüne alındığında, Senegal için maksimum %43 ve Nijer'de minimum %1'den az olmak üzere üye ülkeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Sahel ülkeleri ve Gine Bissau, çok düşük kırsal elektrifikasyon oranları ile karakterize edilir.

Yalnızca Senegal ve Fildişi Sahili, ulusal düzeyde %60'ın üzerinde ve kırsal düzeyde sırasıyla %40 ve %30'un üzerinde erişim oranlarıyla elektrifikasyon sürecinde en gelişmiş ülkelerdir.

BAEPB ülkeleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde elektriğe evrensel erişim hedefine ulaşma konusunda büyük bir zorlukla karşı karşıyadır. 2030 yılına kadar bu hedefe ulaşmak, özellikle ulusal ağın genişletilmesinin yüksek maliyetler gerektirdiği kırsal dünya için iddialı görünüyor[86].

Elektriğe erişimdeki hızlı artış, kesinlikle devletlerin özel aktörlerle ortaklık kurmadan çözemeyeceği finansman sorunlarını gündeme getiriyor. Kırsal kesimin elektrik ihtiyacını kısa vadede yalnızca kamu eylemiyle karşılamanın imkansız olduğunun farkında olan bazı hükümetler, işletme imtiyazlarını özel sektöre açmaya karar verdiler.

[86] Jean-Claude Berthélemy, Vincent Nossek. L’électrification décentralisée dans les pays membres de l’UEMOA - Enjeux, bilan et perspectives.. 2018. hal-01877215 03/03/2023

2.5 BAEPB Ekonomik Görünüm

2.5.1 Ekonomik Emtegrasyon

Bölgesel entegrasyon ve işbirliği, 1960'ların başından beri Afrika ülkelerinin dünya pazarına daha iyi entegre olmaları için bir fırsat olarak sunuldu. Bu inanç, 1990'larda küreselleşme sürecinin hızlanması ve Afrika ülkelerinin giderek marjinalleşme riskiyle güçlendi. Bu nedenle, birçok yazar ve uluslararası uzman tarafından Sahra- altı Afrika'da sürdürülebilir ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etme stratejilerinden biri olarak düzenli olarak önerilmektedir (Rwegasira, 1996; Mistry, 1995; Chilumpha ve Rwegasira, 1999)[87].

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği'ne üye ülkeler, 1994 yılında CFA frangının devalüasyonunu takiben, Frangı Bölgesi çerçevesinde, bir ekonomik yakınsama sürecine kendilerini adadılar. Belirli yakınsama kriterleri konusunda ilerleme kaydedilmesine rağmen, üye devletlerin farklı ekonomileri arasında eşitsizlikler var gibi görünmektedir. Dolayısıyla bu eşitsizlikler, kriterlerin evriminde ve uzun vadeli yakınsama sürecinde çok belirleyici olan ekonomik yapılardaki farklılıkları yansıtmaktadır[88].

Bu engellere rağmen, BAEPB yine de Batı Afrika bölgesindeki en gelişmiş ekonomik entegrasyon deneyimini oluşturmaktadır ve güvenilirliği, yararlandığı bağışçıların (Dünya Bankası, IMF, AB, Fransa …) desteği ile pekiştirilmektedir.

BAEPB'nun ana hedefleri şunlardır[89]:

- Açık ve rekabetçi bir piyasa ve kolaylaştırılmış ve uyumlaştırılmış bir yasal ortam çerçevesinde üye devletlerin ekonomik ve finansal faaliyetlerinin rekabet edebilirliğini güçlendirmek

[87] Daniel GBETNKOM et Désiré AVOM, Intégratıon Par Le Marché : Le Cas De L'uemoa, **Région et Développement** n° 22-2005

[88] Dr. Mohamed Ben Omar NDIAYE, UEMOA (2006) : Une Integratıon Economıque A Deux Vıtesses A Travers Des Clubs De Convergence, **7èmes journées scientifiques du réseau** « Analyse Economique et Développement de l'AUF, Paris

[89] http://www.uemoa.int/fr/system/files/fichier_article/traitreviseuemoa.pdf; Traıte Modıfıe De L'unıon Economıque Et Monetaıre Ouest Afrıcaıne (UEMOA), 29 janvier 2003 24/07/2022

- Çok taraflı bir gözetim prosedürü oluşturarak üye devletlerin performans ve ekonomi politikalarının yakınsamasını sağlamak
- Üye devletler arasında kişilerin, malların, hizmetlerin, sermayenin serbest dolaşımına ve serbest meslek sahibi veya maaşlı faaliyet yürüten kişilerin iş kurma hakkına ve ayrıca ortak bir dış tarifeye ve bir ticaret politikasına dayalı bir ortak pazar oluşturmak.
- Özellikle aşağıdaki alanlarda ortak eylemlerin ve muhtemelen ortak politikaların uygulanması yoluyla ulusal sektörel politikaların koordinasyonunu sağlamak: insan kaynakları, arazi kullanım planlaması, tarım, enerji, sanayi, madenler, ulaşım, altyapı ve telekomünikasyon
- Ortak pazarın düzgün işlemesi için gerekli olduğu ölçüde üye devletlerin yasalarını ve özellikle vergi sistemini uyumlu hale getirmek.

Bu farklı kriterler, kuruluşun sağlam kalmasına ve üye devletlerin ortak bir pazarda gelişmesine izin verecek şekilde dinamik olmasına olanak tanır.

2.5.2 Ekonomi Büyüme

BAEPB bölgesi 2020'de, %6,6'lık ilk projeksiyona karşı %2,4'lük bir büyüme oranı bildirdi. Bu kötü performans, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi, sağlık krizinin Birlik Devletleri ekonomileri üzerindeki olumsuz etkilerinden kaynaklanmıştır[90].

Bu ters rüzgarlara rağmen, 2020'nin üçüncü çeyreğinde başlayan ekonomik toparlanma 2021'de güçlendi. 2020'deki GSYİH büyümesinin, son bölgesel istişare sırasında yapılan tahminden (%0,3) önemli ölçüde yüksek olan %2 olacağı tahmin ediliyor. İç talebin beklenenin üzerinde Uluslararası Para Fonu, sağlık krizi nedeniyle 2019'da %2,9 olan dünya ekonomisinin 2020'de -%4,9 büyüyerek küçüleceğini tahmin etmişti.

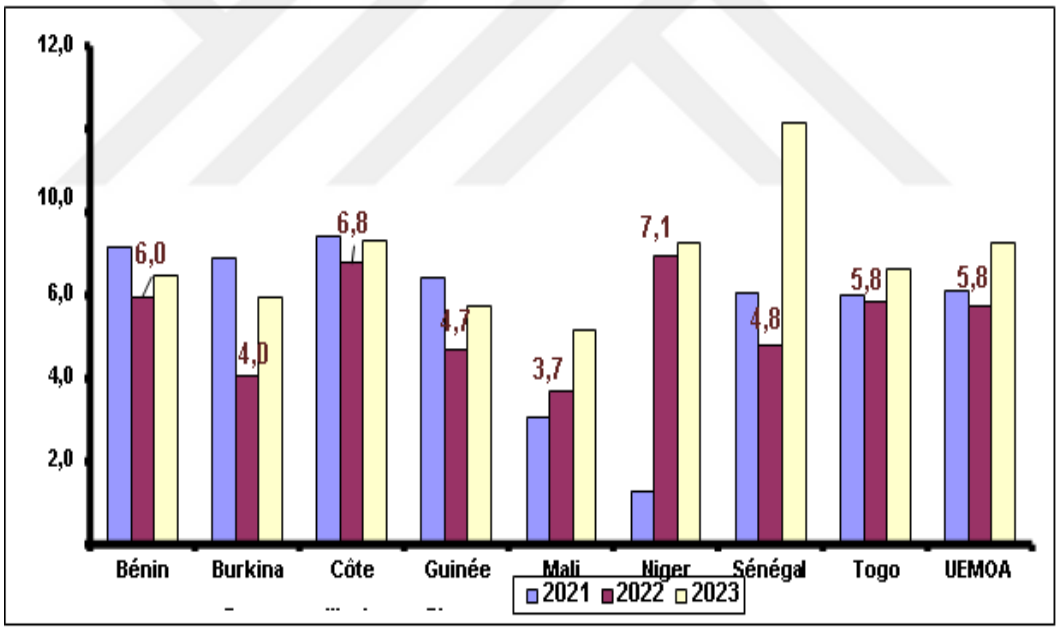
Bu sonuç, esas olarak çevreleme önlemleri ve havaalanlarının, kara sınırlarının ve üretim zincirlerinin genel olarak kapatılmasıyla açıklanacaktır. Küresel ekonominin 2021'de %5,4 ile %6 arasında büyümesi bekleniyor.

[90] UEMOA, Note De Conjoncture Economique Regionale Dans L'uemoa 1er trimestre 2020 juin 2020 p.6

Ekonomideki toparlanma tüm ülkelerde genelleşmiş görünüyor. Bölgesel düzeyde, özel yurt içi talepteki hızlanma sayesinde GSYİH büyümesinin 2021'de %5,7'ye çıkması bekleniyordu[91]. En son BAEPB verileri, bu büyümenin %6,1'e ulaştığını gösterdi[92].

2022 yılına ilişkin büyüme tahminleri, Birlik'te ekonomik aktivitede %5,8'lik bir artışa işaret ediyor. Bu büyüme, tüm sektörlerin iyi performansına bağlıdır. Ülkelere göre 2022'deki büyüme oranı şu şekilde olacaktır: Benin (+%6,0), Burkina Faso (+%4,0), Fildişi Sahili (+%6,8), Gine-Bissau (+%4,7), Mali (+ %3,7), Nijer (%+7,1), Senegal (%+4,8) ve Togo (%+5,8). 2023'te, sağlık krizinin ardından toparlanmanın devam ettiği ve Ukrayna krizinin hızla sona erdiği varsayıldığında, %7,2'lik bir büyüme oranı bekleniyor[93].

Şekil 15 : BAEPB'daki Ekonomik Büyüme Oranı

[91] FMI (2022), Rapport-pays du FMI n° 22/67 Unıon Économıque Et Monétaıre Ouest-Afrıcaıne Rapport Des Services Du Fmı Sur Les Politiques Communes Des Pays Membres — Communique De Presse, Rapport Des Services Du FMI Et Declaration De L'administrateur Pour L'uemoa Février 2022

[92] UEMOA, Note De Conjoncture Economique Regionale Dans L'uemoa N°54 4e trimestre 2021 P.1

[93] UEMOA, Note De Conjoncture Economıque Regıonale Dans L'uemoa N°57 (3e trimestre 2022 Décembre 2022 p.4

Kaynak: BAEPB Komisyonu, Çok Taraflı Gözetim Uygulama Raporu, Aralık 2022

- **Côte d'Ivoire: Fildişi Sahili:**
- **Guinée Bissau: Gine Bissau**
- **UEMOA: BAEPB**

Bu grafik, BAEPB ülkelerinin büyüme oranlarını 2021'den 2023'e kadar karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Ülkeye ve yıla bağlı olarak belirli bir evrim göstermektedir. 2023 yılında Senegal en güçlü büyümeye sahip ülke olmuştur.

İş liderlerinin görüşlerini özetleyen iş ortamı göstergesi, 1,6 puanlık bir iyileşme göstererek uzun vadeli eğiliminin üzerinde kaldı ve bu da iş liderlerinin ekonomik durumun gelişimine ilişkin iyimserliğini yansıtıyor. Birlik'te reel GSYİH büyümesinin hızının sürdürülmesi, tüm sektörlerde ekonomik faaliyetin iyi yönlendirilmesine bağlıdır[94].

Tablo 22 : Yıllık GSYİH büyümesine katkılar (% olarak) (mevsimsel değişimlere ve iş günü etkilerine göre ayarlanmış veriler (CVS-CJO)

	2020		**2021**				**2022**		
	T3	**T4**	**T1**	**T2**	**T3**	**T4**	**T1**	**T2**	**T3**
Birincil sektör	0,6	0,5	0,0	0,1	0,1	0,3	0,5	0,5	0,6
İkincil sektör	0,3	0,8	1,1	1,7	1,1	0,9	1,1	1,1	1,0
üçüncül sektör	0,6	1,5	3,4	6,0	5,0	4,5	4,0	4,1	4,1
GSYİH	**1,5**	**2,8**	**4,5**	**7,8**	**6,2**	**5,7**	**5,6**	**5,7**	**5,7**

[94] BCEAO (2022), Rapport Sur La Polıtıque Monetaıre Dans L'umoa, Décembre 2022

Kaynak: BADMB 2022[95]

- **Birincil sektör**: amacı doğal kaynaklardan yararlanmak olan tüm faaliyetler: tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık, vb.
- **İkincil sektör**: imalat sanayileri gibi hammaddelerin az ya da çok ayrıntılı bir şekilde işlenmesini içeren tüm faaliyetleri kapsar.
- **Üçüncül sektör**: ticaret ve idareden taşımacılık, finans ve gayrimenkul, iş ve kişisel hizmetler, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere kadar çok çeşitli faaliyetleri kapsamaktadır.

Bu tablo, çeşitli kalkınma sektörleri ve bunların bir ülkenin GSYH'sine katkıları hakkında istatistikler vermektedir.

Tablo 23: GSYİH Gelişimi (Cvs-Cjo Verileri, Yıldan Yıla % Olarak)

	2020	**2021**		**2021**	**2022**		
		T3	**T4**		**T1**	**T2**	**T3**
Benin	3,8	7,7	6,3	7,2	5,8	6,0	6,1
Burkina Faso	1,9	8,1	7,7	6,9	5,6	5,5	4,9
Fildişi Sahili	2,0	6,8	6,3	7,4	6,3	6,4	6,4
Gine Bissau	1,5	7,6	5,2	6,4	4,5	4,6	4,8
Mali	-1,2	4,0	3,9	3,1	3,5	3,6	3,8

[95] BCEAO (2022), Rapport Sur La Politique Monetaire Dans L'umoa, Décembre 2022

Nijer	3,6	0,8	0,6	1,4	4,1	4,8	5,7
Senegal	1,3	7,3	6,3	6,1	5,8	5,7	5,7
Togo	2,0	6,5	6,2	6,0	5,5	5,5	5,8
BAEPB	**1,8**	**6,2**	**5,7**	**6,1**	**5,6**	**5,7**	**5,7**

Kaynak: BADMB 2022

Bu tablo, BAEPB bölgesindeki ülkelerin 2020'den 2022'ye kadar GSYH'lerini göstermektedir. Genel olarak, çeşitli ülkelerde %5'in üzerinde bir büyüme ile belirli bir sabitlik görebiliyoruz.

2.5.3 Enflasyon

Enflasyon konusu tüm kamu politikalarının merkezinde yer almaktadır. Küresel enflasyon 2021'de %4,7'den sonra 2022'de %8,8'e yükseldi. 2023'te %6,5 olması bekleniyor. Gelişmiş ülkelerde, bir yıl önceki %3,1'den 2022'de %7,2'ye yükseldi. Fiyatlardaki artıştaki bu hızlanma Ukrayna'daki krizle bağlantılı. Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan jeopolitik krizin etkilerinin hafiflemesiyle birlikte 2023 yılında enflasyonun %4,4'e gerilemesi beklenmektedir. Gelişmekte olan ve gelişmekte olan ülkelerde fiyat seviyesinde artış gözlenmektedir. Oradaki enflasyon oranı, Ukrayna'daki savaşın etkisiyle 2021'de %5,9'dan 2022'de %9,9'a yükseldi. Ukrayna krizinin 2023'te devam etmesi enflasyonun %8,1'e yükselmesine yol açmalıdır.

Birlik'te yılbaşından bu yana gözlenen enflasyonist baskılar büyük ölçüde arz kaynaklı. Özellikle Burkina'daki güvenlik krizlerinin etkisinin ardından, Birlik'te 2021/2022 tarım kampanyası için tahıl üretimindeki düşüşün (-%13,3) etkilerinin devam etmesi ve piyasa arz zorluklarıyla birleştiğinde, Mali ve Nijer.

Birlik tarafından ithal edilen gıda maddelerinin uluslararası fiyatlarının yükselmesine bağlı dış şoklar ve avronun dolar karşısında değer kaybetmesi bu eğilimi artırmıştır. Özellikle buğday fiyatlarındaki artış (bir yılda +%13,7),

özellikle ekmek fiyatlarındaki artış (önceki çeyrekteki +%9,7'ye karşı +%10,8) tarafından yansıtıldı[96].

Uyumlaştırılmış tüketici fiyatları endeksi (UTFE), 2022'nin üçüncü çeyreğinde üç ayda bir %3,0 arttı. Küresel UTFE tarafından ölçülen fiyatların genel seviyesindeki bu değişiklik, yıllık bazda %8,0'lik net bir artışla sonuçlandı. Genel fiyat endeksinin çeşitli bileşenlerinin analizi, fiyatlarda üçer aylık değişimde gözlenen değişimin temel olarak "Gıda ve alkolsüz içecekler" fonksiyonunun alt endeksindeki (+ %4,9) artıştan kaynaklandığını göstermektedir. UTFE'nin tüm bileşenleri, "Alkollü içecekler, tütün ve narkotikler" bileşeni (%-0,8) dikkate değer bir istisna dışında, üç aylık değişimle yukarı yönlü fiyat eğilimleri bildirdi. Yıllık bazda, fiyatlarda gözlenen nispeten önemli artış (+%8,4), aynı zamanda, %13,9'luk kayda değer bir artış yaşayan "Gıda ve alkolsüz içecekler" fonksiyonunun fiyatlarındaki değişimden de kaynaklanmaktadır. Dönem içinde ve çok daha düşük oranda "Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar" fonksiyonunda gözlenen fiyat artışlarında (%+5,4).

Uyumlaştırılmış tüketici fiyatları endeksi (UTFE), 2022'nin üçüncü çeyreğinde üç ayda bir %3,0 arttı. Küresel HICP tarafından ölçülen fiyatların genel seviyesindeki bu değişiklik, yıllık bazda %8,0'lik net bir artışla sonuçlandı. Genel fiyat endeksinin çeşitli bileşenlerinin analizi, fiyatlarda üçer aylık değişimde gözlenen değişimin temel olarak "Gıda ve alkolsüz içecekler" fonksiyonunun alt endeksindeki (+ %4,9) artıştan kaynaklandığını göstermektedir. UTFE'nin tüm bileşenleri, "Alkollü içecekler, tütün ve narkotikler" bileşeni (%-0,8) dikkate değer bir istisna dışında, üç aylık değişimle yukarı yönlü fiyat eğilimleri bildirdi. Yıllık bazda, fiyatlarda gözlenen nispeten önemli artış (+%8,4), aynı zamanda, %13,9'luk kayda değer bir artış yaşayan "Gıda ve alkolsüz içecekler" fonksiyonunun fiyatlarındaki değişimden de kaynaklanmaktadır. Dönem içinde ve çok daha düşük oranda "Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar" fonksiyonunda gözlenen fiyat artışlarında (%+5,4).

[96] BCEAO (2022), Rapport Sur La Politique Monetaire Dans L'umoa, Décembre 2022

Yıllık bazda, daha yüksek enflasyon oranı (+%8,4), UTFE 'nin keskin bir şekilde artması ve Birliğin tüm Devletlerinde %3'lük topluluk referans standardını büyük ölçüde aşması gerçeğiyle açıklanmaktadır. -%0,9'luk bir düşüşün olduğu Benin hariç). 2021'in ikinci çeyreğine göre en yüksek enflasyon oranları ise Burkina Faso (%17,8), Senegal (%12,4) ve Mali'de (%13,2) görüldü. UTFE hesaplamasındaki ağırlığı en yüksek olan Fildişi Sahili, aynı dönemde (+%6,1) enflasyon oranı bildirdi[97].

Tablo 24: Enflasyonun Evrimi ve Bileşenleri

	Yıllık değişimler (% olarak)			Katkılar (yüzde puan olarak)		
	T1-2022	T2-2022	T3-2022	T2-2022	T3-2022	T3-2022
Taze ürünler	12,8	14,6	16,8	3,1	3,5	4,1
Enerji	6,1	5,8	8,5	0,4	0,4	0,6
Çekirdek enflasyon	4,3	4,6	5,4	2,9	3,1	3,7
Toplam enflasyon	**6,4**	**7,0**	**8,4**	**6,4**	**7,0**	**8,4**
Gıda maddeleri	11,9	12,3	13,8	5,2	5,3	5,9
Alkollü içecekler	3,3	8,5	4,8	0,0	0,1	0,1
Giyim	1,8	2,4	2,9	0,1	0,2	0,2
Konaklama	4,1	3,9	5,4	0,5	0,5	0,7
Mobilya	1,8	2,1	2,6	0,1	0,1	0,1

[97] UEMOA (2022), Note de conjoncture economique n°57 de l'UEMOA 3e trimestre 2022 décembre 2022

Sağlık	0,8	1,7	2,0	0,0	0,1	0,1
Toplu taşıma	2,5	4,7	7,4	0,3	0,4	0,7
İletişim	0,3	-0,2	-0,3	0,0	0,0	0,0
Boş zaman ve kültür	0,7	-0,4	6,1	0,0	0,0	0,2
Eğitim	1,3	0,7	1,0	0,0	0,0	0,0
Restoranlar ve Oteller	1,9	2,8	4,4	0,1	0,2	0,3
Diğer mallar	2,6	3,3	2,8	0,1	0,1	0,1

Kaynak : BADMB, INS 2023

Tüketici fiyat enflasyonunu belirler. Bu, insanların farklı ürünlerin fiyatlarındaki artışlar hakkında nasıl hissettiklerine dair bir gösterge verir. Özellikle gıda ürünleri üzerinde, insanların yaşamları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan belirli bir miktar enflasyonist baskı bulunmaktadır.

Tablo 25: Ülkeye Göre Enflasyonun Gelişimi (% Olarak)

Ülke	2020 (*)	2021 (*)	T3-2021	T4-2021	T1-2022	T2-2022	T3-2022
Benin	3,0	1,7	2,3	3,3	4,1	-0,4	-0,9
Burkina Faso	1,9	3,9	3,6	5,9	10,3	16,1	17,6
Fildişi Sahili	2,4	4,2	4,6	5,2	4,9	4,3	6,0
Gine Bissau	1,5	3,3	4,7	5,6	6,6	7,4	8,3

Mali	0,5	3,9	2,7	6,3	8,2	9,5	12,3
Nijer	2,9	3,8	3,6	4,3	5,1	5,2	3,5
Senegal	2,5	2,2	2,9	3,3	6,1	7,8	11,4
Togo	1,8	4,5	6,4	5,8	8,2	7,4	7,0
BAEPB	**2,1**	**3,6**	**3,8**	**5,0**	**6,4**	**7,0**	**8,4**

Kaynak : BADMB, INS 2023

Bu tablo, çeşitli BAEPB ülkeleri için 2020'den 2022'ye kadar enflasyon oranını göstermektedir. Muhtemelen COVID'in etkileri nedeniyle 2020'de düşük enflasyon, sonraki yıllarda ise yükselen bir eğilim göstermektedir.

2.5.4 Kamu Borcu

Yılın ilk dokuz ayında BAEPB üye ülkeleri tarafından bölgesel kamu borç piyasasında toplanan kaynaklar, Eylül 2021'in sonuna göre 428,9 milyar artarak 6.338,3 milyar oldu. İhraç hacmindeki bu artış, Hazine bonosu ile açıklanıyor. ihraçlar (+%13,5), tahvil ihraçlarındaki düşüş (%-9,3) ile hafifletildi. Net ihraçlar, bir yıl önceki 3.212,0 milyara kıyasla 2022'nin ilk dokuz ayında 2.941,2 milyar olarak gerçekleşti.

Bütçe açığını finanse etmek için seferber edilen borçlanma kaynaklarına bağlı olarak, Birliğin 2022 yılının ilk dokuz ayındaki toplam kamu borcu, Eylül 2022 sonunda 54.845,5 milyardan 59.049,3 milyara yükseldi. Aralık 2021. Aralık 2022'nin sonunda 62.464,8 milyar olarak tahmin ediliyor ve bir yıl önceki %54,7'ye kıyasla GSYİH'nın %57,0'ını temsil edecek[98].

[98] BCEAO (2022), Rapport sur la politique monétaire décembre 2022

Tablo 26: BAEPB Kamu Borç Stoku Ve Hizmeti, 2018–26

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Tahmin					**Projeksiyon**			
(GSYİH yüzdesi olarak)									
Dış borç									
Bénin	19.4	25.3	28.4	36.1	34.6	34.0	32.9	31.9	30.5
Burkina Faso	21.7	23.4	23.8	23.5	22.4	21.6	20.7	19.9	19.2
Fildişi Sahili	25.8	27.5	32.1	34.8	33.5	32.2	30.6	29.3	28.7
Gine Bissau	21.8	24.2	24.7	27.0	25.8	24.6	23.7	22.1	20.9
Mali	24.8	26.7	29.8	29.9	27.4	25.6	24.0	22.6	21.4
Nijer	25.3	26.5	31.6	33.9	33.1	30.9	28.8	27.2	26.6
Senegal	50.1	52.8	54.0	57.9	57.2	53.4	49.5	46.8	44.9
Togo	15.4	17.8	26.9	28.8	27.9	26.3	24.8	23.4	22.1
BAEPB	28.0	30.2	33.6	36.4	35.1	33.5	31.8	30.3	29.4
iç borç									
Benin	21.7	17.3	17.7	13.0	13.8	14.4	13.7	13.0	13.0
Burkina Faso	16.3	18.7	22.7	24.7	26.5	27.6	27.7	27.8	28.0
Fildişi Sahili	12.8	13.3	17.7	18.1	19.6	20.5	21.0	21.4	21.2

Gine Bissau	37.3	41.7	53.3	51.7	51.4	50.7	49.5	48.4	47.2
Mali	12.7	14.1	17.5	21.9	24.4	25.5	26.1	27.0	28.1
Nijer	11.6	13.3	13.4	16.0	17.6	18.2	17.4	17.4	18.0
Senegal	11.4	11.0	14.7	15.1	14.4	14.3	13.6	14.7	15.1
Togo	41.6	34.6	33.4	35.4	35.4	35.8	35.2	34.8	34.5
BAEPB	15.3	15.3	18.5	19.2	20.4	21.0	20.9	21.3	21.4
Toplam borç									
Benin	41.1	42.5	46.1	49.1	48.4	48.4	46.6	44.9	43.5
Burkina Faso	38.0	42.0	46.5	48.2	48.9	49.1	48.4	47.8	47.2
Fildişi Sahili	38.6	40.8	49.9	52.9	53.1	52.7	51.6	50.7	49.9
Gine Bissau	59.2	65.9	78.0	78.7	77.2	75.3	73.1	70.5	68.2
Mali	37.5	40.7	47.3	51.8	51.7	51.0	50.1	49.6	49.5
Nijer	36.9	39.8	45.0	49.8	50.7	49.1	46.1	44.7	44.5
Senegal	61.5	63.8	68.8	73.0	71.6	67.7	63.1	61.5	60.0
Togo	57.0	52.4	60.3	64.2	63.4	62.1	60.0	58.2	56.6
BAEPB	43.4	45.5	52.1	55.6	55.5	54.5	52.7	51.5	50.8
(Devlet gelirlerinin yüzdesi olarak, hibeler hariç)									
Toplam borç servisi									
Benin	52.2	48.8	49.6	95.2	35.6	39.0	34.1	39.0	33.9
Burkina Faso	31.9	34.1	46.6	54.5	57.4	67.7	69.1	71.4	68.3
Fildişi Sahili	32.2	38.0	35.6	37.8	37.0	35.8	36.7	37.6	36.3
Gine Bissau	44.4	68.8	68.5	102.9	53.5	61.6	63.2	76.2	96.0

Mali	35.5	26.1	32.5	26.7	37.6	49.6	48.8	51.9	52.6
Nijer	46.2	60.1	74.1	104.9	89.8	101.3	83.8	86.1	86.1
Senegal	42.9	29.0	33.6	36.8	34.4	32.0	27.2	25.8	27.2
Togo	56.5	66.0	53.5	76.5	85.0	83.4	59.3	64.0	58.8
BAEPB	38.4	37.8	40.6	49.1	44.4	47.8	44.7	46.4	45.4
Borç servisi, faiz									
Benin	12.2	13.9	13.0	16.0	11.4	11.8	11.7	11.1	10.4
Burkina Faso	4.1	5.7	6.8	8.8	9.9	10.6	10.9	10.9	10.9
Fildişi Sahili	9.6	11.0	13.2	12.5	11.8	11.5	11.2	10.8	10.4
Gine Bissau	5.6	8.7	13.3	13.0	11.1	13.6	13.6	13.1	13.6
Mali	5.6	4.9	6.2	5.8	7.1	8.1	8.5	9.7	10.9
Nijer	7.9	8.7	8.7	9.3	11.0	10.6	10.2	9.8	9.8
Senegal	11.8	10.2	11.5	11.3	11.1	10.6	9.9	9.4	9.1
Togo	11.7 12.0	13.7	17.0	18.8	17.0	14.3	13.6	12.7	
BAEPB	9.0	9.5	11.0	11.2	10.9	10.8	10.7	10.4	10.3

Kaynak: IMF Afrika Departmanı veri tabanı 2022

Bölgedeki ülkelerin 2019'dan 2025'e kadar (tahmini) GSYH'lerine göre dış ve iç borç oranlarını göstermektedir. Genel olarak, borç oranı hala kabul edilebilir düzeydedir.

2.5.5 Kalkınma Kredileri

Krediye erişim, Afrika ülkeleri için ana zorluklardan biri olmaya devam ediyor. BAEPB ülkeleri, salgınla mücadelede teknik ve mali ortakların

desteğinden yararlandı. Nitekim bu krizin gelişmekte olan ülkelerin kamu maliyesi durumu üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlamak için birçok uluslararası kuruluş destek tedbirlerini açıklamıştır. Bu önlemler, esas olarak, dış borç servisinin ödenmesi için kredi imkanları veya ertelemeler ile ilgilidir. Özellikle IMF, Afet Yardımı ve Müdahale Güven Fonu'nun (AY-MGF) uygunluk kriterlerini, en savunmasız ülkelere borç servisi kolaylığı sağlamak için yeniledi. Fon ayrıca pandeminin ekonomik sonuçlarıyla başa çıkmak için üyelerine acilen kredi verdi. Dünya Bankası, pandemiden güçlü bir şekilde etkilenen ülkeleri projeler aracılığıyla desteklemek için finansal kaynakları dağıtmayı kabul etti. Dünya Bankası, devletleri kalkınma projeleri bağlamında desteklemenin yanı sıra, BAEPB ülkelerinin Covid-19 pandemisine karşı mücadele çabalarını desteklemek ve yardım etmek amacıyla hibe veya imtiyazlı krediler şeklinde kaynaklar da tahsis etmiştir. Halk sağlığı acil durumlarına yanıt verirler. G20 ülkeleri ile ilgili olarak, devletlerin pandemi ile mücadele için marjları boşaltmasına izin vermek için borç servisinin kısmen askıya alınmasına karar verdiler. Mevcut verilere dayanarak, 2020'de BAEPB ülkelerine yapılan IMF ödemelerinin toplam miktarı, devletlerle sonuçlandırılan programlar kapsamında verilen 386,7 milyar CFAF ve Covid-19'a karşı 1.156,4 milyar acil durum fonu dahil olmak üzere 1.543.1 milyar CFAF'a ulaştı. Birliğin Üye Devletleri de toplam yaklaşık 54,4 milyar CFAF tutarında FF-ARC kapsamındaki muafiyetten yararlanmıştır. Dünya Bankası ve diğer bağışçılardan alınan çekiliş miktarı ise 2.886,0 milyara ulaştı.

Ayrıca, 2020 yılında üç Birlik Devleti uluslararası piyasalarda kaynak artırdı. Nijer, Deutsche Bank ile % 5,24 oranında 10 yıl vadeli 200 milyon dolar veya 117 milyar FCFA nominal tutarında bir kredi sözleşmesi yaptı. Togo, kendi adına, Société Générale'nin lideri olduğu özel ticari bankalardan, 10 yıl vadeli, 2 yıl ertelemeli, Haziran 2020 ayı boyunca 145,5 milyon Euro tutarında dış kaynak sağladı veya %4,54 oranında 95,5 milyar FCFA. Fildişi Sahili, Kasım 2020'de 10 yıl vadeli bir milyar avro veya yaklaşık 656 milyar CFA frangı tutarında %4.875 kuponlu bir Eurobond ihracını gerçekleştirdi. Bu konudaki getiri %4.924 seviyesinde gerçekleşti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BATI AFRİKA PARASAL BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE FİNANSAL PİYASALAR

3.1 Batı Afrıka Para Birliği (BAPB)

Batı Afrika Para Birliği, BAEPB'yu oluşturan sekiz ülkeden oluşan bir parasal bölgedir. Batı Afrika Para Birliği (BAPB), konusu BADMK'ya emanet edilen aynı para biriminin, Afrika Finans Topluluğu Frangı'nın (F.CFA) tanınmasıyla karakterize edilir. Üyelerinin, birlik anlaşmasıyla tanımlanan koşullar altında ortak bir para birimi hesabının işlemlerini denetleyen uluslar üstü bir merkez bankası tarafından çıkarılan ortak, tamamen dönüştürülebilir bir para birimine sahip olması anlamında "tam" bir birliktir[99]. Batı Afrika Para Birliği Antlaşması (BAPB, Batı Afrika Ekonomik ve Para Birliği Antlaşması (BAEPB) ile desteklenmektedir.

Üye devletler, BAPB'dan ihraç cezası altında, bu antlaşmanın hükümlerine, BAEPB Antlaşmasına ve bunların uygulanması için kabul edilen metinlere, özellikle aşağıdakilerle ilgili olarak saygı göstermeyi taahhüt ederler:

- Sorunun üretici kuralları,
- Döviz rezervlerinin merkezileştirilmesi,
- Para sembollerinin serbest dolaşımı ve BAPB üye devletleri arasında transfer serbestliği,
- Bu antlaşmanın diğer hükümleri[100]

Yapı açısından, çeşitli organlar birliğin işleyişine katkıda bulunur.

- **Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı (La Conférence des Chefs d'Etat et de Gouvernement)**

Konferanstaki BAPB toplantısının üye devletlerinin Devlet ve Hükümet Başkanları, Para Birliği'nin en yüksek otoritesini oluşturur.

Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı[101]:

- BAPB'nın politikasının ana yönelimlerini tanımlar.

[99] UEMOA (2007), Traıte De L'unıon Monetaıre Ouest Afrıcaıne, Article 2.
[100] UEMOA (2007), Traıte De L'unıon Monetaıre Ouest Afrıcaıne Article 3
[101] UEMOA (2007), Traıte De L'unıon Monetaıre Ouest Afrıcaıne Article 6

- Yeni üye devletlerin katılımına, bir üyenin BAPB'dan çıkarılmasına karar verir ve bir üyenin geri çekilmesini not eder.
- Ortak Yayın Enstitüsü'nün koltuğunu sabitleyin
- BAPB Bakanlar Kurulu'nun oybirliği ile çözüm bulamadığı ve karara sunduğu herhangi bir sorunu çözer[102].

Konferansın kararları olarak adlandırılan Konferans kararları oybirliğiyle alınır.

Konferans, BAPB üye devletlerinin her birinde, atamalarının alfabetik sırasına göre bir takvim yılı boyunca düzenlenir. Mevcut Başkanın inisiyatifiyle veya BAPB''nun bir veya daha fazla devlet ve hükümet başkanının talebi üzerine yılda en az bir kez ve gerektiği sıklıkta toplanır[103].

- **Bakanlar Kurulu (Le Conseil des Ministres)**

Parasal Birliğin yönetimi, BAPB Bakanlar Kurulu tarafından sağlanmaktadır. Üye devletlerin her biri, Konseyde iki Bakan tarafından temsil edilir ve maliyeden sorumlu bakanı tarafından ifade edilen yalnızca bir oya sahiptir[104].

Konsey, çalışmalarına başkanlık etmesi için BAPB Maliye Bakanlarından birini seçer. Resen yapılan bu seçim, BAPB 'nun maliyeden sorumlu bakanlarını sırayla Konseye başkanlık etmeye çağırmalıdır. Başkanın görev süresi iki yıldır.

Bakanlar Kurulu Başkanı, kurulu toplantıya çağırır ve başkanlık eder. Kendisine sunulan kararlara ilişkin raporların ve tekliflerin hazırlanmasını ve bunların takibini denetler[105].

Bakanlar Kurulu, bankacılık ve finans sisteminin faaliyetleri ve BAPB 'nun döviz politikası için düzenleyici ortamın tanımlanmasından sorumludur. Bu amaçla, işbu Antlaşmanın 34. maddesinde sayılan hususlarla ilgili olarak Merkez Bankasının veya kendi inisiyatifiyle hazırlanan taslak metinleri kabul eder ve bunların üye devletlerin özel koşullarına uyarlanması için gerekli gördüğü istisnalara muvafakat eder.

[102] UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Afrıcaıne Article 7
[103]UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Africaıne, Article 8
[104]UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Afrıcaıne, Article 10
[105] UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Africaıne, Article 11

Bakanlar Konseyi ayrıca, BAPB üye devletlerinin makroekonomik politikalarının ve performanslarının çok taraflı gözetimi çerçevesinde, parasal ve finansal entegrasyonu sağlamlaştırması muhtemel yönelimleri de tanımlar[106].

Bakanlar Kurulu, Merkez Bankası'nın parasal denge açısından belirli proje veya misyonlar yürütmesine ve ayrıca BADMB'nun kurulmasına veya herhangi bir fon, kurum veya kuruluşun oluşumuna katılmasına karar verebilir. Para politikası ortamının iyileştirilmesine, BAPB'nun finansal sisteminin ve bankacılık ve finans sektöründeki teknik ve mesleki kapasitelerin çeşitlendirilmesinin yanı sıra güçlendirilmesine katkıda bulunmak[107].

- **Bankacılık Komisyonu (la Commission Bancaire)**

Bankacılık Komisyonu, BAPB'nun bir organıdır ve özellikle kredi kurumlarının organizasyonunu ve kontrolünü denetlemekten sorumludur.

Bankacılık Komisyonu, BAPB üye devletleri tarafından imzalanan özel bir konvansiyona tabidir[108]. Bu nedenle, birlik otoritelerinin, bankacılık faaliyetinin kontrolünü, devletlerin kendisine atıflarının yerine getirilmesi için gerekli yetkileri devrettiği bir topluluk yapısına emanet etme iradesinden kaynaklanmaktadır[109].

20 Ocak 2007 tarihinde Birlik Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı tarafından kabul edilen BAPB ve BADMB Kurumsal Reformu uyarınca, üye devletlerin Maliye Bakanları tarafından BAPB Bankacılık Komisyonunu yöneten 6 Nisan 2007, Lome'de yeni bir sözleşme imzalanmıştır.

Bankacılık Komisyonu, anlaşmanın ekinde kendisine verilen yetkileri üye devletlerin her birinin topraklarında kullanır.

Bu yetkiler özellikle aşağıdakilerle ilgilidir:

- ❖ Kredi kuruluşlarının onayı ve onayının geri alınması
- ❖ Kredi kurumlarının ve merkezi olmayan finansal sistemlerin kontrolü

[106]UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Africaıne, Article 17
[107] UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Africaıne,Article 22
[108] UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Africaıne,ARTICLE 23
[109] https://www.bceao.int/fr/content/presentation-de-la-commission-bancaire/site officiel12/03/2021

❖ Raporlama yapan kurumlara veya sorumlu yöneticilere karşı idari tedbirler ve disiplin yaptırımları

❖ Bir kredi kuruluşunun geçici yöneticisinin veya tasfiye memurunun atanması

- **Kamu Tasarrufları ve Mali Piyasalar Bölgesel Konseyi (Le Conseil Régional de l'Epargne Publique et des Marchés Financiers)**

Kamu Tasarrufları ve Mali Piyasalar Bölgesel Konseyi, bir yandan kamu tasarruf çağrılarını organize etmek ve kontrol etmek, diğer yandan da bölgesel mali piyasadaki katılımcıları yetkilendirmek ve kontrol etmekle sorumlu BAPB'nun bir organıdır. Denetlediği bölgesel finans piyasasının kurulmasının bir parçası olarak 3 Temmuz 1996'da BAPB Bakanlar Kurulu kararıyla oluşturuldu[110].

Birlik'in tüm üye devletlerinde, devredilebilir menkul kıymetlere ve halka arz prosedürüne yol açan diğer yatırımlara yatırılan tasarrufları koruma genel misyonundan sorumludur. Merkezi Abidjan, Fildişi Sahili'ndedir[111].

3.1.1 Para Politikası

Birlik metinlerinde, BAEPB'nın kendisine "Çok taraflı bir gözetim prosedürü kurumu aracılığıyla üye devletlerin performanslarının ve ekonomik politikalarının yakınsamasını" sağlama hedefini belirlediği yazılmaktadır (BAEPB 11 Ocak 1994 Antlaşması'nın 4. Maddesi)[112]. Para politikası, günümüzde kullanılan ve genellikle BAEPB bölgesi için BADMB 'da olduğu gibi bir merkez bankasına devredilen ekonomi politikası araçlarından biridir. BADMB 'nun amacı, para biriminin istikrarını garanti etmektir. Bu hedefe halel getirmeksizin, BADMB, Para Birliği Üye Devletlerinde geliştirilen genel ekonomik politikalara destek sağlar. Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası tüzüğünün 8. maddesi uyarınca[113], BADMB 'nun para politikasının temel amacı

[110] UEMOA (2007), Traite De L'unıon Monetaire Ouest Africaıne,Article 24

[111] https://www.bceao.int/fr/content/le-conseil-regional-de-lepargne-publique-et-des-marches-financiers/ site officiel 13/03/2021

[112] Traité de l'UEMOA, article 4

[113] BCEAO (2007), Statuts De La Banque Centrale Des Etatsde L'afrıque De L'ouest, article 8

fiyat istikrarını sağlamaktır. Bu hedefe halel getirmeksizin, Merkez Bankası, sağlıklı ve sürdürülebilir büyüme için BAEPB'nun ekonomi politikalarına destek sağlar.

Mevcut para ve kredi yönetim sistemi, piyasa mekanizmalarına ve likiditeyi düzenleyen dolaylı araçlara, özellikle faiz oranlarına ve zorunlu karşılıklar sistemine dayanmaktadır.

Amir kuruluşun yeniden finansman pencereleri çerçevesinde uygulanan faiz oranı politikası, para piyasasındaki kısa vadeli faiz oranlarını yönetmeyi amaçlamaktadır. Açık piyasa işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve marjinal borç verme penceresinde yeniden finansman yoluyla sağlanan bu oran yönetimi, ihraç eden kuruluşun fiyat istikrarı hedefine ulaşmasını hedeflemesine olanak tanır.

Böylece, Para Politikası Kurulu tarafından halihazırda seviyeleri belirlenen açık piyasa işlemlerine (ihalelere) ilişkin asgari faiz oranı %2,50 ve marjinal borç verme penceresine uygulanan faiz oranı (repo oranı) sırasıyla %4,50 ve BADMB'nun iki ana anahtar oranıdır.

Zorunlu karşılıklar sistemi, BADMB'nun bankacılık sisteminin kredi dağıtım kapasitesini azaltmasına veya geliştirmesine olanak tanır.

Böylece, kredi dağıtan, kamudan mevduat almaya yetkili tüm bankalar ve finans kuruluşları ile kredili satışları finanse eden kuruluşlar, Merkez Bankası nezdinde zorunlu karşılık tesis edilmesine tabidir. Zorunlu karşılık sistemi, BADMB tarafından faiz oranı politikasının etkinliğini artırmak için bir araç olarak kullanılmaktadır[114].

3.1.2 Bölgesel Menkul Kıymetler Borsası

Bölgesel Menkul Kıymetler Borsası (BMKB), Aralık 1993'te alınan BAEPB Bakanlar Kurulu kararı uyarınca 18 Aralık 1996'da oluşturulan uzmanlaşmış bir finans kuruluşudur. Sekiz BAEPB ülkesinin hepsinde ortaktır.

[114] https://www.bceao.int/fr/content/instruments-de-mise-en-oeuvre-de-la-politique-monetaire/ site officiel 13/04/2022

BMKB aynı anda ekonomik, politik, kurumsal ve teknik bir başarıdır. Tamamen elektronik ve mükemmel bir şekilde entegre edilmiş, birkaç ülke tarafından paylaşılan dünyadaki tek borsadır. 2.904.300.000 CFA frangı sermaye. 2020'de yaklaşık 65 şirket burada listeleniyor.

BMKB'nin merkezi Abidjan'dadır ve ilgili ülkelerin her birinde ulusal borsa şubelerine (UBŞ) sahiptir. Her UBŞ, emirlerin ve bilgilerin tüm borsa yatırımcılarına adil bir şekilde yönlendirilmesini sağlayan bir uydu rölesi ile merkeze bağlıdır[115].

BMKB'nin ana görevleri şunlardır:

- Borsanın organizasyonu
- Menkul kıymetlerin kote edilmesi ve alım satımı
- Borsa bilgilerinin yayılması[116]
- Promosyon ve pazar geliştirme.

BMKB'den alınan verilere göre, piyasa, ana göstergelerinin olumsuz yöneliminden de anlaşılacağı üzere, yatırımcıların belirsizliklerini ve tereddütlerini kontrol altına almakta zorlandı. Böylece önceki dört (4) yılda olduğu gibi yılı gösterge endekslerinde daralma ile kapatmaktadır. Gerçekten de 31 Aralık 2020 itibarıyla BMKB Composite ve BMKB 10 sırasıyla %8,71 ve %12,23 düştü. Ancak, BMKB pazarının bu gelişimi 2020'nin dört çeyreğine göre farklılık gösterdi.

Hacimler açısından, küresel piyasadaki işlem akışı Aralık 2020 sonunda yıllık %58 artışla 212 milyar FCFA'ya (işlem gören 64,02 milyon menkul kıymet) ulaştı. İşlem hacmi Aralık 2019'a göre %20 düşüşle 64.021.881 olarak gerçekleşti.

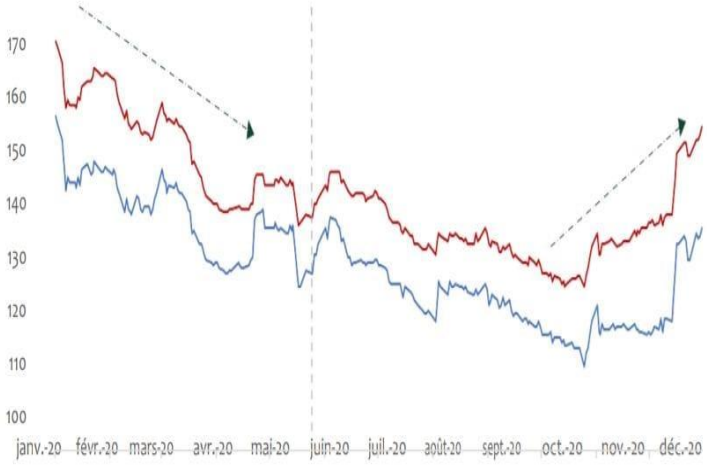
Toplam ticaretin yüzde 88'ini (90,02 milyar FCFA) oluşturan hisse senedi segmenti, esas olarak kamu hizmetleri ve finans sektörlerindeki menkul kıymet ticaretinden kaynaklandı.

[115]https://fr.wikipedia.org/wiki/Bourse_r%C3%A9gionale_des_valeurs_mobili%C3%A8res 14/06/2022

[116] https://www.brvm.org/fr/missions 14/06/2022

Tahvil bölümü kendi payına, 99.5 milyar FCFA tutarında yıllık 10.2 milyon menkul kıymet hacmini boşalttı. Birincil piyasada 17'si devlet tahvili olmak üzere 21 işlem gerçekleştirildi. Toplanan miktar 2.060.02 milyar FCFA'dır[117].

Şekil 16 : 2020'de Endekslerin Gelişimi

KAYNAK: BMKB verileri & FGI tahminleri 2020 S.5

Tablo 27 : Piyasa Özeti : BMKB Verileri & FGI[118] Tahminleri

Verileri	2016	2017	2018	2019	2020
Milyarlarca FCFA'da işlem gören değerler	392	261	232	136	212

[117] FGI, Revue Annuelle de la BRVM 31 décembre 2020

[118] Finans Yönetim ve Aracılık

Evrim BMDK10 Endeksi	%-9,8	% -16,1	% -29,9	% -3,4	%°-12,23
Evrim BMDK Bileşik Endeksi	% -3,9	% -16,8	% -29,1	% -7,55	% -8,71

Kaynak : BMKB 2021

Tablo, 2016 ve 2020 yılları arasında borsa endekslerindeki değişimi özetlemektedir.

3.2 Ekonomik Ve Sosyal Kalkınmanın Temel Sektörleri

Kalkınmanın sosyo-ekonomik boyutunun ölçülmesi ve analiz edilmesi, nüfusun zenginlik yaratma sürecine katılma ve kendini koruma ile beşeri ve maddi sermaye açısından sürdürülebilir beceriler edinme kapasitesinin güçlendirilmesi mantığının bir parçasıdır. Amaç aynı zamanda insan kaynaklarından en iyi şekilde yararlanarak ve demografik politikayı yeterli oranlarda ekonomik büyümenin ön koşullarını yaratmaya yönlendirerek ekonominin beşeri sermaye temelini geliştirmektir. Çeşitli kalkınma stratejileri geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Başlangıçta, Rostow'un büyüme aşaması teorilerine dayanan çeşitli kalkınma stratejileri başarılı olmuş, ancak diğerleri istenen gelişmeyi sağlayamamıştır. Kalkınmaya adanmış kuruluşların alet kutularında, bunlar sırasıyla endüstriyel, kırsal, endojen, benmerkezci ve birkaç marjinal kutuda 1970'lerde eko-kalkınma olmuştur. Her bir niteleyici, bir önceki yaklaşımın sınırlamalarının üstesinden gelmek için tanımlanan yeni bir özellik ortaya koymaktadır[119].

Bu bakımdan, bir yandan büyüme ve diğer yandan gelişme teorilerinin bağımsız olarak oluşturulduğunu belirtmek ilginçtir. Smith, Malthus ve Ricardo gibi klasik iktisatçılar kalkınma sorununa ekonomik büyümenin nedenleri ve bunun servet birikimi üzerindeki sonuçları açısından yaklaşırken, 1950'lerden

[119] Corinne Gendron et Jean-Pierre Revéret Le développement durable, **In Économie.~ et Sociétés**, Série F, n° 37, « Développement » -I, 912000, p. 111-124 p115

1980'lerin ortalarına kadar bu iki konu ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu nedenle büyüme teorileri daha çok gelişmiş ekonomilere uygulanırken, kalkınma ekonomisi ekonomik olmayan faktörleri ve piyasa bozulmalarını vurguladı (Ehrlich, 1990)[120].

Sosyo-ekonomik kalkınma derecesini yansıtan göstergelerin seçimi, kesin bir kalkınma kavramına atıfta bulunduğunda daha da haklı hale gelmektedir. Literatürde "kalkınma" terimi, yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda belirli bir toplum tarafından belirlenen ve ilerlemenin temel taşı olarak toplumun gelişimine odaklanan sosyal, kültürel ve siyasi hedefleri ve değerleri de kapsayan geniş bir yorum yelpazesine sahiptir. Bu temel zorunluluklara (sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel ve etik) ek olarak, kalkınma kavramı artık insani boyutu, sürdürülebilirliği, demokrasiyi ve insan haklarını da kapsamaktadır. Gelişim kavramının bu gelişen doğası, onu, refah konularında bireylere sunulan seçim olanaklarını genişletme süreci haline getirir. Yaşam kalitesi (uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmek), insana yakışır yaşam koşullarını garanti eden kaynaklara erişim ve bilgi, bilgi ve beceri hakkı, kalkınma için yalnızca temel olanaklardır. Siyasi, ekonomik ve sosyal özgürlük ve "yaratıcı ve üretken olma, kendine ve başkalarına saygılı yaşayabilme fırsatı" gibi seçim olanaklarına giderek daha fazla önem verilmektedir. İnsan hakları.

Kalkınma kaynakları mekânsal olarak farklılık gösterse de kalkınma politikalarının nihai amacı, sağlık, beslenme, eğitim, barınma, iletişim ve güvenlik gibi evrensel olarak kabul edilen asgari insani koşulların teşvik edilmesidir. İnsana yakışır bir yaşam için zımnen gerekli olan diğer koşullar, evrensel olarak kabul edilmektedir; bu durumda, iyi bir sağlık kaynağı olarak su içmek, bir eğitim aracı olarak okullaşma ve “tatmin edici beslenmenin ilk meyveleri” olarak nakdi veya ayni gelir.

Belgenin bu bölümünde kalkınma, Birleşmiş Milletler tarafından temsil edildiği ve kabul edildiği şekliyle, ekonomik ve sosyal alanlardaki birikmiş ilerlemeyi kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır: Tarım, sanayi, ticaret, ulaşım,

[120] Ehrlich Isaac (1990), “ The problem of development : Introduction ”, **Journal of Political Economy**, vol. 98 (5), part 2, October, pp. 1-11.

enerji, gelir, yatırım, sağlık, beslenme, eğitim, konut, kamu ve sosyal güvenlik, iletişim, bilim ve teknoloji. Küresel ve kapsamlı olmasına rağmen, kalkınmanın bu evrensel bileşenleri, belirli sosyal, mekânsal ve bölgesel eşitsizlikleri daha iyi yansıtacak şekilde geliştirilebilir. Bu eşitsizlikler, insanların ihtiyaçlarını karşılama ve kendilerini çeşitli sosyal ve ekonomik yoksunluklara karşı koruma becerilerinde eşit olmayan bir ilerleme yaratmaktadır. Amaç, ekonomik büyümenin meyvelerinin dağılımındaki hakkaniyet derecesini ve nüfusun tüm kesimlerinin insani kapasitelerini geliştirme sürecine entegrasyon düzeyini değerlendirmektir.

Algının çok boyutlu kapsamı ve hatta kalkınma anlayışı, sosyal faktörlerin ve sosyal kalkınmanın ekonomik faktörler ve ekonomik kalkınma ile birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu vizyon, Birleşmiş Milletler kuruluşları (Social Development Commission, United Nations Economic and Social Council ve General Assembly) tarafından kalkınmaya entegre bir yaklaşım olarak her zaman desteklenmiştir. Belirli verilerin ve sosyal göstergelerin geliştirilmesini gerektirmesine rağmen, bu küresel kalkınma vizyonu, yerleşik yaşam koşullarından mahrum olan veya sağlık, eğitim, barınma, gelir, tüketici harcamaları, içme suyuna yakınlık, yol altyapısı, idari ve mali tesisler için eşikleri karşılamayan nüfusun oranını hesaplamayı mümkün kılmaktadır. Bu sosyo-ekonomik kalkınma algısı aynı zamanda kalkınmanın tüm boyutlarının zamana yayılma derecesini ve insanların kalkınma sürecine entegre olma derecesini vurgulamayı mümkün kılmaktadır. Son birkaç yıl, ülkeleri ve ülke gruplarını insani gelişmeye göre sınıflandırmak için kriter olarak kullanılan yeni bileşik kalkınma endekslerinin formülasyonu ile işaretlenmiştir. Bu endekslerin kapsamı, kaynakların, gelirin, uzun ömürlülüğün, yaşam kalitesinin ve çeşitli yoksunluklara karşı sürdürülebilir kendini koruma faktörlerine erişilebilirliğin birleşik yetersizlikleri hakkında bilgi sağlar. Bu göstergeler, GSYİH/kişi gibi ekonomik toplamları ve uzun ömür ve eğitim gibi sosyo-demografik parametreleri sentezler. Bu göstergelerin kapsamı dikkate alındığında, bir kalkınma stratejisinin etkinliği, ekonomik büyüme ve insan kapasitesine yatırım süreci tarafından oluşturulan yaşam koşullarına ve eğitimsel ve mesleki becerilere bağlıdır; zenginlik yaratmayı sürdürmenin ve büyüme oranlarını yeterli seviyelerde tutmanın temel garantileri. Sosyo-ekonomik türden üç ana

bileşik gösterge, çeşitli ülkelerde elde edilen insani gelişme düzeylerinin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması için temel oluşturur. Bu göstergeler, doğumda yaşam beklentisi, eğitim, okuryazarlık ve ortalama gelir düzeylerinin bileşik bir endeksi olan İnsani Gelişme Endeksidir (İGE). Aynı zamanda okuryazarlık, okullaşma, yaşam beklentisi ve GSYH'ye katılım açısından erkekler ve kadınlar arasındaki sosyolojik farklılıkları da yansıtır; ve İGE tarafından değerlendirilen alanlara odaklanan, ancak bu kez ekonomik yoksunluk, hayatta kalma, gıda ve eğitim açısından İnsani Yoksulluk Endeksi (IYE).

3.3 Batı Afrika Parasal Birliği Günümüzde Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Fınansma Modeli

3.3.1 Üye Ülkeler tarafından Sağlanan Finansmani

Ülkeler ekonomik ve finansal istikrarlarının garantörüdür. Bu amaçla kendi iç gerçekliklerini dikkate alarak ekonomik ve sosyal kalkınma politikaları oluştururlar. Bu gözlemden hareketle, zenginlik yaratılmasına katkıda bulunan şirketlere destek yardım sağlarlar, aynı zamanda nüfusun yararına kalkınma projelerini finanse ederler.

3.3.1.1 Şirketler Doğrudan Finansmanı

29 Eylül 2015 tarihinde, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği Bakanlar Kurulu, BAEPB üyesi olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin ve küçük ve orta ölçekli sanayilerin finansmanını destekleyecek bir mekanizmanın kurulmasına ilişkin 29 Sayılı Kararı kabul etti. Devletler. Bu sistem, 30 Temmuz 3 Ağustos 2018 arasındaki dönemde, Birliğin her üye devletinde resmi olarak başlatılmıştır[121].

[121] https://www.financialafrik.com/2019/12/14/le-dispositif-pme-pour-accroitre-le-financement-des-pme-dans- luemoa/ 12/06/2023

Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası tarafından geliştirilen KOBİ Cihazı, ülkeye göre belirlenen şirket sayısının %95'ini temsil eden BAEPB'daki KOBİ'lerin/KOBİ'lerin baskınlığını dikkate almaktadır.

KOBİ Cihazının amacı, bu kategorideki şirketlerin BAEPB'da zenginlik yaratılmasına ve yoksullukla mücadeleye katkısını artırmak amacıyla kritik bir başarılı KOBİ/KOBİ'ler kitlesi yaratmaktır. Gerçekten de insan ve mali kaynakları sürekli olarak kredi elde etmeye adanmış büyük gruplarla karşılaştırıldığında, KOBİ'ler finansmana erişmekte zorlanıyor[122].

Çeşitli devletler, kendi ülkelerindeki şirketlere, gelişmelerini sağlamak için bir kalkınma fonu sağlar. Bu bağlamda, projelerin daha iyi koordinasyonunu ve izlenmesini sağlamak için devletler, Fildişi Sahili'nin ticaret odası olan Burkina Faso'daki FAFPA gibi destek, danışma ve finansman yapıları kuruyorlar. Bu yapılar, bu şirketlerin özerkliğine izin vermek için devletin merkezi olmayan alanlarıdır.

3.3.1.2 Doğrudan Projelere Finansman

Tüm ekonomik ve sosyal kalkınma sektörleri, BAEPB bölgesindeki devletler tarafından finanse edilmektedir. Kalkınma zorlukları çok büyüktür ve tüm devletlerin güçlü bir taahhütte bulunmasını gerektirir. Halkın yararına olan devlet finansman sistemlerinden biri doğrudan yatırımdır. Bu, önümüzdeki yıl boyunca tüm finansmanın devlet bütçesine dahil edilmesiyle mümkündür. Devlet bütçesi, devletin öncelikler açısından önemli göreceği büyük fırsatları finanse etmek için kullanılacaktır. Uygulama, devletin kendi kaynaklarının seferberliğine göre olduğu gibi yapılır. Eğitim, sağlık, altyapı ve telekomünikasyon gibi tüm sektörler dikkate alınmaktadır. Her devlet, yoksulluğu azaltmak ve nüfusun temel hizmetlere erişimini sağlamak için azami katkıda bulunur.

[122] https://www.financialafrik.com/2019/12/14/le-dispositif-pme-pour-accroitre-le-financement-des-pme-dans- luemoa/12/06/2023

3.3.2 Bankalar ve Finans Kurumları Tarafından Finansman Modeli

3.3.2.1 Batı Afrika Kalkınma Bankası (BAKB)

Batı Afrika Kalkınma Bankası (BAKB), Batı Afrika Para Birliği Devletlerinin (BAPBD) kalkınmasını finanse eden ortak kurumdur. 14 Kasım 1973 tarihinde imzalanan anlaşma ile oluşturulmuştur. BAKB, 1976 yılında faaliyete geçmiştir. 10 Ocak 1994 tarihinde imzalanan ve 1 Ağustos 1994 tarihinde yürürlüğe giren Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği anlaşması ile BAKB, Birliğin uzmanlaşmış ve özerk kurumu. BAEPB anlaşması tarafından kendisine verilen hedeflere halel getirmeksizin, BAEPB'nın hedeflerine ulaşılmasına tamamen bağımsız olarak katkıda bulunur[123].

BAKB, tüzüğünün 2. maddesi uyarınca amacı üye devletlerin dengeli gelişimini desteklemek ve Güney Afrika'da ekonomik entegrasyonun sağlanmasına katkıda bulunmak olan uluslararası nitelikte bir kamu kurumudur.

Bölgesel bütünleşme ve dayanışmayı teşvik etmek için bir banka olarak tasarlanan BAKB, özellikle iletişim, hidrolik ekipman, elektrik vb. açısından kalkınma için gerekli altyapının inşasını veya iyileştirilmesini finanse eder. Kırsal kesimde üretim ve dağıtım araçlarının mülkiyetinin oluşturulması veya devri ve endüstriyel sektörler, proje hazırlama çalışmaları.

BAKB, doğrudan veya iştirakleri, kurduğu özel fonlar veya ulusal finans kuruluşları aracılığıyla müdahale eder. Müdahaleleri şu şekillerde olabilir: Sermaye katılımı, uzun ve orta vadeli kredi, ciro ve faiz sübvansiyonu[124]. Finansmanından üye devletler, kamu kurum ve kuruluşları, finansal kurum, kuruluş, şirket ve kişiler yararlanabilmektedir.

- **BAEPB'da BAKB'ın Rolü**

[123] https://www.boad.org/presentation/site officiel 12/04/2022

[124] http://fanaf.org/article_ressources/file/com-fin-dev-uemoa.pdf 16/05/2023

1994 yılında gerçekleşen Parasal Birliğin Ekonomik ve Parasal Birliğe dönüşmesi, üye devletlerin parasal düzeyde kendilerini bağlayan dayanışmayı ekonomik alana da yayma ve parasal tabanı kullanarak ekonomik ve sosyal ilerlemeyi hızlandırma iradesini yansıtmaktadır. Bölgesel entegrasyon. Parasal Birliğe üye olmanın getirdiği karşılıklı yararların yanı sıra bu bütünlüğü koruma ve güçlendirme ihtiyacının bilincinin açık ifadesidir.

- BAEPB'nun (Anlaşmanın 4. Maddesi) hedefleri şunlardan oluşur:

❖ Açık ve rekabetçi bir piyasa ve rasyonelleştirilmiş ve uyumlaştırılmış bir yasal ortam çerçevesinde üye devletlerin ekonomik ve mali faaliyetlerinin rekabet edebilirliğini güçlendirmek

❖ Çok taraflı bir gözetim prosedürü oluşturarak üye devletlerin ekonomik politikalarının birbirine yakınlaşmasını sağlamak

❖ Kişilerin, malların, hizmetlerin, sermayenin serbest dolaşımına ve serbest meslek sahibi veya maaşlı faaliyet yürüten kişilerin iş kurma hakkına ve ayrıca ortak bir dış tarife ve ortak bir ticaret politikasına dayalı olarak üye devletler arasında ortak bir pazar oluşturmak

❖ Özellikle şu alanlarda ortak eylemlerin ve muhtemelen ortak politikaların uygulanması yoluyla ulusal sektörel politikaların koordinasyonunu kurmak: İnsan kaynakları, arazi kullanım planlaması, ulaşım ve telekomünikasyon, çevre, tarım, enerji, sanayi ve madencilik

❖ Ortak pazarın düzgün işlemesi için gerekli olduğu ölçüde üye devletlerin mevzuatını ve özellikle vergilendirme sistemini uyumlu hale getirmek.

Banka'nın 2021 yılında Birlik ekonomilerinin yararına olan taahhütleri, orta ve uzun vadeli krediler şeklinde 409,4 milyar CFAF, kısa vadeli yardım olarak 20 milyar CFAF ve 10 milyar CFAF garantisi dahil olmak üzere 439,4 milyar CFAF tutarındadır[125].

- **Banka aşağıdaki şekillerden biriyle müdahale eder**:

❖ Uzun ve orta vadeli krediler

[125] BOAD (2021), rapport annuel 2021https://www.boad.org/wp-content/uploads/2022/07/RA-2021-V1B2-1.pdf 15/06/2023

- ❖ Şirketlerin veya Ulusal Finans Kuruluşlarının (NFI) sermayesine katılım
- ❖ Kısa vadeli operasyonların finansmanı
- ❖ Proje fizibilite çalışmalarının veya mühendislik çalışmalarının finansmanı
- ❖ Ulusal Mali Kuruluşlara (NFI'ler) sağlanan kredi limitleri veya çerçeve yeniden finansman anlaşmaları yoluyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere (KOBİ'ler) yardım
- ❖ Piyasa dışı sektördeki projeler için faiz oranı sübvansiyonları yoluyla borçlanma koşullarının hafifletilmesi
- ❖ Projelerin hazırlanması, tanıtımı ve uygulanmasında yardım
- ❖ Bono kredi garantileri
- ❖ Proje finansmanının düzenlenmesi
- ❖ Mali tavsiye[126]

2021 yılı boyunca (en son BAKB raporu), otuz (32) proje ve yedi (7) çalışma finanse edildi.

Tablo 28: BAKB 2021 Faalıyet Fınansmanı

2021'de finansman			
Alanlar	FCFA Miktar	Yüzde	Proje sayısı
Ulaşım/İletişim	220,8 Mds	%50,3	12 proje
Sağlık-Eğitim	21,4 Mds	%4,9	1 proje
Tarımsal üretim ve gıda güvenliği	48,5 Mds FCFA	%11,1	5 proje
Gayrimenkul - Konut	36,6 Mds	%8,3	3 proje
Enerji	58,5 Mds	%13,3	5 proje

[126] https://www.boad.org/produits-services/site officiel 14/06/2023

Finans ve Sigorta	53,5 Mds FCFA	%12,2	6 proje

Kaynak: Yazar tarafından yapılmıştır BAKD

BAKB, vizyonu üye devletlerin kalkınmasına katkıda bulunmak olan DJOLIBA planı adlı 2021-2025 stratejik planını Ocak 2021'den bu yana uygulamaktadır. Bu plan, bankanın Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SDG'ler) ulaşılmasına katkıda bulunma arzusunun bir parçasıdır. Önümüzdeki beş yıl için ortalama yıllık 658,7 milyar FCFA (yaklaşık 1 milyar Euro), yani toplam 3.293,5 milyar FCFA (5 milyar Euro) taahhüt sağlıyor[127].

3.3.2.2 Özel Finans Kurumları

BAEPB bölgesindeki bankacılık kurumları, Birliğin ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına yardımcı olmaktadır. Hem büyük şirketler hem de küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere özel sektörün desteklenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadırlar.

Banka kredi arzı, Birlik'te önceki yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da yükseliş trendini sürdürdü. Nitekim, 2020'de 16.212,5 milyar olan kredi hacmi, 2021'de %9,7 artarak 17.781,2 milyar oldu. En önemli artışlar Togo (+%32,0), Burkina (%+24,2), Benin'de (+%24,2) kaydedildi. +%19,6 ve Mali (+%15,7)[128].

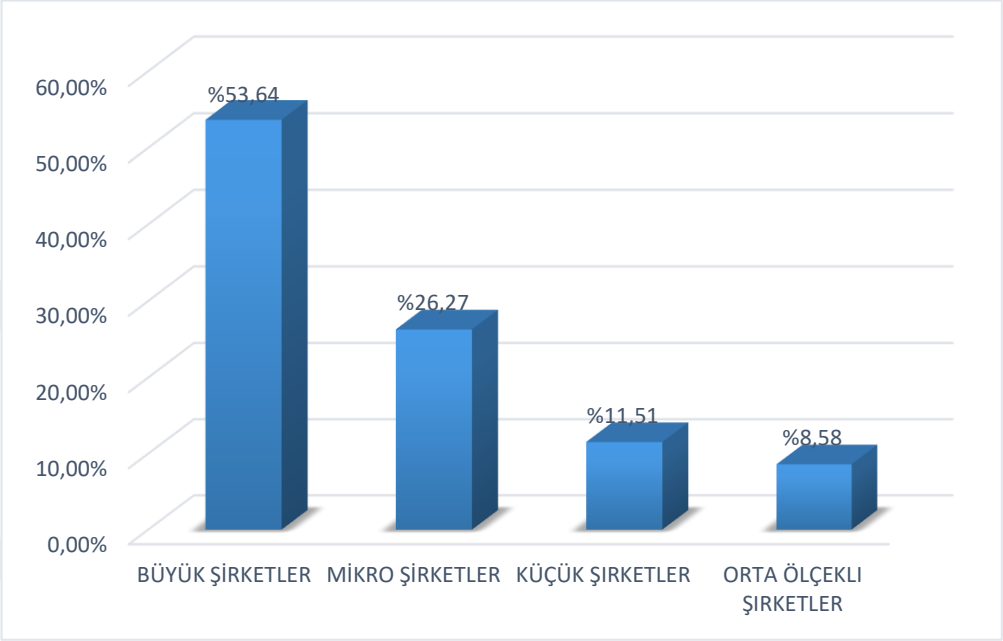
Mali olmayan şirketlerle ilgili olarak, büyük şirketler, şirketlere verilen banka kredilerinin yarısından fazlasını (%54) alırken, mikro-küçük ve küçük ve orta ölçekli şirketler için bu oran %46'dır.

[127] BOAD (2021, BILAN D'ACTIVITÉS 2021 BOAD (2021), rapport annuel 2021https://www.boad.org/wp-content/uploads/2022/07/RA-2021-V1B2-1.pdf 15/06/2023

[128] UEMOA (2022), Rapport Sur Les Condıtıons De Banque Dans L'uemoa https://www.uemoa.int/sites/default/files/bibliotheque/uemoa_rapport_2022_etat_de_lunion.pdf (Novembre 2022) pdf 17/06/2023

Mali olmayan şirketlerle ilgili olarak, büyük şirketler, şirketlere verilen banka kredilerinin yarısından fazlasını (%54) alırken, mikro-küçük ve küçük ve orta ölçekli şirketler için bu oran %46'dır.

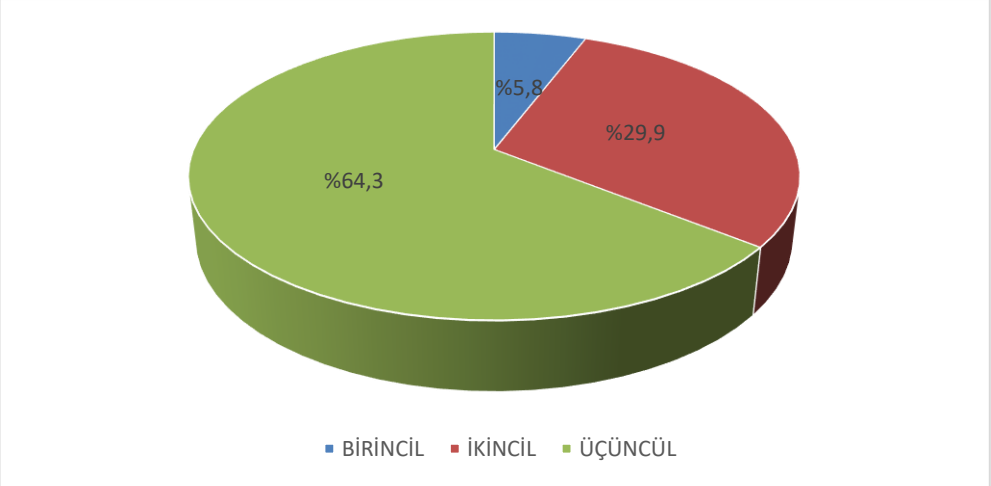
Şekil 17: BAEPB 2021'de Şirket Büyüklüğüne Göre Kredilerin Yapısı

Kaynak: BADMK 2022

Bu yardımın %64'e varan büyük bir kısmı üçüncül sektördeki faaliyetleri finanse etmek için kullanılmıştır. İkincil sektör işletme kredilerinin yaklaşık %30'unu oluşturmuştur. Birincil sektöre gelince, işletme kredilerinin yaklaşık %6'sı gibi daha küçük bir pay bu sektörün faaliyetlerine tahsis edilmiştir.

Şekil 18: 2021'de Faaliyet Sektörlerine Göre Kredilerin Yapısı (% BAEPB)

Kaynak: BADMK 2022

BAEPB bölgesinde, hane halklarının banka finansmanı kaynaklarına çok az erişimi vardır. Bireylere verilen krediler, gerçek bir orta sınıfın ortaya çıkması önünde gerçek bir engel teşkil eden bankacılık kuruluşlarının toplam müdahale hacminin çok az bir kısmına yoğunlaşmaktadır. Bu durum, bankaların çalışanlar (çoğunlukla ulusal ve uluslararası kamu hizmeti) ve "varlıklı" bireylerle sınırlı çok seçici kriterlere göre talep etmesinden kaynaklanmaktadır. Aktif nüfusun çoğunluğu kayıt dışı sektörde istihdam edilirken, kuşkusuz resmi bir iş sözleşmesi veya sosyal güvencesi yoktur. Bankaya kayıtlı değillerdir ve bu nedenle bankacılık kuruluşlarının kredi verme koşullarının gerekliliklerini karşılayamazlar.

3.3.3 Bölgesel Borsa tarafından Finansman

Bölgesel Menkul Kıymetler Borsası (BMKB), Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (BAEPB) üyesi sekiz (8) ülkenin tamamında ortaktır. 18 Aralık 1996 tarihinde kurulmuştur ve merkezi Abidjan, Fildişi Sahili'ndedir.

3.3.3.1 Devlet Tahvilleri

Devlet harcamaları gelirleri aşıyor. Dolayısıyla devlet, yapısal bir finansman ihtiyacı olan ekonomik bir aktördür.

Finansman ihtiyaçlarını karşılamak için Birliğe üye devletler, kamu menkul kıymetlerini ihraç etmek için iki yöntem kullanırlar: Açık artırma veya sendikasyon yolu. BAEPB'da, kamu menkul kıymetleri ihaleleri çoklu fiyat veya oranlarda yapılırken, sendikasyonlar sabit fiyatlarla yapılır[129].

2021 yılında bölgesel kamu borç piyasasındaki toplam brüt ihraç miktarı, 2020'deki 7.250,8 milyara kıyasla (COVID-19 Tahvilleri Hariç), yani %0,2 artışla 7.268,0 milyar oldu. Net ihraçlar, bir yıl önceki 30.980.1 milyara kıyasla 3.015.919 milyar olarak gerçekleşti. Hazine bonoları bölümü, bir yıl önce 2.268.1 milyar olan 2021'de toplam 2.055,9 milyar olan eyaletler tarafından bölgesel finans piyasasında toplanan kaynakların %28,3'ünü temsil ediyordu. Destek ve Direnç Tahvilleri (BSR), söz konusu bölmede harekete geçirilen kaynakların %32,1'ini, yani 659,8 milyarı temsil etmektedir. 1.221,3 milyar toplam ihraç değeri veya dönem boyunca ihraç edilen varyantların %59,4'ü ile 12 aylık vade en popüler olanıydı. Tahvil bölümünde, kamu hazineleri 2020'deki 4.982,7 milyara kıyasla 2021'de 5.212,1 milyar artırdı. Özellikle, 2021'de ihraç edilen toplam teşvik tahvili (OdR) miktarı 2.984.3 milyar oldu ve toplam tahvil ihraçlarının %57,3'ünü temsil ediyor. 3 yıl (697,8 milyar), 5 yıl (773,3milyar), 7 yıl (763,0 milyar), 10 yıl (608,5 milyar), 12 yıl (11,3 milyar) ve ilk kez 15 yıl (130,4 milyar). Bu finansman, devletlere cari devlet harcamalarının oluşturulması ve finansmanı için olduğu kadar, özellikle altyapı ve tarım sektörü olmak üzere ekonomik ve sosyal kalkınma programlarının finansmanı için likidite sağlar[130].

Tablo 29: Kamu Menkul Kıymetleri için Bölgesel Finans Piyasasındaki Brüt İhraçlar (Milyar FCFA cinsinden)

(Milyar FCFA cinsinden)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**

[129] https://www.umoatitres.org/fr/agence-umoa-titres-agence-regionale-dappui-a-lemission-a-gestion-titres- publics-lumoa/promouvoir-les-titres-publics/le-marche-professionnels/ 14/05/2023

[130] UEMOA, (2022), Note d'information, présentations des émetteurs souverains de l'union monétaire ouest africaine juillet 2022 10/04/2023

Bonolar	1 578,2	1 489,4	1 645,1	2 268,1*	2 055,9
Tahviller	2 121,9	1 788,2	2 783,8	4 982,7	5 212,1
Açık Artırma ile	1 165,1	943,9	1 775,0	3 237,7	3 495,6
Sendikasyon Tarafından	956,8	844,3	1 008,8	1 745,0	1 716,5
Toplam	3 700,1	3 277,6	4 428,9	7 250,8	7 268,0

Kaynak: BADMK 2022

Bu, 2017 ve 2021 yılları arasında hükümetler tarafından ihraç edilen menkul kıymetleri ifade etmektedir. Emisyonlarda belirli bir dinamizm ve ülkelerin projeleri finanse etmesini sağlayan belirli bir büyüme vardır.

3.3.3.2 Özel Tahviller

Tahviller, devletin veya anonim ortaklıkların en az 1 yıl ve daha uzun vadeyle, ödünç para bulmak amacıyla çıkardıkları borç senetleridir. Anonim şirketler tarafından 1 yıldan uzun vadeli olarak ihraç edilen borçlanma senetleri "özel sektör tahvili" olarak adlandırılmaktadır[131].

Vadeleri en az 1 yıl olmak koşulu ile serbestçe belirlenebilir ve sabit ya da değişken faizli olarak ihraç edilebilirler. Genellikle bir veya birkaç aracı kuruluştan oluşan bir konsorsiyum aracılığıyla satışa sunulurlar.

Bunlar arasında çok uluslu şirketler olabileceği gibi finansman kaynaklarını çeşitlendirmek isteyen KOBİ'ler de yer alabilir. Ancak, özel tahvillerin riski devlet tahvillerinden daha yüksektir çünkü ihraççı doğası gereği daha risklidir. Bu risk, bir devlet kredisinden daha yüksek bir faiz oranına dönüşür[132].

[131] https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/136/ozel-sektor-borclanma-araclari 19/07/2023

[132] https://edubourse.com/lexique-obligation-privee/19/07/2023

3.3.4 Devletlerin Teknik ve Mali Ortakları

İkili ve çok taraflı düzeyde, BAEPB bölgesi ülkeleri, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünyadaki diğer ülke ve kuruluşlarla iş birliğinden yararlanmaktadır. İş birliği, iki egemen devlet veya iki kuruluş arasındaki karşılıklı ve tamamlayıcı yardımlaşmadır. Ekonomik, mali, teknik ve kültürel: Çeşitli alanlarda anlaşmalar içeren bir antlaşma tarafından yönetilmektedir. BAEPB ülkeleri, tarım, hayvancılık, sağlık, içme suyuna erişim sektörlerinde kendi halklarının yararına olacak projeleri finanse etmek için bu destekten yararlanır... Bu destek, resmi kalkınma yardımı olan daha büyük bir bütünün parçasıdır.

Yerel aktörler tarafından uygulanmaktadır: bakanlıklar, yerel yönetimler, bankalar, meslek örgütleri, STK'lar ve hatta işletmeler. Ancak amaç her zaman insanlara fayda sağlamaktır[133].

Oguindipe ve al. (2014)[134] Sahra Altı Afrika'nın ekonomik gelişimini dikkate alırken., Afrika'da yaşam standardını yükseltmek için dış yardımın bir zorunluluk olduğunu iddia ediyor. Genel olarak Afrika'ya yardım akışının hızlı artışı, talebin özellikle kredi konusunda yardım koşullarının yumuşatılmasına ve ilerlemesine neden olmuştur (OECD, 2011). Hafif şartlılıkla, imtiyazlı yardım girişi artar (Hynes ve Scot, 2013)[135]. Bu artışa rağmen, Batı Afrika ülkeleri çok fakir ve aynı zamanda büyük ölçüde kredilere bağımlı olmaya devam ediyor (Alkire ve diğerleri, 2016)[136].

Yardım doğrudan donör ülkeden alıcı ülkeye gidebilir. Daha sonra iki taraflı olarak adlandırılır. Ayrıca, uluslararası kuruluşların (UNICEF veya Dünya Bankası gibi) işleyişine ve programlarına devlet katkısı şeklini alır. Yardımın daha sonra çok taraflı olduğu söyleniyor.

---

[133] https://www.afd.fr/fr/laide-au-developpement 22/07/2023

[134] A. Oguindipe, P. Ojeaga, O. Ogundipe Is aid really dead? Evidence from sub sahara **Africa International Journal of Humanities and Social Science**, 4 (10) (2014), pp. 300-314

[135] Hynes, W. and S. Scott (2013), "The Evolution of OfficialDevelopment Assistance: Achievements, **Criticisms and aWay Forward**", OECD Development Co-operation WorkingPapers, No. 12, OECD Publishing.

[136] S. Alkire, C. Jindra, G. Robles, A. Vaz (2016) Multidimmensional poverty in Africa. **Oxford poverty and Human Development Initiative OPHI Briefing**, p.40

2016 yılında küresel olarak kalkınma yardımı 142,6 milyar doları buldu. Bu miktar, kalkınma finansmanının yalnızca bir kısmını temsil ediyor. Bunlar aynı zamanda diğer kamu, yerel ve uluslararası fonların yanı sıra özel yatırımları, diasporalardan gelen para transferlerini (yılda yaklaşık 400 milyar), vakıfların ve STK'ların eylemlerini vb. içerir.

Ancak bu geniş bütünde geliştirme asistanı önemli bir rol oynamaktadır. İhmal edilen sektör veya alanlarda proje başlatmayı mümkün kılar. Erdemli geliştirme mantıklarını başlatır ve başta şirketler olmak üzere diğer tüm aktörleri dahil etmesi muhtemel dinamikler yaratır. Etkileri çoğaltan bir kaldıraç etkisi yaratır. Genel olarak, 1960'lardan bu yana, kalkınma yardımı etkinliğini göstermiştir: günümüzde ülkeler bu uygulamayı kınasa bile, en savunmasız nüfuslar için güçlü bir değişim faktörüdür.

Bugün yardım, Birleşmiş Milletler tarafından 2015-2030 dönemi için tanımlanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri olan SDG'ler çerçevesinde yer almaktadır. Barışçıl, müreffeh, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir dünyayı birlikte inşa etmek için en fakirden en müreffeh tüm ülkeleri ve tüm alanları ilgilendiren sorunlara cevap verme meselesidir.

Sahel-Sahra şeridindeki güvensizlik bağlamında, bu işbirliği faaliyetten daha fazlasıdır. En gelişmiş devletler, gelişmekte olan ülkelere bu neredeyse mevcut ve günlük tehditle başa çıkmaları için lojistik ve istihbarat desteği sağlıyor. Bu yardım Mali, Nijer ve Burkina Faso gibi ülkeler için askeri istihbaratın yanı sıra yüksek riskli bölgelerdeki kalkınma projeleri için finansmanı da kapsamaktadır.

3.3.5 Özel Kamu Ortaklığı

Kamu-özel ortaklığı (Public-Private Partnership) şu şekilde: Kamu sektörü ile özel sektör arasında, kamu sektörünün sorumluluğuna giren belirli hizmetlerin özel sektör tarafından yönetildiği, açık bir anlaşma ile bağıtlanmış, genellikle orta ila uzun vadeli düzenlemeler[137]. Bu açıklığın, altyapı tedariki açısından ortak hedeflerle ilgili olması gerekir.

[137] Centre de ressources des PPP dans le secteur des infrastructures (2015), Partenariats Public-Privé, **Banque mondiale/PPIAF** [section « A propos des PPP : PPP : qu'est-ce que c'est ? »

Gelişmekte olan ülkeler ve özellikle BAEPB ülkeleri, özel şirketlerin Devlet adına kamu yararına olan projeleri yürütmesine izin veren bu finansman biçimine başvurmaktadır.

Koşullar uygun olduğunda, özel kamu ortakler (ÖKO) ek altyapı finansmanı kaynaklarının kullanılmasına yardımcı olabilir. Özel sektörün ilgisini çekmek için çeşitli hipotezleri test ederek, ÖKO'ler proje seçiminin iyileştirilmesine bir dereceye kadar katkıda bulunabilir. ÖKO 'ler alanında uzun geçmişe sahip ülkelerin deneyimi, projelerin daha sıklıkla zamanında ve bütçe sınırları dahilinde gerçekleştirildiğinden, ikincisinin uzun vadeli doğasının inşaat projelerini geleneksel satın alma sözleşmelerinden daha iyi yönetmeyi mümkün kıldığını ortaya koymaktadır. , ÖKO sözleşmesinde tanımlanan teşvikler nedeniyle. Son olarak, ÖKO sözleşmelerinde yer alan daha uzun vadeli yatırım beklentileri, varlıkları iyi çalışır durumda tutmak için uygun bakımı teşvik etmeye de yardımcı olabilir.

ÖKO sözleşmelerinin bazı durumlarında, aranan hedef, özellikle kalkınma projelerinin uygulanmasında yolsuzluk sorunu teşkil edebilir. Altyapı eksikliği, dünyanın her yerinde ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyümenin önünde bir engeldir. Altyapıyla ilgili hizmetler genellikle yetersizdir ve talebi karşılayamaz, bu da hizmetin tıkanmasına veya karneye bağlanmasına yol açar. Altyapı hizmetleri genellikle düşük kaliteli ve güvenilmezken, birçok yere hizmet verilmiyor. Bu zayıf altyapı performansı, hükümetlerin karşı karşıya olduğu yaygın zorlukları yansıtıyor. İlk olarak, çoğu ülke gerekli altyapıyı sağlamak için yeterince harcama yapmamaktadır. İkincisi, kıt kaynaklar, zayıf planlama ve koordinasyon, proje seçiminde yetersiz analiz, siyasi hedeflerin peşinde koşma ve yolsuzluk yoluyla yanlış şeylere harcanabilir. Ayrıca, altyapı mallarının ve hizmetlerinin teslimi genellikle hayal kırıklığı yaratıyor, yeni varlıkların inşası daha pahalı ve beklenenden daha uzun sürüyor ve hizmet sunumu zayıf. Son olarak, altyapı varlıklarının bakımı genellikle yetersiz yapılır ve bu da maliyetlerin artmasına ve kârların azalmasına neden olur.

ÖKO projelerinin geliştirilmesini teşvik etmek amacıyla, Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nın 6 Haziran 2012 tarihli 16. oturumunda BAEPB

Komisyonu ve Birliğin uzman kurumlarına Kamu-Özel Ortaklıklarına dayalı yeni bir yönetişim biçimi ve bölge ekonomisinin finansmanını iyileştirmek üzere tasarlanmış yapısal reformlar getirmeleri talimatı verilmiştir. Bu amaçla BAEPB, bölgedeki ÖKO'ler için daha iyi bir çerçeve sağlamak üzere 30 Eylül 2022 tarihinde Dakar'da kabul edilen Kamu-Özel Ortaklıkları için yasal ve kurumsal çerçeveye ilişkin 01/2022/CM/UEMOA/ sayılı Direktifi kabul etmiştir.

ÖKO ile finanse edilen bazı projeler:

- Fildişi Sahili'nde toplam 400 milyar FCFA tutarında 700 MW'lık San Pedro kömür yakıtlı elektrik santralinin (2 aşamada) inşası ve işletilmesi;

- Fildişi Sahili'nde toplam 350 milyar CFAF tutarında jandarma ve askeri personel için

- 20.200 hizmet konaklama biriminin (Abidjan, Bouake, Daloa, Korhogo ve Yamoussoukro) finansmanı ve inşası;

- Fildişi Sahili'nde 303 milyar CFA frankı değerinde Ferkessédougou kuru limanının inşası ve işletilmesi;

- Fildişi Sahili'nde 500 milyar FCFA tutarında maden demiryolu (Man - San Pedro) inşaatı;

- Fildişi Sahili'nde toplam maliyeti 237 milyar CFAF olan San Pedro limanında yeni bir konteyner terminalinin inşası ve işletilmesi;

- Burkina Faso'da toplam 19 milyar FCFA maliyetle kaya fosfat bazlı mineral gübre üretim ünitesi kurulması;

- Burkina Faso'da 263 milyar CFA frankından fazla değerde tarımsal girdi ve ekipman için merkezi bir tedarik merkezi kurma projeleri;

Senegal'in 15 departmanında 113 milyar FCFA bütçe ile 15 mesleki eğitim merkezinin inşa edilmesi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAPB BÖLGESİNDE EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİM İÇİN TAMAMLAYICI BİR MODEL OLARAK İSLAMİ FİNANS

4.1 BAEPB Bölgesinde İslami Finans Ihtiyacı

BAEPB bölgesinde yapılandırılmış İslami finansmana duyulan ihtiyaç çeşitli faktörlerle gerekçelendirilmektedir. En önemlilerinden biri hiç şüphesiz bu bölgeyi karakterize eden nüfustur. Üye ülkeler bir bütün olarak 3.51 milyon km²'lik bir alanı kapsamakta ve yaklaşık 137.32 milyon nüfusa sahiptir. Bu, dünyanın yaşanabilir yüzeyinin %2.3'ünü ve dünya nüfusunun %1.74'ünü temsil etmektedir. Yılda 178,66 milyar ABD doları ekonomik performans ile dünya ekonomisinin yaklaşık yüzde 0,19'unu temsil etmektedirler. İslami finansın bu alandaki gücü, Müslümanların toplam nüfusun yüzde altmışından fazlasını (%60) temsil ettiğinin tahmin edilmesidir ki bu da önemli bir değerdir. Nijer, Mali ve Senegal gibi bazı ülkeler %90'ın üzerinde Müslüman nüfusa sahiptir. Siyasi ve ekonomik aktörlerin doğru yaklaşımı, bu nüfusun iyi bir şekilde uyum sağlamasına ve tüm ekonomiye önemli bir katkıda bulunmasına katkıda bulunabilir. İslam hukukunda öngörülen faizsiz finansman sistemi, nüfusun yararına olacak ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına katkıda bulunabilir.

4.1.1 İslami Kurumların Rekabet Gücü

İslami finans şu anda BAEPB ülkelerinde çok embriyonik bir aşamadadır. Dolayısıyla rekabet edebilirlik sorunu ortaya çıkmamalıdır. İslami finans kuruluşları öncelikle geleneksel finansın hakim olduğu bir ortamda var olmaya çalışmaktadır. Piyasada, bölgedeki toplam finansal varlıkların yüzde ikisinden daha azını temsil etmektedirler. İslami finans ya konvansiyonel bankaların açtığı pencerelerden ya da mikrofinans yapıları aracılığıyla varlığını sürdürmektedir. Büyüklükleri ve kapsamları göz önüne alındığında, rekabet güçleri çok ihmal edilebilir düzeydedir. Yine de bu ortamda kendi rolünü

oynamaya çalışıyor. Hatta 2021 yılında İslami finans, belirli ekonomik faaliyet sektörlerine yatırım açısından konvansiyonel finansı etkilemiştir.

31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla Birlik bünyesindeki 17 yetkili kuruluştan 11'i İslami finans kuruluşu (IFK) faaliyetteydi. Bu büyüme, 2019'daki 448,3 milyar FCFA'ya kıyasla 2021 sonunda 710,8 milyar FCFA'ya ulaşan ve yıllık ortalama %25,9'luk bir artışı temsil eden IFK'lerin toplam bilançosunda kaydedilmiştir. Bu artış, Senegal İslami Bankası (SIB) ve Nijer İslami Bankası (NIB) gibi "tamamen İslami" bankacılık kurumlarından kaynaklanmaktadır. L'Economiste du Faso gazetesine göre, bu kurumlar sektörün faaliyetlerinin büyük bir kısmını oluşturarak 2021 sonunda sektörün toplam bilançosunun %92,7'sine katkıda bulunurken, müşterilere sağlanan finansman açısından katkıları %97'dir. Fiziki banka şubeleri ve ATM'lerin sayısı, sırasıyla yıllık ortalama %46,4 ve %6,5'lik artışlarla, acente sayısıyla aynı yükseliş trendini izlemektedir.

Rapor, Birlik genelinde İslami banka hesaplarının sayısının yılda ortalama %13,1 arttığını ve 2019'da 134.479 iken 2021 sonunda 172.152'ye ulaştığını ortaya koyuyor.

Yatırım hesaplarının oranı 2019 seviyelerine göre üç kat artarak müşteri hesaplarının %0,2'sine ulaşmıştır. IFK müşterileri tarafından açılan hesaplar Birliğin bankacılık defterinin %1'ini oluştururken, İslami finansman BAPB'nin banka finansmanının yaklaşık %2'sini oluşturmaktadır. IFK müşterileri tarafından açılan hesaplar sektörün geneliyle aynı artış eğilimini izlemekle birlikte, BAPB için %13,7 olan yıllık ortalama artış oranı %17,3 ile daha yüksektir.[138].

4.2 İslami Bir Finans Piyasasının Gelişimi: Sermaye Piyasası

[138] Ambéternifa Crépin SOMDA, Institutions de la finance islamique / UEMOA: en pleine croissance en 2021, 2023 / https://www.leconomistedufaso.com/2023/03/27/institutions-de-la-finance-islamique-uemoa-en-pleine- croissance-en-2021 25/05/2023

4.2.1 Mevcut Sermaye Piyasasi

2012'den bu yana, BAEPB bölgesi yıllık %6,0'ın üzerinde bir ekonomik büyüme oranı kaydetmiştir. Dinamizmi ve dayanıklılığına ek olarak, "BAEPB Kamu Menkul Kıymetler Piyasası" olarak bilinen en güvenli ve karlı yatırım çözümlerinden birini sunmaktadır. BAEPB Kamu Menkul Kıymetler Piyasası, dünyadaki en rekabetçi finansal piyasalar arasında önemli bir yere sahiptir.

Herhangi bir yatırımcı, ufku ne olursa olsun, Birliğe üye devletler olan 8 ihraççıyı içeren bu pazarda, bölge içindeki onaylı piyasa aracıları aracılığıyla finansal yatırımlar yapabilir[139].

BAEPB bölgesindeki Kamu Menkul Kıymetler Piyasası, yalnızca üye devletlerden gelen finansmanın harekete geçirilmesine adanmış açık artırma yoluyla tek bölgesel piyasadır. Uygulanması, BAEPB bölgesindeki devletler içinde kamu menkul kıymetleri ihraç etme politikasının düzenlenmesi ve uyumlaştırılması ihtiyacına cevap verir. Kamu Menkul Kıymetler Piyasası, yatırımcılara Birliği oluşturan devletlerin imza kalitesi, sunulan enstrüman çeşitliliği, sunulan vade çeşitliliği ve avantajlı vergilendirme ve temerrütsüz ödeme sayesinde sistematik bir yatırım getirisi sunduğu için çok caziptir[140].

2021 yılında, BAEPB üye devletleri tarafından bölgesel kamu borç piyasasında toplanan kaynaklar, Aralık 2020'nin sonuna kıyasla 3.218,9 milyar düşüşle 7.268,0 milyar olarak gerçekleşti.

Bu düşüş, özellikle BADMB tarafından kurulan ve 2021 yılında yenilenmeyen Covid-19 tahvil programının sona ermesi nedeniyle tahvil ihraçlarındaki düşüşle (%- 62,6) açıklanmaktadır. Hazine bonosu ihraçlarında artış (+%4,6). Net ihraçlar, bir yıl önceki 3.098,1 milyara kıyasla Aralık 2021'in sonunda 3.015,9 milyar olarak gerçekleşti.

Hazine bonosu bölmesi düzeyinde, üye devletler 2021'de 2.055,9 milyarı, yani bir yıl önce 5.504,1 milyara karşılık bölgesel finans piyasasında toplanan kaynakların %28,3'ünü seferber etti. Destek ve Direnç Tahvilleri (BSR), söz

[139] https://www.marchedestitrespublics.com/le-march%C3%A9-des-titres-publics-de-luemoa-acteurs-et- fonctionnement 17/03/2023

[140] UMOA-TITRES (2022), Acteurs Et Fonctıonnementle Marche Des Tıtres Publıcs De L'uemoa 18/04/2023

konusu bölmede harekete geçirilen kaynakların %32,1'ini, yani 659,8 milyarı temsil etmektedir. 12 ay vadeli ihraçlar, toplam değeri 1.221,3 milyar veya dönem boyunca ihraç edilen tahvillerin %59,4'ü ile en çok talep edilen oldu. Tahvil bölümünde, kamu hazineleri bir önceki yıl 4.982,8 milyara kıyasla 2021'de 5.212,1 milyar artırdı. Özellikle, dönem boyunca ihraç edilen toplam teşvik tahvili (OdR) miktarı 2.984,3 milyar olup, toplam tahvil ihraçlarının %57,3'ünü temsil etmektedir. ODR ihraçları, 3 yıl (697,8 milyar), 5 yıl (773,3 milyar), 7 yıl (763,0 milyar), 10 yıl (608,5 milyar), 12 yıl (11,3 milyar) ve 15 yıl (130,4 milyar) vadelerle ilgiliydi[141].

[141]BCEAO (2022) - RAPPORT ANNUEL 2021
https://www.bceao.int/sites/default/files/202207/Rapport%20Annuel%20de%20la%20BCEAO%202021.pdf

Tablo 30 : Bölgesel devlet tahvilleri piyasasındaki ihaleler ve sendikasyon ihraçları (Milyar FCFA)

Enstrüman	2020				Total 2020	2021				Total 2021
	T1	T2	T3	T4		T1	T2	T3	T4	
Hazine bonoları	446,1	1 864,4	1 392,5	1 801,1	5 504,1	575,3	469,0	571,8	439,8	2 055,9
Yükümlülükler	1 232,1	1 056,6	1 417,9	1 276,2	4 982,8	1 285,3	1 789,5	1218,5	918,8	5 212,1
Açık artırma ile	851,7	807,8	884,9	693,4	3 237,8	957,8	1 331,5	811,5	394,8	3 495,6
Sendikasyon ile	380,4	248,8	533,0	582,8	1 745,0	327,5	458,0	407,0	524,0	1 716,5
Toplam	**1 678,2**	**2 921,0**	**2 810,4**	**3 077,3**	**10 486,9**	**1 860,6**	**2 258,5**	**1 790,3**	**1 358,6**	**7 268,0**

Kaynak : BADMB, Agence UMOA-Titres, CREPMF 2022.

Ödenmemiş toplam devlet tahvillerinin 2020'de 13.981,6 milyar veya GSYH'nin %15,2'si iken Aralık 2021 sonunda 16.997,5 milyar veya GSYH'nin %17,2'si olacağı tahmin edilmektedir. Bu borçların yapısı, toplamın %92,7'sini oluşturan Hazine bonoları tarafından domine edilmektedir.

Tablo 31 : 2021 Aralik Sonunda Bölgesel Finans Piyasasinda Bulunan Kamu Menkul Kiymetleri (Miktarlar Milyar Fcfa)

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Stok	9 629,9	9 972,7	10 883,5	13 981,6	16 997,5
(GSYİH'nın yüzdesi olarak)	12,4	12,0	12,3	15,2	17,2
Göreceli pay (% olarak)					
Hazine bonosu	12,7	11,0	8,2	9,9	7,3
Yükümlülükler	87,3	89,0	91,8	90,1	92,7

Kaynak : BADMB, Agence UMOA-Titres, CREPMF 2022.

BAEPB menkul kıymetlerinin klasik sistemi, bölge ülkelerinin menkul kıymet ihraç etmesine ve projeleri finanse etmesine izin verir. Ülkeler, piyasada menkul kıymet ihraç ederken ekonomilerini ve geri ödeme kabiliyetlerini dikkate alırlar. Fildişi Sahili, ekonomisinin dinamizmi nedeniyle kamu menkul kıymetleri ihracı açısından BAEPB bölgesinde lider ve yaklaşık 2 milyar FCFA ile BAEPB bölgesinde lider finans merkezidir.

4.2.2 İslami Sermaye Piyasası

Sermaye piyasası, 4 kategoride gruplandırılabilen farklı ekonomik birimlerin tasarruf kapasiteleri ile finansman ihtiyaçlarının buluşma yeridir. Bunlar: hane halkı, şirketler, devlet ve finans kurumlarıdır. İslami Sermaye Piyasaları (ISP) ile ilgili olarak, burada şeriat ile uyumlu ve geleneksel sermaye

piyasalarında mevcut olan finansal faaliyetlere ve araçlara (yatırım veya finansman) atıfta bulunulmaktadır[142]. ISP'lerin ana araçları, diğerlerinin yanı sıra sukuk tipi menkul kıymetlerin ve Şeriat uyumlu hisselerin yanı sıra İslami fonların ihracını ve ticaretini içerir. Küresel olarak İslami ilkelere uygun ürünlere yönelik farkındalık ve artan talep, dünyanın farklı bölgelerinde giderek daha büyük ISP'lerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. ISP'ler bir devletin ekonomik büyümesinde hayati bir rol oynar.

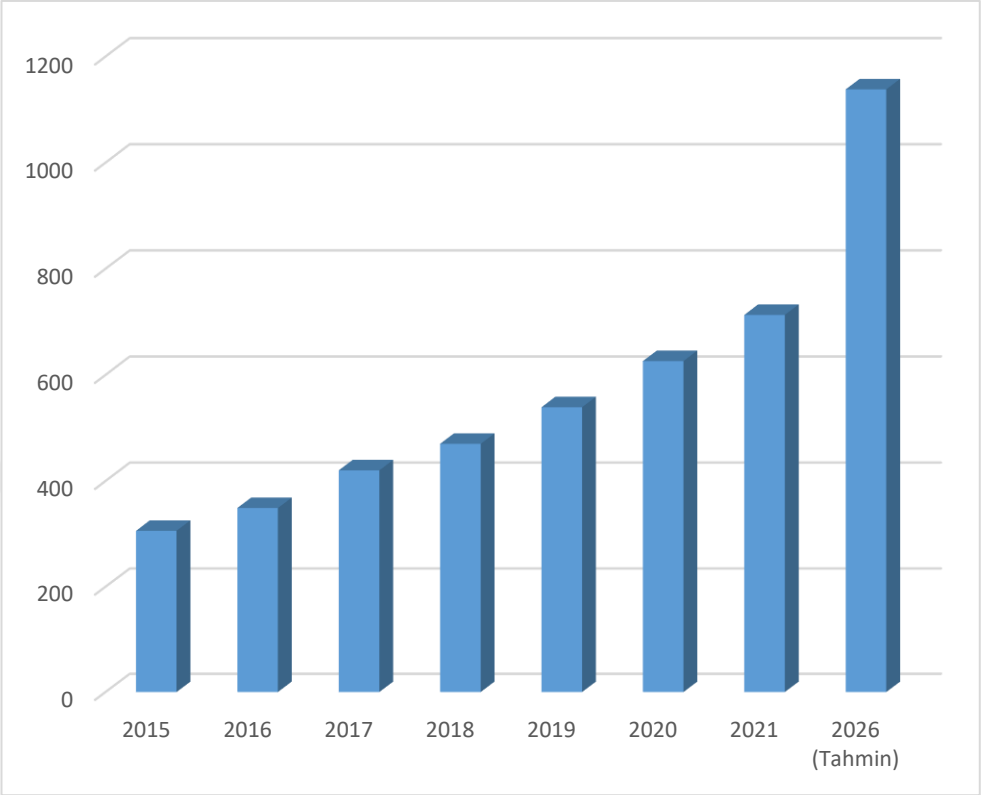
ISP'ler bir devletin ekonomik büyümesinde hayati bir rol oynar. Bu nedenle, Malezya, Pakistan, Türkiye, Endonezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Suudi Arabistan dahil olmak üzere birçok Müslüman çoğunluklu ülke nispeten canlı ISP'lere sahipken, Birleşik Krallık, İrlanda ve Lüksemburg gibi artan sayıda Müslümanları olduğu ülkeleri, olgun sermaye piyasaları var, ayrıca orada İslami bölümler geliştiriyorlar. Finansal sistemin tamamen şeriata uygun olduğu Sudan ve İran haricinde, diğer tüm ülkelerdeki yatırım hizmetleri sağlayıcıları geleneksel sermaye piyasalarına paralel olarak çalışmakta ve mevcut tekliflere tamamlayıcılık ve çeşitlilik getirmektedir[143].

2021'de, ISP'lar toplam İslami finans sektörü varlıklarının %24'ünü (yaklaşık 951 milyar $) oluşturuyordu ve %18'i sukuk ve %6'sı İslami fonlar arasında paylaştırıldı. Aynı yıl içinde, özel sermaye fonlarının hâkim olduğu 1.903 İslami fon ve kurumsal ve devlet ihraçları da dahil olmak üzere dolaşımda 4.426 sukuk vardı. Genel olarak Afrika'nın, özel olarak da Batı Afrika'nın tüm bu göstergelerdeki payı %3'tür. Afrika hala kalkınmasını finanse etmek için İslami finans sermayesini çekebilecek durumda değildir.

[142] https://pdfcoffee.com/le-marche-des-capitaux-pdf-free.html

[143] https://www.fsdafrica.org/wp-content/uploads/2020/06/Islamic-Finance-Toolkit-French-large-29.04.20.pdf

Şekil 19 : Sukuk Değerinde Büyüme (2015 - 2021, Milyar ABD Doları)

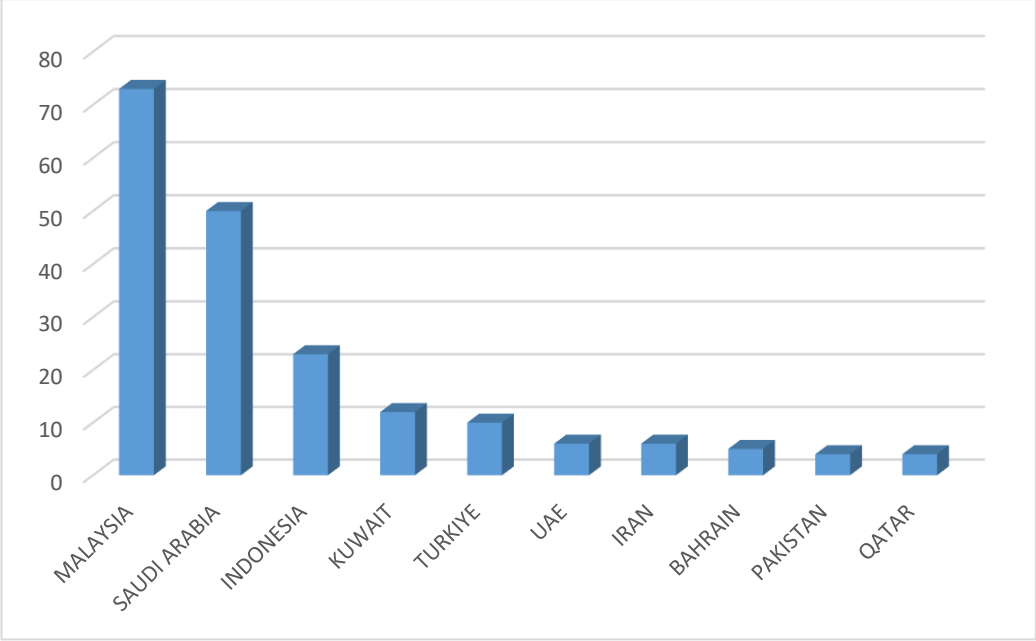
Kaynak: ICD Refinitiv islamic finance development report 2022 embracing change s.44

Yeniden açılan sukuk da dahil olmak üzere sukuk ihracı, 2021'de 202,1 milyar ABD doları rekor seviyeye çıkarak segment için bir başka güçlü yıl oldu. 2021'deki %9'luk büyüme, 2020'lerdeki büyümeyle aynı seviyede gerçekleşti. Sektörün toplam varlıkları, toplam ödenmemiş sukukla ölçüldüğünde, 2020'deki 626 milyar ABD dolarına kıyasla %14 artışla 713 milyar ABD dolarına ulaştı. Arz ve talep arasındaki uzun süredir devam eden uçurumu azaltmaya yardımcı olur. Uzun vadeli sukuk - beş yıl veya daha uzun süreli olanlar - artarak 2021'de pandemi sonrası dünyaya odaklanıldığını gösteriyor. Bu artış, o zamandan bu yana önemli ölçüde değişen bir senaryo olan faiz oranları düşük kaldığından avantajlı borçlanma maliyetlerini güvence altına almak için ihraççılardan gelen daha yüksek hacimli daha uzun vadeli kağıtlarla

desteklendi. Yapılar itibariyle, Wakala, Ijara ve Murabaha, sukuk yapılarının çoğunluğunu temsil etmeye devam etmiştir[144].

Önceki yıllarda olduğu gibi, devlet ve yarı devlet sukuk, 2021'de ihracın çoğunluğunu oluştururken, 120 milyar dolarlık devlet sukuku ve 36,5 milyar dolarlık yarı devlet sukuk ile karşılaştırıldığında, 45,7 milyar dolarlık iş sukuku. Kurumsal ihraççılar için sermaye artırımı ortamı, sürekli yüksek ihraç maliyetleri nedeniyle daha az elverişli olmuştur. Buna ek olarak, şirketler tarafından yapılan sukuk ihraçlarının küçük boyutu, kritik kitle oluşturmayı zorlaştırmaktadır.

Şekil 20: Sukuk İhraç Değerine Göre Önde Gelen Ülkeler (2021, Milyar ABD Doları)

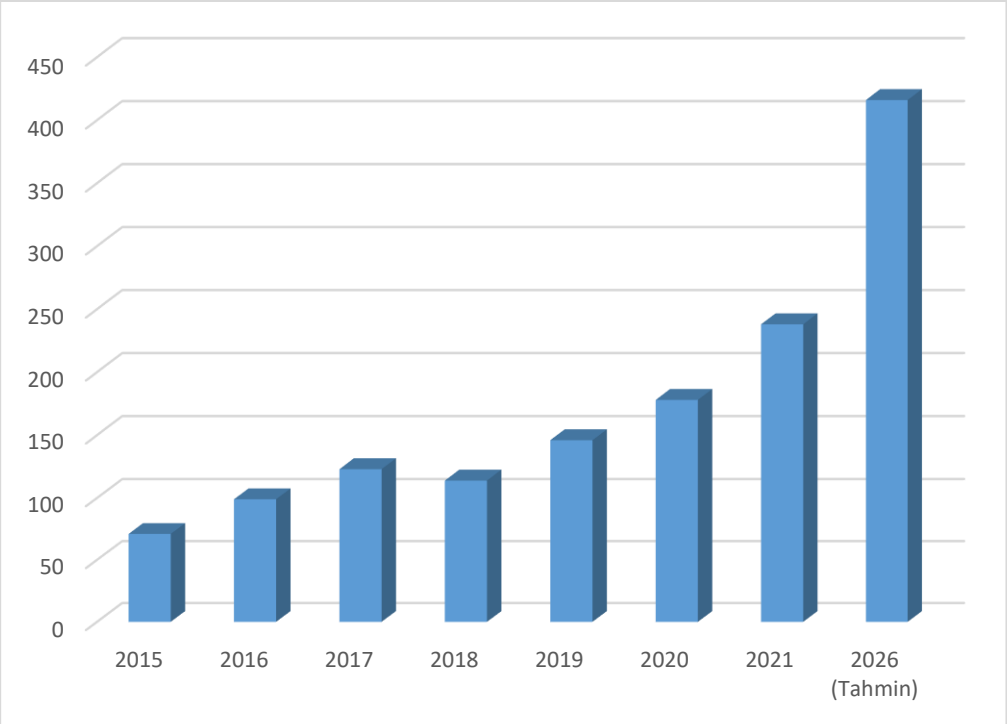
Kaynak: ICD refinitiv islamıc finance development report 2022 embracing change s.44

İslami fonlar sektörüne gelince, 2021'de %34'lük çok güçlü bir büyüme ile yönetilen varlıklarda 238 milyar dolara ulaştı. Bu, 2020'deki büyümeyi %22

[144] Icd, (2022), Refinitiv islamic finance development report 2022 embracing change/ https://icd-ps.org/uploads/files/ICD%20Refinitiv%20ifdi-report-20221669878247_1582.pdf

aştı. İslami fonlar, aslen Lüksemburg ve Jersey de dahil olmak üzere 29 ülkede bulunan varlık yöneticileri tarafından yönetilmektedir.

Şekil 21: İslami Fonlardaki Büyüme (2015 - 2021, Milyar Abd Doları)

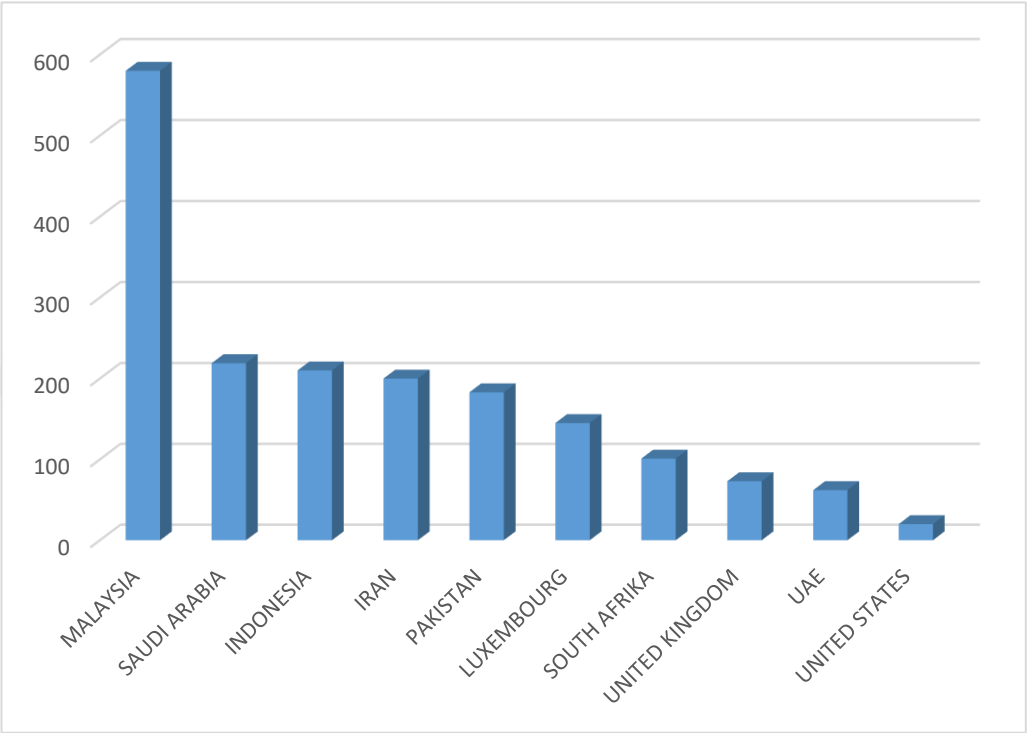

Kaynak: ICD Refinitiv islamıc finance development report 2022 embracing change s.50

Sektör, toplam küresel İslami fonların %81'ini oluşturan yalnızca üç ülke (İran, Suudi Arabistan ve Malezya) ile oldukça parçalanmış durumda. 2021'deki büyüme, dünyanın farklı yerlerinde 223 İslami fonun lansmanı ile desteklendi. Çoğu, 115 İslami fonun başlatıldığı Malezya'daydı. Buna ek olarak, 17 ülkeden İslami fonlar, yönetilen varlıklarda pozitif ortalama kümülatif büyüme kaydetti ve en yüksek oranlar Hindistan ve Umman'da kaydedildi. Yüksek büyüme fonlarının çoğu Suudi Arabistan'daki hisse senedi fonlarıydı ve bazıları neredeyse %50'ye ulaşan büyümeye ulaştı. Genel olarak, İslami fonlar ağırlıklı olarak para piyasası fonlarına ve hisse senedi fonlarına yatırım yaptı. İkincisi, küresel tedarik zincirlerindeki kesintiler gibi belirsizlikler nedeniyle ara sıra düşüşler yaşansa da, 2021'de en fazla dayanıklılığı gösterdi. 2021'de pandemi hafiflerken yatırımcılar enerji gibi sektörlere yöneldi ve teknoloji gibi 2020'de

güçlü büyüme görülen sektörlerden uzaklaştı. İslami varlık yönetimi endüstrisinin 2026'da 416 milyar ABD dolarına ulaşması bekleniyor.

Şekil 22: İslami Fon Sayısına Göre En İyi Ülkeler (2021)

Kaynak: ICD Refinitiv islamıc finance development report 2022 embracing change s.51

Pratik bağlamda, BAEPB bölgesi ile ilgili olarak, birkaç devlet tarafından sukuk ihraçları yapılmıştır, ancak kalkınma projelerinin finansmanına yönelik muazzam ihtiyaç göz önüne alındığında, ihraçların sıklığı çok düşük kalmaktadır. Bunun başlıca nedenleri İslami finans alanındaki uzmanlık eksikliği ve bu alanın gelişmesine olanak tanıyan yasal çerçevenin zayıflığıdır. Bölgede, sukuk ihracının uygulanmasına yönelik ana ortak, İslami Özel Sektörü Geliştirme Kurumu'dur (SID). SID, üye ülkelerdeki hükümetlere ve şirketlere Sukuk (Şeriat uyumlu tahviller) ihraç etme konusunda tavsiyelerde bulunur. SID, belirli Devletleri desteklemek için 2014'ten 2017'ye müdahale etti. Böylece, Sukuk Danışmanlık Hizmetleri Bölümü, Senegal Cumhuriyeti'ne, tarihi bir işlem olan ve Afrika'nın ilk Devlet Sukuk'u olan ilk İslami tahvil ihracında başarılı bir şekilde danışmanlık yaptı. Bunu, 2015 yılında Fildişi

Sahili'nde ilk Devlet Sukuk ihracının ihracını izledi. Ardından SID, 2016 yılında Togo Cumhuriyeti'nin yanı sıra Senegal ve Fildişi Sahili ihracında başarılı bir şekilde danışmanlık yaptı. o yıl ikinci İslami tahvil ihraçları. SID ayrıca Mali Hükümetine 2017'deki ilk Sukuk ihracında danışmanlık yaptı. Genel olarak SID, bu işlemleri mümkün kılan Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği için yasal çerçevenin geliştirilmesine yardımcı olmada önemli bir rol oynadı. Ajans, mevcut 500 milyon dolarlık ödenmemiş meblağ ile Fildişi Sahili'nin Afrika'da uluslararası İslami tahvil (sukuk) ihraç ederek kaynakları harekete geçiren ilk Afrika ülkelerinden biri olduğunu kaydetti. Amerikan derecelendirme kuruluşu Moody's'in araştırma birimi[145].

Fildişi Sahili için, İslami finans piyasasına ilk girişi için, ülke ilk sukuk için 150 milyar CFA frangı (228,67 milyon avro) seferber etti. Beş yıl vadeli olan bu menkul kıymetler, %5,75 oranında "kâr marjı" taşımaktadır.

Fildişi Sahili Hazinesinden yapılan basın açıklamasına göre, bu sukuk kapsamında ihraç edilen tahvillerin %45'i, BAEPB bölgesi dışında bulunan aboneler tarafından toplam 67 milyar CFA frangı karşılığında satın alındı. Belgenin ayrıntıları, "Fildişi Sahili'nde 55 milyar FCFA'nın veya %37'nin üzerinde, BAEPB abonelerinin toplamı ise 26 milyar FCFA'nın veya %17'nin üzerinde".

Kurumsal yatırımcılar, ihraç edilen menkul kıymetlerin yaklaşık %98'ini (148 milyar CFA frangı) kazandı, şirketleri (829 milyon CFA frangı) ve bireyleri (1,1 milyar CFA frangı) geride bıraktı[146].

Senegal için bu, Haziran 2014'te düzenlenen ve 100 milyar CFA frangı toplayan sukukun ardından ihraç edilen ikinci sukuk. 2016 yılında başlatılan operasyon, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği'nin mali piyasasında 10.000 CFA frangı nominal değere sahip 15 milyon "hisse" ihraç ederek 150 milyar CFA frangı (228,6 milyon Euro) toplamaktan ibaretti. 10 yıl vade ile yıllık %6 kâr marjı sunmaktadır. Yeni tahvil ihracı, "Devletin, özellikle Diamniadio şehir merkezi dahil olmak üzere ekonomik ve sosyal kalkınma projelerini finanse

[145] 123 https://www.agenceecofin.com/finance-islamique/1809-60084-la-cote-divoire-et-trois-autres-pays-de-luemoa- dominent-le-top-10-des-emissions-de-sukuks-en-afrique/22/05/2023

[146] https://www.jeuneafrique.com/293970/economie/finance-islamique-la-cote-divoire-reussit-lemission-de-son- premier-sukuk/22/05/2023

etmek için kullanılmalıdır: içme suyu temini için bir program ve yol ağı ve kamu aydınlatması için bir program", sukukun sunum sayfasını gösterir[147].

En son sayısı için, Diamniadio'da idari ofisler olarak kullanılacak binaların satın alınmasını ve çeşitli Devlet projelerinin finansmanını finanse etmek için Senegal, Ulusal Şirket Yönetimi ve Devlet Yapılı Mirasın İşletilmesi aracılığıyla toplam 300 milyar FCFA tutarında bir sukuk ihraç etti (SOGEPA SN) . Bu yapı, Devletin inşa edilmiş mirasının mali yönetimini modernize etmek amacıyla 2021 yılında oluşturulmuştur[148].

2016 yılında Batı Afrika finans merkezinde piyasaya sürülen Togo örneğinde, Togo devlet sukuku 150 milyar FCFA (254 milyon $) toplamıştır[149].

Mali, İslami finansa başvurmak için hala kısıtlı olan Afrika ülkeleri kulübüne giriyor. Ülke, 2016 yılında BAEPB sermaye piyasasında İslami tahvil, sukuk ihraç etti. Halka arz operasyonu "Mali Sukuk Devleti %6,25 2018 -2025" olarak adlandırıldı. Mali makamlarına göre toplam maliyeti 150 milyar FCFA olan seferber edilen kaynaklar, özellikle 1.250'den fazla yeni inşaat dahil olmak üzere 3.665 sosyal konut birimi programı olmak üzere ekonomik ve sosyal kalkınma projelerini finanse etmek için kullanılacak[150].

Mali Devleti, İslami finansa başvurarak, bölge piyasasında Hazine bonosu ve tahvil ihraçlarına eklenen yeni bir alternatif sunuyor.

İslami sermaye piyasasına ilişkin mevcut nicel veriler, bölge için ekonomik kalkınma projelerinin finansmanı için kaçırılmaması gereken çok büyük bir fırsat olduğunu göstermektedir. Diğer ülkeler gibi, özellikle Malezya ve Endonezya gibi Asya bölgesindeki uemoa da İslami fon şirketlerinin kurulmasına izin vermek için gerekli mekanizmayı devreye sokabilir. Geri

---

147 https://www.jeuneafrique.com/336363/economie/finance-islamique-senegal-lance-deuxieme-sukuk-de-150-milliards-de-f-cfa/22/05/2023

148https://www.financialafrik.com/2022/04/26/letat-du-senegal-lance-un-sukuk-via-la-sogepa/22/05/2023

149 https://www.togofirst.com/fr/finance/2109-1646-le-togo-dans-le-top-10-des-plus-importants-emetteurs-de- sukuk-d-afrique-selon-moody-s22/05/2023

150 https://afrique.latribune.fr/finances/bourse/2018-02-13/finance-islamique-le-mali-emet-son-premier-sukuk- de-150-milliards-de-fcfa-sur-le-marche-regional-768221.html22/05/2023

ödeme kapasitemizi de dikkate alan bu dinamik, KOBİ'lerin ve yeni iş kurmak isteyen start-up'ların finanse edilmesini mümkün kılacaktır.

4.3 Tekafül'ün Finansmana Katkısı

Sigorta, günümüz finansal sisteminin önemli bir parçasıdır. Ekonomik kalkınma projelerinin finansmanı için güvenli bir ortam yaratılmasında önemli bir rol oynamaktadır. İslami finans bağlamında, yasadışı faaliyetlerin finansmanı yasak olduğundan, geliştirilmesi için mevcut sisteme bir alternatif bulmak önemlidir. İslami finans bir bütündür ve gelişebilmesi için tüm halkanın geliştirilmesi gerekmektedir. İşte bu bağlamda tekafül önemli bir katkı sağlayabilir. Şirketlerin İslami finans ilkelerini karşılayan güvenilir bir sigorta sistemine sahip olmalarını sağlayacaktır. Tekafül, bugüne kadar dünya çapında 73 milyar dolar değerinde bir pazarı temsil etmektedir. Ne yazık ki bugüne kadar tekafül sektöründe faaliyet gösteren hiçbir şirket BAEPB bölgesinde yer almamaktadır. İslami finansın tüm farklı yönlerinin kendi rollerini oynayabilmesi için bölgede sistemin kurulmasına yönelik çok sayıda çalışma yapılması gerekmektedir.

4.4 İslami Finans Modelinin Bölgeye Katkıları

4.4.1 Batıya Bağımlılığın Azaltılması

Afrika'da bağımsızlıktan bu yana yürütülen ekonomik ve sosyal kalkınma programlarının sonuçları, yükselen umutları yansıtmaktan uzaktır. Ekonomik faaliyet: tarım ve madencilik sektörünün hâkim olduğu, her zaman dışa dönük ve yerel nüfusun ihtiyaçlarından çok uluslararası pazarın çıkarlarına yöneliktir. Yeni devletlerin sermayesi, teknolojisi ve donanımı tamamen yabancı kökenlidir. Sömürgeleştirmenin etkisi orada hâlâ çok canlı: bölgenin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yapılarına hâlâ hakim; Batı modelinde modellenen endüstriyel kalkınma politikaları ve endüstriyel kalkınma politikaları, kıtanın aşırı siyasi, coğrafi ve etnik parçalanmasına karşı çıkıyor. Genel olarak Afrika ve özel olarak BAEPB bölgesi ülkeleri, bugün dünyanın önümüzdeki on yıllarda en çok yoksulluk tehdidi altında olan bölgelerinden biridir.

Sorunlardan biri, parçalanmış ve statik ekonomik sistemlere yol açan emtia sektörüne aşırı bağımlı olmasıdır. Kökleri yukarıda bahsedildiği gibi

kolonyal geçmişe dayanıyorsa, bağımsızlık sonrası dönemde bu durum daha da kötüleşmiştir. Uluslararası toplum, bu amaçla toplanan Genel Kurulun özel bir oturumu sırasında Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Kurtarma ve Kalkınma Eylem Programı'nın (PANUREDA-UNPAAERD) kabul edilmesiyle bu sorunların niteliğini onaylamıştır. Bu meclis, Afrika ülkelerini, Afrika'nın ekonomik toparlanması ve büyümesi için öncelikler Programında (Afrika'nın Ekonomik İyileşme ve Büyüme için Öncelikli Program, APPER) kanıtlandığı gibi, ekonomik kalkınma için bölgesel ve ulusal programları uygulamaya kesin bir taahhütte bulunmaya çağırdı.

Sanayileşme alanında, Afrika bağımsızlıktan bu yana pek gelişmedi. Buradaki faaliyetler hala mineral hammaddelerin çıkarılmasıyla sınırlıdır ve bazen ithalatı ikame etmek için yarı imalat üretimi eşlik eder. Afrika'daki tüm endüstriyel faaliyetlere uzmanlar ve yabancı sermaye hakimdir. Afrika, vasıfsız ve düşük ücretli olduğu için genellikle verimsiz bir işgücü sağlamaktan hâlâ memnun.

Kıtanın aşırı siyasi Balkanlaşması, nüfusun düşük geliri ve yüksek ulaşım maliyeti nedeniyle, iç pazarın gelişimi hala çok sınırlı. Sonuç olarak, Afrika ülkelerinin mevcut ekonomik politikasında derin yapısal değişiklikler meydana gelene kadar, Afrika ürünlerinin ihracatında yabancı inisiyatif baskın kalacaktır.

Önümüzdeki yıllarda Afrika'daki sanayileşmenin mevcut yapısında önemli bir değişiklik beklenmiyor: yabancı sermaye ve uzmanların hakimiyetini sürdürecek ve faaliyetler bölgedeki birkaç imtiyazlı Devlette, özellikle doğal mineral, enerji veya tarımsal kaynakların bol olduğu ve hükümetlerinin yabancı yatırımcılar tarafından uygun görülen bir iklim sunması muhtemel olan ülkelerde yoğunlaşmaya devam edecek. BAEPB bölgesindeki ülkelerin kalkınmasında rol oynayan bir diğer çok önemli unsur da şüphesiz kalkınma yardımlarıdır.

Eldeki son 18 yılda, dünya çapındaki toplam resmi kalkınma yardımı oldukça şaşırtıcı bir rakama 1.729 milyar dolara ulaştı. Bu miktarın yaklaşık yarısı Afrika'ya tahsis edildi ve kıtada bütçelerin %87'si Sahra altı Afrika'ya aktarılıyor. Afrika bu nedenle son 18 yılda 805 milyar dolar resmi kalkınma yardımı aldı. Karşılaştırmalı bir değer vermek gerekirse, Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendisini yeniden inşa etmesine izin veren Marshall Planı, 1948'den 1952'ye kadar, cari 173 milyar dolarlık bir Amerikan kredisini

temsil ediyordu. Bu çabalara rağmen, Afrika kıtasında yoksulluk içinde yaşayan (günde 1,90 doların altında) insan sayısı arttı.

Resmi kalkınma yardımlarına yönelik çeşitli eleştiriler vardır. Birincisi, Devletlerin inisiyatif almasını ve özerkliğini teşvik etmeyen kolay para ödenmesini sağlamasıdır. Bir başka eleştiri de yolsuzlukla zimmete geçirilen, hatta faydasız olduğu kadar devasa projelere yatırılan fonların kötüye kullanılmasıyla ilgili: belirli sanayi politikalarının başarısızlığını simgeleyen ünlü "beyaz filler".

Dünya Bankası rakamlarına göre, 1960 yılından bu yana Sahra altı Afrika'ya yaklaşık 1,5 trilyon dolarlık resmi kalkınma yardımı yapıldı.

Dünyadaki yoksulların %75'i Afrika'da yaşıyor, 1970'de bu pay %10'du ve Dünya Bankası tahminleri 2030'da %90 bekliyor.

Yarım yüzyıldan fazla bir süre sonra, çoğu Sahra altı ülkesi, ekonomileri dünyanın en zayıf olan aşırı borçlu ülkeleri desteklemek için tasarlanan bu fonlara hala bağımlı. Bu resmi kalkınma yardımının yararlanıcı ülkelerin sosyo-ekonomik büyümesini dengelemedeki etkinliğini sorgulayan bir rapor.

Kıtadan bazı uzmanlar, kendilerine göre, yararlanıcı ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmasını desteklemek için gerçekten kullanılmayan, daha ziyade uluslararası kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini sürdürmek için fayda sağlayan bu fonların yönetimini sık sık eleştirdiler. Kuruluşlar[151] (Anadolu Agency).

Zambiyalı ekonomist Dambisa Moyo, "Ölümcül yardım: yararsız yardımın yıkımı ve Afrika için yeni çözümler" adlı kitabında, resmi kalkınma yardımlarının binlerce uluslararası memur ve yabancı danışmanı besleyen bir iş olduğunu da vurguluyor (Dambisa M. 2009).

Ona göre, mali yardım, Afrika'nın gelişmekte olan ülkelerinin büyük bir kısmı için ekonomik, politik ve insani düzeyde tam bir felaket olmaya devam ediyor. Hükümetlere yönelik yardımların çalınması kolaydır. Böylece büyük çapta yolsuzluğu teşvik eder ve en büyük arzunun nesnesi olan gücü zayıflatır. Daha da kötüsü, yardım, tasarrufları, yerel yatırımları, gerçek bir bankacılık

[151]https://www.aa.com.tr/fr/afrique/afrique-a-qui-profite-l-aide-publique-au d%c3%a9veloppement-/1141016 11/06/2023

sisteminin kurulmasını ve girişimcilik ruhunu baltalıyor" diye kitabında altını çiziyor.

Çad ekonomisti Issa Abdelmamout, Anadolu'ya yaptığı açıklamada, onlarca yıldır Sahra altı Afrika'ya düzenli olarak resmi kalkınma yardımının, beklenen sonucu, özellikle de yararlanıcı ülkeleri yoksulluktan kurtarmak gibi bir sonuç vermeksizin verildiğini vurguluyor[152].

Resmi kalkınma yardımının, savunmasız nüfusların yararına büyük dayanıklılık projelerinin finanse edilmesine gerçekten izin vermediğine inanıyor, aksine, çoğunlukla, insanları bağımlı hale getiren insani yardım çalışmalarını finanse etmek için kullanılıyor. Bu fonlardan yararlanan ülkeler.

BAEPB bölgesi ülkelerinin bağımsızlığını güvence altına alması gereken kurumlar ise, karar organlarında temsilcisi bulunan Fransa gibi bazı ortakların kontrolünde, IMF ve Dünya'nın yetkisindedir. Banka. BAEPB bölgesi ülkeleri, belirlenecek ekonomik yönelim konusunda tam bir özgürlüğe sahip değildir. Bu nedenle, tüm ekonomik ve sosyal kalkınma politikaları, farklı ülkelerin teknik ve finansal ortakları tarafından geliştirilmeli ve finanse edilmelidir.

Sadece büyük bağışçıların himayesi altında çeşitli projelerin finansmanı sorunu değil, aynı zamanda çoğu zaman bu büyük toplantılardan kaynaklanan vaatler gerçekleştirilmek için mücadele ediyor ya da gerçekleştirme, belirli reformların veya güçlü kuruluşların uygulanmasıyla şartlandırılıyor. Bölge ülkelerindeki piyasaların serbestleştirilmesi. Bu farklı gereksinimlerin bölge ülkelerinin ekonomileri üzerinde olumsuz etkileri vardır, ancak onları çok uluslu şirketlerden gelen ve yerel ülkelerin KOBİ'lerini ve KOBİ'lerini ezen çok güçlü bir rekabete maruz bırakmaktadır. Sonuç olarak, BAEPB bölgesi ülkeleri bağımlılıklarını azaltmak için çalışmalıdır.

Ülkelerin Avrupa ülkeleri karşısındaki etkisinin azaltılması, dış politikanın da belli bir şekilde yeniden düşünülmesi anlamına gelecektir. Bu yeni dinamikte, Türkiye, Körfez'deki Arap ülkeleri ve bazı Asya ve Güney Amerika ülkeleri gibi yeni ülkeler BAEPB ülkelerinin daha fazla bağımsızlık kazanmasına katkıda bulunabilir. Son yıllarda Türkiye, bölge ülkeleriyle yeni ilişkiler kuran yükselen bir güç haline gelmiştir. Dinamik ekonomik ilişkilerin

[152] https://www.aa.com.tr/fr/afrique/afrique-a-qui-profite-l-aide-publique-au-d%C3%A9veloppement-/1141016 18/03/2023

yanı sıra Türkiye, Burkina Faso, Nijer ve Mali gibi ülkeler için stratejik bir askeri ortak haline gelmiş ve terörle mücadelede yardımcı olmak üzere askeri teçhizat satmıştır.

4.4.2 Mikro Kredilerin Finansmanında Kolaylıklar

Mikrofinans, yoksulların mikro kredi biçimindeki finansman kaynaklarına erişmesine ve geri ödemeler için gerekli mali kaynakları yaratmasına izin verdiği için, ekonomik kalkınmanın gerçek bir motoru olarak kabul edilebilir. Aileler üzerinde yaşam koşullarını iyileştirme ve benlik saygısını artırma açısından olumlu etkileri vardır. Geleneksel bankacılık sisteminden dışlananlara (yoksullar, KOBİ'ler vb.) kredi vermek mikrofinansın zorluklarından biridir: gerçekten de yoksullukla mücadelede tercih edilen araçlardan biridir. Mikrofinans, teminat yetersizliği nedeniyle geleneksel bankacılık sisteminin dışında kalan bir kitleye tasarruf, kredi, sigorta ve transfer hizmetleri sunan tüm cihazları kapsamaktadır (Gentil ve Servet, 2002). CGAP'ye (1997) göre, "mikrofinans kurumu" terimi, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), karşılıklı sigorta dernekleri ve hatta tasarruf ve kredi kooperatifleri gibi büyüklük, yapılanma derecesi ve yasal statü bakımından farklılık gösteren birkaç kuruluşu ifade eder.

BAEPB bölgesi çerçevesinde, nüfusun ana kategorileri olan çeşitli mikro kredi türleri talep konusudur:

- ❖ Tüketici veya sosyal kredi (maaş avansı, küçük ekipman, ev tadilatı, sosyal etkinlikler vb.)
- ❖ Emlak kredisi (konutun gerçekleştirilmesi)
- ❖ KOBİ/KOBİ kredisi (iş kurma, yatırım ihtiyaçları, işletme sermayesi ihtiyaçları)
- ❖ Gelir getirici faaliyetlerin finansmanına yönelik kredi (küçük ticaret, ürün işleme, atıştırmalıklar, vb.)
- ❖ Tarımsal kredi (girdiler, ekipman, besi)
- ❖ Zanaat kredisi (ekipman, işletme, tedarik)
- ❖ Grup kredisi (kolektif faaliyetler için tarım kredisi).

Tüm bu talebe yanıt vermek için, BAEPB bölgesindeki tüm ülkelerde merkezi olmayan finansal sistemlerin (DeFi) belirli bir evrimine tanık olduk.

BAEPB'daki DFS sayısı Aralık 2021 sonunda 508 birime yükseldi. Ayrıca, incelenen dönem boyunca Birliğe Üye Devletlerde dağıtılan 4.366 hizmet noktası aracılığıyla 17.001.669 kişi mikrofinans kuruluşları tarafından sağlanan finansal hizmetlerden yararlandı. Aracılık göstergelerine bakıldığında, Birlik DeFi 'leri mevduat toplama, kredi verme ve müşterilerine hesap açma konularında faaliyetlerinin büyüme ivmesini sürdürmüştür. Toplanan mevduat miktarı, bir önceki yıla göre %23.3 artışla 1.568.520.3 milyon FCFA'ya kıyasla 364.992.9 milyon FCFA artarak 1.933.513.2 milyon FCFA'ya ulaştı. Bu artış Fildişi Sahili'nde (+99.876.7 milyon FCFA, yani +%26.2), Senegal'de (+69.633.1 milyon FCFA, yani +%18.2), Togo'da (+68.692 5 milyon FCFA veya +29.5%), Burkina'da (+44.994.9 milyon FCFA veya +%14.7), Benin'de (+40.307.1 milyon FCFA veya +%32.4), Mali'de (+37.747.2 milyon FCFA, yani +%33.0) ve Nijer'de (+3.781,5 milyon FCFA, yani +%13,9). Öte yandan, Gine- Bissau'da (-40.0 milyon FCFA veya-%45.3) bir düşüş kaydedildi. Vadesiz mevduat, toplam mevduatın %57,3'lük payı ile hakimdir. Vadeli mevduat ve diğer mevduatlar sırasıyla %21,1 ve %21,6'dır. Ayrıca, DeFi 'nin harekete geçirdiği tasarruflar erkeklerde %48,7'ye, kadınlarda %26,9'a ve gruplara göre %24,4'e ulaşmıştır. Üye başına ortalama mevduat miktarı, Aralık 2020 sonunda 106.924 FCFA'dan sonra %6,4 artarak 113.725 FCFA'ya ulaştı. BAPB mikrofinans sektörü tarafından toplanan tasarruflar, Birlik'teki kredi kuruluşları tarafından toplananların %5,1'ini temsil ediyor.

Tablo 32: 12/31/2021 İtibariyle BAPB Defi 'Nin Ana Göstergeleri

Ülke	DeFi 'lerin toplam sayısı	Örnekteki DFS sayısı Servis noktalarının savısı	Servis noktası sayısı	Üye / müşteri sayısı	Mevduat miktarları (milyon FCFA olarak)	Ödenmemiş krediler (milyon FCFA olarak)	Ödenmemiş borç tutarları (milyon FCFA olarak)	Portföy bozulma oranı
BENIN	58	19	685	3 081 382	164 707	202 823	12 427	%6,1
BURKINA	81	35	778	1 771 956	350 659	289 735	12 858	%4,4
Fildişi Sahili	46	20	313	2 800 053	481 394	491 138	51 714	%10,5
GINE-BISSAU	6	6	6	10 688	48	61	42	%68,5
MALI	83	25	1 025	1 515 037	152 112	183 518	7 348	%4,0

NIJER	37	9	125	335 760	30 903	20 218	8 107	%40,1%
SENEGAL	122	11	771	3 743 584	452 432	516 536	49 005	%9,5
TOGO	75	57	664	3 743 209	301 258	249 432	12 540	%5,0
SEKTÖR TAHMİNİ (örnek bazında))	508	182	4 366	17 001 669	1 933 513	1 953 462	154 040	%7,9

Kaynak : BAEPB 2022

Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası'nın (BADMB) teşvikiyle, küçük ve orta ölçekli işletmelerin/küçük ve orta ölçekli sanayilerin (KOBİ'ler/KOBİ'ler) veya Batı'daki KOBİ planlarının finansmanını desteklemek için bir sistem kurulmuştur. Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (BAEPB). Haziran 2012'den bu yana, BAEPB bölgesinin Devlet Başkanları Konferansı, finansal hizmetlerin arzının iyileştirilmesiyle ilgilenen stratejik eksen altında, KOBİ'lerin kredi kuruluşları tarafından finanse edilmesini destekleyecek bir mekanizmanın kurulmasını mümkün kılmıştır.

KOBİ'lerin Birlik ülkelerinin ekonomik dokusundaki ağırlığı göz önüne alındığında, BAEPB bölgesi içinde böyle bir sistemin kurulması gerekli görülmüştür. Aslında bunlar, eyaletlere bağlı olarak, ankete katılan şirketlerin %80 ila %95'ini temsil etmektedir. Ancak çoğu çalışma, bu şirketlerin finansmana, özellikle orta ve uzun vadeli kredilere erişimde zorluk yaşadıklarını göstermektedir. Sonuç olarak, Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYİH) ve istihdam yaratmaya katkıları sınırlıdır.

Firmaların krediye erişiminin zorluklarını çeşitli nedenler açıklayabilir. BAEPB göstergelerine göre:

- ❖ Kendileriyle ilgili bilgilerin kalitesiz olması (kuruluşların %97,3'ü)
- ❖ Yönetim ve yönetişimdeki eksiklikler (%87,3);
- ❖ Yasal ve adli çevrenin eksiklikleri (%70,0);
- ❖ Küçük ve orta ölçekli işletmeler için yüksek temerrüt oranı (%69,1);
- ❖ Risk paylaşım mekanizmalarının yetersizliği veya zayıflığı (%68,2).

Bu şirketlerin finansmanı ile ilgili sorunlara kalıcı çözüm sağlama stratejisinin uygulanmasında Batı Afrika Merkez Bankası, "BAEPB'da KOBİ'lerin / KOBİ'lerin finansmanı için destek sistemi" geliştirdi. Bu mekanizma, daha iyi destek yoluyla KOBİ'lere, özellikle de finansmanlarına uygun bir ekosistem yaratmayı amaçlamaktadır. İstenen hedef, bu kategorideki şirketlerin zenginlik yaratmaya ve işsizlikle mücadeleye katkısını

artırmak amacıyla, başarılı KOBİ'lerden oluşan kritik bir kitleyi teşvik etmektir.

Hassas nüfusları ve KOBİ'leri desteklemek için mikrofinans sisteminin olumlu göstergelerine rağmen, krediye erişimdeki zorlukların hala çok büyük olduğu açıktır. Vatandaşlara ve küçük işletmelere sunulan kredi oranı çok yüksektir ve çoğu zaman finansmana erişim sağlamak için garantiler bile talep edilmektedir. 106 milyon olarak tahmin edilen bir nüfusa ilişkin BAEPB rakamlarına göre, toplam nüfusun ancak %10'unu temsil eden mikrofinans kredilerine yalnızca 17 milyonunun erişimi var.

Kalıcı bir çözüm sağlamak için, BAEPB bölgesindeki ülkelerin hükümetleri, yoksullukla mücadeledeki rollerini tam olarak yerine getirebilmeleri için mikrofinans yapılarını güçlendirmelidir:

- Kredi oranını düşürmek
- Küçük ve orta ölçekli işletmeler için krediye erişimi kolaylaştırmak
- Nüfusun daha kolay borçlanmasını sağlamak için bir garanti fonu kurarak
- Destek yapıları oluşturarak

Bu yeni politikanın uygulanmasında ve çalışmamız çerçevesinde İslami nişanlı, BAEPB bölgesi ülkelerinde mikrofinansın gelişimi için bir çapa noktası olabilir. Bu yeni doktrin, bu ülkelerde çok az kullanılmasına rağmen, sadece çeşitli ürünleri aracılığıyla gerekli fonların harekete geçirilmesi için değil, aynı zamanda nüfusun ve şirketlerin bu fonlara çok basit bir şekilde erişmesi için bir kolaylık olabilir.

Ana unsurlar şunlardır:

- Sadaka: İslam'ın dördüncü direğidir, finansal istikrarı olan tüm Müslümanlar için zorunludur. Her Müslüman, zekât (veya zorunlu sadaka) olarak adlandırılan toplam kişisel mülkünün %2,5'ini ödemekle yükümlüdür. Yoksulluğu ortadan kaldırma girişimlerinde eşit derecede önemli bir etkiye sahip olabilecek diğer zorunlu olmayan hayır işlerinden söz edebiliriz: Vakıf

(hayır amaçlı olarak arazi, mülk veya diğer fiziksel varlıkların bağışlanması), Sadaqa Jaria (sürekli bir hayır kurumu) ve Kard Hassan (borç verene herhangi bir getiriden muaf bir kredi) ve ikinci tür, ilk aşamalarında İslami mikrofinansın temeliydi. Bu farklı hayırseverlik biçimleri, yoksullar için kapsamlı bir finansman sistemi oluşturabilir. Gerçekten de, geleneksel mikro finansta, hayırseverlik ve bağışlar, bazen faaliyetlerini başlatmaları sırasında birçok MFI'nin temelini oluşturuyordu. Ancak bu kurumların sürdürülebilirliğini ve canlılığını sağlamak için işletme maliyetlerini etkin bir şekilde karşılayabilecek ve kaliteli hizmet verebilecek daha yapılandırılmış bir sisteme geçmeleri gerekmektedir. Özellikle ödünç verilen miktar ne kadar düşükse, göreli maliyeti o kadar artacaktır.

- Müdarebe
- Müşareke
- İcare
- Murabaha…

Diğer tüm İslami finans ürünleri, projeleri finanse etmek için fonlara daha iyi erişim sağlamak için mikrofinans bağlamında kullanılabilir.

Tablo 33: Bazı Finansman Başvuruları

Hedef	İhtiyaçlar	Gösterilen İslami ürünler
Potansiyel aktif yoksul insanlar	Güçlendirme, kapasite geliştirme	ZEKAT, VAKIF SÜBVANSİYONLU KREDİ
Mikro girişimciler ve benzeri	Finansman Yardım	MURABAHA SELAM

	eşlik	MUDARABA
Girişimciler ve benzeri	Finansman Yardım eşlik	MURABAHA, SALAM ÜRETME SERMAYE RİSKİPORTAGE, MUDARABA TEK KİRALIK, SATILIK KİRALIK

Kaynak: https://www.fnm.bj/finance-islamique/ 29/06/2023

Bu tablo, İslami finansın gerçek dünyada uygulandığı bazı yolları göstermektedir. Yoksulluğu azaltmak için nüfusu desteklemeyi amaçlamaktadır.

4.4.3 Yerel Kredi Kaynaklarının Harekete Geçirilmesi

Bir toplumun gelişimi, büyük ölçüde liderlerinin işleyişi için gerekli kaynakları seferber etme yeteneğine bağlıdır. Yerel kaynakları toplama veya harekete geçirme sistemi potansiyel açısından zengindir ancak yasal temelleri açısından çok dinamik değildir.

Toplulukların özerkliği bu nedenle aşağıdakilerden dolayı gerçek bir sorundur:

- Yetersiz yerel kaynaklar
- Yetersiz kamu finansmanı (sübvansiyon)

Bu nedenle, yerel kaynakların seferber edilmesi, BAEPB ülkelerinde sürmekte olan ademi merkeziyetçilik yasası ile ilgili olarak bile bir zorunluluk haline gelmektedir. Yerel yönetim yasası, yerel yönetimlerin seçilmiş konseyler aracılığıyla kendilerini özgürce yönetmelerini ve kendi kaynaklarına sahip olmalarını şart koşuyor. Bu nedenle yerel seçkinler hem insani hem de mali yerel kaynakları harekete geçirmek için girişimlere sahip olmalıdır.

İlk temel gözlem, Sahra altı Afrika'nın çoğu ülkesinde kendi yerel kaynaklarının aşırı zayıflığıdır. Bu kendi yerel kaynakları genellikle GSYİH'nın %1'ini geçmez. BAEPB ülkelerinde ortalama olarak GSYİH'nın %0,7'si düzeyindedirler (Burkina Faso: %0,6; Fildişi Sahili %1; Senegal, %0,8).

İkinci bir gözlem, en büyük Afrika kentsel aglomerasyonlarının yararına olan PRP'lerin konsantrasyonudur. En büyük sübvansiyonlardan yararlanıyorlar ve vergi toplayabiliyorlar.

Mali kaynaklar vergi ve vergi dışıdır: Vergi kaynakları Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından toplanır, bu durumda tahsilatı sağlayan Vergiler Genel Müdürlüğü, bunun bir kısmı topluluklara ödenir. Mali olmayan kaynaklar, yerel yönetimin bunları listelemek, yayınlamak ve toplamaktan sorumlu olduğu için en iyi kontrole sahip olduğu kaynaklardır. Bu yerel kaynakların yanı sıra, bulunduğumuz yerin borcunu ödemek şartıyla bağış, vasiyet ve hatta kredi talep edebiliyoruz.

Bu analizin amacı, taban topluluğunun kendi gelişiminde önemli bir oyuncu olmasını sağlamaktır. Bu nedenle, taban topluluğu, bunun kendi gelişimine katkıda bulunmasını sağlamak için her türlü çabayı göstermelidir. İslami finansın yeni standartları aracılığıyla ekonomik ve sosyal politikanın tüm araçları kullanılmalıdır. Bu, yalnızca toplumun bölgesi ülkeleri, yerel topluluklar aracılığıyla) kendi özerkliğine ihtiyaç duyan nüfus katmanına yeniden dağıtmak için kendi kaynaklarını harekete geçirmesine izin vermeyecektir.

4.5 Ekonominin Katılımcı Yönetimi

Katılımcı ekonomi olarak da tercüme edilen katılımcı ekonomi (İngilizcede katılımcı ekonomi, pare-con kısaltması ile anılır), planlı ekonominin yanı sıra kapitalizme de bir alternatif sağlamayı amaçlayan teorik bir ekonomik sistem modelidir. Teorisyen Michael Albert ve ekonomist Robin Hahnel'in 1980'ler ve 1990'lardaki çalışmalarına dayanmaktadır. Katılımcı ekonominin uygulamaya çalıştığı temel değerler şunlardır: eşitlik, dayanışma,

çeşitlilik ve öz yönetim[153]. Örgütlü bir dünyada böyle bir yaklaşım, toplumun yeniden örgütlenmesine yol açabilir. Gelişmekte olan ülkeler, özellikle BAEPB ülkeleri, içsel ekonomik kalkınmayı başlatmak için tüm olasılıkları ve tüm ekonomik teorileri keşfetmeye ilgi duymaktadır. Ekonomik modelimiz sınırlarına ulaşıyor gibi görünüyor. Krizler birbirini takip eder ve ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olarak birbirini besler: finansal krizden ekonomik krize. Sosyal krizden çevresel krize. Siyasi krizden felsefi krize.

Malların, hizmetlerin ve sermayenin hareketinin dünya ölçeğinde topyekûn özgürleşmesi... ancak mümkündür, avantajlıdır, ancak karşılaştırılabilir ekonomik düzeydeki ülkeleri bir araya getiren ekonomik ve politik olarak birbirine bağlı bölgesel gruplar çerçevesinde arzu edilir. Gelişme, her Bölgesel Birlik diğerlerine karşı makul ölçüde kendini koruyor" (M. Allais,2010 s. 72). François Perroux'un birbirleriyle ortaklaşa "organize değişim bölgeleri" sayesinde "küreselleşmede ustalaşmak" dediği şey budur. Bu alanlar, dünyanın zorluklarını karşılamak için güçlü yanlarını bir araya getirebilir. BAEPB bölgesindeki ülkeler kendilerini bu dinamiğe uydurmalı ve onu pekiştirmelidir. Tüm mekanizmalar, alt-bölgesel kuruluşlar (BADMB, BAEPB, BVRM, vb.) aracılığıyla BAEPB alanında mevcut olmalarına rağmen, anın gerçeklerine uyum sağlamalı ve refah için genel bir vizyon alışverişinde bulunabilmelidir. Ve bu mücadele, tüm diğerlerini aşan tek bir ilkeye göre yürütülmelidir: Ekonomi, İnsan'ın hizmetinde olmalı, İnsan ekonominin hizmetinde değil. » (M.Allais, 2010 s. 93)

Temel amaç: geleneksel ekonomi yönetiminden ilgili tüm aktörler tarafından katılımcı bir yönetime geçmek, iki düzeyde bir strateji gerektirir: şirket düzeyi (mikroekonomik) ve genel ekonomi düzeyi (makroekonomik). Bu bağlamda çalışma alanımız makroekonomi olacaktır. BAEPB bölgesindeki tüm aktörler, sonuçlara ulaşmak için ortak yönetim için tüm ülkelerle koordinasyona geçmelidir.

Yönetim sisteminde böyle bir değişiklik, günümüz gerçeklerinden ancak kademeli olarak sağlanabilir. Kriz hızlandırıcıdır. Kamuoyu tarafından açıkça algılanan finansal kapitalizmin zayıflıklarını ve çelişkilerini en üst düzeye çıkarır, böylece değişim ihtiyacına duyarlı hale gelir. Halihazırda birçok

[153] https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89conomie_participative 29/08/2023

sektörde uygulanmakta olan Sözde Dayanışma ve Sosyal piyasa Ekonomisi (DSPE), şirketten başlayarak gelecekteki olası bir sistemin embriyosunu oluşturmaktadır[154].

Dünyanın her yerinde olduğu gibi BAEPB bölgesinde de ekonominin katılımcı yönetim süreci altı aşamada geliştirilebilir.

DSPE 'nin beş eylem alanında kurumsal düzeyde kademeli olarak genelleştirilmesi: yerel, ulusal, bölgesel, Afrika, küresel.

- Ultra-liberalizmin yerine hümanist ideolojinin ikame edilmesi.
- Aktif bir para politikası yoluyla ekonomik faaliyetin ön finansmanı.
- Uyarlanmış topluluk tercihi.
- Kurumların işleyişinin demokratikleştirilmesi.
- Organize değişim bölgelerinin" inşası tarafından kontrol edilen küreselleşme.

Bu yeni siyasi ve ekonomik çizgiyi uygulayarak ve insanların derin özlemlerini dikkate alarak, BAEPB adil ve müreffeh bir topluluk alanı inşa edebilir.

Bu yeni politik ve ekonomik, esas olarak eşitlik ve sosyal temelli finansmana dayalı olması anlamında İslami finans ile uygulanabilir. İslami finans, BAEPB bölgesi nüfusu için ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına katkıda bulunabilecek güvenilir ekonomik politikaların geliştirilmesinde bir artı sağlayabilir.

4.6 İslam Kalkınma Bankası ve Proje Finansmanı: Reel Ekonomiye ne Katkısı

4.6.1 BAEPB Bölgesindeki İslam Kalkınma Bankası finansmanının durumu

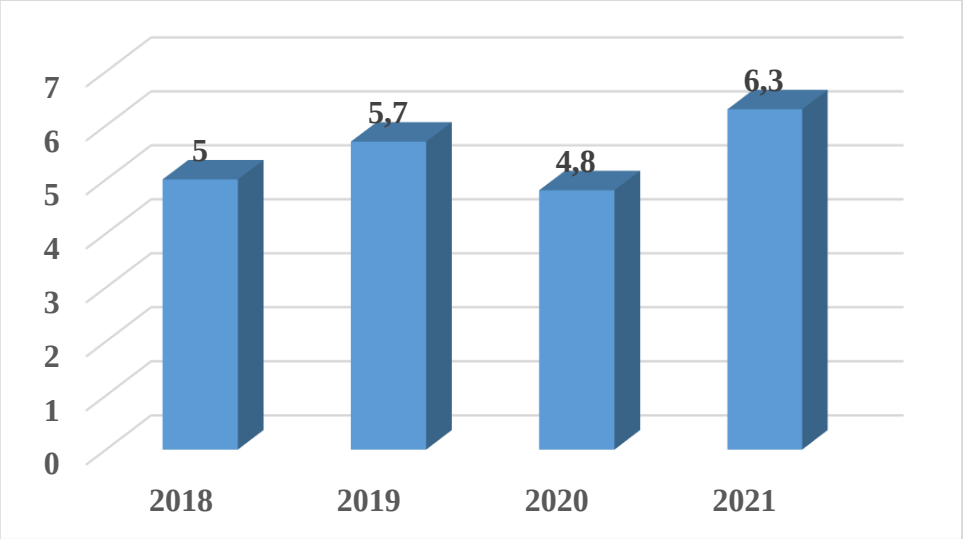
Küresel ekonomideki çalkantı ve bunun SDG'lere ulaşılması üzerindeki etkileriyle karşı karşıya kalan üye ülkeler, kalkınma ortaklarının güçlü

[154] Blardone, G. (2014). Vers une gestion participative des entreprises et de l'économie. **Recherches en Sciences de Gestion**, 101, 23-56. https://doi.org/10.3917/resg.101.0021 29/08/2023

desteğine ihtiyaç duyuyor. 2021'de 112,2 milyar İslami Dinar (160,3 milyar $) ile IDB'nin genel onay hacmi, üye ülkelerde ve diğer ülkelerde kurulan Müslüman topluluklardaki çeşitli kalkınma projeleri ve programları için başlangıcından bu yana istikrarlı bir şekilde arttı.

Kümülatif onayların %40,3'ü veya 61,19 milyar $ ile enerji sektörü, IKB Group net onaylarından en fazla yararlanan sektördür. Bunu %16,1 ile 24,47 milyar dolar ile sanayi ve madencilik takip ediyor. Tarımın payı %11,4 (17,21 milyar USD), ulaşım %8,2 (12,45 milyar USD), su, sanitasyon ve kentsel hizmetler %5 (7,62 milyar USD) aldı ve onayların geri kalanını diğer sektörler paylaştı. Kümülatif onayların bölgesel dağılımına bakıldığında, %55,8'i (84,63 milyar ABD doları) MENA ve Avrupa bölgesindeki üye ülkelere, %24,2'si (36,62 milyar ABD Doları) Asya bölgesindeki ülkelere, %16,1'i (24,42 milyar ABD Doları) ise bu ülkelere gitti. Afrika ve Latin Amerika. Bölgesel projeler %3,3'ü (5,02 milyar USD) temsil ederken, üye olmayan ülkelerde kurulan Müslüman toplulukların projeleri %0,6'yı (0,95 milyar USD) temsil etti. 2021 yılı için yıllık onaylar, 2020'de 4,8'den (6,9 milyar dolar) 6,3 milyara (8,8 milyar dolar) 2019'da 5,7 milyar İslam dinarı (7,9 milyar dolar) olan salgın öncesi seviyeyi aştı.

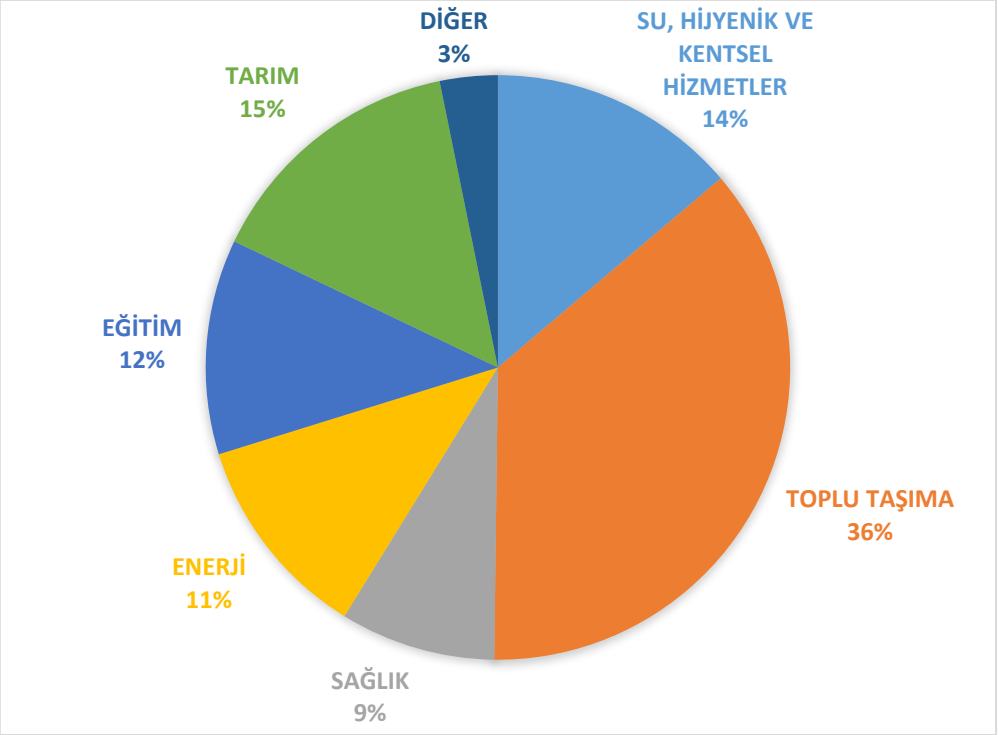
Şekil 23 : IKB Grup Net Onayları (ABD Milyar Dolar)

Kaynak: ICD Refinitiv islamıc finance development report 2022 embracing change

Olağan Sermaye Kaynaklarından (OSK-IKB) alınan yıllık onaylar 2020'de 1,2 milyar İslami Dinardan (1,7 milyar $) 2021'de 1,4 milyara (2 milyar $) yükseldi.

Şekil 24 : OSK-IKB Finansman Sektörü

Kaynak: ICD Refinitiv islamıc finance development report 2022 embracing change

İslami Kalkınma Şirketi'nin (IKŞ) özel sektör kalkınma finansmanı hacmi, 2020'de 0,2 milyar İslami Dinardan (0,3 milyar $) 2021'de 0,17 milyara (0,2 milyar $) biraz daraldı. Onaylar sektör arasında neredeyse eşit bir şekilde bölündü (%49,92) ve diğer sektörler (%50,08). Diğer sektörlerdeki yatırımlar birincil ulaşım (%20,53), sanayi ve madencilik (%18,47) ve sağlık altyapısı (%11,08) gibi etkisi yüksek sektörleri hedef aldı. Harcamalarda ise ağırlıklı olarak finans sektörü (%62,25), ulaştırma (%19,17), enerji (%13,80), sanayi ve madencilik (%4,79) sektörlerine odaklanıldı. Genel olarak, ödemelerin onaylara oranı %85,68 olarak gerçekleşti ve bu, bir önceki yıla (%44,18) göre önemli bir iyileşmeyi yansıtıyor.

Uluslararası İslami Ticaret Finansmanı Kurumu'nun (UITFK) ticaret finansmanı onayları, 2020'de %18,78'lik bir daralmanın ardından 2021'de 4,6 milyar İslami Dinara (6,4 milyar $) yükseldi.

Ekonomilerin yeniden açılması ve tedarik zincirlerinin istikrara kavuşması ile UITFK, hem onaylarda hem de ödemelerde daha güçlü ve verimli bir şekilde geri döndü. Pandeminin ortasında ekonomik dayanıklılık oluşturmak için %78'lik bir ödeme oranıyla, bölgesel ticareti ve ekonomik entegrasyonu teşvik etmek için 3,6 milyar ABD doları İIT üyesi ülkeler arasında ticaret olmak üzere toplam 6,4 milyar ABD dolarını onayladı. Ticaret finansmanı portföy çeşitlendirmesi açısından, petrol ve gaz dışı onaylar 2,5 milyar $'a veya söz konusu portföyün %38'ine ulaştı. Özel sektör için verilen onaylar, finansman hatları biçimindeki ortaklıklar yoluyla KOBİ'ler için 753 milyon $ dahil olmak üzere 806 milyon $ tutarındadır.

Bu finansmanlar, İKB'nin altyapı (ulaşım, su, sanitasyon ve kentsel hizmetler, enerji), insan sermayesi (eğitim ve sağlık) ve gıda güvenliği (tarım) konularına olan bağlılığını yansıtmaktadır. Aynı zamanda, çoğu diğer sektörlerdeki zorlukların yanı sıra büyük altyapı açıklarına sahip olan üye ülkelerin kalkınma bağlamını da yansıtıyor.

İslam Kalkınma Bankası desteğinin uygulanması kapsamında bir ortaklık stratejisi uygulanmaktadır. Üye Ülkelerle Ortaklık Stratejisi (ÜOS), üye ülkelerin kalkınma zorluklarını ve uygulanacak projeler açısından önceliklerini anlamak amacıyla onlarla diyalog başlatmak için kullanılan planlama ve müdahale aracıdır. Süreç, özel sektörü devreye sokmak ve piyasaların kalkınma için çalışmasını sağlamak da dahil olmak üzere Başkan'ın Beş Yıllık gündeminin ilkelerini yansıtacak şekilde değiştirildi. ÜOS'yi küresel değer zincirlerine bağlayan şey buydu.

IKB Grubunun ana kalkınma nişi, üye ülkelerin hükümetleri tarafından yürütülecek olan kamu sektörü geliştirme faaliyetlerini finanse etmektir. İnsani gelişmenin iki temel unsuru olan eğitim ve sağlığın finansmanı, İKB Grubu'nun kalkınma faaliyetlerinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Ekonomik faaliyetlerin gelişmesi için uygun ortamın yaratılması açısından çok önemli olan altyapı, aynı zamanda IKB Grubu'nun kalkınma operasyonlarının da kilit

bir unsurudur. Ulaşım altyapısının (yollar, demiryolları, limanlar ve havaalanları) ve elektrik gibi enerji altyapısının inşasını içerir. Bu nedenle IKB Grubu, büyümeyi teşvik etmek, geçim kaynaklarını iyileştirmek ve yoksulluğu azaltmak için ekonomik faaliyetleri doğrudan finanse eder.

İslami banka, BAEPB bölgesi ülkelerine verdiği destek çerçevesinde, kalkınmanın tüm yönlerine müdahale etmektedir. Her ülke bankanın mali ve teknik desteğinden yararlanır. Tarım, sağlık, altyapı, eğitim ve ulaşım gibi kilit kalkınma sektörleri IKB finansmanından yararlanmaktadır.

Senegal, 153'ü tamamlanmış, 104'ü devam eden toplam 257 kalkınma projesinden toplam 4,3 milyar dolar finansman sağladı. Grup, Senegal'de 2,6 milyar ABD doları değerinde 80 kalkınma projesi uyguluyor. Grup, 1 milyar $ değerinde 143 operasyon tamamlayarak bankanın Senegal'deki projelerinin toplam tutarını, banka tarafından finanse edilen projeler için 2.4 milyar $ dahil olmak üzere 3.6 milyar $'a çıkardı. Gruba bağlı diğer üyeler ülkeye önemli katkılarda bulunmuştur. Bunlar, Uluslararası İslami Ticaret Finans Kurumu (740 milyon), İslami Özel Sektörü Geliştirme Kurumu (147 milyon) ve diğer kaynaklardır (311 milyon). Bankadan en çok finansman alan sektörler ise enerji, ulaştırma, tarım, su ve sanitasyon, finans, sanayi ve madencilik, sağlık, eğitim ve l'kamu yönetimi oldu. Senegal'deki banka projeleri, tarımsal üretimin 605.000 ton artmasına yardımcı oldu; 1.200'den fazla derslik ve öğrenci yurdu inşa edin; 1,2 milyondan fazla ailenin içme suyuna erişimini kolaylaştırmak; yaklaşık 15.000 aileye elektrik sağlamak; 461 km uzunluğunda yollar inşa etmek; ve yaklaşık 5.000 iş yaratır. IKB stratejisi ve ülkenin kalkınma planı şimdi iki temel sektöre, yani tarım ticareti ve petrol, petrokimya ve kimyasallara odaklanıyor[155]. Banka Yönetim Kurulu, 13 Şubat 2022 tarihinde gerçekleştirdiği 344. Toplantısında Senegal için Dakar - Tivaouane - Saint Louis Otoyolu İnşaat Projesi (Mekhé Kısmı - Saint Louis) için 238,23 milyon Avro'yu onayladı[156].

[155] https://www.isdb.org/fr/nouvelles/le-groupe-de-la-bid-met-en-oeuvre-au-senegal-80-projets-de- developpement-dune-valeur-de-26-milliards-de-dollars-des-etats-unis 06/09/2023

[156] https://www.isdb.org/fr/informations/le-conseil-dadministration-de-la-banque-lors-de-sa-344eme-reunion- tenue-le-13-fevrier-2022-a-approuve-des-projets-pour-la-cote-divoire-la-guinee-et-la-senegal 06/09/2023

Burkina Faso için, IKB kilit geliştirme sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Bankaya katıldığından beri, ülke 3,3 milyardan fazla finansmandan yararlandı. IKB, halen aktif olan 76 proje dahil olmak üzere 189 projeyi finanse etti. İslam Kalkınma Bankası, 2017 yılında hayvancılık sektörünü canlandırmak için Burkina Faso'ya 19 milyar CFA frangı üzerinde finansman sağladı. Bu alan, altın ve pamuğun ardından üçüncü ihracat sektörüdür. Dış ticaret gelirlerinin %26'sından fazlasını oluşturmaktadır. 19,5 milyar CFA frangından fazla olduğu tahmin edilen, yalnızca beş yıl boyunca çobanlığı finanse etmeyi amaçlayan bu zarf, ülkenin altı bölgesine yayılmış 300.000 yetiştiriciye fayda sağlayacaktır: Mouhoun döngüsü, Cascades, Doğu, Hauts-Bassins, Sahel ve Kuzey, program müdahalesi alanlar. IKB portföyü, çeşitli sektörlere dağıtılan toplam 747,17 milyon dolar veya yaklaşık 443,023,290,000 CFA frangı için 50 operasyon dahil 25 projeden oluşmaktadır: 2019'da enerji, eğitim, tarım, su ve ulaşım. 2021'de ülke 17,39 milyon frangı aldı. Aşama Temel Eğitimi Geliştirme Projesi" için avro. Temel sonuçlar arasında temel eğitime erişimin genişletilmesi, temel eğitimin kalitesinin artırılması ve iş ve iş fırsatlarının yaratılması/güçlendirilmesi yer almaktadır. Burkina'daki tüm kalkınma sektörleri IKB'nin desteğinden yararlanmaktadır.

Nijer, bankaya katıldığından bu yana 983 milyon dolarlık bir destek fonundan yararlandı. 126'sı tamamlanmış ve 51'i halen aktif olmak üzere toplam 177 proje finanse edilmiştir[157]. IKB fonları eğitim, altyapı ve tarım gibi kalkınma yönlerinde kullanılmıştır. IKB'nin çeşitli varlıkları ile Nijer, kalkınma ihtiyaçlarına göre fon almaktadır. 2020 yılında Kalkınma için İslami Dayanışma Fonu, İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadeleden sorumlu kuruluşu, Nijer Cumhuriyeti Hükümeti ve birçok uluslararası ortak bir araya gelerek 2,6 milyon çocuğu yeniden okula kaydettirdi. İslam Kalkınma Bankası (IKB) Yönetim Kurulu, 18 Aralık 2021'de Cidde'de (Suudi Arabistan) düzenlediği 343. toplantısında, üye ülkelerinin 19'unda 24 yeni kalkınma projesi için yaklaşık 1,6 milyar dolarlık finansmanı onayladı. Afrika, Asya ve Avrupa'da. Onaylanan projeler, yol inşaatı ve yüksek hızlı ulaşım dahil olmak üzere çok çeşitli geliştirme sektörlerini kapsamaktadır; temiz ve

[157] https://www.isdb.org/fr/niger 06/09/2023

yenilenebilir enerji; kümes hayvanları, balıkçılık, sulama ve tarım; çocukları beslemek; üniversite ve teknik eğitimin yanı sıra mesleki eğitim[158]. Nijer, "Douchi- Kurdula-Nijerya Sınır Yolu İyileştirme Projesi" için 20.49 milyon Euro'dan yararlandı. Proje, Nijer'in sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunacak, seyahat maliyetlerini ve süresini azaltacak ve sosyal tesislere erişimi artıracaktır[159].

BAEPB bölgesindeki ülkelerden biri olan Benin, 1 milyar doları aşan fonuyla proje geliştirmek için fon sağlamayı başardı. Ekonomik ve sosyal kalkınma politikasının uygulanmasının bir parçası olarak Benin, IKB tarafından finanse edilen ve 26'sı halen aktif olan 92 projeden yararlandı[160]. İslam Kalkınma Bankası, başta toplum sağlığı ve beslenme projesi olmak üzere iki kalkınma projesinin finansmanı için Benin Hükümetine Eylül 2021'de yaklaşık 86 milyar CFA frangı veya 155 milyon dolardan fazla kredi verdi. ve Cotonou yağmur suyu sanitasyonu[161]. Aslında, "Boşlukları kapatmak: toplum sağlığı, insan kaynakları ve beslenme" başlıklı ilk proje, 2025 ufkundaki nüfus için evrensel sağlık kapsamı bakış açısıyla sağlık hizmetlerinin arzını iyileştirmeyi amaçlıyordu.

Proje, toplum sağlığı sisteminin güçlendirilmesi, sağlık ve beslenme hizmetlerinde kaliteli insan kaynağının güçlendirilmesi yoluyla sağlık hizmetlerinin tüm nüfus için kalıcı olarak erişilebilir hale getirilmesini amaçlamaktadır.

Cotonou şehrinin yağmur suyu drenaj programına yönelik desteğe ilişkin ikinci proje, Cotonou şehrinin dört havzasında birleştirilmiş tüm bölümlerin 13 kilometrelik drenaj kollektörlerinin inşasını içermektedir. Birçok imkândan yoksun mahalle sakinlerinin yaşam kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunacaktır. Tüm bu finansmanlar, IKB'ye üye ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmalıdır.

---

158 http://www.anp.ne/article/la-bid-finance-pour-pres-de-1-6-milliard-de-dollars-24-projets-dans-19-de-ses- etats-membres 18/07/2023

159 http://www.anp.ne/article/la-bid-finance-pour-pres-de-1-6-milliard-de-dollars-24-projets-dans-19-de-ses- etats-membres 18/07/2023

160 https://www.isdb.org/fr/benin19/07/2023

161 http://french.news.cn/2021-09/02/c_1310162510.htm18/07/2023

Mali için tarım, altyapı ve daha birçok sektörde toplam finansmanı 2 milyar doları aşan 53'ü aktif olmak üzere 171 adet finanse edilen proje var[162]... İKB'nin Mali'ye sağladığı son finansmanlardan biri de "Kümes hayvanları ve balıkçılığın değer zincirinin geliştirilmesi projesinin finansmanı için 22.66 milyon euroluk katkı. Proje doğrudan 120.000 kümes hayvanı ve balık üreticisine ve dolaylı olarak yaklaşık 2 milyon çiftçi aileye fayda sağlayacaktır. Projenin doğrudan yararlanıcılarının %60'ı kadın olacaktır[163].

Gine Bissau için IKB, 7'si halen aktif olan toplam 27 proje için 58 milyon $'ı finanse etti[164]. Gine Bissau, 2021 yılında "Gine-Bissau ters bağlantı projesi çerçevesinde mesleki eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik destek" projesi için 17.15 milyon dolardan yararlandı[165].

Projenin beklenen sonuçları arasında 720 ek yerin oluşturulması, kayıtlı kızların oranının %30'a çıkması ve mezunların %75'inin iş bulması yer alıyor.

Yaklaşık 8 milyonluk bir nüfusa sahip olan Togo, ekonomik ve sosyal kalkınmanın belirli öncelikli sektörlerinin finansmanı için IKB'den yaklaşık 741 milyon $'a erişmiştir[166]. Bu, halen aktif olan 27 proje dahil olmak üzere toplam 57 projedir. 2021'de IKB tarafından Togo için finanse edilen son proje, "Togo'da temel eğitimin gelişimini destekleme Projesi (PAAQET)" için 20 milyon ABD dolarıdır.

Proje, 102.000 öğrencinin okullaşmasını kolaylaştırarak ve 6.000 öğretmene eğitim ve kapasite geliştirme sağlayarak Togo'da eğitimin eşitliğini ve kalitesini artırıyor.

Fildişi Sahili söz konusu olduğunda, çok önemli bir finansman ihtiyacı olan BAEPB bölgesinin lokomotifidir. Sonuç olarak İKB desteği, ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanı açısından ülke için önemli bir varlıktır. 2002'de IKB'ye entegrasyonundan bu yana ülke, 56'sı halen faal olan

[162] https://www.isdb.org/fr/mali19/07/2023

[163] http://www.anp.ne/article/la-bid-finance-pour-pres-de-1-6-milliard-de-dollars-24-projets-dans-19-de-ses- etats-membres18/07/2023

[164] https://www.isdb.org/fr/gu18/07/2023inee-bissau

[165] http://www.anp.ne/article/la-bid-finance-pour-pres-de-1-6-milliard-de-dollars-24-projets-dans-19-de-ses- etats-membres 18/07/2023

[166] https://www.isdb.org/fr/republique-togolaise19/07/2023

toplam 83 proje için toplam 2,1 milyar dolarlık finansman aldı. Sonuç olarak, IKB bu üye devletlerin finansmanında önemli bir rol oynamaktadır[167]. İKB'nin Aralık 2021'de gerçekleştirilen 343. oturumunda Fildişi Sahili, "Bütünleşik Beslenme ve Erken Çocukluk Gelişimi Projesi" için 47 milyon ABD doları yararlandı. Projenin amacı, 0 ila 59 ay arasındaki çocuklarda bodurluk oranını %5 oranında azaltmaktır. Proje, bakım ve beslenme eylemlerinin kalitesini iyileştirecektir.

115 milyon Euro'luk finansmanla, "Odienné Üniversitesi'nin gelişimine destek projesi" adlı proje, yüksek öğretime erişimi artırarak ve işgücü piyasasına uygunluğu iyileştirerek beşerî sermayenin gelişimini güçlendirmeyi amaçlıyor.

Beşerî ve sosyal sermaye, IKB ve ayrıca BAEPB bölgesindeki ülkeler için önceliklerdir. İyi gelişmiş bir beşerî sermaye, ülke ve dolayısıyla BAEPB alt bölgesi için bir büyüme motorudur.

4.6.2 IKB'nin Daha İyi Katılımı İçin Zorluklar

BAEPB bölgesi ülkeleri, kalkınma alanında önemli bir etkiye sahip olmak için birçok yapısal zorlukla yüzleşmek zorundadır. Bunun için tüm mekanizmaların sadece BAEPB bölgesi çerçevesinde değil, bölgedeki her ülke tarafından ayrı ayrı devreye alınması gerekmektedir. Bunun için yönetişim konusu, herhangi bir ekonomik ve sosyal kalkınma politikasının merkezinde yer almaktadır. BAEPB, IDB'nin ekonomik ve sosyal kalkınma politikalarının uygulanmasını daha iyi kontrol etmek için sıkı bir yönetişim sistemi oluşturmalıdır. Yalnızca İKB düzeyindeki değil, aynı zamanda kuruluş düzeyindeki kontrol organları, uygulanan çeşitli projeleri kontrol edebilmelidir.

[167] https://www.isdb.org/fr/cote-divoire19/07/2023

IKB'nin, finansman sürecinde hükümetleri desteklemek için, halka fayda sağlayan projelerin uygulanmasına kadar bir takip değerlendirmesi yapması gerekmektedir.

4.7 Bölgede İslami Finans Modeli İçin Yasal Altyapının Analizi

Finansal kaynakların kıtlığı ve ekonomik kriz bağlamında İslami finans, her geçen gün geleneksel finansa bir alternatif olarak karşımıza çıkıyor. Devletler, ister Doğu'dan ister Batı'dan olsun, onunla ilgilenmek için giderek daha fazla sayıda. İslami finans, sunduğu potansiyel nedeniyle, tüm sosyal kategorileri bir araya getirerek yoğun ilgi uyandırır ve tüm BAEPB ülkelerini ilgilendiren güçlü ekonomik ve sosyal etkilere sahiptir[168]. Potansiyel muazzam çünkü 4000 milyar USD'den fazla olan ve Batı Afrika'nın %5'ten fazlasını elinde bulundurmayan bir işten bahsediyoruz[169].

4.7.1 Mevcut Durum ve SWOT Analizi

4.7.1.1 Mevcut Durumu

İslami finansla ilgili olarak, biri Nijer'de İslami finans operasyonlarını özel olarak yürütmek için 2020'de BADMB'nun olumlu görüşünü alan birkaç onay başvurusu yapılmıştır. Bugüne kadar, münhasıran İslami finans faaliyetinde bulunan iki banka için, yedi bankanın İslami şubesi, ikisi münhasıran İslami SFD ve İslami şubesi olan bir SFD'si olmak üzere on iki uygulama yetkisi verilmiştir[170]. BAEPB bölgesinde, İslami finans bağlamında faaliyet gösteren şirketlerin konumları arasında büyük bir eşitsizlik var. BAEPB bölgesinin tüm ülkeleri henüz İslami finans alanında faaliyet gösteren

[168] IFAAS (2011), Etude sur la revue du cadre réglementaire du système financier en vigueur pour le développement de la finance islamique au sein de l'UEMOA 2011-2012
[169] Alioune Ndiaye, (2021) Finance islamique : L'Afrique de l'Ouest ne détient que 5% des actifs, **Anadolu Agengy**

[170] BCEAO, (2022) rapport annuel 2021, https://www.bceao.int/sites/default/files/2022-07/Rapport%20Annuel%20de%20la%20BCEAO%202021.pdf 22/06/2022

bir yapıya sahip değildir. Mevcut analiz bize farklı ülkelerdeki İslami finans yapılarının bir tahminini vermektedir.

Tablo 34: BAEPB'daki Islami Finans Şirketleri

ÜLKELERE GÖRE MALİ YAPILAR	OLUŞ TURULMA TARİHİ
BURKİNA FASO	
Caisse Baitoul Maal (CBM)	1999
Caisse Ligdi Baoré (CLB)	2009
Coris Bank Baraka (Pencere)	2015
İslamic Finance Group	2023
COTE D'IVOIRE	
Raouda Finance	2009
Al Barakat	2009
Fondation Zakat &Waqf	2010
afriland first bank ci	2015
Coris Bank Baraka	2018
Afriland First Bank (Pencere)	2020
MALI	

Caisse d'Intermédiation et de Développement (CID) Amanah Finance S.A	2018
Coris Bank Baraka (Pencere)	2018
NIGER	
Banque Islamique du Niger	1983
Fenêtre islamique de ASUSU	2014
Coopec KOKARI	2014
Coris Bank Baraka (Pencere)	2021
SENEGAL	
Mutuelle d'Epargne et de Crédit Islamique du Sénégal	2004
PAMECAS-DEFI	2010
Banque Islamique du Sénégal (BIS)	1982
Coris Bank Baraka (Pencere)	2018
TOGO	
Mutuelle d'Epargne et de Crédit Islamique du Togo (MECIT)	2012
Coris Bank Baraka (Pencere)	2021

BENIN	
Coris Bank Baraka (Pencere)	2018

Kaynak: Yazar tarafidan yapılmıstır

Bu tablo BAEPB bölgesinde İslami finans alanında faaliyet gösteren finansal yapıları özetlemektedir. Senegal ve Nijer'deki İslami banka dışında diğerleri ya pencere ya da mikrofinans yapılarıdır.

İslami finansın BAEPB bölgesindeki ülkeler için ana katkısı, sukuk menkul kıymetleri ihraç etme kabiliyetinde yatmaktadır. Birkaç yıldır bu araç devletler tarafından sermaye elde etmek için kullanılıyor.

Tablo 35: BAEPB Bölgesinde Sukuk Sorunu

Tahvil kodu	Ifade	Toplam	Kar Payı	Süre
SUKCI.S1	SUKUK Fildişi Sahili Devleti %5,75 2015-2020	150 Milyar FCFA	%5,75	5 yıl
SUKCI.S2	SUKUK Fildişi Sahili Devleti %5,75 2016-2023	150 Milyar FCFA	%5,75	7 yıl
SUKSN.S1	SUKUK Senegal Devleti %6,25 2014-2018	100 Milyar FCFA	%6,25	4 yıl

SUKSN.S2	SUKUK Senegal Devleti %6 2016-2026	150 Milyar FCFA	%6	10 yıl
SUKTG.S1	SUKUK Togo Devleti %6,5 2016-2026	150 Milyar FCFA	%6,5	10 yıl
SUKUK MALI	Sukuk Mali Devleti %6,25 2018-2025	150 milyar FCFA	%6,25	8 yıl
FCTC Sukuk AL-IJARA SOGEPA SN	SUKUK Senegal Devleti %5,80 2022-2029	55 Milyar FCFA	%5,80	7 yıl
FCTC Sukuk AL-IJARA SOGEPA SN	SUKUK Senegal Devleti %10 2022-2032	55 Milyar FCFA	%5,95	10 yıl
FCTC Sukuk AL-IJARA SOGEPA SN	SUKUK Senegal Devleti %15 2022-2037	220 Milyar FCFA	%6,10	15 yıl

Kaynak: Yazar tarafidan yapılmıstır

İslami finansın BAEPB bölgesinde daha iyi gelişmesi ve daha iyi entegrasyonu için, birkaç ülkede bu uygulamaya eşlik eden merkezi olmayan yapılar. Gerçekten de, İslami Finansın BAEPB üye ülkelerinde gerçek anlamda yaygınlaştırılması için her gün birkaç bin kişi aktiftir. Etkileri gitgide artıyor olsa da, daha ağır basacak uyumlu eylemler gerçekleştirebilmek için havuzlama ve alt-bölgesel işbirliği açısından daha kat edilmesi gereken uzun

bir yol var. Bugüne kadar gerçek bir yasal ve yasal dayanağı olan beş (05) sayabiliriz[171].

- Senegal'de İslami Finansın Teşviki için APFIS Derneği (Senegal)
- ADEFI İslami Finansı Geliştirme Derneği (Nijer)
- ADEFI-BF Burkina Faso'da İslami Finansın Geliştirilmesi Derneği (Burkina)
- Fildişi Sahili'ndeki CNFI-CI İslami Finans Ulusal Komitesi (Fildişi Sahili)
- ANEFI Nijer İslami Finansı Teşvik Derneği (NIGER).

4.7.1.2 SWOT Analizi

SWOT analizi, bir şirketin veya projenin karşı karşıya olduğu güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri tanımlar. Bu stratejik araç, rekabetçiliği güçlendirirken işletmeyi daha etkili bir şekilde geliştirmek için alınması gereken önlemleri belirlemek için kullanılabilir. Amaç, daha iyi bir entegrasyon için alınacak önlemleri belirleyebilmek amacıyla zayıf yönleri ve tehditleri tespit etmektir. Bu durumda yöntem, ekonomik ve istatistiki verilerin kullanılmasından oluşur. Bunlar İslami finansın durumu ve çevresi hakkında doğru bir resim sunmaktadır.

- **Güçlü Yönler**

BAEPB bölgesinde İslami finansın gücünden bahsetmek için henüz çok erken. Kim ne derse desin, İslami finans bu bölgede henüz emekleme aşamasındadır ve çevresine uyum sağlaması gerekmektedir. Kurulması, gelişmesi için gerekli girişimleri geliştirmesine olanak sağlayacaktır. Bununla birlikte, İslami finansın bölgedeki en büyük güçlerinden biri nüfustur. Yukarıda da belirtildiği üzere, bölgenin nüfusu çoğunlukla gençtir ve bu da belirli bir dinamizmi ve özellikle de ağırlıklı olarak Müslüman olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Bu durum, İslami finansın halk tarafından daha iyi anlatılmaması ve benimsenmemesi halinde başarısını garanti etmemektedir.

[171] CHERIF Abbas, (2017) An Nour Consultıng, Etat Des Lıeux De La Fınance Islamıque Dans L'uemoa,pp18

- **Zayıf Yönler**

BAEPB bölgesindeki İslami finans sektörü, yükselişini engelleyen birçok zayıflığa sahiptir. İlk zayıflık nitelikli insan gücü eksikliğinden, özellikle de sektörde uzmanlaşmadan kaynaklanmaktadır. Muhasebe, pazarlama, yönetişim, İslam hukuku, nakit yönetimi ve etik konularına odaklanması gereken bir uzmanlık. İslami bankacılıktaki bu işler için İslami finans alanında profesyonellere ihtiyaç vardır[172]. Bu alanda gerçek bir lisans ve lisans üstü okulunun olmaması, İslami Finans alanında tez yapma arzusunda olan herkesi ya Körfez, Mağrip, Sudan ya da Malezya'da bu konuda uzmanlaşmış bir üniversiteye gitmeye ya da İslami finans ya da geleneksel sistemin bir üniversitesindeki gelişimiyle ilgili bir temayla "İslami Finans üzerine" bir tezi tercih etmeye zorlamaktadır. Her iki durumda da bu, piyasanın ihtiyaçları ve tüm sosyo-ekonomik gerçekler doğrultusunda üst düzey profesyoneller ve araştırmacılar yetiştirmek için bölgede böyle bir kuruluşa sahip olmanın avantajının yerini alamaz. Bu, uzun vadede sektörün gelişimi için bir garanti olacaktır.Bir diğer husus ise İslami finansın düşük penetrasyon oranıdır. Gerçekten de 2012'den bu yana İslami finansı tanıtmak için seminerler, forumlar, tanıtım kampanyaları, düzenleyici eylemler vb. dahil olmak üzere çeşitli eylemler gerçekleştirilmiştir, ancak İslami finansın tüm avantajlarına ve potansiyeline rağmen hala beklendiği gibi yükselemediği açıktır. Bu durum, İslami finansın konvansiyonel finans ile aynı sektörde konumlandırılmasından kaynaklanmaktadır.

- **Fırsatlar**

İslami finans BAEPB bölgesinde muazzam fırsatlarla doludur. Kalkınma projelerinin finansmanını ana odak noktası haline getirerek çevresine uyum sağlamayı başarırsa parlak bir geleceği olacaktır. Bu mekanizmayı benimseyerek, her şeyden önce bölge nüfusunun yarısını temsil eden gençlerin desteğini alacaktır. Bu nüfusun, bu gençliğin özelliklerinden biri, Birliğin tüm eyaletlerinde ticaret sektörüne çok etkileyici bir şekilde katılmasıdır. Zengin ve tanınmış Müslüman tüccarlar her yerde bulunmakta ve hatta bazen

[172] https://www.leconomistedufaso.com/2020/08/03/finance-islamique-des-defis-a-relever-pour-luemoa/ 12/05/023

ekonominin tüm sektörlerini kontrol etmektedirler. Bu elbette İslami finans için bir fırsattır ve çoğu zaman ana akım finans sisteminden dışlanan bu sermayeyi ele geçirmeyi başarırsa çok daha iyi durumda olacaktır.

- **Tehditler**

İslami finansın karşı karşıya olduğu en büyük tehdit muhtemelen rakibi olan konvansiyonel finanstır. Finans ortamı son derece rekabetçidir ve şirketlerin hayatta kalabilmeleri için uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu amaçla İslami finans, sürdürülebilir bir şekilde piyasaya entegre olmak ve kalkınmanın kilit sektörlerini finanse ederek nüfusun beklentilerine olumlu yanıt vermek için elinden geleni yapmalıdır. İslami finans yapıları, bu yeni durumdan daha iyi faydalanabilmek için tüm düzenleyici metinleri uygulamak üzere çalışmalıdır.

Tablo 36**: SWOT analizinin özeti**

Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**
• Çoğunlukla genç bir nüfus. • Yüksek oranda Müslüman. • Dinamik bir finans sektörü. • Entegre bir ekonomik ortam	• Alanda uzmanlık becerilerinin eksikliği • Sektörde gerçek bir birinci ve ikinci kademe okulun bulunmaması • İslami finansın düşük penetrasyon oranı • İslami finansın gelişmesini sağlayacak düzenlemelerin eksikliği
Fırsatlar	**Tehditler**
• Kalkınma projelerinin finansmanını hobi atı haline getirerek çevresine uyum	• Konvansiyonel finansmanla rekabet • Bölgede güvensizlik

sağlamayı başarırsa parlak bir geleceği olacaktır. • Tüm ülkelerde gençlerin ticari sektöre katılımı çok etkileyicidir.	

4.7.2 Yasal Altyapının Analizi

BAEPB bölgesi ülkeleri, alanda faaliyet gösteren kurumların varlığına rağmen 2018 yılına kadar İslami finans alanında düzenleyici bir çerçeveye sahip değildi. Nitekim, BAEPB bölgesinin üye ülkeleri, İslami finansın kurulmasına ve resmi bir çerçevede kurumsallaştırılmasına izin vermek için ek protokoller uygulamaktadır. BAEPB'yu yöneten metinleri tamamlamak için BCEAO tarafından dört protokol uygulanacaktır:

❖ 20 Ocak 2007 tarihli Batı Afrika Para Birliği (BAPB) Antlaşması, özellikle 34. maddesi[173]

❖ 20 Ocak 2007 tarihli BAPB Antlaşması'na eklenen Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası (BCEAO) Tüzüğü, özellikle 30 ve 59. maddelerinde[174];

❖ Bankacılık düzenlemelerine ilişkin Tekdüzen Kanunun, özellikle 2, 3, 4, 32, 43, 47, 49 ve 56. maddelerinde[175].

BCEAO protokollerine yönelik dört ek talimat:

❖ İslami finans faaliyeti yürüten kredi kuruluşlarına uygulanacak özel hükümlere ilişkin 002-03-2018 sayılı talimat

❖ İslami finans faaliyet gerçekleştirilen merkezi olmayan finansal sistemler için geçerli özel hükümlere ilişkin 03-03-2018 yönergesi

[173] UMOA, (2007), Traité de l'Union Monétaire Ouest Africaine, article 34
[174] BCEAO, (2007), Statuts de la Banque Centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest, article 30 et 59
[175] BCEAO, (2007), Loi uniforme portant réglementation bancaire, articles 2, 3, 4, 32, 43, 47, 49 et 56

❖ Batı Afrika Para Birliği kredi kuruluşları tarafından yapılan İslami finans işlemlerinin teknik özelliklerine ilişkin yönerge 004-05-2018.....

❖ Merkezi olmayan sistemlerle yapılan İslami finans operasyonlarının teknik özelliklerine ilişkin talimat n°...005-05-2018. Batı Afrika Para Birliği mali yetkilileri.

BAEPB bölgesinde İslami finansın uygulanmasına yönelik yasal çerçeve henüz başlangıç aşamasındadır. İslami finans alanında ilk metinlerin kabulü 2018 yılına dayanmaktadır ve bugüne kadar ek yasal tedbirler alınmamış veya çok az benimsenmiştir.

BAEPB, birkaç yıl önce İslami bankacılığa ilişkin kuralları benimsemiş olmasına rağmen, o zamana kadar finansal piyasa çerçevesinde İslami finansal menkul kıymetlerin kullanımını organize etmemişti.

30 Eylül 2022 tarih ve 10 /2022/CM/UEMOA N° 10 /2022/CM/UEMOA yönetmeliğini, 1 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe giren, BAEPB'da İslam finansal menkul kıymetler, kendinden yöneten sukuk ihraç şirketleri ve sukuk ihrac eden fonlarla ilişkin yönetmeliği kabul etmiştir.

Bu yeni düzenlemeye, finansal piyasanın oluşturulması, işletilmesi ve kontrolüne ilişkin Genel Düzenlemeleri İslami sermaye piyasasının kurulmasını dikkate alacak şekilde değiştiren 15 Eylül 2022 tarihli BAPB Bakanlar Kurulu kararını eklemeliyiz[176].

Bu yeni düzenleme ile, topluluk yetkilileri için, finansal piyasaya başvuran şirketlere ve devletlere İslami finansla ilgili menkul kıymetleri taahhüt etme imkanı vererek finansmanlarını kayırma meselesidir. Bu metinlerden ve özellikle yeni düzenlemelerden birkaç temel unsur ortaya çıkıyor:

[176] Pr Yvette Rachel KALIEU ELONGO, L'UEMOA adopte une réglementation sur le marché financier islamique,17 février 2023,https://kalieu-elongo.com/luemoa-adopte-une-reglementation-sur-le-marche-financier- islamique-2/ 27/05/2023

❖ İslami finans piyasasına kabul edilen finansal menkul kıymetler, İslami finansın kural ve ilkelerine uymaları gerektiği için uyumlu finansal menkul kıymetler olarak adlandırılır.

❖ Uyumlu finansal menkul kıymetler iki kategoriye ayrılır: Uyumlu ortak mülkiyet sertifikaları veya mülkiyet sukuku ve uyumlu yatırım sertifikaları veya yatırım sukuku. Bu menkul kıymetler ortak kurallara ve her kategoriye özel kurallara tabidir. Bu iki kategorinin yanı sıra, Devletler veya mali kuruluşlar ve bölgesel mali kuruluşlar tarafından ihraç edilebilecek uyumlu mali menkul kıymetler vardır.

❖ Asıl görevi uyumlu finansal menkul kıymetlerin ihracı ile ilgili belgeler için uygunluk sertifikaları düzenlemek olan bir uyum kurulunun kurulması

❖ Mülkiyet sukuklarına veya yatırım sukuklarına özgü hükümler gibi çeşitli uyumlu başlıklar için özel hükümlerin kabul edilmesi.

Yönetmelik ayrıca sukuk ihraç eden ortak fonları ve kendi kendini yöneten sukuk ihraç eden şirketleri, yasal statülerini, yapılarını, yönetim yöntemlerini, varlık ve yükümlülüklerinin kompozisyonunu vb. belirterek düzenler.

4.7.3 Yasal Altyapının Oluşturduğu Zorluklar için Alınması Gereken Önlemler

4.7.3.1 İslami Yasal Çerçeve

BAEPB bünyesinde, İslami finansın uygulanması için İslami bir yasal çerçeve bulunmamaktadır. Örgüt tarafından uygulamaya konulan ek metinler, her şeyden önce, İslami finansın topluluk alanında uygulanması için yapısal bir çerçevenin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Alanda faaliyet gösteren kurumlar AAOFI metinlerine dayanmaktadır. Alanındaki tüm kurumlar için bir garantidir.

4.7.3.2 İslami Finans Bağlamında Yasal Zorluklar

İslami finansın kurulması, iyi bir iş ortamına izin vermek için istikrarlı ve güvenilir bir yasal çerçevenin oluşturulmasını gerektirir. Yasal eksiklikler, ciddi potansiyeline rağmen İslami finansın gelişiminin önünde bir engeldir. BAEPB bölgesinde İslami finansa yönelik sadece iki İslami banka bulunmaktadır. BAEPB düzeyinde veya OHADA[177] içinde olsun, İslami finansın iyi bir şekilde nüfuz etmesine izin verebilecek yasal bir altyapının kurulması konusu bir öncelik olmalıdır. Yasal çerçeve ve iş ortamının yeterliliği, bir ekonomik faaliyetin kurulmasının temelidir. İslami finansa uygulanan uluslararası yasal çerçeveye dayanarak, BAEPB bölgesi için karşılaşılan zorluklar, kuruluş içinde bir yapılanma çerçevesinin başlamasına rağmen çok büyük olmaya devam ediyor. İslami finansın temeli her şeyden önce etik finanstır; tüm temel faaliyetler aynı zamanda daha iyi bir arada var olmaya izin verecek şekilde olmalıdır. Topluluk örgütlenmesi çerçevesinde olsun, devletler ülkelerinin mevzuatını değiştirmek için yeni gerçekliği de hesaba katmalı, aynı zamanda BAEPB içinde yerleştirilebileceklere ek metinler geliştirmelidir.

4.7.4 İslami Finans Modelinin Kolay Uygulanması İçin Yasal/Mevzuat Değişiklikleri

İslami finans, tanımı gereği etik olması gereken bir finanstır, bu nedenle İslam hukukuna özgü ilkelere riayet eder. BAEPB bölgesinde İslami finansın gelişimi yapıcı olmalı ve bu yeni durumun genel olarak finans dünyasına daha iyi nüfuz etmesine izin vermelidir. İslami finans, geleneksel finansın basit bir alternatifi olarak görülmemeli, finansın tam kalbine entegre olabilmesi için ayrı bir finans alanı olarak düşünülmelidir. Bunun için standardizasyon ve entegrasyon mekanizması, kuruluşun yasal organları, yani BAEPB ve BADMB içinde yapılmalıdır.

[177] Afrika'da Ticaret Hukukunun Uyumlaştırılması Örgütü (OHADA) şu ülkeleri bir araya getiriyor: Benin, Burkina Faso, Kamerun, Komorlar, Kongo, Kongo D.R., Fildişi Sahili, Gabon, Gine, Gine Bissau, Ekvator Ginesi, Mali, Nijer, Orta Afrika Cumhuriyeti, Senegal, Çad, Togo.

Şeriata uyum için düzenleyici çerçeve, ekonomik alanda gelişme ve gelişme için temel olmalıdır. Mesele, İslami finans için yeni bir çerçeve oluşturmak değil, entegrasyonuna izin vermek için mevcut çerçevede değişiklikler yapmaktır. Mevcut geleneksel ürünlerin çerçevesinin bazen yeni metinlerle (örneğin, çeşitli enstrümanların oluşturulmasıyla ilgili olarak) desteklenmesi, bazen de İslami ürünlere uyacak şekilde ayarlanması gerekir.

Daha iyi düzenleyici entegrasyon için, yönetişim ve şeriat uyumluluğu esastır ve hukukçular tarafından farklı yorumların risklerini azaltmak ve aynı zamanda uygulama maliyetlerini optimize etmek için standardizasyon çabalarını devreye alma ihtiyacını vurgulamaktadır. Şeriat uyumluluğu için normatif bir referansın tanımı bu nedenle Birlik için hayati önem taşımaktadır. Şeriat uyumluluğunun kurumsal olarak sabitlenmesine ve piyasaya müdahale eden oyuncuların ve danışmanların profesyonelleşmesine katılacaktır[178].

Araçların yasal nitelikleri, nitelikleri ve ciro edilebilirlik koşulları ile işlemlerin amaçları için geçici olarak kullanılan bu ad-hoc yapılar hem ihraççılar hem de yatırımcılar için açık olmalıdır. Aynı zamanda, bilginin iletişimi ve kalitesi de iletişim açısından önemlidir. Geleneksel araçlarlar için olduğu kadar İslami araçlarlar için de geçerlidir.

Sukuk gibi araçların geliştirilmesini destekleyen düzenleyici çerçeve, yapılandırma mekanizması benzer göründüğü için genellikle menkul kıymetleştirmeye benzetilir.

SPV'ler gibi özel amaçlı varlıkların oluşturulmasını ve işletilmesini yöneten sağlam bir çerçeve, temel bir unsurdur. Aynı zamanda, yatırımcılara en iyi yasal kesinliği sağlamak için iflas ve gerçek menkul kıymetlerle ilgili yasalara, özellikle de İslami işlemlerin temelini oluşturan varlıkların mülkiyetiyle ilgili ve bundan kaynaklanan her şeye vurgu yapılmalıdır.

[178] IFAAS, (2021), Rapport de politique générale pour la promotion des produits financiers islamiques au sein de l'UMOA contenant une analyse des insuffisances et opportunités et une feuille de route de mise en œuvre pour le développement d'un marché des capitaux islamiques, Livrable 2 : Rapport politique générale et feuille de route. version 3

Son olarak, İslami finans ürünlerine özgü mekanizmaları entegre etmeye ve yönetmeye teşvik ederek alt bölgedeki derecelendirme kuruluşlarının gelişimini teşvik etmek gerekmektedir.

SONUÇ

Ülkelerin çıkarlarının her açıdan farklılık gösterdiği hızla değişen bir dünyada, ülkelerin karşı karşıya kaldığı çeşitli krizleri engellemek için güçlerin birleştirilmesi gerekmektedir. Bu krizler dönemsel olmaktan çok daha fazlasıdır ve ülkelerin, özellikle de en yoksul ülkelerin ekonomik toparlanmasını baltalamaktadır. Bu gerçeklik mevcut olmaktan çok daha fazlasıdır ve tek bir ülke ya da tek bir kıta düzeyinde çözülemez. Ekonomik krizler, göç krizleri, ekolojik zorluklar, salgın hastalıklar ve savaşlar ulusların ve halkların yaşamları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur ve önümüzdeki yıllarda da gezegeni etkilemeye devam edecektir. Sonuç olarak, bu çoklu krizler, bunlara karşı koymak için gerekli araçları bulamazlarsa ülkeler üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olacaktır. İster küresel, ister kıtasal, hatta ister bölgesel ölçekte olsun, her bir kurum ya da kuruluş, yansımaları hafifletmek için ideal çerçeveyi bulmak üzere birlikte çalışmalıdır. Batı Afrika bölgesi de bir istisna değildir. BAEPB bölgesinin karşı karşıya olduğu güçlükler çok sayıda ve çeşitlidir ve çeşitli ülkelerin bu güçlüklerin üstesinden gelmelerine yardımcı olmak için örgütün kararlılık göstermesini gerektirmektedir. Zorluklara rağmen BAEPB, ekonomik rakamların da gösterdiği üzere, sağlam bir örgüt olmaya devam etmektedir.

BAEPB bölgesinde 2023 yılında ekonomik faaliyet, terör tehdidi ve küresel büyümedeki yavaşlama nedeniyle süregelen güvenlik risklerinin damgasını vurduğu bir bağlamda gerçekleşmiştir. Öte yandan, 2023 yılında bölgede büyüme güçlü kalmaya devam etmiştir. Aralık 2023'te yapılan BADMB tahminlerine göre, olumsuz uluslararası ekonomik ortama rağmen, Birliğin reel GSYİH büyüme oranı 2022'de olduğu gibi 2023'te de %5.7 olacaktır. Tüm BAEPB Üye Devletleri 2023 yılında %4.0'ün üzerinde ekonomik büyüme kaydederken, küresel ekonomi ve Sahra Altı Afrika sırasıyla sadece %3.1 ve %3.3 oranında büyümüştür. BAEPB'nun ekonomik performansı, üye devletlerin makroekonomik istikrar için gerekli reformların uygulanmasını hızlandırmayı ve özellikle tarım-gıda ve imalat sanayilerinde daha fazla özel yatırımcıyı çekmek amacıyla iş ortamını iyileştirmeyi amaçlayan tedbirleri benimsemesine bağlanabilir.

Bu parlak rakamlara rağmen, ülkeler hala büyük kalkınma projelerini finanse etmek için fon seferber etmekte zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu anlamda, bu kalkınma kazanımlarını pekiştirmek için başka alternatiflerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir, dolayısıyla ana çalışma hipotezimizin arkasındaki fikir de budur.

Başka bir deyişle, ekonomi dünyasında ve her şeyden önce ekonomik ve sosyal kalkınma politikasının yenilenmesi anlamında ağırlığınca altın değerindedir. Bu bağlamda, İslami finansın BAEPB bölgesindeki ülkeler için müreffeh bir ekonomik kalkınmanın temelini oluşturup oluşturamayacağını kendimize sorma hakkına sahibiz.

Tezimizin temelini oluşturan bu tema üzerine düşünmek, çeşitli BAEPB ülkelerinin ekonomik potansiyelini ve kalkınma yolunda karşılaştıkları zorlukları anlamamızı sağladı. Bu çalışma, farklı ülkelerdeki ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanında kullanılan farklı yöntemleri ve bunların devletlerin ve halkların yaşamları üzerindeki etkilerini görmemizi sağladı. Devletler tüm modelleri uygulamış ancak başarılı olamamıştır. Üstesinden gelinmesi gereken zorluklar hala büyüktür. Bu gerçek karşısında, Devletlerin endişelerini dikkate alacak ve her şeyden önce ülkeleri aşırı borçlandırmaktan kaçınacak yeni bir politikanın uygulanması zorunludur. Bunun için İslami finans, devletlerin ve halkların mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla değişim için gerçek bir seçenektir. Bu yeni kalkınma modeli, karşılaştıkları zorluklara yanıt verebilir ve bunları çözecek mekanizmaları devreye sokmalıdır. Bu, İslami finansa özgü bir dizi aracın uygulanmasıyla başarılabilir.

Bu belgenin yazımı dışında ulaştığımız sonuçlar, çalışmamız çerçevesindeki hipotezlere olumlu yanıt vermektedir. Sorular olumlu bir şekilde yanıtlanmıştır ve İslami finansın, ülkelerin kalkınma projelerini finanse etmek için fonları harekete geçirmelerini sağlamak ve ülkelerin IMF ve Dünya Bankası gibi geleneksel kurumlara ve ayrıca Avrupa ülkelerine olan bağımlılığını azaltmak için işgal edebileceği yeri göstermektedir.

Bugün tıpkı Avrupa ülkeleri gibi Asya da ekonomik kalkınma projelerinin finansmanı için cazip bir alan. BAEPB ülkeleriyle giderek daha

stratejik bir konuma sahip olan Türkiye gibi Çin de bu alandaki en büyük şampiyonlardan biridir, ancak en ilginç olanı, İslam Kalkınma Bankası gibi İslami finans kurumları ve İslam ülkelerinin çeşitli varlık fonlarıdır; bunlar önemli sermayeye sahiptir ve BAEPB ülkeleri için büyük kalkınma projelerinin finansmanına yardımcı olabilirler. Bankanın kuruluş sözleşmesinde, amacının üye ülkelerin ve Müslüman toplulukların ekonomik kalkınmasını ve sosyal ilerlemesini şeriat hukuku ilkelerine uygun olarak teşvik etmek olduğu belirtilmektedir. Bankanın rolü, risk sermayesine katılmak veya üretken projeler için kredi vermek ve üye ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınması için mali yardım sağlamaktır. Ayrıca, üye olmayan ülkelerdeki Müslüman topluluklara yardım etmek için bir fon da dahil olmak üzere belirli amaçlar için özel fonlar kurmak ve yönetmek ve vakıf fonları oluşturmaktan da sorumludur. Bu kurumlara ve onların yeni finansman kaynaklarına yönelmek, artık yalnız olmadıklarını anladıklarında Avrupa ülkelerinin Afrika ülkeleri üzerindeki baskısını hafifletmeye kesinlikle yardımcı olacaktır. Finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi, büyük kalkınma projelerine girişmek söz konusu olduğunda çok daha önemlidir.

Diğer bir husus ise şüphesiz İslami finansın yerel kalkınma projelerini finanse etmek için yerel kaynakları harekete geçirme kabiliyetidir. En büyük zorluk, halkın bankacılık sistemine güvenmemesidir. Finansal kurumlardaki mevduat çok sınırlıdır. Mevduat olmadan kurumlar kalkınma projelerini finanse etmekte zorlanmaktadır. Halkın yoksulluğunun temelinde toplum projelerinin yeterince finanse edilmemesi yatmaktadır. İslami finans, insanların bankacılık sektörüne olan güvenine ve ilgisine katkıda bulunabilecek bir vektördür. İslami finansın sosyal sorumluluk sahibi ve halkın hizmetinde olması amaçlandığından, bu finansın uygulamaya konulması sermayenin serbest kalmasına yardımcı olacak ve tarım ve hayvancılık gibi sektörleri finanse etmek için halkın yararına mikro kredi verilmesini sağlayacaktır.

BAEPB çerçevesinde, uygulama küresel ve kurumsal olmalıdır. Bu, Devletlerin ve nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek küresel bir yasal çerçeveye sahip olmayı mümkün kılacaktır.

Bu vizyon çerçevesinde, çalışma bize İslami finansın bir yandan tamamlayıcılık açısından bir değer, diğer yandan da hükümetlerin ekonomik ve sosyal kalkınma projelerini finanse etmeleri için tam teşekküllü bir araç olabileceğini göstermiştir. Bu yeni finans türü, karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelme ve ekonomilerini sahadaki gerçekleri dikkate alarak yapıcı bir şekilde entegre etme kabiliyetini göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında İslami finans, ister devlet düzeyinde isterse İslami mikrofinans sistemi aracılığıyla halk düzeyinde olsun, riskleri en aza indirirken geniş bir fırsat yelpazesi sunmaktadır. Bugün, devletleri kalkınma arayışlarında daha dirençli kılmak için tüm olanaklar her zamankinden daha fazla araştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

AKTAN, C. C. & DILEYICI, D. 2005 — "**Genel Olarak Altyapı Hizmetleri**", http://www.canaktan.org/ekonomi/altyapi-ekon/genel-olarak.htm, (25.06.2023).

AKTEN ÇÜRÜK, SUNA, 2013 — "**İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunları ve Çözüm Önerileri**", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi)

AKTAS, M. 2006 — "**Türkiye'de Sermaye Piyasasının Gelişme Trendi ve Ekonomik Büyüme İle İlişkisi**", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Dergisi, 55, ss. 47-54.

AKTAS, T. 2012 — "**Küreselleşme, Kalkınma ve Dış Ticaret", İktisadi Kalkınma, (Ed.). Günsoy B. & Özsoy C**., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2668, ss. 202-229.

AL-AMINE, M. A. B. 2001 — "**Istisna And Its Application In Islamic Banking**", Arab Law Quarterly, Vol. 16, No. 1, Pp. 22-48

AL-BASHİR M. VE AL-AMİNE M. 2001 — "**The Islamic Bonds Market: Possibilities And Challenges**" International

Journal Of Islamic Financial Services 3 (1): 1-18

ALİOUNE NDİAYE, 2021 — **Finance İslamique : L'Afrique De l'Ouest Ne Détient Que 5% Des Actifs**, Anadolu Agengy

ALTINKAYA RIDVAN 2014 — "**Sukuk Finans Modeli Ve Türkiye'deki Modelinin Araştırılması**", Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, Yüksek Lisans Tezi,

ALZOUBİ, T. 2017 — "**Profitability Of Islamic Financing Tools", Banking And Finance Review**, Vol. 9No. 1, Pp. 75-83.

AMBÉTERNİFA CRÉPİN SOMDA, 2023 — **Institutions De La Finance İslamique / UEMOA: En Pleine Croissance En 2021**, /Https://Www.Leconomistedufaso.Com/2023/03/27/İnstitutions-De-La-Finance-İslamique-Uemoa-En-Pleine-Croissance-En-2021/

ANGELO M. V. 2010 — **Current Issues In Islamic Banking And Finance: Resilience And Stability In The Present System. Singapore: World Scientific.Brugnoni A. (2008) "Shariah Governance At Work: From Asset-Based To Asset-Back Sukuk" SHİRKAH**, The

First Swiss Magazine Of İslamic Banking&Finans, 2(7): 20-32

AVCU, E. C., 2015 **Katılım Bankacılığı Ve Sukuk Modelleri, Isparta:** Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi.

AVCU, E. C., AND ASLAN, H. 2012 "**Alternatif Bir Yatırım Ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi Ve Türkiye Piyasası İçin Öneriler**", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi

BALDE, C.O., GUEY, T.N., NDOYE, P.S, 2020 «**Tourisme Et Croissance Économique İnclusive Au Sénégal», Revue "Repères Et Perspectives Economiques**" [En Ligne], Vol. 4, N° 2 / 2ème Semestre 2020

BANK NEGARA MALAYSİA, 2018 **Islamic Banking System: Financing By Concept**, [Online] Availablefrom:Https://Www.Bnm.Gov.My/İndex.Php?Ch=En_Publication&Pg=En_Msb&Lang=En&Mnth=6&Yr=2018 [Accessed On 12 June 2019].

BAŞOL, K., DURMAN, M. & ÇELİK, M.Y., 2005 "**Kalkınma Sürecinin Lokomotifi; Doğal Kaynaklar**", Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, 14, ss. 61-71.

BAYRAKTUTAN, Y., 2014 — "**Kalkınma ve Altyapı**", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 47, ss.83-94.

BEDESTENCİ, H. Ç., & KARA, M. A., 2008 — "**Sermaye Hareketleri ve Kalkınma", Kalkınma Ekonomisi Seçme Konular**, (Ed.). Taban S. & Kar M. (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı), Bursa: Ekin Kitabevi, ss. 299-324.

BERBER, M., 2006 — **İktisadi Büyüme ve Kalkınma**, 3. Baskı, Trabzon: Derya Kitapevi.

BCEAO,2022 — **Rapport Annuel**

BCEAO, 2022 — **Rapport Sur La Polıtıque Monetaıre Dans L'umoa**

BCEAO, 2022 — **Rapport Sur Le Commerce Exterıeur De L'uemoa Au Tıtre De L'annee 2021**

BCEAO, 2022 — **Rapport Sur Les Condıtıons De Banque Dans L'uemoa 2021 Novembre 2022**

BLARDONE, G., 2014 — **Vers Une Gestion Participative Des Entreprises Et De L'économie**. Recherches En Sciences De Gestion, 101, 23-56. Https://Doi.Org/10.3917/Resg.101.0021

BOAD, 2022 **Bılan D'actıvıtés 2021 Rapport Sur Les Conditıons De Banque Dans L'uemoa** 202 (Novembre 2022) Pdf

BOAD, 2021 **Rapport Annuel 2021**

BOER J., 2015 «**Le Tourisme : Un Moteur De L'économie Mondiale**», Cahier Français N°393, Pp. 8-13.

BRUGNONI A., 2008 "**Shariah Governance At Work: From Asset-Based To Asset-Back Sukuk**" SHİRKAH, The First Swiss Magazine Of İslamic Banking&Finans, 2(7): 20-32

CENTRE DE RESSOURCES DES PPP DANS LE SECTEUR DES İNFRASTRUCTURES, 2015 **Partenariats Public-Privé, Banque Mondiale/PPIAF [Section « A Propos Des PPP : PPP : Qu'est-Ce Que C'est ? »**

CHERIF ABBAS, 2017 **An Nour Consultıng, Etat Des Lıeux De La Fınance Islamıque Dans L'uemoa**

CHU, J. AND MUNEEZA, A., 2019 "**Belt And Road Initiative And Islamic Financing: The Case İn Public Private Partnership Infrastructure Financing**",

International Journal Of Management And Applied Research, Vol. 6, No. 1, Pp. 24-40. Https://Doi.Org/10.18646/2056.61.19-002

CORİNNE GENDRON ET JEAN-PİERRE REVÉRET

Le Développement Durable In Économie Et Sociétés, Série F, N° 37, « Développement » -I, 912000, P. 111-124 P115

DANİEL GBETNKOM* ET DÉSİRÉ AVOM, 2005

Intégratıon Par Le Marché : Le Cas De L'uemoa, Région Et Développement N° 22-2005

DELOITTE, 2015

A Prime Location For Sukuk Issuance, Luxembourg: Marcom,

DORİN, B., 2010

Une Rétrospective De L'économie Alimentaire Mondiale, İn: Paillard, S., Treyer, S., Dorin, B. (Eds.), Agrimonde : Scénarios Et Défis Pour Nourrir Le Monde En 2050. Quae, Versailles, Pp. 55-65

DR. MOHAMED BEN OMAR NDIAYE, 2006

Uemoa : Une Integratıon Economıque A Deux Vıtesses A Travers Des Clubs De Convergence, 7èmes Journées Scientifiques Du Réseau « Analyse Economique Et Développement De L'AUF

DUSUKI AW., 2010

Do Equity-Based Sukuk Structures In Islamic Capital Markets Manifest The

Objectives Of Shariah? Journal Of Financial Services Marketing. 15:203-214.

Http://Dx.Doi.Org/10.1057/Fsm.2010.17

EHRLİCH ISAAC, 1990 — " **The Problem Of Development : Introduction ", Journal Of Political Economy**, Vol. 98 (5), Part 2, October, Pp. 1-11.

EKER, A., 2001 — **Kamu Maliyesi**, 5. Baskı, İzmir: Anadolu Matbaacılık.

EL-NAHWİ S. M., 1993 — "**Potential Islamic Certificates For Resource Mobilization**", Islamic Economic Studies, 1(1):57-69

EMİR CÜNEYT AVCU, 2015 — **Katılım Bankacılığı Ve Sukuk Modelleri**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı , Yüksek Lisans Tezi

ERİM, N. & TÜRK, A., 2005 — "**Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme", Kocaeli Üniversitesi** Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (10)2, ss. 21-45.

ERSUNGUR, Ş. M., 1994 — "**İktisadi Kalkınma ve Teknoloji**", Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, 3, ss. 41-56.

FATİMA ZAKA AND SHAZİB EHSAN SHAİKH, 2019 **Blockchain For Islamic Financial Services Institutions: The Case Of Sukuk Financing**, P22

FMI, 2022 **Rapport-Pays Du Fmı N° 22/67 Unıon Économıque Et Monétaıre Ouest-Afrıcaıne Rapport Des Servıces Du Fmı Sur Les Polıtıques Communes Des Pays Membres — Communıque De Presse**, Rapport Des Servıces Du Fmı Et Declaratıon De L'admınıstrateur Pour L'uemoa

FGI, 2020 **Revue Annuelle De La BRVM**

GAFOOR, A.L.M., 1996 **Interest-Free Commercial Banking. Malaysia: A.S.Noordeen**

GREEN AND SUSTAİNABİLİTY SUKUK REPORT, 2022 **FINANCING A SUSTAINABLE FUTURE**/ Https://Www.Globalethicalfinance.Org/Wpcontent/Uploads/2022/10/Financing_A_Sustainable_Future_Web.Pdf

GREUNİNG, HENNİE VAN. AND IQBAL ZAMİR, 2008 **Risk Analysis for Islamic Banks. Washington**: The World Bank Press

GROUPE DE LA BANQUE AFRICAINE DE DÉVELOPPEMENT, 2010 **Stratégie Du Secteur De L'agriculture 2010 – 2014**

GÜÇLÜ, S. VE BİLEN, M., 1995 "**1980 Sonrası Dönemde Gelir Dağılımında Meydana** Gelen Değişmeler", Yeni Türkiye Dergisi, 6, ss. 160-171.

GÜNAYDIN, F., 2013 **Yapılandırılmış Finansman Modeli Olarak Sukuk Ve Proje Finansmanında Kullanımı**. Ankara: S.N.

GÜNEŞ, S., 2013 "**Finansal Gelişme ve Büyüme Arasındaki Nedensellik Testi: Türkiye Örneği**", Doğuş Üniversitesi Dergisi, 14(1), ss. 73-85.

GÜNGÖREN MUAZ, 2011 "**Katılım Bankalarında Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği**", Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi

H. ÇELENK, A. ÇEBİ, 2019 **Finansman Sağlamada Mudarabe Sukuk Ve Müşareke Sukukun Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikaları Boyutuyla Değerlendirilmesi Ve**

Muhasebeleştirilmesi, Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / Journal Of Management And Economics Research Cilt/Volume: 17 Sayı/Issue: 1 Mart/March 2019 Ss./Pp. 124-142

HACİOGLU, Ü., & DİNCER, H. (EDS.)., 2013 **Managerial Issues İn Finance And Banking: A Strategic Approach To Competitiveness. Springer Science & Business Media**.

HASAN KAZAK, 2021 **İslami Finansın Ekonomik Kalkınma Ve Sosyal Barış Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi**, Doktora Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Doktora Programı

HAMWI, B. AND AYLWARD, A., 1999 "**Islamic Finance: A Growing International Market", Thunderbird International Business Review**, Vol. 41, No. 4-5, Pp. 407-420.Https://Doi.Org/10.1002/Tie.4270410407

HAN, E., 1999 "**İktisadi Kalkınma ve Sermaye Birikimi", İktisadi Kalkınma** 4: Ünite 1-20, (Ed.). Han E., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Ders Kitapları, Yayın No:37, ss. 72-88.

HAN, E. & KAYA, A. A., 2008 **Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika, Düzeltilmiş ve Gözden Geçirilmiş** 6. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.

HANEFAH M. M., NOGUCHI A. AND MUDA M., 2013 "**Sukuk: Global Issues And Challenges**", Journal Of Legal, Ethical And Regulatory Issues, 16(1): 107-119

HASMAWATİ, A. AND MOHAMAD, A., 2019 "**Potential Application Of Istisna' Financing İn Malaysia", Qualitative Research İn Financial Markets**, Vol. 11, No. 2,Pp.211-226. Https://Doi.Org/10.1108/QRFM-07-2018-0083

HİLARY DEVİNE AND CO. **Private Finance For Development: Wishful Thinking Or Thinking Out Of The Box? May 14, 2021 S.161** IMF Yayinlari Http://Dx.Doi.Org/10.1057/Fsm.2010.17

HUSSAİN G. RAMMAL, 2004 **Financing Through Musharaka: Principles And Application/**

HYNES, W. AND S. SCOTT, 2013 "**The Evolution Of Officialdevelopment Assistance: Achievements, Criticisms And Away Forward**", OECD Development Co-Operation Workingpapers, No. 12, OECD Publishing.

ICD, 2022 **Refınıtıv Islamıc Fınance Development Report 2022 Embracıng** Change Https://İcdps.Org/Uploads/Files/ICD%20Ref

initiv%20ifdi-Report-20221669878247_1582.Pdf

IFAAS, 2012 **Etude Sur La Revue Du Cadre Réglementaire Du Système Financier En Vigueur Pour Le Développement De La Finance İslamique Au Sein De L'uemoa 2011-2012**

IFAAS, 2021 **Rapport De Politique Générale Pour La Promotion Des Produits Financiers İslamiques Au Sein De L'umoa Contenant Une Analyse Des İnsuffisances Et Opportunités Et Une Feuille De Route De Mise En Œuvre Pour Le Développement D'un Marché Des Capitaux İslamiques**, Livrable 2 : Rapport Politique Générale Et Feuille De Route... Version 3

IMAM, P. & KPODAR, K., 2015 **Finance islamique et croissance économique : une analyse empirique. Revue d'économie du développement**, 23, 59-95. https://doi.org/10.3917/edd.291.0059

İSABET EBRU YAZICIOĞLU & HASAN KAZAK, 2019 **İslami Finansal Enstrümanlardan Birisi Olarak Sukuk: Hibrid Sukuk İçerisinde Yer Alan Murabaha Sözleşmelerinin İslami Hükümlere Uygunluk Yönünden İncelenmesi**, Journal Of Life Economics Cilt / Volume 6, Sayı / Issue 1, Pp. 91-118

IWONA SOBOL, 2019 **Mudaraba Term Deposits İn Islamic Banking -The Crucial Aspects**, Pp.373-382

JEAN-CLAUDE BERTHÉLEMY, VİNCENT NOSSEK, 2018 **L'électrification Décentralisée Dans Les Pays Membres De L'uemoa - Enjeux, Bilan Et Perspectives**. Hal-01877215

JOUABER-SNOUSSİ, K., 2012 **Les Sukuk. Dans : Kaouther Jouaber-Snoussi Éd., La Finance İslamique** (Pp. 95-112). Paris: La Découverte.

JUMIA, 2019 Hospitality Report Africa, 3rd Edition

KAYNAK, M., 2011 **Kalkınma İktisadı, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş** 4. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi.

KHAN, MUHAMMAD AKRAM, 2003 **Islamic Economics And Finance**: Glossary. 2.Edition. London: Routledge

KUMAŞ M. S., 2002 "**Bir Finansman Yöntemi Olarak İş Ortaklığı Uygulaması -Mudârabe-Commenda Karşılaştırması**", Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, 15 (1):369-383

LEWİS, M.K. & ALGAOUD, L.M., 2001 **Islamic Banking. Cheltenham**, Uk: Edward Elgar

LİSA JACOLİN AND LUC JACOLİN, 2017 **Financial Inclusion, Bank Concentration, And Firm Performance**, World Development Volume 97, September 2017, Pages 1-13

NASUCHA, M. N. AHMED, R. AND BARRE, G. M., 2019 "**Examining The Viability Of Istisna For Project Financing: An Economic Perspective**", International Journal Of Management And Applied Research, Vol. 6, No. 4, Pp. 259-270. Https://Doi.Org/10.18646/2056.64.19-019 | **Download PDF**

NEMLİ, A., 1979 **Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Politikası, İstanbul:** Y. Güryay Matbaası.

NEPAD, 2017 **Plan Stratégique De Développement Du Secteur Agricole (PSDSA) 2025 Et Plan National d'Investissements Agricoles Et De Sécurité Alimentaire Et Nutritionnelle PNIASAN 2017 – 2021**

NİKONOVA TATİANA, KOKH **Principles And İnstruments Of Islamic Financial İnstitutions**, Procedia Economics And Finance 24 (2015) 479 – 484

IGOR, SAFİNA LİLİYA, 2015

OBSERVATOİRE ECONOMİQUE ET STATİSTİQUE D'AFRİQUE SUBSAHARİENNE (AFRISTAT), 2019 **Enquete Regıonale Integree Sur L'emploı Et Le Secteur Informel Dans Les Etats Membres De L'uemoa** (ERI-ESI, 2017-2018) Rapport D'analyse Regıonale Dans Les Etats Membres De L'uemoa, 2017-2018

ODABAŞI M. VE AKTEPE İ. E., 2012 **Faizsiz Bankacılık Standartları**, İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayın No: 2.

OGUINDIPE, P. OJEAGA, O. OGUNDIPE, 2014 **Is Aid Really Dead? Evidence From Sub-Sahara Africa** International Journal Of Humanities And Social Science, 4 (10), Pp. 300-314

OLA, A., 2013 **Sukuk Risk Analysis And Management**. EJASSR. 1(3).

PETER PRAET, 2018 **L''accès Aux Financements, Un Facteur Clé Pour La Croissance, Banque Europeenne D'investissment**

PR YVETTE RACHEL KALIEU ELONGO, 2023 **L'UEMOA Adopte Une Réglementation Sur Le Marché Financier İslamique**, Https://Kalieu-Elongo.Com/Luemoa-Adopte-Une-Reglementation-Sur-Le-Marche-Financier-İslamique-2/

PROF. DR. MEHMET ŞÜKRÜ TEKBAŞ, 2013 **İslamî Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye'de Gelişimi ve Geleceği**, SERPAM, TKBB/ https:// tkbb.org.tr/Documents/arastirma-ve-raporlar 102/Islami_Finans.pdf

S. ALKİRE, C. JİNDRA, G. ROBLES, A. VAZ, 2016 **Multidimmensional Poverty İn Africa. Oxford Poverty And Human Development Initiative** OPHI Briefing, 40

SALİM MOULÉRO CHITOU , 2021 **Atlas De L'énergie Dans L'espace UEMOA – Rapport 2020** Publié Par La Composante Politiques De L'énergie Du Programme Accès À L'énergie Durable De l'Institut De La Francophonie Pour Le Développement Durable (IFDD).

SARIPUDIN K. N., MOHAMAD S., RAZIF N., LUQMAN F. M., HAJI A. AND "**Case Study On Sukuk Musharakah Issued In Malaysia, Middle-East**" Journal Of Scientific Research, 2 (12): 168-175

RAHMAN N. N. A., 2012

SAVAŞ, V.F., 1999A "**İktisadi Kalkınma ve Dış Ticaret", İktisadi Kalkınma** 4: Ünite 1-20, (Ed.). Han E., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Ders Kitaplarım, Yayın No:37, ss. 186-208.

SAVAŞ, V.F., 1999B "**İktisadi Kalkınma ve Teknoloji", İktisadi Kalkınma** 4: Ünite 1-20, (Ed.). Han E., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Ders Kitapları, Yayın No:37, ss. 129-147.

SEYIDOĞLU, H., 2003 **Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş** 15. Baskı, İstanbul: Güzem Yayınları.

SILEM, A., 2011 **Les problèmes économiques et le rôle de l'État. Dans : L'économie politique: Bases méthodologiques et problèmes fondamentaux** Paris: Armand Colin (pp. 264-278)..

SİNAN AL SHATTNAWİ, 2021 **Les Contrats D'istisna'a Dans Le Financement Bancaire İslamique Sinan Al Shattnawi** Dans Revue İnternationale De

Droit Économique 2021/1 (T. XXXV), Pages 23 À 47

ŞAŞMAZ, M.Ü. & YAYLA, Y.E., 2018 "**Ekonomik Kalkınmanın Belirleyicilerinin Değerlendirilmesi: Ekonomik Faktörler**", International Journal of Public Finance, Vol.3, No.2, pp. 249-268.

TOK, AHMET, 2009 **İslami Finans Çerçevesinde Sukuk (İslami Tahvil) Uygulamaları**, Katılım Bankaları Ve Türkiye Açısından Değerlendirme, 2009, Sermaye Piyayası Kurulu Yeterlik Etüdü.

UEMOA, 2022 **Note De Conjoncture Economique N 57 De L'uemoa** 3 E Trimestre 2022 Décembre 2022

UEMOA, 2022 **Note D'information : Présentation Des Émetteurs Souverains De L'union Monétaire Ouest Africaine**, Juillet 2022

UEMOA, 2022 **Note De Cadrage Macroeconomıque 2022-2026 De L'unıon, Département Des Politiques Economiques Et De La Fiscalité Intérieure**, 2ème EDITION, Avril 2022

UEMOA, 2022 **Note De Cadrage Macroeconomıque 2022-2026 De L'unıon: Mıse A Jour, Département Des Politiques Economiques Et De La Fiscalité Intérieure**, 3ème EDITION Décembre 2022

UEMOA, 2020 **Note De Conjoncture Economıque Regıonale Dans L'uemoa** 1er Trimestre 2020 Juin 2020 P.6

UEMOA, 2021 **Note De Conjoncture Economıque Regıonale Dans L'uemoa** n°54 4e Trimestre 2021 P.1

UEMOA, 2022 **Note De Conjoncture Economıque Regıonale Dans L'uemoa** N57 (3 E Trimestre 2022 Décembre 2022 P.4

UEMOA, 2022 **Note De Conjoncture Economique Regionale Dans L'uemoa** n°58, 4e Trimestre 2022, Mars 2023

UEMOA, 2023 **Note De Conjoncture Economique Regıonale Dans L'uemoa** n°58, 4e Trimestre 2022, Mars 2023

UEMOA, 2020 **Rapport Régional De Suivi Des Plans Nationaux De Développement Ou Stratégies De Réduction De La Pauvreté Axé Sur Les Objectifs De Développement Durable**, Fevrier 2020

UEMOA, 2003 **Traıte Modifié De L'unıon Economıque Et Monétaire Ouest Africaıne (UEMOA),** 29 Janvier 2003

ULUSOY, A., KARAKURT, B. & AKBULUT, E., 2015 "**Eğitim Harcamalarının Gelir Dağılımına Etkisi: Türkiye'de Yükseköğretimin Gelir Eşitsizliğini Giderici İşlevi**", Maliye

Araştırmaları Dergisi, Yıl: 1, I, ss. 45-75.

UMOA-TITRES, 2022 **Acteurs Et Fonctıonnementle Marche Des Tıtres Publıcs De L'uemoa**

WORLD BANK GROUP, 2017 **Mobilizing Islamic Finance For Infrastructure Public-Private Partnerships** [Online] Available From: Https://Ppiaf.Org/Documents/5369/Download [Accessed On 12 May 2019].

YAKAR, S., KANDIR, S. & ÖNAL, Y., 2013 **Sukuk-Kira Sertifikası Ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi**. Bankacılar Dergisi, Issue 84

YOZGAT, FAZIL., 2010. **Faizsiz Ekonomi Sosyo-Ekonomik Yaklaşım**. Ankara: Araştırma Yayınları.

ZEİNAB REZAEİ, 2013 **Sukuk: An Islamic Financial Instrument, Management And Administrative Sciences** Review ISSN: 2308-1368 Volume: 2, Issue: 3, Pages: 261-267

ÖZGEÇMİŞ

İlkokulu Bobo Dioulasso'da okudum. Mezun olduktan sonra ortaokulu Kaya'da ADK ve Lycée Provincial'da, liseyi ise Ouagadougou'da Lycée Privé Madina'da okudum ve burada bakalorya sınavını geçtim.

Lisans derecemi aldığım Ouagadougou Üniversitesi'nde tarih okuduktan sonra, insan kaynakları alanında uzmanlaşarak yönetim okumaya devam ettim ve Institut International de Management'ta lisans ve yüksek lisans derecelerimi aldım.